

MARGERS
ZARINS

fals
faust

UNIVERS

MARGERS ZARINȘ

FALS FAUST sau REȚETAR REVĂZUT ȘI REÎNTREGIT

Traducere și note de Denisa FEJES
Editura Univers 1988

Predislovie

Magistrul Janis Vridrikis Trampedahs, *cand. pharm.*, onorabil și chibzuit spițer, de fel din orașul Cesis, altminteri rafinat gurmand, a dispus în 1880 publicarea în limba letonă, la tiparnița lui Pipers și Kimels din Jelgava, a neasemuitei sale opere literare „R.R.R.” – „Rețetar Revăzut și Reîntregit”. Cum însă ani destui de atunci s-au scurs și neștiute la acea dată bucate și băuturi s-au fost aflat, acestora adăugându-li-se și unele obiceiuri și feluri noi de a găti, precum și noi urări și toasturi, luând deci în considerație că în al său „R.R.R.” amintitul Janis Vridrikis Trampedahs împărtășise nu puține cugetări înțelepte, fiind acestea exprimate într-o limbă întru totul plăcută și într-un stil înflorat, dar și faptul că întregise cartea cu sodom de sfaturi înțelepte întru știința servirii și așternerii mesei, și în același timp cu prețioase povețe de cum să-ți îngrijești sănătatea, ba înfățișase în poze toate ustensilele cu putință întru frigerea, fierberea și alte moduri de preparare, am socotit de cuviință să las acestea toate, pe

cât posibil, în forma lor inițială, cu osebire capitoarele în care, de pildă, se vorbește despre mâncarea din carne de vită înăbușită, supa de sparanghel cu ghimber, claponul la frigare cu ciuperci în sos de cuișoare, precum și despre alte azi uitate bucate, cum ar fi prăjiturile diafane – sau bezelele – preparate din șase-șapte albușuri de ou bătute. Mai cu seamă că puțini azi-trăitori au idee de cât se cade a frige butul de vițel cu castane, de cum se ticluiește la repezeală un ghiveci sau o tocătură de berbecuț, și ce tocăniță gustoasă poți încropi din hulubi pogorâți, colastru, zbârciogi și anghinare, înăbușite toate în osânză.

Din parte-mi, mă voi încumeta să înmulțesc sus-amintitele sfaturi cu unele neștiute reguli asupra decorațiunii sufrageriilor, a tablourilor sau a naturilor moarte ce s-ar cuveni să împodobească pereții, a dulapurilor muzicale și porțelanurilor, iar în capitolul privitor la amor și la îngrijirea pielii – să prescriu leacuri întru combaterea negilor și a rumenelii nasurilor. Și spre a face lectura mai desfătătoare, m-am străduit a expune toate povețele referitoare la trebile gospodărești

de o manieră cât mai artistică, în stil arhaic, în felul dialogului lui Janis Vridrikis cu mine și alți câțiva bărbați de seamă; am descris așijderea dezmierdări și lacrimi izvodite de amor, le-am alăturat împrejurări înfricoșate, aproape incredibile, ca și întâmplări fabuloase, pentru ca, în final, să înfățișez tristul sfârșit al acestui spițer de provincie.

În luna lui florar – ce vasăzică luna mai – a anului 1930, împlinisem douăzeci și unu de ani. Eram un flăcăiandru jigărit, cu bărbuță roșcovană, ascuțit la limbă, înveșmântat neglijent, dar pestriț, gata înamorat de-o cucoană pe care, între noi fie vorba, nici măcar nu o cunoșteam, căci o zărisem o singură dată și preț de o clipită la balul sătesc, motiv pentru care o luasem drept Beatrice, incomparabila mea Beatrice, asta însă până în momentul în care m-am însurat, căci mai apoi am șters dedicația de pe foaia de titlu.

Foaia de titlu, asta e totul...

Spre a-mi începe lucrarea, era absolut necesar să-l găsesc pe acel farmacist împovărat de ani, să-i cer îngăduința și acordul – ca un făcut, Janis Vridrikis trăia încă

(vorbesc de luna lui florar, leat 1930). Împlinise vreo șaptezeci de ani, dar cine se putea pune chezaș că n-avea să trăiască încă vreo zece sau douăzeci? Ei da, numai că mie mi-era cu neputință să-i aștept obștescul sfârșit, așa cum nu știam nici vreo cale spre a-i grăbi acest sfârșit, astfel încât panica mea atinsese apogeul. Liniștea mă părăsise, un singur gând îmi înfierbânta creierii: „R.R.R.” va fi cartea vieții mele, opera spiritului meu. Mă rog, conținutul ei va fi în parte împrumutat, ei și? Ce scriitor original nu fură subiecte? Oare „Lačplešis” de Pumpurs¹ sau „Opera cerșetorilor” de Gay și Pepusch nu au fost punct de pornire pentru noi opere literare, care au depășit cu mult opusurile înaintașilor? Se prea poate ca Rețetarul meu să-l depășească pe cel al pomenitului Trampedahs, ba, cine știe, chiar toate cărțile de bucate vreodată alcătuite! O, naivitate a tinereții, o, simplitate a ignoranței!

Mă prostisem cu totul. Sufletul prinsese a-mi fi torturat de pofta de mărire – spre care am oarece aplecare încă din anii mei fragezi. Cartea urma neîndoielnic să devină un tratat

¹ Pumpurs, Andrejs (1841-1902) – poet leton din epoca iluminismului național.

gastronomico-filozofic, dacă nu chiar disertația unui candidat la titlul de doctor în științe medicale și culinare, servită în sos de năravuri de epocă și agrementată cu garnitură de emoții.

Această carte va exista, va exista negreșit...

Deci – la treabă! Dar de unde să mi ți-l scot pe Janis Vridrikis Trampedahs?

În Cesis supraviețuise doar firma, – „Întreprinderea farmaceutică a magistrului Trampedahs” –, personal însă, magistrul nu se mai arătase în perimetrul respectiv, medicul de plasă, un anume Johnson, îl dăduse pe magistrul în judecată pentru practici secrete pe bolnavi și pentru preparare de leacuri miraculoase. Deci – în numele legii! După cum m-am dumirit ulterior, legea fusese invocată doar pentru că secătura aceea recalcitrantă și cărpănoasă îi suflase omenosului medic nu numai pacienții, ci și talerii cei scilpitori – doar nu i se cuveneau unui farmacist. Fugarul năpăstuit dispăruse într-o direcție necunoscută, spițeria fiindu-i ulterior cumpărată de un tânăr evreu. De la acesta din urmă – după ce

m-am jurat să nu suflu nimănui o vorbă – am obținut adresa lui Trampedahs. Spițerul nostru deschisese un laborator farmaceutic în Kurzemul de Jos, într-un orășel aflător pe malul Ventei, unde ducea trai pașnic și neiscodit. Mulțumind de informație, mi-am reînnoit sub jurământ promisiunea de a păstra taina și am început a mă găti de drum lung.

Astfel, în 1930, într-o seară senină de sfârșit de florar, după o călătorie chinuitoare cu locomotiva pe o cale ferată îngustă, după ce am bătut cu pasul un șleau larg, colbuit, și după ce am ocolit un pod din cărămidă roșie, am intrat în orășelul care, la prima vedere, m-a lăsat mut de uimire: în loc de străzi, șerpuiau ici-colo firicele de apă ruginie prin canale, printre copaci, se zăreau ruinele unui castel, iar pe ulicioarele înguste, bizar întortocheate, hoinăreau purceluși și orătănii.

PARTEA ÎNTÂI

I. Casa magistrului Janis Vridrikis

Janis Vridrikis era pe punctul de a trece în odăile sale întunecoase, dar somptuos mobilate, situate alături de laborator, când i se păru că prinde un zgomot: dinspre liniștita ulicioară ce ducea spre casă auzi apropiindu-se și oprindu-se la intrare pași necunoscuți. Acest bărbat împovărat de ani suferea de mania persecuției: i se nălucea fără-ncetare că doctorul Johnson trimite spioni și iscoade în lumea întreagă spre a-l dibui și a-i fura rețetele de leacuri și infuzii, dar și de felurite bucate alese și băuturi rare. Mulțumită unora din aceste rețete, Trampedahs dobândise mare faimă la Cesis întru lecuirea și desfătarea semenilor, atrăgând însă asupra-și pizma întregii conferirii medicale. Cum dară să nu devii suspicios? Bunăoară, nu mai departe ca ieri: tocmai trecea podul peste Venta când i se năzărise că s-ar furișa pe urmele lui nu ș'ce filfizon cu înfățișare dubioasă și gambetă pe cap. În chiar acea secundă, Janis Vridrikis făcuse calea-ntoarsă,

se zăvorâse în casă, lăsase obloanele și șezuse astfel în adâncă tăcere până la miezul nopții – iar acel trecător nu fusese altul decât proprietarul morii din Gaikas, care, înfierbântat în urma libațiunilor de la crăsmă, își croia drum peste râu spre Parvents, la dame. Zărindu-l pe farmacist, se speriasse, nu glumă, și el. Soacra morarului venise cu noaptea-n cap la Carolyn – menajera lui Vridrikis – și o implorase cu lacrimi în ochi să-i ceară domnului farmacist vreo licoare fermecată, căci ea se va pricepe să i-o strecoare ginerelui, pentru ca acesta din urmă să nu mai umble creanga prin Parvents, precum vieru-n călduri.

Janis Vridrikis le auzise și, recunoscându-și greșeala, se rușinase și-și făgăduise în sine să nu mai cadă pe viitor pradă unor atât de nesănătoase bănuieli, ce de-acum aduceau clar a semne de sminteală.

Așa o fi fiind, numai că, orice s-ar spune, de data asta magistrului i se părea că la intrare se postase careva. Nu-și putea muta gândul de la asta, deși îl aștepta o treabă însemnată – în recipientul de distilare, ce vasăzică mașinăria aceea cu spirale și sucituri, sfârșită

cu un alambic rumen de aramă, pusese 3 funți de boabe de ienupăr pisate și fermentate, adăugase, tot amestecând, 10 loți¹ de *arthemisia absinthum* uscată sau pelin, 10 loți de rizomi uscați de obligeană, 5 loți praf de muștar dulce, un praf de țântaure (*centaurea benedicta*) roșie și vânăță și 10 loți iarbă de plămâni (*pulmonaria*) melanjată cu radicele de *iris florentina*, sublimând astfel neîntrecutul elixir al bărbăției – ginul (*Old Dry Gin*), udătură pe care încă vechii olandezi o recomandau marinarilor slabi de înger pe care-i smucea tremuriciul la gândul piraților, sau cărora li se întorcea stomacul pe dos de cum își pornea danțul volbura de sud-vest.

Cu această licoare, Janis Vridrikis îl salvase, la Cesis, pe Marcis Bumburs – bețiv înrăit, care-o ținea tot într-un chef și bântuia cuprins de necruțătoarea mahnureală *delirium tremens*. Nu știu cum s-a făcut că, odată, după ce a încercat vaporii condensăți ai boabelor de ienupăr, Marcis a dormit dus, de s-a trezit abia după douăzeci și patru de ore. De-atunci n-a pus în gură strop de băutură alta decât *Old Dry Gin*.

¹ Lot – măsură de greutate egală cu 12,8 gr. în Rusia veche.

Roua transparent-verzuie și începuse să înmugurească pe tubul răcitor, picurând în recipientul de porțelan și răspândind în odaie aroma acizilor și uleiurilor volatile, a căror simplă adulmecare îți înstăpânește în suflet bucuria. Ei da, numai că mare parte a mixturii încă fierbea înăbușit în alambicul de aramă și urma a mai trece o oră bunicică până a se putea purcede la cea de-a doua distilare.

Ciudat... Misteriosul trecător stătea la intrare și tăcea mîlc. O atare comportare îi insufla magistrului teamă, mai bine zis – o nespusă groază... Cine putea fi? Un sărăntoc? Un portărel? Un oaspete?

Oaspete nu putea fi – Trampedahs nu legase niciun fel de prietenie. Trăia singuratic, de treburile gospodărești se ocupa Carolyn, o englezoaică la vreo cincizeci de ani. I-o expediase fiică-sa, măritată undeva, pe meleaguri scoțiene. Pe nevastă-sa o chemase de mult Domnul la sine, fiul lor fusese dat dispărut în război.

Și pentru ca slinul să nu-l năpădească pe tată-său în singurătatea lui, în mai 1928, adică exact cu doi ani în urmă, Carolyn îi fusese expediată din comitatul Eyre întocmai

precum un colet recomandat. Locuitorii oraşului, cu deosebire copiii, o porecliseră „cotoroanţa”, făptură cu care, altminteri, aducea izbitor: coc înfipt în ceafă ca o ciucă, mustăcioară neagră sub nas şi ghiers de sublocotenent de dragoni. În pofida acestora toate, Carolyn se pricepea să fiarbă şi să prăjească admirabil, operaţiuni pe care le executa cu mare acurateţe, urmând întocmai prescripţiunile lui Janis Vridrikis; în plus, îngrijea cu nesfârşită migală răzoarele cu plante, rădăcini şi flori de leac alese, stropea mărarul, pătrunjelul, sparanghelul şi anghinarea, muşuroia tufele de rozmarin şi cultiva pe bălegar de cal, în umbra zăplazului, delicioasele ciupercuţe albe – *champignons*.

Pe locul unde zăplazul scobora spre râul morii, ciuguleau pajiştea gânsaci şi claponi rotofei, iar în cerdac, aceeaşi Carolyn meşterise un cotrog pentru hulubi. Unde mai pui că tot ea primea de la bolnavi banii pentru leacuri şi decocturi, ţinea registrele contabile ale laboratorului şi, mai ales, ştia să păstreze o taină, motive pentru care magistrul se legase foarte şi era prea mulţumit de dânsa, căci se putea deda astfel fără oprelişti

științelor, gastronomiei și literaturii.

Ei, da, da, și literaturii! Să fi vrut numai, Trampedahs putea sărbători al cincizecilea jubileu al capodoperei sale, pentru că exact în 1880, în luna lui florar, văzuse lumina tiparului în imprimeria lui Kimels și Pipers prima și până azi neîntrecuta sa carte de bucate — „R.R.R.”

Așteptând zadarnic în acești cincizeci de ani publicarea vreunui eseu critic, a vreunei recenzii, sau, mă rog, a vreunei notițe oarecare în gazetele rusești, nemțești, în sfârșit, chiar și letone, sau în publicațiile lunare, fie ele și științifice, Janis Vridrikis, în pofida amărăciunii pe care o încerca, era adânc încredințat că va veni o zi în care va primi în sfârșit binemeritații lauri. Se va scrie despre el și la Cesis – orașul unde a crescut și a creat neasemuitu-i „R.R.R.” – și se va înălța un monument sau, cel puțin în cutare odaie și pe cutare perete lângă care Janis Vridrikis a venit pe lume, va fi ținută o placă memorială.

Cugetările despre viitor îi aduceau oarecare alinare. Numai de n-ar fi iscoadele astea ticăloase, alege-s-ar praful de bestiile

mârșave care nu vor decât să-i șterpelească rețetele și să le publice, dându-le drept ale lor, numai ăștia de n-ar fi...

— Și totuși, e cineva la ușă, o simt, șopti magistrul, zăvorând binișor ușa de la intrare, apoi, micșorând flăcăruia de sub alambicul de aramă, se furișă în vârful picioarelor în cabinetul de lucru, unde se lăfăiau un uriaș birou din lemn de păr, ticsit cu cărți și hârtoage, și niște scaune pe măsură, cu spătare prelungi.

Magistrul se prăbuși vlăguit în fotoliu și, cu răsuflarea tăiată, trase iarăși cu urechea... Hulubii gângureau pe creasta acoperișului, pe ulicioară domnea aceeași liniște mormântală. Disperat, Janis Vridrikis țintui cu privirea cotoarele volumelor pântecoase, legate în piele cafeniu-gălbui.

De-a lungul peretelui lambrizat în stejar băițuit de culoare mohorâtă se desfășura un raft îmbuibat de volume scumpe, rare, în limbile greacă, latină, rusă, franceză, germană și engleză. Raftul găzduia până și *daine*¹ letone, dicționare dar și publicații privind chestiuni casnice— în genul revistei

¹ *Daina* – cântec-catren popular leton.

„Lumea femeilor”, al studiilor lui Vandervelde („Tehnica mariajului”), sau al broșurilor privind prepararea bucatelor tradiționale letone, precum *kamele*, grogul rece din făină de secară, ciorba cu găluște din brânză de vaci, supa numită *zidenis*, din cap de piept afumat și arpacaș, sau acel *spetâkis*, mai pe înțeles – ciorba de potroace; aflai încă tabele de lingvistică comparată cuprinzând urări și toasturi de rostit în timpul mesei, cu explicații corespunzătoare asupra etimologiei și provenienței – cum ar fi: *prosit school*, în sănătatea matală, stinge mai vârtos, meargă-ți la inimă, dă-i de dușcă, *gamardjoba* ș.a.m.d.

Din tavan spânzura un candelabru de dimensiuni monumentale, cu un uriaș glob alb așezat pe un cilindru cu șaisprezece fețe și cu o sclipitoare contragreutate masivă pentru echilibru, astfel încât putea fi tras de un șnur anume, spre a fi ridicat sau coborât la înălțimea poftită, și chiar pentru a fi pus pe masă când se ivera, să zicem, nevoia alimentării sale cu ulei.

Magistrul închise fără zgomot ușa cu două canaturi care ducea spre sufragerie, ca nu

cumva necunoscutul să-și arunce privirea înăuntru și să vadă ce se petrece în cabinet.

Sufrageria își avea sălașul într-o încăpere nu prea mare, dar ticsită peste poate de mobile. Chiar în mijloc trona o masă rotundă, acoperită cu o față scrobită, albă ca neaua. Pe masă erau deja aranjate vesela și tacâmurile.

„Ce blestem! gândea magistrul. Acuși e ora cinei, și de mai bine de un minut îmi stă careva la intrare”. Venerabilul bărbat simțea că bucuria apropiatei desfătări culinare îi era vătămată... Obişnuia să se pregătească sufletește și spiritual pentru cină. Mâncau în doi: Carolyn și Vridrikis. Mâncau în tăcere, și fiecare masă se desfășura solemn și ceremonios: porunca magistrului.

Lumânări aprinse, lumina jucând pe argintul cuțitelor și furculițelor, șervețelele țâșnind precum hulubii cei dalbi, lucirea porțelanului – de *Meissen* sau de *Rosenthal*, asta ținând de ceea ce urmează a fi mâncat sau băut, căci fiecare fel de mâncare cere un anume stil de serviciu de masă și tacâmuri, iar prescripțiile în această privință trebuie respectate fără sminteală.

Pentru servirea supelor sunt foarte nimerite supiere simple și modeste, sau o *terraine Veuve Cliquot Ponsardin*, cu cești din același serviciu, nu prea adânci, cu marginile ușor suflate cu aur; un *consommé* trebuie însă servit obligatoriu în farfurii de Sèvres cu chenar azuriu în pătrățele duble și prezentat într-o *terraine* având același desen, dar într-o configurație ceva mai lejeră; luând în considerație că orice *consommé* atârnă mai greu ca orice supă, lingura ce urmează a fi dusă spre buze (căci nu buzele se apropie de lingură, cum inadmisibil se procedează în Franța, în departamentul Dordogne, la nord-vest de La Rochefoucauld) e mai grea și obligă la o încordare suplimentară a mușchilor palmei, din care pricină mișcarea mâinii și ținuta însăși a celui ce consumă devin mai puțin grațioase. Acest neajuns poate fi lesne înlăturat de îndată ce folosești, la *consommé* nu linguri masive din argint curat, ci linguri din wolfram ușor, suflate cu argint, cu coadă grațios curbată, fabricate de firma „Mayer și fiul” din Antwerpen.

Janis Vridrikis era atent ca friptura – fel greu – să fie așezată pe un platou întins, din cele

fabricate la Riga de Kuznețov, iar *Fricassé*-ul împreună cu celelalte adaosuri să fie servite în sosiere alungite, de aceeași marcă, așa cum ciocârliile cu struguri și *champignons* se cuvine a fi preparate în oale de lut, înăbușite pe jar de carpen, le adaugi apoi cepuică și le stropești cu nițel vin franțuzesc, după care oala bine curățată se aduce la masă cu totul, așa cum e ea, acoperită cu un ștergar imaculat.

Pentru împrejurarea amintită, cele mai potrivite sunt modelele realizate de olarii letoni, deși, firește, conținutul acestora este categoric internațional; de reținut însă un singur lucru: nu se mai admite ca într-un asemenea vas să torni merindea țărănească știută sub numele de scrob de ouă cu găluște.

E stabilit cu strășnicie ca pateul de ieruncă în brânză să fie servit exclusiv în scoici adunate din insulele Baleare, puțin înainte de taifun.

Janis Vridrikis își privi ceasul – au și trecut trei minute și jumătate... Bun!

Continua să stea pitit ca un șoarece, în nemișcare. Că se petrece ceva necurat, asta e clar... Curând în sufragerie își va face

apariția Carolyn, cu gustarea pe tavă.

Pentru asemenea gen de gustări, magistrul avea veselă puzderie, orânduită într-un bufet devenit neîncăpător, în ale cărui geamuri strălucea și se multiplica, reflectată de oglinzile rotunde fixate în pereții lambrizați. Aflai acolo cristaluri, fructiere în stil *secession*, argint bătut și, în sfârșit, pahare, pahare...

Adevărate legiuni de recipiente servind la băut se înălțau pe etajera superioară a bufetului: coloane aliniate de păhărele cu piciorușe delicate, pentru *cherry* și *cointreau* – licori ce trebuie încălzite în podul palmei înainte de folosință, pentru ca licoarea, preparată din dulcile flori ale portocalului amar, să prindă a-și răspândi balsamul; se înșirau în flancuri paharele pentru coniacurile franțuzești *Biscuit de boucher* și *V.V.O. (Very Very Old)*, cele pentru *Camus*, *Martel* și *Guarnay S.O.P. (Superior Old Pale)*, ceva mai încăpătoare, și cele pântecoase cât cuprinde pentru vestitele mărci *OS* și pentru coniacul armenesc de cinci stele, care în situații speciale poate fi servit și în stacane de ceai, eticheta permite, căci mai adâncă jignire nu

se poate aduce ospitalității cazace decât cerând să ți se toarne coniac în degetare de cinșpe grame. Bătrânul magistru îl sorbea însă din cele mai minuscule scafe și cel mai adesea neînsoțit de toasturi. La urma urmei, pentru cine să închine, nu cumva pentru Carolyn?

Cel mai complex sistem de pahare e cel destinat vinurilor, puțini sunt cei ce nu se rătăcesc pe acest tărâm.

E de știut că din paharele de cristal zvelte, conice și ornamentale se bea vin alb, din cele șlefuite și pântecoase — vin roșu, din cele înalte și gingașe – șampania *Sparkling Hak* și *Sparkling Moselle*, iar din cele înalte și netede – *Fleur de Sillery*, *Grand Vin Brut*, *Extra Dry Martini* se soarbe din mici cupe sferice, nu însă și în cazul în care se servește combinat cu diverse alte băuturi, mixturile servindu-se în pahare de oranjadă.

Există alte sute de varietăți de recipiente pentru vinurile mai simple – instrucțiunile în ce le privește, ca și informațiile asupra bucatelor cu care este permisă însoțirea respectivelor vinuri vor putea fi însă aflate în noua ediție a Rețetarului; dar despre asta,

ceva mai târziu... În ce-l privește, Janis Vridrikis cunoștea la perfecție aceste finețuri, astfel încât în sufrageria lui și la masa lui erau cu neputință orice încălcare a etichetei, orice compromis.

„Cred că mi s-a năzărit... veșnicele mele halucinații... Dumnezeule, ce mă fac dac-o duc tot așa! Se vede treaba că a trecut careva pe lângă casă și s-a dus...” Străduindu-se să-și mute gândul, Trampedahs ținutui cu privirea un tablou. Pipers Klass, „Mic dejun” (la drept vorbind, nu era decât un fals iscusit executat). Un pepene tăiat pe jumătate. Sucul lui – sânge proaspăt scurs... Sânge! Doamne, Dumnezeule... De ce tocmai pânza asta...

Menirea tablourilor care împodobeau pereții sufrageriei era de a trezi pofta de mâncare și de băut, așa că, în principal, erau portrete și naturi moarte într-o selecție – stilistic vorbind – destul de eterogenă, unite însă prin câteva elemente comune: vinul, vânatul, fructele, precum și gurmanzi sau bețivi faimoși.

Începem descrierea din ungherul stâng. Alchimistul cu beretă înfățișat în portret nu e altul decât Arnaud de Villeneuve, care, în

1250, a obținut prin distilarea vinului apa de foc, botezată ulterior apă vie, apoi apa vieții – *l'eau de vie* – și, în final, pur și simplu vodcă.

În continuare, sub odăjdii monahale, poate fi admirat Lémery – cel care la 1701, în mica așezare Cognac din departamentul Charente, nu departe de Segonzac, cumpănind să ascundă apa de foc de nepotul său, a deșertat-o într-un butoi de stejar. Doagele acestui butoi, și ele din stejar, conțineau, cum se și cade unui stejar, celuloză, hemiceluloză, poliuronizi, lignină și substanță poroasă. Apa de foc se infiltrasese în această substanță poroasă, încorporându-și în același timp o parte din compușii chimici sus-enunerați. În plus, din afară pătrunsese oxigenul care o oxidase, proces de pe urma căruia în conținutul amintitului butoi se zămisliseră o mireasmă și un gust aromat, acizi și eteruri volatile. Și cu cât licoarea adăsta mai îndelung în butoiul cel de stejar, cu atât devenea mai temeinică. Coniacul începuse a se degrada numai după o hălăduială de treizeci de ani în butoi. Încalte, Lémery se îngrijise să nu se ajungă la așa ceva. Era monah, dar nu ascet, culoarea nasului din

portret dovedind că dominicanul Lémery și inventatorul celei mai faimoase și binecuvântate dintre băuturile Franței sunt într-adevăr una și aceeași persoană. Următorul portret e gravat în aramă și îl reprezintă pe Alfred de Vigny, laolaltă cu entuziastul său autograf:

„En 1857 Monsieur de Vigny avait dans sa cave les récoltes de 1856 et 1857, on tout près de 65 hectolitres de Cognac, de cette liqueur des Dienx, comme l'appelle Victor Hugo”¹.

Cel de-al patrulea portret îl înfățișează pe cel căruia i-a fulgerat ideea de a adăuga berii hamei – Gambrinus – de fapt, fiind vorba de regele Flandrei, Jean Primus. Și măcar că, știut lucru, încă egiptenii antici foloseau berea, aceia o fierbeau fără hamei, deci nu avea grad de tărie, care vasăzică nu era de fapt bere, ci doar așa, un fel de cvas bun pentru copilandri.

Vinul a fost inventat de zeul Bachus – o știe și-un copil –, iar cel ce-l leorpăia mai abitir ca toți era poetul Anacreon, astfel se și explică

¹ „În 1857, în pivnițele domnului de Vigny se aflau butoaie conținând circa 65 hectolitri de coniac – băutura zeilor, cum a numit-o Victor Hugo –, din recoltele anilor 1856 și 1857” (fr.).

faptul că în cel de-al cincilea tablou, cei doi – zeul și poetul – sunt zugrăviți împreună. E locul să amintim totuși că arabii au cunoscut cu mult înaintea lor băutura din struguri – numită la ei *Al Kogol* –, dar cum coranul nu le îngăduie să se desfete cu ea, a fost încă din antichitate folosită doar de o sectă – alcoolicii, sectă ce și-a aflat în zilele noastre nenumărați prozeliți în lumea întreagă.

Urmează naturi moarte de maestri olandezi, care-ți înveselesc privirea cu fabuloase cantități de cadavre de cocoși-de-munte, gotcani, potârnichi, ierunci și iepuri, garnisiți cu struguri, pepeni galbeni, mere și pere.

Cu totul aparte sunt producțiile zografilor letoni care-i ispitesc pe hulpavi cu lămâi – de preferință tăiate –, sticle cu vodcă începute, murături mușcate, fețe de masă din in în dungi sinilii și sfeșnice, precum și cu roți mari de pâine neagră – cu sau fără de cuțit.

În seama cubiștilor au rămas niscai chitare mărunțite și ploști patraticе deșarte. Galeria e desăvârșită de o suită de tablouri expresioniste, care descoperă privirii doar ideea de mahmureală.

Oh! Janis Vridrikis auzi zvon de sticlă și o bufnitură parvenind din anticameră. Își aruncă privirea pe fereastră – o văzu pe Carolyn lângă zăplaz, hrănind gânsacii. Ce-i de făcut? Să deschidă fereastra, să strige? Dacă e într-adevăr un hoț – prea târziu.

Trampedahs scoase din sertarul biroului pistolul din vremea studenției și, tremurând din tot corpul, întredeschise ușa ce da spre anticameră. Fereastra era larg deschisă (magistrul își aminti că o deschisese după dejun, spre a o aerisi de duhoarea dezgustătoare emanată de laborator, și că uitase apoi să-i pună ivărul).

Lângă fereastră se afla un tânăr cu o barbișă donquijotescă de filfizon și păr lins, pieptănat cu cărare la mijloc. Obrazul îi era brăzdat de la ochi până la colțul buzelor de o cicatrice adâncă. Era îmbrăcat foarte fistichiu, după ultima modă: pantaloni strâmți, spențer pestriț, ghete împâclite de praful respingător al drumului. Și totuși, nu aducea a tâlhar. Magistrul coborî pistolul, dar nu reuși să articuleze nicio silabă: indignarea luase locul spaimei. Impertinentul cu botine colbuite îl scotea din sărite.

Tânărul închise fereastra plin de zel, strecură ivărul în cârlig și, ca un mojić, își suflă un pai aninat pe mânecă, tuși fără grabă și glăsui:

— Bună seara casei dumneavoastră!

Janis Vridrikis era doborât dintr-o lovitură, nu găsea cuvântul propice capabil să pună țângăul pe fugă. Mai pățise așa ceva. Într-o noapte, de pildă, izvodise o cuvântare strălucită care, în timpul disputei științifice din ajun l-ar fi făcut una cu pământul pe blestematul de Johnson.

— 'nă seara...

Asta fu tot ce venerabilul bătrân reuși să îngaime. Veneticul era stăpân pe situație.

— Simt în aer divina mireasmă a ginului, rosti acesta. Așadar, am picat unde trebuie. Am cumva cinstea să-i vorbesc magistrului Janis Vridrikis, doctor în științe farmaceutice?

Începutul nu era rău: tânărul îl onorase pe Trampedahs cu titlul de magistru, deși numai spițerul își atribuisese în sinea sa acest grad științific după ce se apucase de studiul științelor astrologice. De fapt, nu era decât doctor în științe farmaceutice.

— Cine ți-a permis să intri? Când pisica nu-i

acasă, joacă șoarecii pe masă, da? Afară, afară-ți spun!

— *Silentium!* Am stat în stradă un sfert de oră apăsând, vai, în zadar, pe butonul soneriei. Am auzit foială în casă, am auzit cheia învârtită în broască, dar nimeni nu mi-a deschis. Și cum am zărit un pervaz foarte scund și o fereastră întredeschisă, am conchis că în acest oraș lumea privește prin uși și intră în casă prin ferestre...

Cuvintele nou-venitului împurpurară obrajii magistrului, care, într-adevăr, încercase la un moment dat să zărească ceva prin gaura cheii, cum însă nu văzuse nimic, își sistase îndeletnicirea.

— Vă încredințez că am sunat, onorabile magistru.

— Orașul nu are curent, moara nu are apă destulă, dar cum pornesc ploile, vom avea iarăși. Trebuia să bați tare în ușă. Puteai să știi atâta lucru, tinere!

— Atunci, onorabile, trebuie scris pe ușă ceva în acest sens, ripostă tânărul.

— Ha, să scriu, zici? Poate să adaug și: „Sunt plecat, furați în voie”? Te văd până-n străfundul sufletului, și încă mai afund: te-a

trimis doctorul Johnson să mă șantajezi și să mă ameninți. Îi cunosc eu de mult tertipurile. Poți să-i transmiți că te-am dat afară și te-am poftit să te duci la dracu'. Pistolul mi-e încărcat cu plumbi eficace, te sfătuiesc să nu mai zăbovești, altminteri spitalul din Edole sau cimitirul din Taidak te așteaptă.

— O, dar de ce sunteți așa nervos, venerabile? De ce mă insultați? Și de ce mă speriați cu plumbii? Vă asigur că n-am văzut în viața mea vreun doctor Johnson și că, îndeobște, prea puțin mă sinchiesc de doctori, cum și de preistorica armă a domniei voastre ce poate lua foc numai dacă-i apropii de perculator o cârpă aprinsă, muiată în prealabil în ulei de *kame*. În plus, gloanțele nu mă ating, sunt născut în zodia Vărsătorului, aveți în vedere și asta înainte de a mă amenința, onorabil magistru în științe farmaceutice, astronomice și oculte, *praemissis praemittendis...*

— Așadar, mă cunoști, totuși? se minună magistrul. Brusc, batrânului vraci i se năzări că percepe deasupra frunții tânărului, ceva mai sus de urechi, două mici excrescențe aidoma unor cornițe, ascunse cu grijă sub

freză. Descoperirea îl tulbură oarecum. Dar necunoscutul i se adresa deja cu următoarele cuvinte:

— Am citit cartea dumneavoastră, „R.R.R.”, scrisă în 1880. O consider cea mai bună carte de bucate din câte s-au scris vreodată, o operă cu adevărat genială. Am oare cinstea de a-i vorbi inegalabilului ei autor?

— Da!

— Cum, sunteți faimosul Janis Vridrikis Trampedahs?

— În persoană!

— În persoană?! O, Doamne, în sfârșit! După atâtea luni de căutări zadarnice, de îndoieli, speranțe și pribegie – v-am găsit! Dați-mi voie să strâng mâna și să mă plec adânc în fața celui mai ilustru dintre savanți și literați! Persoanei care mi-a dezvăluit adresa dumneavoastră i-am promis sub jurământ să nu divulg taina locului în care trăiți. Mai cu seamă doctorului Johnson, acest scribușor semidoct, care v-a pricinuit atâta rău.

Cuvintele tânărului făcură să tresalte de bucurie sufletul bătrânului spițer și îi înseninară fruntea, iar el grăi:

— Poftește în cabinet, tinere prieten! Cu cine am onoarea, cum te numești?

Necunoscutul se zăpăci pe moment, apoi se înclină și rosti fără șovăire:

— Christopher Marlowe, muzicant ambulant și *studiosus rerum naturae*.

— Marlowe, Marlowe... îmi pare un nume cunoscut, mormăi magistrul. Deși, recunoști și dumneata, ar fi de mirare ca un farmacist provincial, care citește exclusiv lucrări din domeniul chimiei, fizicii, astrologiei și artei culinare, să aibă prilejul de a cunoaște un nume ca Marlowe. Ești străin, de bună seamă? Își iscodi Trampedahs oaspetele, cercetându-l atent.

— Nu, sunt leton sadea.

— Ca și mine, ca și mine, făcu magistrul pripit, apucându-l pe tânăr de braț și introducându-l în cabinet. După ce-l pofti să ia loc în fotoliu, se așează la rândul său la birou și rosti:

— Ascult.

Era stilul distins tip 1930, prins de Trampedahs de la înalții funcționari ministeriali și de la avocați pe vremea conflictului sfârșit atât de nefast pentru el.

Acest majestuos „ascult“ producea invariabil asupra bătrânului spițer un efect covârșitor.

Ministrul trona în străfundul unui uriaș cabinet, la un birou de dimensiuni ciclopice. Într-un târziu, secretara îl introducea pe înspăimântatul Trampedahs, care saluta cu evlavie. Cu degetul mare, borcănat, ministrul îi indica în tăcere un scaun, vrăfuia într-un colț, fără grabă, niște hârțoage și mormăia extenuat:

— Ascult...

...— Cu ce să încep? se poticni tânărul. N-ar fi mai bine să discutăm în germană? Dacă nu mă înșel, sunteți de origine germană?

Fruntea magistrului fu podidită de o nuanță violacee, vinele i se umflară. Zvârli iritat creionul pe birou.

— Ei vezi, recunoaște, tinere, hula asta, calomniile astea mârșave sunt negreșit lucrătura doctorului Johnson. Mi s-a interzis să practic la Cesis pentru că aș fi, chipurile, neamț, sunt expus discriminării pentru că n-aș fi, chipurile, leton!

— Bine, dar numele dumneavoastră este Johann Friedrich! exclamă tânărul.

— Prostii! Nu sunt nici un fel de Johann!

Janis! Janis e numele meu! Janis Vridrikis!

— Dar doamna, mama dumneavoastră, nu era de fel din Schleswig?

— Calomnie, calomnie și iar calomnie! Mama a fost letonă din Nida, era de fel din landul Kurs.

— Sunt extrem de uimit să aud că sunteți leton, onorabile magistru...

— Mai exact, din Kurzemul de Jos, se corijă spițerul. În niciun caz nu sunt neamț! Să vă între asta în cap o dată pentru totdeauna.

Lui Christopher îi fusese deja dat să audă despre ciudata țicneală a lui Trampedahs. Deși susținea -în secret- Societatea germană de gimnastică, în al cărei consiliu de conducere ocupa un loc, magistrul își nega în gura mare naționalitatea, băgând el de seamă, vezi bine, că în societatea acestor parveniți e mult mai profitabil să treci totuși drept leton - pacienții care-l asaltau făcând parte aproape cu toții din rândul ignoranților baroni rustici.

— Presupun, domnule Marlowe, că te-au adus în orașul nostru ceva afaceri? Aș dori să ai amabilitatea de a înnopta la mine... Niciun „dar“! Să n-aud de hotel! Casa mea - cetatea

mea, și îmi vei fi un oaspe scump!

Bătrânul se ridică, deschise fereastra și răcni din rărunchi – de astă dată în engleză – , de parcă ar fi dictat o telegramă:

— Carolyn! Gata forfota! Basta! Musafir! Două porții de pui, așternuturi curate, ienupăr în closet, săruri de pin în vană. *Very well, old gorilla!*¹

Trampedahs era încredințat că Marlowe nu știe boabă englezește, fapt ce explică franchețea și căldura cuvintelor adresate menajerei.

— *Thank you*, răspunse Marlowe. În ce mă privește, voiajiez prin Kurs, vreau să spun – Kurzemul de Jos, peregrinez din oraș în oraș, zdrăngănesc la pian – acompaniez filmele mute, la cinematograful –, compun cântece studentești, cânt la nunți, căci nu sunt decât o calfă ambulantă, dintre cei cărora li se spune astăzi tapeuri. Adevărații maestri ai breslei locuiesc în cartierele selecte ale Rigăi, constituind pentru noi exemplu pilduitor și luminos ideal. Mai devreme sau mai târziu, le vom semăna și noi, vom fi primiți în corporația compunătorilor de sunete, vreau

¹ Foarte bine, gorilă bătrână! (engl.).

să zic - în rândul compozitorilor sau, altfel încă spus, în clanul Sfintei Cecilia, cândva îi vom face pe acești maeștri să dea îndărăt ca racii...

— Ca racii? *À propos*, la cină îți va fi dat să guști pui cu sparanghel și raci, îl informă Trampedahs mijindu-și ochii viclean, și-ți jur că în viața dumitale n-ai pus în gură ceva asemănător!

— Dar, domnule magistru, puteți comanda oricând poftiți acest fel de mâncare în vecinătatea Marii Gildia, la Crama mănăstirească.

— La Crama mănăstirească? Lângă Gildia? Ha! Îmi dai voie să zâmbesc, amice dragă. Pentru sosul acestei mâncări sunt absolut indispensabile flori de nucșoară și o piuă specială în care să le poți pisa în așa fel, încât să nu li se volatilizeze ambra. De unde, mă rog, ai de gând să cumperi o asemenea piuă? Haida-de!

— Esențiale nu sunt nici piua, nici florile de nucșoară, ci racii bine hrăniți, de preferință roșii, nu negri.

Marlowe încercase să-l păcălească pe bătrân, dar nu-i mersese.

— Domnul Marlowe adaugă, fără-ndoială, și licurici în respectivul fel, da?

— Am citit Rețetarul domniei voastre, așa încât voi cita chiar din carte rețeta în întregime, slăvit magistru, rosti Christopher. Deci: „De cum jumulești cea găinușă, o tai pe din două, o afunzi într-un chiup, torni peste ea zeamă din carne de vită cu grăsime din belșug, adaugi piper, flori de nucșoară, sare, o lingură de unt și înăbuși totul laolaltă. Iei apoi miez de sparanghel și iară înăbuși. Fierbi șaizeci bucăți raci de mărime mijlocie, îi dezghioci, și anume: smulgi piciorușele cele subțiri, carapacea și mustăcioarele, iar tot restul – cleștii, carnea macră și cozile – îl dai deoparte. Carapacele pisează-le într-o piuliță dimpreună cu unt prospăt de vacă și pune-le pe cărbuni aprinși, să se pătrundă. Când se apropie vremea de a fi adus la masă, toarnă în chiup acest șerbet de raci și adaugă-i și o idee de brânză *Roquefort*.”

Magistrul sărise în picioare, pironind asupra tânărului priviri radioase.

— Christopher Marlowe! Întocmai aceasta este rețeta, ba dumneata ai și îmbunătățit-o oarecum, arătând răspicat ce trebuie dat

deoparte și ce trebuie păstrat în chiup. Vino la pieptul meu, iubit discipol!

—Cu dragă inimă, iubit magistru!

Moment în care magistrul se aruncă asupra tânărului, înlănțuindu-l în îmbrățișarea sa.

II. Christopher Marlowe face cunoștință cu laboratorul

Nici nu mă așteptam să risipesc atât de curând suspiciunile bătrânului vraci și să mă învrednicesc de bunăvoința sa. Tactica mea se dovedise cea justă: să nu prididesc cu laudele la adresa înzestrării literare a farmacistului, hulindu-i în același timp vrăjmașii închipuiți. Și totuși, slăbiciunea morbidă a magistrului față de prima sa realizare literară – cartea de bucate apărută în 1880 –, nu prevestea nimic bun. Mă temeam că pentru nicio comoară din lume nu va da voie altuia să-i prelucreze și să-i întregească lucrarea, că așa ceva se poate obține numai trecând peste cadavrul lui. Eu însă nu eram câtuși de puțin tentat să mă plimb pe cadavre. „Binișor și cu răbdare, poți sufla și ultima copeică”, grăit-a cunoscutul

erou literar leton Pratieks Andžs¹.

Îmi plănuiam febril acțiunile viitoare. Ce-ar fi să-l antrenez pe bătrân într-o conversație literară, să-l descos spre a afla ce a mai scris, pentru ca apoi să-i exalt acele opere cu cele mai înalte omagii, și, într-un sfârșit, să încep a-i scoate la iveală, pe îndelete, toate neajunsurile și erorile cu puțință existente în forma, dar și în conținutul rețetarului? Să încerc a zdruncina încrederea lui Janis Vridrikis în rețetele publicate în „R.R.R.”? Să-l duc în ispită pe magistrul cu tentații deșarte pentru ca apoi, împresurându-l într-o rețea de contradicții, să mi-l fac captiv și să pretind drept răscumpărare „R.R.R.”? Aceste idei toate nu puteau fi realizate într-o singură zi, am chitit deci că-i mai înțelept să poposesc în orașelul de pe Venta până voi căpăta permisiunea și binecuvântarea pentru principala operă a vieții mele.

Pășind mărunț pe piciorușele-i scălâmbie, bătrânul împovărat de ani se preumblă o vreme pe covorul așternut în cabinet, apoi ieși, aducându-și brusc aminte de ceva.

¹ Personaj din romanul clasic leton „Vremea hotarnicilor”, aparținând fraților Kaudzites.

Chipurile, pentru a-i da niscăi indicații Carolynei în ce privește apropiata cină – doar un minut, se scuză el.

Îmbătrânise Janis Vridrikis, da, îmbătrânise rău! Asta era cât se poate de limpede. Obraz și frunte pătate, împânzite de vinișoare fine; păr bogat, dar complet alb, ca și sprâncenele stufoase ce scoborau deasupra ochilor; de o parte a nasului – un neg, nasul cu pricina aducând cu o prună răskoaptă – cam acestea ar fi, deci, trăsăturile exterioare ale magistrului; dacă ați avut vreodată șansa de a admira ultimele portrete ale lui Ferenc Liszt, vă asigur că asemănarea era de-a dreptul uluitoare. Emană din el ceva senil-sentimental, dar în același timp trufaș și plin de râvnă. Se vede că în tinerețe fusese bărbat chipeș, coțcarul. Asta se simte...

La Deptfort, oraș de pe Tamisa, magistrul s-a aruncat cu un cuțit asupra mea și m-a rănit. Mi se vede și azi cicatricea pe obraz – de la ochi până la colțul buzelor, profanii își închipuie că, student fiind, am fost crestat într-un duel de floretă. Toate astea s-au petrecut cu mult timp în urmă, azi sunt cu desăvârșire uitate, iar eu l-am iertat – bătaia

se iscase la beție, eu o și provocasem, de fapt, pentru că, dezlănțuindu-mă, am numit creștinismul invenție a politicienilor venali, iar pe Moise – lichea mizerabilă. La acea vreme magistrul era abate de Deptfort și, beat au ba, nu putuse proceda altminteri, nu i-o îngăduia poziția socială. Și măcar că nici el nu credea prea vârtos în curăția lui Moise, ba, la drept vorbind, nici chiar în învățămintele lui Cristos, biserica îl plătea totuși gras, în taleri și natură, trebuia deci să-și pună frâu gurii: la urma urmei, cine altul dacă nu Moise îi dăduse lui puțința de a trăi în îndestulare, ba de a mai și da câte-un pic pe gât, așadar, – împunge-l pe Chrisopher!...

Bietul magistrul, a plătit asta atât de scump... Ce straniu își schimbase expresia când îmi rostisem numele!

„Marlowe, Marlowe, repetase, parcă mi-e cunoscut acest nume.” Nu-și amintise din pricina sclerozei, din fericire, acum suntem iarăși împreună, o să înfulec pe săturate la masa lui – slavă Domnului și gazdei – și o să trec în ochii lui drept un chefliu autentic.

O mână nevăzută deschise ușa, îl lăsă pe Trampedahs să intre, apoi închise la loc cele

două canaturi albe ale ușii batante. Mâna nu putea aparține decât legendarei Carolyn dar nici de această dată nu-mi fu dat să o zăresc. Magistrul purta pe brațe o tipsie de argint pe care se odihneau două minuscule păhărele, o carafă de cristal plină cu o licoare gălbuie și tulbure și două boluri mărunțele. Venerabilul își purta povara viguros și solemn, ca un vrednic *Kammerdiener*¹ de la curte.

— Domnule Marlowe, cina se servește la ora opt și treizeci de minute, este obiceiul casei mele. Având deci la dispoziție încă o jumătate de oră, să trecem în laborator. Ginul e unica băutură ce poate fi consumată imediat după distilare, aș putea spune chiar că e obligatoriu să procedezi astfel, căci în primele douăzeci și patru de ore balsamul boabelor de ienupăr se volatilizează cu o viteză incredibilă.

Ne-am îndreptat, trecând prin anticameră, spre o încăpere îngustă, prin ale cărei ferestre prevăzute cu gratii de fier pătrundea lumina tulbure din gangul ce despărțea locuința lui Trampedahs de peretele depozitului vecin de făină și cereale. În

¹ Lacheu, fecior (germ.).

laborator se afla o masă lungă, rindeluită, năpădită de flaconașe, borcânașe, retorte, piulițe, spirtiere, creuzete și stativ cu eprubete. În rând cu masa se găsea un încăpător ciubăr plin ochi cu ceaunașe și hârburi de sticlă. Chiar lângă intrare, hârâia deasupra focului un cazan-alambic gen dispozitiv de distilare, picături rare se prelingeau prin tubul de răcire spre recipientul plin până aproape de buză cu gin înmiresmat. Într-un ungher se putea zări un alt alambic de distilare de dimensiuni ceva mai reduse și de o construcție diferită, acesta însă nu funcționa în ziua aceea. Alături de el se înălța un dulăpior pe ale cărui ușițe erau zugrăvite o pentagramă – cu rostul de a veghea asupra intrigilor țesute de domovoi și strigoi –, precum și literele BBZ. Alături se înghesuia un fel de teasc prevăzut cu o roată pentru strângerea șurubului și cu spițe, amintind prin aspect de menghinele din vremea inchiziției. Pe rafturi se șteau tot soiul de sticlute, pe etichetele cărora stăteau înscrise literele T-1. Chiuveta și pereții erau împestrițați de pete, altminteri însă în încăpere domneau o ordine și o curățenie

impecabile.

Trapedahs depuse tava pe masă, turnă în pahărele câte un strop de gin cu un căuș de argint, iar în micile boluri – câte o picătură de oranjadă aurie, și rosti:

— Iar acum – degustarea... Inspiri, picuri un strop pe limbă, îl menții acolo câteva clipe, expiri și înghiți! Dacă emană damf usturoiat, se cheamă că s-a dus pe copcă, ceva nu-i în regulă. Cerul gurii trebuie să se încingă, să amortească lejer, în care țel se recomandă să scoți limba și s-o menții așa preț de câteva secunde. Ei, ce facem? Degustăm? S-ar zice că merge. Nu simt damf de usturoi, îți încinge limba, îți arde beregata ca o bucată de gheață, nu alta. Se poate bea. Așadar, domnule Marlowe, spicul țeapăn!

— Deie Domnul omul bun să bea paharul pân' la fund!

Trapedahs era în culmea extazului: Christopher Marlowe știuse a răspunde cum se cuvine la veche urare letonă.

— Și acum – *Kuriš!*

— *Kuriš!*

Asta voia să însemne – dă-l pe gât ca la Kurzem, pân' la fund dintr-o suflare!

Prin oase prinse a se răspândi desfătarea, în suflet – fericirea. Da, e bunul și bătrânul gin olandez, tare și înțepător ca nicio altă licoare.

Cu obsesie de fanatic, Trampedahs povestea, arăta, explica alcătuirea nenumăratelor aparate, reacțiile ce se săvârșeau, iată, în retorta cutare, combinațiile pe care reușise să le obțină, vezi bine, în eprubeta cutare.

Apropiindu-se de dulapul pe care erau gravate pentagrama și inscripția BBZ, Trampedahs se învăluie într-un aer nespus de misterios. Acolo s-ar afla, cică, otrăvuri, până și lui îi e teamă să nu le inspire fără voie miasmele aducătoare de moarte.

— Otrava în doză infimă e leac, în doză mare – izbăvitor pe vecie de chinuri; din ea se poate prepara un ceai dulce pe care să-l strecuri unui om chinuit de boală fără leac. Am izbutit s-o distilez din sâmburi de prună pe vremea când fierbeam șliboviță. Am măcinat mărunț sâmburii cu miez cu tot în teascul de colo, am lăsat zămintea să dospească, după care am distilat-o în alambicul cel mic. Sâmburii conțin glicozidul amigdalinei și emulsin de fermenți.

Amigdalina, sub acțiunea emulsinului, se descompune în acid prusic, aldehidă benzoică și zahăr. După distilare, am concentrat lichidul îndepărtând zahărul și am obținut o anume mixtură. Mixtura aceasta stă la baza tuturor leacurilor mele, dar țin rețeta în cel mai riguros secret, secret pe care nu ți-l voi destăinui nici chiar dumitale, Christopher Marlowe, cu toată simpatia pe care făptura dumitale mi-o inspiră. Cererea de medicamente e mare, să fi fost vreun cărpănos adunam milioane, trăiam ca belferii și nu dădeam doi bani pe lumea toată. Eu însă mă mulțumesc cu puterea omului care deține unealta morții, T-1, căreia îi prevăd un strălucitor viitor.

— Permiteți, scumpe maestre, să ridic această cupă pentru ca Johnson, vrăjmașul și adversarul domniei voastre, să-și frângă gâtul și pentru ca domnia voastră să-și poată practica iarăși profesiunea la Cesis, lăsați eu să curgă mierea lingușelii.

După câteva înghițituri de oranjadă, Trampedahs fu covârșit de un acces de sinceritate.

— Trebuie să afli totul despre mine și

despre dușmanii mei. Ascultă, deci. De fapt, sunt doi, și, după părerea mea, al doilea este încă mai câinos decât primul. Cunoști, fără-ndoială, că la Cesis puterea se afla în mâna loctorului de plasă Aivars Johnson. Deține un conac mare la Riga, o fermă bogată la țară, o vilă la Raiskum, un spital particular și un autocamion. Bonifacijs Ivbulis, șeful secției sanitare și inspector sanitar, care pare la prima vedere un omuleț mărunț și neînsemnat, dar care e în fond un carierist cum rar mai afli, ținându-se tot în umbra lui Johnson, i-a adus pe nesimțite pe toți la mâna lui, l-a jucat pe degete pe Johnson însuși, iar pe mine m-a trimis în judecată. Dă contra mită slujbe tuturor ignoranților, într-un cuvânt, întinează totul, unde și cât poate. Încă din 1929, secția sanitară se afla la periferia Cesisului. În foarte scurt răgaz însă, Ivbulis s-a mutat într-o mică anexă din curtea primăriei, și asta pentru că, vezi bine, cabinetul lui Johnson, șeful lui, se afla în aceeași clădire. N-a trecut decât un an și – ce crezi – Ivbulis, cu tot sectorul lui sanitar, pusese ochii pe corpul central; la început s-a instalat la parter, dar în scurt timp s-a mutat

la capătul coridorului de la etaj, chiar în fața ușii cabinetului lui Johnson. Din acea clipă, oricine avea vreo treabă la autoritățile medicale ale primăriei era obligat să treacă mai întâi prin cabinetul secției sanitare, unde trona Bonifacijs Ivbulis. Avea astfel cunoștință despre toți cei care intrau la Johnson, devenise, ca să zic așa, mâna dreaptă a medicului de plasă și putea intra la orice oră, fără ca măcar să bată la ușă, în cabinetul șefului. Unii membri ai confreriei medicale, ca și unii felceri, au început să-și regleze micile afaceri prin mijlocirea aceluiași Bonifacijs, dat fiind că Johnson nu mai cuteza de-acum să hotărască ceva de capul lui, devenise un simplu paravan. Situația e aceeași și în ziua de azi. Toate intrigile țesute contra mea, ponegrirea, calomniile, au fost ticluite de Ivbulis, totul a fost lucrătura lui... Când scandalul s-a încins prea tare și a început să miroasă a ars, am socotit mai nimerit să-mi părăsesc orașul natal. „Nu-mi îngăduiți să lucrez în specialitatea mea? Domnul cu voi“, mi-am spus. Mi-am amintit că am înzestrări literare, că am scris în tinerețe „R.R.R.“ – carte ce nu și-a găsit încă

egal – și am expediat revistei „Sănătatea – zălog al bucuriei” foiletonul satiric „Cum se vând țapii la Cesis”, care a întrunit o unanimă apreciere.

— Dumnezeule! exclamai eu în culmea extazului. Cum, magistre, acel fenomen al peniței vă aparține?! Acum îmi amintesc... Dar e genial! Admirabil! Cel mai bun lucru pe care, vreodată, l-am... Așadar, dumneavoastră sunteți faimosul Trampedahs?

— În persoană. Mi s-a propus să scriu iarăși și iarăși, s-a înființat chiar o rubrică specială pentru foiletoanele mele: „Proză usturătoare”, intitulată ulterior „Satiricon”. Orice om cu capul pe umeri pricepea că Johnson și Ivbulis erau cei pe care îi desemnau acele rânduri drept bufoni, făcându-i de râsul lumii. Știam câte ceva despre escrocheriile lui Ivbulis în achiziționarea alcoolului pentru nevoi farmaceutice. În foiletonul „Misterioasa ambră a alcoolului” am dat de înțeles, în chip nebuloș, că scriu un roman despre aventurile a doi potlogari.

— Cum?! Și „Misterioasa ambră a

alcoolului” vă aparține? Dar este o operă artistică zguduitoare, fermentată și sedimentată în profunzimea unui intelect riguros! Nu mai pricep nimic. Așadar, dumneavoastră sunteți faimosul Trampedahs?

— În persoană. Prin oameni domni de încredere, am primit mai deunăzi o scrisoare de la Johnson, Ivbulis & Co. Simt că lațul se strânge... Scrisoarea cuprinde invitația de a mă reîntoarce la Cesis, chipurile în scopul colaborării. Cică Johnson nu-mi va mai refuza, vezi Doamne, dreptul de a practica medicina dacă, la rândul meu, îi voi pune la dispoziție niște rețete de leacuri, bucate și băuturi. Că, la drept vorbind, toată disputa noastră a început de la niște fleacuri: ca luteran, ca să zic așa, m-aș fi ridicat în cartea mea de bucate publicată în 1880 împotriva sfântului Lucas, răspunzător de epizotia vitelor, și a sfintei Clarisa, oblăduitoarea celor ce se îmbată cu bere: că până și ei doi, Johnson și Ivbulis – care-s catolici și, orice s-ar spune, puterea e totuși în mâna catolicilor –, îmi vor rămâne prieteni pe vecie și-și vor împărți prietenește veniturile cu mine, *fifty-fifty*, dacă

Îmi voi retrage cuvintele și voi promite că mă las de creații literare spre a mă dedica în întregime muncii mele – adică tămăduirii bolnavilor contra plată... Drept răspuns, am publicat în revistă un nou pamflet, „Doi prieteni dezinteresați” – l-ai citit, desigur...

— Firește! Deci, dumneavoastră sunteți faimosul Trampedahs?

— În persoană. Am aflat de la diverși cunoscuți că acum Ivbulis l-ar ține de rău pe Johnson pentru izgonirea mea din Cesis, unde, așa luteran cum mă aflam, eram un vierme absolut neprimejdios, pe câtă vreme astfel m-a împins – dacă nu direct, în orice caz indirect – pe făgașul creației literare, din care pricină sunt ei nevoiți acum să trăiască în veșnică groază... Eh, catolici blestemați!

— Domnule magistru, sunt încredințat că scrieți ușor și cu spor, din moment ce într-un răstimp atât de scurt de sub pana dumneavoastră au putut ieși atâtea capodopere!

— A, nu, chiar din contră. Creez lent și cu trudă. Dar am concepțiile mele, stilul meu. Nu plătesc tribut curenților moderniste. Ai observat asta, presupun, lecturând

Rețetarul?

— Oh! Dar ce mai înseamnă Rețetarul pe lângă „Satiricon“!

— Să nu vorbești așa, Christopher Marlowe, în această privință mă văd nevoit să te contrazic. „R.R.R.“ este și rămâne cea mai bună operă a mea. De altfel, nutresc bănuiala că și dumneata îți încerci mâna în ale literaturii! Am dreptate? Am văzut și citit undeva numele dumitale... stai puțin... Marlowe, Marlowe... în sfârșit, n-are importanță, dar te sfătuiesc insistent ca, orice s-ar întâmpla, să scrii fără grabă și cu chibzuială.

— Din păcate, scriu ușor și fără chibzuială. Și scriu cu ușurință pentru că sunt un om de o uimitoare lipsă de coeziune lăuntrică. În mine clocotesc contradicțiile: fiecare meditație de-a mea e o dispută cu mine însumi, și nu numai – cu o mulțime de inși perfizi și batjocoritori care sălășluiesc în mine, și nu știu nici care, și nici în ce moment se va trezi brusc și va începe să-și propovăduiască propriul adevăr; iar asta se petrece uneori atât de spontan și fără veste, încât toate ipostazele mele anterioare rămân,

cum s-ar spune, cu gura căscată. Asta însă nu mă deranjează câtuși de puțin, când smângălesc ciornele, nu dau doi bani pe toate laolaltă, mai târziu, când aștern pe curat, totul se limpezește, acesta și este, de fapt, avantajul creatorului. Iar pentru mine e important să scriu repede, căci la vârsta de douăzeci și nouă de ani voi înceta subit din viață – voi fi înjunghiat într-un oraș aflător pe mal de fluviu. Așadar, să bem pentru artele frumoase, domnule magistrul!

Bătrânul bărbat se sperie cumplit.

— Ce prostii îndrugi acolo! făcu el indignat. Ce, ai fost la ghicitoare? Gata degustarea, asta nu-i te miri ce poșircă răcoritoare, ci băutură aleasă și îndrăcită, am impresia că a și început să se urce la cap.

În privirea magistrului licărea o vagă neliniște. Poate își amintise, nebulos, ceva despre Deptfort, despre Tamisa? Asta însă dură doar o clipă, după care magistrul continuă, cu o voce ceva mai calmă, trecând la alt subiect:

— Pun mare preț pe ordine și precizie în toate. În laboratorul meu, fiecare flecușteț are un loc anume, ăsta-i stilul vieții mele. În

tinerețe am fost un înflăcărat adept al lui Bismarck. După cele întâmplate în 1848 în Germania, am priceput că era nevoie de mână de fier, tărie exemplară și severitate.

— Dar, cinstit magistrul, în 1848 până și Richard Wagner s-a cățărat cu pistolul în mână pe baricadele Dresdei. Era nevoie de libertate, nu de severitate.

— Libertate? Ca să-și arate colții toți vagabonzii și golani? Hotărârea Bundestagului din 1835 nu cumințise pe nimeni. Pe vremea aceea Bismarck avea doar douăzeci de ani, dar a luat aminte la toate și și-a șoptit în barbă: „Acea orientare a literaturii care uzează de întreaga ei putere pentru a ataca furibund, într-o formă literară inteligibilă și accesibilă tuturor păturilor sociale, actualul sistem social, pentru a atenta la bazele lui, pentru a-și bate joc de religie și a corupe etosul – o asemenea orientare se declară ilegală în Germania. Cărțile lui Heine, Gutzkow și ale acoliților lor trebuie confiscate și arse!”

— Dar după asta, venerabile, au urmat baricadele.

— Iar după ele, a urmat Bismarck.

— Chiar credeți, magistre, într-o ordine universală oarecare?

— În acest caz, eu te voi întreba: dumneata în ce crezi, domnule Marlowe?

— Unii se străduiesc, ca niște idioți ce se află, să peticească lumea asta, dar lumea e aidoma unui sac găurit: îl cârpești colo, crapă dincolo. Cred în absoluta libertate și neatârnaire a spiritului. Iar acest Bismarck al dumneavoastră n-a fost decât, iertați-mi expresia, un cap sec și pătrat, a încercat să oprească vâltoarea, să-i înalțe un baraj în cale. Puhoiul a trecut însă peste piedici, le-a zdrobit și s-a revărsat într-un liman liniștit – asta e tot!

— Negi orice putere organizatoare? Dar religia?

— Aiureală și șarlatanie curată.

— Christopher Marlowe! Și prietenia?

— Pentru găgăuțe și paiațe. Viața e o farsă!

— Dar eroismul? Entuziasmul?

— Pentru cei săraci cu duhul și pentru cei care au plăsmuit literatura noastră deșartă...

Asta era prea mult pentru bătrânul magistru. O frântură de secundă, în imboldul de a-i arde ticălosului o scatoalcă,

Trampedahs simți chiar o mâncărime în palmă. Se întreba însă unde-l mai întâlnise pe fanfaronul ăsta? Trăncănelile lui erau teribil de răsuflăte, dar erau atât de caustic și viguros exprimate, încât te deprimeau. Mânia bătrânului se potoli numai după ce-și aruncă privirea asupra încălțărilor murdare și prăfuite ale oaspetelui. „Pianist, surâse el. Muzicant ambulant, ajutor de maestru, gură-bogată, un flecar care neagă totul cu excepția Rețetarului meu – s-ar chema, deci, că o scânteie de judecată tot mai pâlpâie în el. Dac-aș încerca să-l influențez? Dar la urma urmei, la ce bun...”

— N-aș dori să discut cu dumneata în contradictoriu, văd că ești nihilist și anarhist. În fond, la anii dumitale ăsta nu-i un păcat. Heine era turbat de mânie că n-a putut obține în Prusia înalte dregătorii, din orgoliu a devenit rebel, dar a sfârșit prin a-l idolatriza pe Napoleon și a citi cu pasiune Biblia. În poemul *Atta Troll* îi batjocorește și-i defăimează pentru radicalismul lor pe foștii tineri prieteni germani. Altfel spus, foștii rebeli sunt prea adesea supuși în amurgul anilor unor atari transformări... Făcând însă

abstracție de toate astea, îți respect gustul literar, mă uimește și mă emoționează adânc nobila dumitale apreciere la adresa principalei opere a vieții mele — „R.R.R.” De aceea, mi-ar face plăcere să-ți aud părerile în legătură cu nefericiții care scriu în așa-zisa manieră a „tinerilor germani”! Ce talmeș-balmeș, ce harababură! Mascându-și propria confuzie, se înglodează în fantasmagorii, trântesc simboluri peste simboluri, scriu în aluzii, nu tu caracter realist, nu tu linie precisă... Și, mai ales, subtextele, enervantele subtexte. Acești jalnici condeieri își închipuie că nu sunt înțeleși de cârmuitori, se umflă în pene, se cred vulturi și dau cu tifla pe după colț. Auzi, subtexte! La Shakespeare exista un text, exista un sens exact, geniul discuta deschis despre vremea sa și nu-i păsa nici de dracu’. Dar acești „tineri germani” nu au idei proprii, de aceea nu au nici texte. Scrieri apătoase, mici talente apătoase, într-un cuvânt – apă chioară.

— Cinstit magistru! Îmi vorbiți cu toată sinceritatea, permiteți-mi deci să fiu sincer la rândul-mi. Vă respect ca literat, și mai presus de toate prețuiesc „Satiriconul”

dumneavoastră (în acest punct, Trampedahs prinse a-și agita brațele și a mormăi ceva pe seama „Rețetarului” care ar fi, o, Doamne, incomparabil mai bun); când ați perorat dumneavoastră, eu nu v-am întrerupt. „Satiricon” e cu un cap mai presus de orice operă a tinereții domniei voastre. Și totuși, după părerea mea, ați rămas serios în urmă în ce privește concepțiile asupra orientării literaturii actuale, asta însă, firește, nu vă micșorează câtuși de puțin meritele, ce să-i faci, aparțineți altei epoci, altui veac. Ceea ce imputați cu atâta fervoare „tinerilor germani” constituie, în opinia mea, esența expresionismului și futurismului modern; trebuie oglindită nu viața, această înșelătoare farsă, ci imperceptibilele mișcări ale sufletului și evoluția conștiinței. Cu mult înaintea acestor tineri germani atât de disprețuiți de dumneavoastră, un alt idol al meu (locul întâi, fără umbră de îndoială, îl dețineți dumneavoastră, cu „Satiricon”)... Mă iertați, dar eu nu v-am întrerupt. Deci un alt idol de-al meu a încercat să dea viață acestui ideal înălțător într-o operă artistică: scriitorul E.T.A. Hoffmann. Iar afinitatea mea cu

Hoffmann stă nu doar în perceperea identică a esenței artei, ci și în destine; și el a fost muzician, și lui i-a venit la un moment dat ideea să devină scriitor. Această comparație, firește, nu e tocmai onestă – eu abia am început să activez pe tărâmul menționatei arte. Hoffmann însă, autor a peste zece opere ilustre, se amuza într-ascuns cu penelul, vreau să spun – pictând (har muzelor, m-au izbăvit de acest viciu). Deși renumit capelmaistru, născocea cu pasiune acele povestiri fantastice pe care nimeni nu i le lua în serios, de care toți își băteau joc și pe care le disprețuia într-atât Goethe, acest cocoș înfumurat cu moț de ministru. Când la Opera din Berlin s-a prezentat „Ondine” de Hoffmann (textul ei a fost scris de Fouqué, întrucât direcția ar fi respins libretul lui Hoffmann, socotindu-l pe acest tărâm drept o deplină mediocritate), premiera s-a constituit în eveniment și a cucerit lauri nemaivăzuți. Compozitorului i s-au iertat toate neînchipuitele baliverne pe care le născocise în spiritul neasemuitului Callot. Și totuși, causticul și pătrunzătorul Hoffmann, comparându-se cu mărimile epocii –

Beethoven și Weber – avea față de sine însuși o atitudine extrem de critică și s-a vădit a fi cu mult mai clarvăzător decât mocofanii bătrâni și înțelepți, care socoteau „mâzgălireă culorilor” și „gogoșile” vândute cititorilor – îndeletniciri care pe capelmaistru îl pasionau – doar prostie și bizarerie. Urmarea a fost dintre cele mai curioase. Nu Hoffmann, ci Robert Schumann a dăruit muzicii nemuritoarea „Kreisleriana”. Iar ilustra operă despre aventurile capelmaistrului, „Povestirile lui Hoffmann”, a fost compusă nu de el, ci de Jacques Offenbach. Divinizatul compozitor Hoffmann este astăzi uitat, ras din memorie, în vreme ce ridiculizatul scriitor E. T. A. Hoffmann ocupă un loc solid în literatura universală, de la el și-au tras seva viitoarele curente moderniste, până și Kafka... În zadar, cinstit magistru, sunteți sarcastic la adresa subtextelor și fantasmagoriilor. Epoca lui Shakespeare a fost epoca unor oameni puternici, naivi și dintr-o bucată. Noi, dimpotrivă, suntem îmbucătățiți în cioburi, iar scriitorii nu fac decât să adune aceste cioburi, alcătuind din ele mozaicuri. Iar când se vor

sătura cu toții și de distracția asta, va lua iarăși naștere vreun puternic „neorealism”, dar care în esență va fi mai complex decât cel anterior – doar arta se dezvoltă în salturi –, iar după acesta vor urma iarăși fantasmagorii, și numai unul Dumnezeu știe cum anume vor fi acelea. Dar în această succesiune nu trebuie să vedem o anume ordine universală. Este doar obișnuitul joc al contrastelor. În dezvoltarea sa, arta își află o formă care-i la fel de veșnică precum însăși facerea lumii. Lumină-întuneric; alb-negru, în niciun caz gri, altminteri n-am mai avea ce respira, și s-a zis cu noi!

Amuții, spre a-mi da seama ce impresie produsese ditiramba mea asupra bătrânului. Mă dezlănțuisem într-o perorație neînchipuit de bombastică, nu degeaba cândva, la Londra, Nesh mă numise alchimist al retoricii.

— Fiecare din noi, tinere, are un excelent raționament. După cum ți-ai permis să observi, eu aparțin altei epoci, altui secol; așa este și, drept să-ți spun, nu mă încercă nici cea mai mică dorință să mă dau după modă. În locul dumitale însă, nu aș recurge la negarea vieții, ci aș gusta-o din plin. Ce n-aș

da să am iar anii dumitale! Ești tânăr și nu arăți deloc rău. În jur ai desfătărilor vieții, plăcerile amorului care în mine nu fac decât să trezească jalnice aduceri-aminte. Uneori îmi blestem acești șaptezeci de ani, abia acum aș ști să înșfac și să gust cu pricepere și știință tot ce-i e dat tinereții. Iubirea m-ar delecta precum cea mai inspirată poezie.

— Poezie? Dacă afirmați cumva că în instinctul de împerechere există o umbră de inspirație, s-ar chema că armăsarul de prăsilă constituie simbolul acestei inspirații, altfel zis, un veritabil erou de poezie. Masculii își spintecă pânțelele unul altuia cu colții și coarneau în vreme ce femelele, flușturatice și desfrânate, îi privesc și așteaptă care pe care. Studentul A îl provoacă la duel pe studentul B, cere duel cu floreta, pentru că studentul B a numit-o c... pe domnișoara C, pe care studentul A o socoate aleasa inimii sale. Studentul A îi administrează studentului B o cvartă, străbătându-i *nervus bicepsis*, și așa se face că mâna ultimului rămâne spânzurată de umăr precum o scurtătură de lemn, și asta în condițiile în care nu e un secret pentru nimeni faptul că domnișoara C

este, într-adevăr, o c..., de unde, în fond, și farmecul său. Dacă dumneavoastră considerați asta poezie, sunt gata să fac schimb: cedați-mi înțelepciunea domniei voastre, și vă voi dărui tinerețea mea, dați-mi bogăția spiritului domniei voastre, și vă voi înapoia frumusețea acestei lumi...

Mai exersai o vreme în jocuri de elocință de acest fel, străduindu-mă să mă întrec pe mine însumi în cinism și demagogie, spre a-l clinti pe bătrân de pe pedestalul pe care singur se cocoțase. Că reușisem cu vârf și îndesat miera limpede după privirea răătăcită a magistrului și după degetele care-i tremurau când, stingând flacăra de sub distilator, separă cele două sectoare spiralate și turnă lichidul verzui într-un alt recipient, ermetic închis. În acest timp, farmacistul trecea mental în revistă, de-a fi-a-păr, circumstanțele în care necunoscutul își făcuse apariția în casa sa și simțea cum îl copleșește o forță misterioasă și nestăvilită, din care pricină bătrânul bărbat fu inundat de un val de spaimă. În străfundul sufletului său, Janis Vridrikis era un mistic. Nu degeaba ceilalți farmaciști îl botezaseră „ocultul”. Își

aminti cum, încă la începutul vizitei, privind pentagrama care apăra casa de domovoi și strigoi, tânărul se întorsese cu spatele... Satana și slugile ei se feresc de pentagrame... Și apoi, ciudata apariție – prin fereastră... — în continuare, acele reflecții sub care se lățea păcătoasa umbră a lui Anticrist... Și, în sfârșit, această propunere directă și aproape fără echivoc: dă-mi, adică, sufletul, și-ți voi da în schimb tinerețe și plăceri lumești. Să se fi ivit, într-adevăr, El?

Sunetul strident al gongului din bucătărie ne înștiință că a sosit vremea cinei și masa e servită. Era Carolyn. De câteva ori pe zi ea anunța prin sunetul gongului ritualul solemn al primirii hranei de către ei doi. La alte nevoi, mergea fiecare în parte, pe furiș și fără gong. Orice s-ar spune, ciudat mai e alcătuită lumea asta, Doamne, tare ciudat...

III. Cina cu surprize

„Ne cheamă Carolyn”, se însufleți magistrul, îi făcu loc lui Christopher Marlowe să treacă și porniră amândoi spre odăile de locuit. Canaturile ușii ce ducea spre

sufragerie erau date în lături și în spatele lor luceau în penumbră lumânările aprinse. În dreptul ușii adăsta încremenită legendara scoțiancă, înveșmântată într-o fustă neagră de postav lungă până-n călcâie, cu șorțuleț alb scrobit și bonețică așijderea, din dantelă. Privirea ei îl fixă rece pe filfizonul necunoscut, fără a exprima nici mirare, nici dezaprobare – Carolyn era o persoană rezervată. Trampedahs făcu prezentările:

— Christopher Marlowe, maestru în arte muzicale.

— *Studiosus rerum naturae*, adăugă tânărul, care se înclină și așteaptă câteva momente, neștiind dacă scoțianca îi va întinde mâna au ba, acesteia însă nici prin minte nu-i trecu una ca asta, ci glăsui curat ca din trombon:

— *Carolyn Campbell, very good; mister Marlowe, how do you do?* Își undui ușor fusta, se răsuci cu dispreț pe călcâie și ne invită cu un gest în sufragerie. Formidabil specimen, *parole!* Numai ciuca din creștet câte parale face!

Magistrul se scuză, Carolyn nu va cina cu ei, s-o ierte musafirul, dar nu s-ar simți în largul

ei, nu cunoaște letona.

— *I am sorry!* mugi iarăși magnifica scoțiancă și, întorcându-ne spatele, se îndepărtă în direcția bucătăriei. Marlowe jubila. Voia să mănânce; așadar, scoțiențele, câte or fi fiind ele, puteau să se ducă la mama dracului.

— Dumneata, domnule Marlowe, îmi vei sedea de-a dreapta, acesta e locul meu. În vreme ce iei masa, trebuie să te simți liber și degajat; pe de altă parte, servirea mesei reclamă anume concentrare, or, stând vizavi de fereastră, lumina și sferele cerești îți distrag atenția. Am băgat de seamă că în zilele însorite oamenii mănâncă mai puțin și digeră mult mai prost decât în cele mohorâte... În cinstea dumitale, alcătuirea cinei – *le menu*, cum spun francezii –, va fi mai aparte. Poate că sub raport stilistic îți va părea cam eterogenă, dar te-aș ruga să-ți exprimi verdictul și aprecierile la sfârșit. *Ein Moment.*

Magistrul se apropie zglobiu de un fel de dulap – Christopher îl luase drept pendul –, îi deschise ușița de sticlă, se porni a scotoci prin rafturi, de unde extrase un disc rotund

din metal cu margini zimțate, îl așează pe un pivot, închise ușița și porni a învârti cu zel o manetă.

— *Ein Moment!* Întorc arcul și putem începe.

Christopher cuprinse iute masa cu privirea și rămase surprins. În locul porțelanului alb, pe masă erau rânduite bliduri smălțuite din ceramică verzuie. La un capăt al mesei se înălța pe trei piciorușe un ciubăr de lemn frecat lună, cu un polonic tot de lemn proptit de el. Într-un castron roșu, rotund, se zăreau niște bulbi de sorginte necunoscută, cam de mărimea petelor de pe un armăsar rotat. Un vas de lut era umplut cu un fel de nisip de nuanță stacojie, într-o covățică sfârâiau niște jumări de porc încinse, separat se afla o tupsie cu felii de carne garnisite cu fructe de baltă —*geranium palustre* –, și, într-un sfârșit, o tablă cu coltuce de pâine neagră pe ea – și cam atât... Na-ți-o bună!

Dulapul muzical se cutremură, fu cuprins apoi de o horcăială viguroasă și izbucni brusc, din răputeri:

*Bate, vânticelule, luntrea de mi-o
mână*

Du-mă la Kurzem!

— Muzică pentru masă, *Tafelmusik*! ridică vocea bătrânul, în dorința de a o acoperi pe cea a dulapului. Fiecare masă cere un anumit stil de *Tafelmusik*, eu, unul, nu mănânc niciodată fără de *Tafelmusik*.

Trampedahs luă cu o mișcare solemnă a mâinii blidul din fața lui Marlowe, se apropie de ciubăr, apucă polonicul, învârti chiselița din ciubăr, umplu două căușuri și plescăi vesel din buze:

— Terci de arpacaș¹, m-m-mm!

Marlowe se întinse după blid, dar încă nu era cazul.

— Pardon! exclamă bătrânul, îndepărtându-i mâna. Asta e doar baza, materia primară, ca să spun așa, abia acum urmează principalul!

Rostind aceste cuvinte, își cufundă degetele noduroase în nisipul acela de culoare stacojie, înșfăcă un pumn plin și-l trânti peste terci.

— Acum, amestecă-le! *Kame* se cheamă. Zeii antichității grecești aveau ambrozia, Percons, Potrimps și Picols² au *kamele* – merindea pruşilor și balticilor antici!

¹ În letonă – *skābputra* – preparat culinar specific leton.

² Percons, Potrimps, Picols – zei antici păgâni letoni.

Christopher Marlowe își reprimi uimit strachina, găsi pe pipăite, alături, lingura de lemn și – cu Dumnezeu înaintea, parcă avea de ales! — sorbi zgomotos.

Între timp, magistrul își prepară propria porție, urmărindu-l pe adolescent cu zâmbetul pe buze.

Mi-a făgăduit cumătra

Pe fiică-sa, mezina

— Dar... Dar este foarte gustos! La naiba, e aromat și înviorează. Lingura de lemn a lui Marlowe se mișcă mai întâi accelerando, apoi presto și blidul rămase deșert într-o clipită, mâna tânărului săltând iarăși: Pot să mai servesc?

— He-he-he! chicoti magistrul. De ce nu? Servește-te singur: la două polonice de terci, un pumn de *kame*, nu mai mult, altfel iese păsat în toată regula. Așadar... În sănătatea dumitale, domnule Marlowe!

— Dar de ce n-am găsit această rețetă în cartea dumneavoastră de bucate? A, nu, orice-ați spune, Rețetarul a îmbătrânit...

Chipul lui Trampedahs se schimonosi, parcă l-ar fi călcat cineva pe bățatură.

— Nu trebuie să judeci astfel, tinere domn.

Kamele sunt o mâncare prea locală spre a fi inclusă în lista rețetelor internaționale. Dacă făceam una ca asta, puteam fi prea bine acuzat de înclinații șovine (căci această merinde e în prezent servită la adunările dievturilor, niște idolatri moderni). Cum s-ar spune, „ce-i prieste lui Piltens, nu-i prieste lui Smiltens” – după cum vezi, am căpătat anume îndemânare și în compunerea de zicători letone. Și apoi, ar trebui să consacru câteva pagini de comentarii numai descrierii principalelor ingrediente din care se prepară felul da față. Cum să-i explic francezului, bunăoară, ce-i acela terci de arpacaș? *Le gruau aigre*?¹ Și de ce *le gruau*? De ce nu *gachis*?² Poate, *le gruau fumier*?³ Ascultă cam cum ar suna rețeta *kamelor* tradusă în altă limbă, în engleză, spre exemplu: „la și trânteste în uncrop ovăz, orz, un pumn de mazăre și bob, afundă-le un pic, zvârle-le apoi de-a valma pe-un cearceaf (!) să se usuce și să se încingă (!) oleacă la soare, după care bulucește-le toate-ntr-o cameniță de pâine (!) bine încinsă și mestecă-le până scade vetrei

¹ Arpacaș acrit (fr.).

² Fleașcă (fr.).

³ Gunoi de arpacaș (fr.).

fierbințeala. De cum zațul obținut încetează a mai dogori, închide gura cameniței, lasă apoi uruiala asta să se zvânte până camenița se răcește cu totul. După asta scoate-o, presar-o pe cremenea râșnitorii (?), preschimb-o în făină, trece făina prin sită, toarn-o peste terci de arpacaș sau în lapte și hăpăi-o până n-apuci să nădușești pe laviță (?)...“ Imposibil! Sună de parcă ar fi vorba de furaje pentru gloabe – ovăz, șișcă, așa ceva... Ce-ar gândi englezii despre cei din Kurzem?

*Mi-a promis-o, nu mi-a dat-o
Zice că-s bețivul dracu’.*

— Te servești a treia oară, tinere, nu uita urmările. Iar acum gustă acești papanași – găluște cu alte cuvinte –, se află în castronul acela rotund... Cum ți se par? Admirabili, nu? Te sfătuiesc să îi însoțești cu jumări, iar dacă acestea nu-ți priesc, poți lua o felie de jambon sau o pulpă de purcel. Vezi doar, sunt bine împresurați cu fructe de baltă murate, bogate în vitamine, mi le culege soacra morarului din Gaikas tocmai de la balta Planicas, judecând după culoarea mai întunecată, cred că sunt de anul trecut.

Marlowe luă din jambon, înșfăcă și o pulpă

de purcel - nu pusese nimic în gură toată ziua, ceea ce explică nesațul cu care înfuleca și tot înfuleca, fără oprire...

Zice că-s bețivul dracu'

Caii, cică, prea-i gonesc.

— Țăranii localnici numesc aceste găluște boțuri sau bulzuri, continuă magistrul. În Rețetar am amintit lapidar acest amănunt, în capitolul opt, paragraful treisprezece, ai citit, de bună seamă...

— Dar asta-i o eroare cumplită, domnule magistru, răspunse Marlowe cu gura plină. Boțul și bulzul sunt realități total diferite; așadar, în Rețetarul domniei voastre s-a strecurat iarăși o greșeală, mi-e și jenă să vă spun, zău...

Magistrul păli. Omul ăsta n-are pic de rușine. Bagă-n el cât cuprinde, și...

— Dacă ești atât de sigur, explică-mi și mie în ce ar consta, după opinia dumitale, această diferență?

— Diferența e următoarea: boțul se realizează din bob fiert în apă sărată, terciuit și amestecat cu ulei de cânepă, în vreme ce bulzul, din contră, se înjgheabă din mazăre pisată și cartofi, la care adaugi un strop de

ulei de cânepă. Observați, diferența este substanțială. Mie-mi plac mai mult bulzurile decât boțurile, mai zise Marlowe și împinse la loc, râgâind, încăpătorul castron roșu.

Banii mei i-am fost băut,

Caii mei i-am fost gonit.

Magistrul încasase – doi la zero. Apucă perplex clopoțelul de pe masă și sună, iar când Carolyn își făcu apariția, îi ceru să strângă masa. Dulapul muzical scoase un ultim geamăt. „Bate, vânticelule” încetă, discul își dădu duhul...

— Mănânci cam mult, tinere, acesta a fost doar preludiul. Am cerut să se pregătească aceste bucate naționale în cinstea duminică, altminteri obișnuim doar un aperitiv compus din salată de castraveți și brânză *Roquefort*. Acum vor urma felul doi, trei și patru – de fapt, trei feluri de *lunch*, și anume în stil englezesc, franțuzesc și italianesc. Masa va fi aranjată *da capo*, locul acestei fețe de masă în carouri va fi luat de o alta albă cu neaua, din pichet, sfeșnicele de lemn vor fi schimbate cu sfeșnice de argint, ciubărul și vesela de lut vor fi strânse și duse, în locul lor vor apărea cristalul și porțelanul – altă viață!

Avem de așteptat vreo douăzeci de minute, Carolyn nu are ajutoare și trebuie să pregătească totul pe-ndelete, eu zic deci să punem până una-alta „Marșul gladiatorilor”, e melodia ei preferată, fără *Tafelmusik* nu poate pregăti masa.

Magistrul cotrobăi iarăși după un disc de tinichea și mașinăria prinse a bubui cu îndoită înverșunare „Marșul gladiatorilor”. Christopher își prinse capul în mâini – din fericire, aparatul se defectă curând, drept care Trampedahs îl rugă pe tânăr să cânte „ceva potrivit”; astfel află Marlowe că într-un colț al odăii se afla un *Tafelklavier*¹, pe care îl luase inițial drept măsuță destinată jocului de cărți. Tânărul se așază și începu a improviza la acest instrument muzical antediluvian, deși coardele-i erau dezacordate peste orice închipuire, iar claviatura pătată cu vin.

Auzi, *Tafelmusik*! Muzică de masă! Ce bazaconie o mai fi și asta? În fond, e vorba de muzica pe care o zdrăngăneau muzicanții lihniți de foame pe la curțile princiare, în vreme ce cârmuitorii se ghiftuiau cu delicatese. Menirea dintâi a acestei muzici

¹ Pian pătrat (germ.).

era de a înlesni mistuirea, deci ferit-a sfântul să comiți vreo disonanță sau să emiți niscăi modulații neașteptate și contraste acute. O bună muzică de masă era socotită aceea care nu provoca tulburări sufletești... Telemann, Scarlatti. Ușor și grațios – mai presus de toate, prințul pretindea optimism, și oricui i-ar fi trecut prin minte să intoneze motive triste ar fi fost izgonit, acoperit de rușine. În aceeași măsură așteptau îmbucurarea spiritului și de la Händel sau Bach. Cu timpul, optimismul a devenit tot mai neobrăzat, iar muzica de masă – tot mai deșănțată și mai zgomotoasă, în cârciumioarele și pe terasele Vienei răsunau zgomotoase *länder*-e și valsuri pe care le compunea Johann Strauss, uneori chiar și ștregarul de Schubert. Cam în acea epocă, muzica de masă a început să se dezvolte, să înflorească și să dea în pârg, pentru ca la începutul anilor douăzeci ai secolului nostru să ajungă la apogeu și să zămislească jazzul. Jazzul se audiază obligatoriu așezat la o măsuță pe care se află o sticlă și un *roast-beef* – numai într-un asemenea anturaj poți îndestulă mistui și aprecia amintitul gen muzical. Jazzul a fost

creat pentru pânțele sănătoase; este, orice s-ar spune, cea mai îndrăzneță digresiune a muzicii de masă.

Christopher zâmbea, improviza și pătrundea în același timp cu privirea prin unghere. De cum bubui „Marșul gladiatorilor”, Carolyn se prăbuși cu zgomot pe podea. Extazul! Ce să-i faci, trebuie s-o înțelegi. Magistrul se repezi s-o ajute, tropăind mărunț în jurul mesei pe piciorușele-i strâmbate de gută, dar primi un ghionț în fund și se calmă.

Câtă naivitate, gândea Marlowe, deci la o cină în stil național, dă-i cu „Bate, vânticelule”. Regizorii de teatru aplică de mult principiul contrastelor: muzica, adică, trebuie să creeze senzații total diferite de spectacolul de sub ochi, bătrânul a rămas în urmă, trăiește din reprezentările melodramei. Urmând firul logicii lui, ar trebui să le „descurci” cu puiul exclusiv pe muzica din „Găina” lui Rameau, să-ți iei cafeaua în sunetele „Cantatei cafelei” de Bach, iar la desert să-ți desfeți auzul cu marșul din „Dragostea celor trei portocale” de Prokofiev. O pură ilustrație, în locul unui sprijin vârtos

acordat lăcomiei.

Răzbătu iarăși sunetul gongului – Carolyn ne vestea că cina continuă, dar sub denumirea de *lunch*, care în Anglia s-ar potrivi cu ideea de prânz, cum însă la ei prânzul s-a mutat, nu se știe de ce, pe înserate, vom conveni, *for conformation*, că scoțianca pregătise un *lunch* pur și simplu și cu asta, basta – poftiți la masă!

Pui cu anghinare și șerbet de raci. Despre modul de preparare v-am vorbit în primul capitol, n-aș dori să mă repet. Ce vin preferă domnii? *Chartre d'or*, de la firma *Laurent Perrier et Co.*, sau vermut *Boirot*?

Subiectul dădu temei unei mici dispute, magistrul afirmând că cel mai potrivit însoțitor al puiului ar fi vermutul, lui Christopher fiindu-i cunoscut că *Chartre d'or* este unica licoare ce-ți permite să simți pe deplin savoarea împricinatei delicatese pe bază de pui.

Se vădi că magistrul n-avea în casă strop de *Chartre d'or*, lansase provocarea numai așa, să se dea mare, deci se opriă la vermut.

— Ce vermut anume? îl descusu Christopher. Ca să vezi, chițibușarul, asta-i

culmea! Vermuturile sunt de patru feluri: chinezesc, amar-italienesc, *Dry Martini* și unguresc – așa-zis din o mie de ierburi. Din care binevoiți a-mi oferi?

A ieșit la iveală că în pivnița magistrului nu se află decât cel unguresc, considerat însă a fi dintre cele mai bune. Marlowe înșiră pe loc tot ceea ce știa despre ilustra băutură ungurească:

— În putinicile cu vermut se atârnă legături în care sunt înmănunchate laolaltă o mie de plante diferite, precum paprică, eritreea, cuișoare și multe, multe altele. După cincisase zile, se scoate legătura, se atârnă în locul ei o alta, proaspătă, și se continuă tot așa până ce băutura dobândește savoarea și parfumul dorite.

Între timp, Carolyn alesese fără greș păhărelele trebuitoare – din cristal fin, foarte largi la gură și cu o iuțeală demnă de toată lauda dădu fuga în pivniță; de mirare cât putea fi de pricepută și îndemânatică. La amintita scenă, Christopher nu scăpă prilejul de a se dezlănțui în complimente: mare noroc avusese magistrul de menajeră.

— Orice om își are slăbiciunea lui, domnule

Marlowe, făcu Trampedahs, după care, plecându-se peste masă, șopti: pe furiș, Carolyn fumează pipă și trage whisky la măsea, am văzut cu ochii mei printr-o crăpătură din ușă, șade așa, întinsă pe pat, în camera ei, și-i pufăie în neștire *dobelman* din lulea, doamne, iartă-mă, a ajuns să-mi duhnească toată casa a mere putrede... Slăbiciunea pentru whisky aş mai fi înțeleș-o, ce să-i faci, scoțienii o au în sânge, dar să îndeși pipa cu *dobelman* și să scoți rotocoale de fum, mai ales la vârsta ei, e indecent, oricum... Auzi, lulea și whisky!

— Dar whisky-ul e o băutură cât se poate de folositoare sănătății, luă iarăși cuvântul Christopher, și asta pentru că se prepară din malț de orz uscat în prealabil pe jar de turbă și antracit. Malțul, dimpreună cu fumul, absoarbe substanțele empireumatice și creozitul; în urmă, după ce malțul fermentat este distilat, vaporii capătă damf și gust de afumat. Culoarea și mireasma specifice apar abia mai târziu, după o dăinuire de doi ani în butoiașe de stejar.

— Dar la vârsta ei...

— Domnule magistru, puiul e divin... iar

anghinarea ți se topește în gură!

Christopher nu putea fi decât încântat că cele douăzeci de minute de *Tafelmusik*, care despărțiseră cina în stil național leton de *lunch*, zburaseră atât de iute — acum putea hăpăi iar cât șapte, operațiune pe care o efectua cu magnifică desfătare și lăcomie.

Carolyn așezase pe masă o sticlă zveltă, acoperită de praf, moment din care ștafeta conversației despre vinuri fu preluată de Trampedahs:

— Am fost plăcut impresionat de faptul că ți-ai exprimat dorința să bei vin alb. La pește și vânat se bea *vin blanc* și numai *vin blanc*. Se mai află și ignoranți care vor cu orice preț să bea vin roșu, or, acesta se cade a fi servit exclusiv la friptură, *roast-beef* și alte asemenea feluri de mâncare.

— Dar, onorabile magistru, de ce în Rețetarul domniei voastre nu există mai multe amănunte referitoare la diferența în compoziția și prepararea vinului, atât a celui alb, cât și a celui roșu?

— Tinere dragă, întrebarea dumitale e mult prea elementară: din strugurii negri se face vinul negru, iar din cei galbeni și verzi – vinul

alb, poți citi asta în R.R.R., altceva nu am de adăugat...

— O, domnule magistru, dar în Rețetarul dumneavoastră s-a strecurat o greșeală grosolană! Din struguri roșii se poate obține de asemenea vin alb, asta însă dacă lași la fermentat doar sucul lor. E de-ajuns să pui la macerat strugurii tescuiți, cu pieleță cu tot, pentru ca mustul să capete culoare roșie și substanțe tanante, iar vinul obținut să fie greu și nuanțat sec.

Interveni o pauză stânjenitoare.

— Chiar așa? făcu Trampedahs total doborât.

— Chiar așa! confirmă Christopner cu un surâs ironic. Își șterse apoi buzele cu șervetul și declară plin de seriozitate: Vă fac o propunere. Având în vedere că din 1880 încoace știința culinară a progresat considerabil, vă cer permisiunea și binecuvântarea de a vă reface, completa și perfecționa cartea.

Hotărât lucru, propunerea era lipsită de onestitate. Trebuie să fii tu însuși scriitor pentru a realiza insolența unei asemenea propuneri. Trampedahs luă de aceea

cuvintele lui Marlowe drept o glumă proastă.

— Dragă tinere, nu stângăciile scăpate și fleacurile dau sensul și valoarea unei opere artistice. Importante sunt stilul, originalitatea și, mai cu seamă, ideea, și tocmai prezența acestora deosebește cartea mea de bucate de celelalte. Vrei să-ți irosești talentul pentru a corecta niște erori *de facto* care pot exista în lucrarea mea? Oare chiar nu găsești alte teme? Mi-ai dat adineaori posibilitatea de a mă convinge de cunoștințele dumitale în materie de tehnologie a preparării băuturilor. Ești un mare specialist, ba ai și o predispoziție nativă spre glumă înțepătoare și ironie, mai mult, ești nihilist și anarhist, în orice caz te prefaci a fi... De ce nu te-ai apuca, bunăoară, de trilogia *Spiritus vini – spiritus diaboli*, tatăl, fiul și sfântul duh, ai în dumneata ceva demonic (rostind aceste cuvinte, Trampedahs urmărește cu atenție expresia oaspetelui său, dar acesta, cu pleoapele plecate, tocmai ciugulea o aripioară de pui.) Și eu m-am gândit serios odinioară la un tratat intitulat „Vânatul și prepararea sa”, ți-aș ceda cu plăcere această temă, la fel și materialul adunat, de pildă cel despre sufleul

din carne de ciocârlie și mierlă, ce vrea să zică budinca ce se prepară din brânză și carnea amintitelor păsări, e o rețetă inedită. Sau „Ciocârlii înăbușite în hașmă”, „Grătar din grauri” și altele asemenea.

Christopher răspunse disprețuitor, scobindu-se în dinți cu unghia arătătorului:

— Domnule magistru, cunosc aceste rețete de mult, aș putea chiar să vă completez lista cu, de pildă, „Ciocârlii cu mere și *amelanches*”¹:

„Ia și curăță de pene douăzeci de ciocârlii, dă-le deoparte măruntaiele, dar atent și cu socoteală, să nu scoți cumva dimpreună cu cele potroace și grăsimea, capul poți așijderea să-l retezi și să-l dai la mâțe. Înghesuie totul într-un ceaunaș laolaltă cu *amelanches* și mere tăiate bucățele, adaugă fructe zaharisite și zahăr, cerne peste ele făină de secară, toarnă deasupra apă și *Rheinwein*² în părți egale, după care pune totul pe foc moale și înăbușă preț de vreo oră, apoi lasă să se răcească, stropește cu o lingură de sos de hașmă, mai dă-i un clocot și

¹ Fructele scorușului pitic de munte (fr.).

² Vin fiert cu zahăr și mirodenii (germ.)

dă-l la masă *free*.” Acest vermut unguresc este excelent, nu l-aș schimba pe *Martini*, de unde l-ați procurat? De la Sars și Kavicels, mai mult ca sigur, căci repertoarul compatriotului nostru Otto Schwartz a devenit cam monoton.

Magistrul era încântat că discuția se îndepărtează de subiectul creației, așa că se învoui imediat:

— Ai perfectă dreptate, la Riga și la Vidzems există nenumărate rețete de băuturi locale. Dacă însă Carolyn, preparând șerbetul de raci, nu dădea deoparte cozile și cleștii racilor, puteam foarte bine să-i înfulecăm acum, spălându-ne gâtul după ele cu un *Kümmel*, băutură faimoasă în întreaga lume, născocită de robul Ekaup, bucătarul baronului Blakenhagen, din Allazs; la fel am fi putut gusta un lichior de portocale amare, se prepară la Stukmans, oraș de pe Daugava, pe malul dimpotrivă al Selije; în ultimă instanță, puteam încerca băutura, nici ea lipsită de faimă, a lui Wolschmidt, „Vodca Pușkin”. Altminteri, și *Cordial Medoc*, fabricat de Askov, e îndrăcit și plăcut la gust, ca să nu mai vorbim de *Cherry brandy* ce-l face Otlans.

Vezi dar, tinere, ce belșug de băuturi poți afla în acest colțișor de țară.

Își făcu apariția Carolyn, aducând al treilea *lunch*: un platou mult-încăpător, pe care dârdâia un cap de mistreț cu dinții rânjiți. Magistrul rosti solemn:

— În sfârșit, punctul de atracție al serii: „Cap de porc imitație de mistreț”. Spune repede ce vom bea, *Rheiner Roth* sau vin de Burgundia?

— Vom bea ce aveți mai la îndemână, domnule magistru.

— Deci, vin de Burgundia? Presupun că *Rheiner Roth* a fost supt până la ultimul strop? Întrebă Trampedahs în engleză. Așa e, Carolyn?

— *Yes, sir!*

Înfigând adânc cuțitul în botul rânjit, Marlowe bolborosi ca în transă rețeta:

„Pârlește cea căpățână pe foc, scoate-i osul spinării din partea din spate, taie șoricul râtului de sus în jos, smulge limba și lasă apoi căpățâna douăzeci și patru de ore în apă rece, după care prăjește bine într-o tigaie curată un pumn de ovăz amestecat cu miez de mere și unge cu coca neagră obținută râtul

amintit, lasă-l să se usuce astfel o jumătate de zi, apoi pune-l într-o oală, toarnă peste el trei părți apă la o parte oțet de vin, aruncă-i deasupra sare grunjoasă, douăsprezece cepuici, piper, doi pumni boabe de ienupăr, o priză de iarba-bețivului și fierbe până se înmoaie. De cum a fiert, torni în zeamă o oca de vin negru și mai lași căpățâna să întârzie astfel o zi, două în zămintea, după care o răzuiești bine și o aduci la masă acoperită cu ștergar.”

— Mănâncă, Marlowe, te-ai pierdut pur și simplu în rețete. Poate ar merita să scrii un roman? Să zicem, „Nepoții lui Lucullus”? În lucrările cu subiecte istorice rețetele își găsesc chiar foarte bine locul. Altă propunere nu am.

— În afara permisiunii de a vă revizui și întregi Rețetarul, domnule magistr.

— Ce rost are, gentilul meu prieten, fii rezonabil! „R.R.R.” este, ca să spun așa, primul meu născut, și nu voi permite nimănui să se atingă de el, nu voi permite să i se mute nicio virgulă, niciun punct, asta e. Nu-mi pot lămuri nicicum obsesia dumată. Ce urmărești, de fapt? Oare imaginația dumată

e neputincioasă și searbădă într-atât, încât nu poate născoci nimic de una singură? Și apoi, proiectul dumitale ar părea criticilor literari stupid, lipsit de noimă, fără umbră de logică, aiureală curată...

— Ați amintit aici de criticii literari, ripostă Marlowe. Asta e foarte bine... Ați pus degetul pe rană...

În acest moment, de pe buzele tânărului țâșni mărturisirea - mărturisire căreia, totuși, încă nu-i venise sorocul.

— Ideea de a scrie un roman în grai stilizat, cu întorsături arhaice de limbă (cam în maniera dumneavoastră) s-a zămislit de mult în mintea mea. Dar ce-ar spune acești cumpliți judecători - criticii - , dacă mi-aș înveșmânta ideea într-o formulă colcăitoare de expresii antediluviene, cuvinte regionale și împrumutate? M-ar pune la index de la primul pas. M-ar arde de viu, ca să spun așa! Trebuia deci să găsesc un material căruia asemenea mijloace artistice să-i vină mână. Tocmai atunci mi-a picat sub ochi Rețetarul dumneavoastră... Mâna soartei, ce vreți... Am îndrăgit minunata limbă primitivă a poporului. Câtă limpezime, câtă

originalitate lăsate de izbeliște numai și numai pentru că la vremea lor nu au reușit să intre în limbajul scris! De mult s-au săvârșit strămoșii ce rosteau acele vorbe călite și picante! Am impresia că limbile altor popoare, rusa și engleza cu deosebire, dar și franceza și germana, sunt de departe mai bogate tocmai pentru că înglobează, în afara formațiunilor lingvistice ale vremurilor mai noi sau foarte recente, un incomensurabil depozit de limbă veche, arhaică, și asta întrucât scrierea a apărut la ei cu mult mai devreme, deci a fost mai aproape de limba simplă, vorbită, de proverbe și tradiții. Dumneavoastră, venerabile magistru, nu v-ați mulțumit cu ipostaza bucherului, ci v-ați comportat cum șade bine unui cărturar nepărtinitor: ați plecat urechea la graiul poporului, memoria dumneavoastră a reținut stilul frust al oamenilor simpli, cuvintele rare și cugetările, spre a le reumple de foc viu. Acesta este tărâmul pe care aș dori să vă devin învățăcel. Subiectul Rețetarului, stilul, maniera lui vor constitui pentru mine doar procedeele artistice în care am de gând să îmbrac un nou conținut, cu ajutorul căruia voi

transmite idei noi. Permiteți-mi să folosesc această posibilitate, iubit profesor. Așa cum idolii de lemn ai faimosului sculptor Sefrens-junior din Kurzem îndeamnă și în zilele noastre oamenii la fapte mărețe, la fel Rețetarul domniei voastre mă va inspira și-mi va deveni scut sigur în fața atacurilor criticii. Nu mă lipsiți de sprijinul dumneavoastră, îngăduiți-mi să merg umăr la umăr cu dumneavoastră, să mă reazem de vigurosul dumneavoastră trunchi.

Tăcea, boșorogul. Privindu-i chipul împietrit, lipsit de expresie, Marlowe era încercat de o sfânta mânie.

— Maimuța pe mormanul de comori!

Și ce, parcă la Londra Christopher se sinchisise de gugumanii care șușoteau pe la spate că, vezi doamne, ar fi plagiat „Tragica istorie a doctorului Faust” după o legendă antică pe care ar fi găsit-o în bătrâna bibliotecă a castelului unde fusese oaspetele nașei sale, miss Campbell, în comitatul Eyre din Scoția? Ei și? Cine mai știe astăzi ceva despre legenda aceea? În schimb, cine n-a auzit de „Tragica istorie a doctorului Faust?” Limba engleză veche, pe care Christopher o

diviniza, a fost cea care l-a îndemnat să scrie. Cu toate astea, nu în veșmântul exterior vedea el esența operei. Pentru el, important era Faust cu neostoita-i sete de cunoaștere, tragica soartă a omului lipsit de posibilitatea de a-și astâmpăra această sete...

— William, spune-mi, ți-am interzis eu vreodată să-mi furi subiectele? Te mândreai cu „Neguțătorul din Veneția”, dar ai scris-o după ce ai văzut tragedia mea, „The Jew of Malta”¹, piesa ta e mai bună, nu zic, dar nu sunt invidios. M-ai ponegрит, ai spus c-aș fi un intrigant și-o paiață, dar cel care a compus vesela „Femeie îndărătnică” eu sunt, tu doar ai refăcut-o ulterior, n-ai uitat, sper, „Called the Taming of the Shrew”². Ți-am purtat eu pică pentru asta? În umbra geniului tău putea scrie doar cel ce s-ar fi mulțumit cu rolul de paiață.

Și acum, viermele ăsta îngâmfat, spițerul ăsta clandestin, smintit de mania persecuției, îmi șade ca momâia și-mi tace. Doamne, ce blestem! Se uită într-un punct și tace că mutul. O, josnică nimicnicie! Pesemne că

¹ „Evreul din Malta”.

² „Îmblânzirea scorpiei”.

până și el pricepe în acest moment ce vierme neînsemnat este... Ei bine, în acest caz n-are niciun rost să-l iei cu binișorul – pigmeilor trebuie să le vorbești pre limba lor...

— Ascultați-mă cu atenție! Vă propun o recompensă: sunt la rândul meu alchimist, și nu mai nepriceput ca domnia voastră. Mă pricep și eu oarecum la științele oculte. Dumneavoastră ați descoperit demonicul preparat, al morții, T-1. Eu am descoperit în schimb elixirul universal al vieții, să-i dăm temporar numele cifrat CM-30, ceea ce ar însemna ópus Christopher Marlowe, 1930. În răstimp de trei zile, respectivul elixir vă poate transforma în tânăr. Vă veți simți întocmai ca acum cincizeci de ani. Nasul va pierde actuala nuanță a prunei răskoapte (în care scop îi vom aplica niște prișnițe îmbibate cu o soluție foarte complicată), părul dumneavoastră cărunt, de o rară frumusețe, după ce va fi uns cu tot soiul de pomezii, va căpăta o nuanță blond-castanie. Vă veți recăpăta strălucirea privirilor, vom înlătura abil și fără durere negii, vom întinde și vom întări apoi cu gumă arabică pielea din scofâlcături. Elixirul vă va reînvia instinctele sexuale acum amorțite...

La aceste din urmă cuvinte, Trampedahs fu cuprins de agitație și se porni a trasa cu mâinile în aer niște zigzaguri ininteligibile.

— Aha, vreți să spuneți că totul e-n ordine. Perfect, nici nu mă îndoiam; totuși, operațiunea reparatorie va necesita unele suprasolicitări nervoase, asupra cărora vreau să vă previn anticipat. Abia după aceea, magistre – și Christopher urcă tonul cu o terță –, vă voi lua cu mine! „Dolce vita”; astfel se va numi călătoria noastră. Dar să nu vă imaginați ceva în genul filmului mut! Nu! Ne vom arunca în vârtoarea aventurilor, plăcerilor și nebuniilor crunte. Ați mărturisit chiar domnia voastră că v-ați dori nespun să se întoarcă anii tinereții. Pofțiți dară, face-se voia voastră! Mai mult, vă așteaptă Marea Iubire. Oare nu e groaznic să fii nevoit a-ți petrece zilele și nopțile în compania acestei Carolyn, a acestei femei cu trup veșted și minte ofilită? O veți cunoaște pe Margareta. În părul ei blond joacă nuanțe aurii, e pe jumătate poloneză, frumos alcătuită, are – ca orice slavă – picioare perfecte, o ținută de-ți ia mințile, sâni – două dulci portocale amare, știe să se îmbrace... Dar poate vă plac mai

mult șatenele, sau platinatele, sau cele cu părul arămiu, sau de-a dreptul roșcovanele... Mă rog, totul depinde de dumneavoastră! *Holy Red*, de la „Alhambra” e tinerețea personificată! A venit nu demult de la țară, numele ei de botez este Lisette Kozulin-Kaza și e copilul naturii. Are, ce-i drept, un logodnic – iluzionist la circul lui Zalamonsk, cu pseudonimul *San Martino de Castrozza*, după buletin îl cheamă Martins Scrastîns, dar îl vom provoca la duel și îl vom curăța! Auzi, iluzionist! Ce mai poamă! E ridicol!

Trapedahs își descleștă, în sfârșit, gura:

— Încetează, tinere, nu mă mai ademeni cu fantome, de ce stârnești și duci în ispită un biet bătrân nevolnic ca mine? Asta e cu neputință! Baba cea oarbă cu coasa pe umăr, iată cine mă va conduce la altar... Flecăreala dumitale îmi torturează sufletul, mă faci să simt mai ascuțit ca oricând că am îmbătrânit și că toate, toate au trecut...

— Dar nu glumesc, magistre! Nu avem decât să semnăm un pact și totul se va adevăra întocmai. Mă jur pe Lucifer!

— Doamne, Doamne, de ce m-ai părăsit... șopti Trapedahs. Despre ce pact vorbești?

— „Janis Vridrikis Trampedahs cedează drepturile sale legale asupra cărții «R.R.R.» lui Christopher Marlowe, student în științe ale naturii și muzician ambulant, pentru care fapt sus-numitul Marlowe se obligă să-i redea – cu ajutorul elixirului descoperit de el, CM-30 – tinerețea și să-i facă îndeaproape cunoscută «dolce vita» magistrului în alchimie, doctorului în științe farmaceutice Janis Vridrikis Trampedahs."

— Așa ceva nu e cu putință...

— Așa ceva e cu putință! Totul depinde de dumneavoastră! O semnătură doar, și chiar la sfârșitul acestei săptămâni vom porni spre Riga. Vă așteaptă *Holy Red*, tinerețea personificată, fecioară pe deasupra... Pentru început, vom poposi toți trei la Cazinoul din Bulduri, apoi, pe nesimțite, vă las singuri. Închiriem apartamentele în avans; poate v-ar aranja să locuiți la „Roma”? *Holy Red* preferă stațiunile, desfrânata asta roșcovană s-a răzgâiat de tot.

— Ai amintit aici de Margareta... Dumnezeule, Margareta! Și bătrânul prinse a fredona nu știu ce arie din opera lui Gounod.

— Va fi și Margareta... Păr blond cu reflexe

aurii, ținută de-ți ia mințile, pe jumătate poloneză...

Intră Carolyn.

— Ssst, mai încet! De fapt, e o cretină, nu pricepe nimic. Ca să vezi, cu uscătura asta numai oase mi-am petrecut eu zilele și nopțile, și magistrul se holbă la ea zguduit.

Carolyn le aducea desertul așezat pe o tepsie de aramă. Pe masă își făcu apariția o *glassée*, o omletă de mere à la Plseñ (iei o oca de bere bună, o duzină de albușuri de ou, le bați crunt, le amesteci apoi cu două linguri de unt și un praf de bicarbonat de amoniu, adaugi în plămădeala asta mere tăiate feliuțe și zahăr, prăjești totul la foc iute), colaci cu migdale și o mult înmiresmată *mocca*, servită în ibricele de argint cu gât îngust și ciocușor lung.

Inexplicabil, niciunul din cei doi nu mai mânca, nu mai bea... Magistrul se ridicase de la masă și măsura odaia cu pas greoi, în vreme ce derbedeul își scobea dinții cu sâng. Carolyn mai să leșine de uimire – Janis Vridrikis săvârșea pentru întâia oară o asemenea crimă vizavi de etichetă; se ridicase de la masă înainte de a servi

desertul! Trebuie că se întâmplase ceva. Magistrul îi porunci să dispară. Niciodată nu i se adresase în acest fel... Niciodată... *How terrible.*¹

Carolyn se ascunse în odaia ei, se lungi pe pat, își scoase pipa, o îndesă cu o priză de dobelman și o lacrimă amară i se prelinse pe obraz, picurând pe încuietoarea tabacherei,

...nu amară picătură, nu călduță ploicică, lacrimă fu de fecioară, picurând, ca strop de rouă...

Niciodată mult stimatul Janis Vridrikis nu o repezise astfel.

*Mis Carrie plânge, n-ai ce-i face,
La fericire vraciul trage!*

Vraci care, între timp, luase o hotărâre, iar monologul interior pe care îl rostea în vreme ce se preumbla prin sufragerie suna uimitor de convingător:

— Nu m-au înșelat presimțirile, s-a arătat El. A exclamat, într-adevăr: „Mă jur pe Lucifer!”

¹ Ce îngrozitor! (Engl.)

Așadar, nu e chiar El în persoană, e doar unul din trimișii Lui. Mă rog, un încornorat și el, nu prea mare în grad însă, din moment ce a sosit cu botinele atât de prăfuite... Conform uzanței, va exista și Margareta. La urma urmei, ce-aș avea de pierdut? Sufletul?

Pe suflet magistrul nu dădea o para chioară, cum nu dădea nici pe florile pe care, la răstimpuri, Carolyn i le așeza pe birou în semn de dragoste și credință... Poftim plocon, mai bine-ar fi pus o găină friptă. În ce privește însă Rețetarul, ei da, de el îi părea rău... Poate ar trebui să-și vândă sufletul, să se desfete cu „dolce vita“, și apoi să-l dea în judecată pe Trimis, să-l tragă pe sfoară? Să fie supus unei judecăți aspre pentru escrocherie? Îngerul Domnului, Gabriel Osipovici, o să-i țină partea, Trampedahs doar donase bisericii Sfintei Katarina o sumă frumușică pentru adăugirea celui de-al treilea manual la orgă, și-apoi, n-or fi nici necurații ăștia chiar așa de puternici, pe Trampedahs nu-l duci cu una, cu două, doar citise și el poveștile populare letone, dracii sunt proști! Ce proști, tâmpiți!

— Deci? Întrebă Christopher.

Trampedahs închise *Tafelklavier*-ul, se zgâi îndelung la portretul lui Alfred de Vigny. Undeva, în străfundul ființei sale, începuse a încolți lubricitatea. Dospeau în el, imperioase, senzații nerăbdătoare. Magistrul era gata-gata să se predea, să-și jertfească truda de-o viață pentru clipele mult râvnite de fericire lumească. Și totuși, rațiunea nu dormea, o ținea probabil trează spiritul afaceristului din el, care cumpănea situația. Îi răsări un gând: dracii trebuie duși cu preșul!

— Cu unele condiții, glăsui bătrânul. În pact să existe un paragraf care să stipuleze că vei putea intra în posesia drepturilor de autor numai peste cincisprezece ani, adică în anul 1945.

— Cum așa?! Dar e stupid! Eu vreau să mă apuc imediat de lucru!

— Cine te împiedică? De publicat însă vei putea publica abia începând din 1945. An în care, fără doar și poate, eu voi fi deja în mormânt – și dracu să te pieptene!

— „Dolce vita” implică foarte mari cheltuieli materiale. Pot eu să-mi investesc banii câștigați cu sudoare și sânge într-o afacere atât de precară?

— Ce nevoie am eu de banii dumitale? Am bani cu ghiotura, poți include în pact un paragraf în care să se stipuleze că eu, Janis Vridrikis Trampedahs, voi suporta toate spezele...

— Hm...

Care era ispititorul și care ispititul – greu de spus. Suna ca o tranzacție cu avantaje reciproce, ca un mic *business* tipic anilor treizeci, și asta într-un moment în care lumea deja gemea și se clătina sub loviturile crizei financiare. Dar se vede treaba că ea încă nu atinsese și acest orașel din Kurzemul de Jos: magistrul avea depozitată la Uniunea de împrumuturi și economii pentru ajutor reciproc o sumă solidă, onorabilul bărbat dona anual Societății de gimnastică a germanilor baltici (SGB) și comunității St. Jurius (un adăpost pentru cei săraci cu duhul sau cu alte infirmități) o sumă frumușică; un capital considerabil era depus, de asemenea, la banca Elveției pe numele Carolynei. Nimic de zis, încheiase afaceri rentabile și cu maeștrii cântăreți din Nürnberg (niște tineri misterioși, în cămăși cafenii, care îl vizitaseră în vara trecută...).

Iată deci cum stau lucrurile. Nu e o ironie a soartei? Acum are bani gărlă, dar în tinerețe îndurase nevoi și-și refuzase toate cele. Nu izbutise să afle nici măcar gustul dragostei de vânzare. Limita superioară a cunoștințelor sale în materie de femei se reducea la Carolyn, această jalnică relicvă... Pe nevastă-sa nici măcar nu și-o mai amintea...

Margareta, Margareta...

Pe Margareta o zărise o singură dată în viață – pe scena Operei din Liepaja.

O aplaudase, îi trimisese flori, o așteptase la ieșire.

Dar Margareta urcase imediat într-un taxi, însoțită de un filfizon zburlit, îi trimisese o bezea și îi strigase: „*O-la-la, Onkelchen*¹!“, și pe-aici ți-e drumul... pe magistrul îl învăluisese o trombă sinilie de gaze de eșapament, după care se îmbătase în singurătate. Acum el va fi cel ce va lua locul zbârlitului, lângă Margareta, în rădvanul acela cu motor, care plecând în trombă, va slobozi în urmă un jet împutit, lăsându-l pe Christopher singur. N-are decât să se îmbete și el!

Caracterul triumfal al scenei îl convinse

¹ Unchiușorule! (Germ.).

definitiv pe Trampedahs. Se ridică solemn și rosti:

— Domnule Marlowe, acum e târziu, ora de culcare în casa mea obișnuiește a fi unsprezece și douăzeci de minute. Încheiem mâine pactul. Dă-mi voie să te conduc în salonaș, se află la mansardă, Carolyn îi spune *top floor bedroom*¹. Poate ai trebuință să mergi într-un anumit loc? E chiar aici, în curte... Numim acest loc *Waldkapelle*, pe scurt WC, are două locuri, să știi... Orașul nu are canalizare, trebuie să ne descurcăm pe sec, așa că, de fapt, avem doar „C”, denumirile locale ar fi ieșitoare, latrină sau umblătoare. Noapte bună!

În aerul nopții, plutea o duhoare umanoidă, cumplit de intimă...

IV. Noi peripeții în orașelul de pe Venta

Noaptea, magistrul avu un vis urât; se făcea că necuratul nici gând să-l ducă la Riga: îl ademenise în spatele unei șure, într-un hangar, unde se desfășura un bal straniu – niște domni cu coadă, înveșmântați în

¹ Dormitorul de la mansardă (Engl.).

redingote cenușii, cu pulpanele fâlfâind, învârteau în dans niște neobrăzate cu aspect obscen. Una din desfrânatele și șturlubaticile astea, pe nume *Holy Red*, îl obligase pe vârstnicul bărbat să țopăie *charleston* de trei ori la rând, răstimp în care dama uzase în așa măsură de mângâieri perfide, îl ispitise și îl gâdilase în așa hal, încât după al treilea dans bătrânul căzuse, bătând în neștire aerul cu brațele și nemaifiind în stare să-și continue dănțuiala... În acest moment, nefericitul se trezi din somn, se îmbracă pe dată și porni să se plimbe prin parcul liniștit și pustiu ce se întindea în apropierea casei.

Soarele abia mijise, pajiștea era înstelată de plasele albe ale tarantulelor, turturelele gângureau, iar din iarba fragedă se înălța ca o boare ce promitea o zi însorită și călduroasă. Pe povârnișul abrupt și stâncos al malului se profilau ruinele vechiului castel construit de ducele Jekab, de-acolo puteai desluși limpede bancul de nisip prundos, apa era acolo curată lacrimă — și asta pentru că venea dinspre un prag aflat la douăzeci de stânjeni în amonte — și umplea împrejurimile cu prea-dulce susur. Trampedahs aspiră cu

nesaț miresmele jilave și simți că se mai liniștește. La urma urmei, nu e soarta lui aidoma soartei acestui stejar secular care s-a înălțat vajnic pe pământul argilos al acestor meleaguri, întinzându-și ramurile deasupra stâncii năpădite de garanță? Ce forță, dacă nu tunetele și fulgerele, ne poate urni pe noi din loc?... Da, există lucruri ce nu se lasă explicate, sinistre în măreția lor, cum să le rezist eu, Stăpâne Atotputernic? Toate pravilele și legile plesnesc ca baloanele de săpun când se lovesc de stânca în spatele căreia susură și gângurește „dolce vita”... Ptiu!

Dinspre Parvents răzbate zvon de cântec...

O fecioară... Oare nu e Spidala, care îl cheamă pe Koknesis? Trampedahs „va lovi astăzi primul, mâine – fie ce-o fi”¹. Oricum, peste câțiva ani va zăcea în sicriu – acoperit de flori sau tină umedă – va avea asta vreo importanță? După moarte ești uitat, nu mai dă nimeni doi bani pe bunul tău nume, grăbește-te deci, înșfacă ce poți înșfăca!

Odihnit de minune, magistrul se întoarce acasă. Carolyn, cu ochii înroșiți și umflați, îi

¹ Citat din drama scriitorului clasic leton Janis Rainis, „Focul și noaptea”.

Înmână o scrisoare pe care o adusese Uve, fiul morarului Brederich. Puștiul, cică, așteptase o jumătate de oră, după care o rugase pe ea să-i înmâneze personal magistrului scrisoarea.

Oaspetele se repauza încă, bătrânul insistă totuși să se bată gongul – acele ceasornicului arătau orele opt, or, la opt fix se servea prima masă a zilei – mica gustare. Micul dejun se servea abia la ora zece.

După ce Carolyn dădu fuga să-i împlinească porunca, Trampedahs despecetlui scrisoarea, care de astă dată era tipărită cu litere gotice, înflorate, în limba germană:

„Lieber Genosse¹ Johann Friedrich!

Conducerea Societății de gimnastică a germanilor baltici are onoarea de a fi vizitată de arhitectul Rosenberg, oblăduitorul nostru, fost profesor de desen la școala privată din Dannpils (Reval), aflat în trecere prin orașul nostru. Dat fiind că oaspetele pornește încă în seara asta mai departe, spre Klaipeda (Memel), apoi spre Berlin, am socotit că ar fi binevenită organizarea, în cinstea sa, a unui

¹ Prea iubit camarad (germ.).

modest dejun în sălile «Eifonijei».

Domnul Rosenberg dorește neapărat să-ți vorbească. Din însărcinarea maeștrilor cântăreți,

*al tău,
Wolfgang Brederich”.*

Carolyn bătu gongul, trânti ușile – aș, oaspetele de la mansardă dormea dus. Janis Vridrikis dăduse dispoziții să i se pregătească aceluia încă de aseară o baie cu săruri de pin, spre a se clăti de praful drumului, dar convorbirile prelungite până spre miezul nopții stricaseră totul. A doua zi, cu noaptea-n cap, Carolyn se străduise să-și mulțumească stăpânul. Deasupra vanei instalată în spațiul din casa scării – spațiu pe care scoțianca îl botezase *bath house* – se ridicau aburi. În casă nu existau țevi sau conducte, așa încât Carolyn era nevoită să scoată apă din fântână, să o încălzească într-un cazan mare de bucătărie, să deșarte apa clocotită în amintita vană, adică în copaiă zincată ce se sprijinea pe patru piciorușe sub cotul scării. Turnase din belșug săruri de pin preparate după o rețetă anume, dar

pușlamaua aia obraznică nu coborâse încă de la mansardă și, după toate probabilitățile, nici gând n-avea să se trezească. Se vede treaba că, în prostia lui, nu aprecia o asemenea binefacere. Așa că magistrul închise bucătăria și hotărî să se dedea el însuși deliciilor lăutului: vreme de jumătate de oră fornăi și pufni pe nas de plăcere, spre bucuria și mângâierea Carolynei, care nu avea alt gând decât îmbunarea lui Janis Vridrikis.

Între timp, primii pacienți începură să ciocăne la ușă. Carolyn introduse în anticameră o cucoană trupeșă din Turlava, cu o legătură subsoară, apoi un ins tăcut și sașiu care ducea de mână o fetiță, îi instalează pe bancă, îi strecură fiecare sub nas câte-o revistă jerpelită cu poze hazlii – să-și omoare timpul – și le porunci să aștepte.

Micul dejun preliminar odată luat, magistrul, rozaliu și proaspăt ca o trufanda, purcese la primirea pacienților mai grav bolnavi – așa era rânduiala. Ce-i drept, astăzi avea chef să-i trimită pe toți îndărăt, pentru că în mintea lui nu era loc decât pentru „dolce vita”, dar Carolyn îl potoli: venise, cică, o *missis*, cu o legăturică dolofană, se poate?

Intră mai întâi sașiul cu fetița. Chipul magistrului se întunecă. Hecenekers! Când Dumnezeu o să scape de pârlitul ăsta?

Hecenekers era sobar și își cunoștea ca nimeni altul meseria. Soba atât de artistic meșterită ce împodobește cabinetul magistrului era opera lui. După primul război mondial, la invitația baronului, meseriașul venise aici din Holstein împreună cu nevasta și cei șase copii ai lor. Nevasta-i răposase curând, iar Hecenekers începuse să se zbată ca peștele pe uscat. Nu știa sau nu putea să câștige îndeajuns pentru a-și hrăni și îmbrăca pruncii, deși nu dădea mâinilor odihnă din zori și până în noapte. Colac peste pupăză, îl năpădiseră și belelele – boala când o odraslă, când alta. Disperat, Hecenekers apela tot mai des la spițer și îl implora să vină urgent la el acasă; iarăși unul din copii era răzbit de febră. Trampedahs se târa la Hecenekers cu nesfârșită silă. Căsuța sobarului, aflată la marginea orașului, era cea mai elocventă mostră de sărăcie. Farmacistului, estet pasionat, filosof și literat, îi repugna masa plină de resturi, oalele ciobite, miasmele spurcate de zoaie; în acele zile se simțea întru

totul bolnav, până și apetitul i se tăia.

Cei doi băieți mai mari, de nouăsprezece și șaptesprezece ani, sufereau de oftică, nici nu se mai puteau ridica din pat. Trampedahs îi consultase pe flăcăiandri și le recomandase aerul de munte – de preferință, cel din stațiunea Davos –, și cât mai multe fructe... Rostind aceste cuvinte, spițerul își pironia privirea pe coceanul ros de varză care se lăfăia lângă căpătâiul bolnavului și și-o muta apoi, scârbit... „Oftica e boală socială, servește la selecția naturală: în urma ei, exemplarele umane mai puțin valoroase lasă locul celor valoroase”, iată sentința pe care Trampedahs le-o dăduse în sinea lui.

— Pe ceilalți copii i-am trimis la Kurciem, păstori și argați, îi spusese Hecenekers. Nutrea speranța că prin manevra respectivă va reuși să-i îndepărteze de boala-câinească.

„Oftica-i boală socială”, o ținea Trampedahs pe-a lui. „Cei care-i fac față constituie nucleul și puterea națiunii noastre. Cât despre ăștia, or să-și dea sufletul, nu-i de ei «dolce vita» ”.

Micuța Trude, pe care Hecenekers o adusese de astă dată la magistrul, era de multă vreme chinuită de niște rele trupești –

buboaie și furuncule. Tot trupușorul îi era năpădit de abcese purulente. Sobarul își puna mari speranțe în Trampedahs. Oricum, spițerul îi vorbise odată despre nu știu ce legături frățești și origine ariană, n-o să-l lase tocmai el la necaz.

A treia zi, magistrul îi dăduse un leac – praf de piatră vânătă – pe care să-l presare pe buboaie, dar pielea și rănila se infectaseră mai crunt, pricinuiau prurit, durere și caznă. Sașiul se văita: fetița, cică, se simte mai rău, și-a cheltuit de pomană cei trei latși!

Trampedahs bombăni ceva pe sub nas și-i porunci Carolynei să curețe crustele verzui cu amoniac. Uite, îi dă altă pomadă, e preparată, chipurile, din suc de aloe, acum o să-i ajute sigur, magistrul se pune chezaș!

Când consultația luă sfârșit și Hecenekers îi întinse spițerului ultima-i monedă de cincizeci de centime, Trampedahs se dezlănțui în aprigă mânie:

— Ce bați drumul pe la doftori dacă n-ai cu ce plăti? Te-ai gândit măcar o clipă cât mă costă pe mine pomada asta? Auzi, cincizeci de centime! Du-te la stabilimentul ăla pentru bolnavi, la spital, nu bate drumul pe la

specialiști dacă ți-e chimirul gol!

Hecenekers o luă pe Trude de mânuță și plecă tremurând de furie și privind parcă mai cruciș. Nu rosti niciun cuvânt drept răspuns. Ușa de la intrare bufni greu în urma lui.

„Ce nelegiuit! Numai Dumnezeu știe de ce ar fi în stare unul ca ăsta în alte timpuri”, gândi Trampedahs. Își aminti de anul 1919 când, la Cesis, milițienii îl închiseseră pentru că dosise aur... Unul din ei privea cruciș... „L-am tămăduit ca pe un frate bun, și uite la el – adio și-mi întoarce fundul!”

Ușa se deschise iarăși. Aidoma unui soare radios, aidoma unui măr în floare, în cabinet năvăli, înotând parcă, Grigulaisu Eda, o boieroaică din Turlava, proprietara unei ferme bogate din Kurciem. Kurciem era un fost domeniu de stat, dintre cele care, pe alocuri, încă se mai păstraseră după reforma agrară, căci proprietarii lor avuseseră ingenioasa idee de a împărți pământul, formal, între rude.

Ehei, alde Grigulaisu! Asta da, familie, asta da, pricopseală! La lăcașul divin ajung în goana rădvanului tras de doi trăpași, surugiul de pe capră își agită fără-ncetare biciul din

piele de capră – privit dintr-o parte, juri că-i lup sur cu mustăți. În șura lor găsești cositoare, semănătoare, treierătoare, toate vopsite în ulei galben și roșu și având pe laturi înscrise cuvintele *Fordson* și *Lanz-Bulldog*. În grajdurile lor – vaci brune de Letonia câtă frunză și iarbă. Cât despre conac, acesta era clădit în stil vechi leton. Numai pentru pădure Smulovics le plătise treizeci de mii de latși, și ce să faci cu atâta bănet? Erau putrezi de bogați, iar neamurile aveau și ele bani cu ghiotura. Magistrul nu-și putea da seama defel ce-l așteaptă – bucurie sau supărare? Și asta pentru că Grigulaisu Eda nu i se mai înfățișase de vreun an: Trampedahs o scăpase cu totul din ochi pe vaca asta de prăsilă, nu avea cunoștință dacă prescripțiile lui produsese rău sau ba vreun efect, și nici care ar putea fi acela. La vederea Edei, farmacistul simți o anume tulburare, a cărei sursă trebuie căutată în onorariul de o covârșitoare generozitate cu care îl învrednicise cucoana în contul viitoare izbânzi. Dar ce te faci dacă socotelile n-au ieșit cum plănuise? Ca să poată fi înțeles dedesubtul tulburării sufletești a lui Trampedahs, ar trebui relatat

istoricul bolii acestei Eda. La drept vorbind, beteșugul ei nici nu putea fi socotit ca atare. Mai curând am putea spune că tocmai din exces de sănătate muierea cu pricina aducea anual pe lume câte-o fetiță – orice-ar fi făcut, și de plângea, și de râdea, tot fetiță ieșea. Bărbatu-său o luase la întrebări, cimotoile bărbatului o descoseau și ele – unde-i fiul, de ce nu ai un fiu? Cu cine-o fi semănând femeia asta așa păguboasă? Fătase de-acum nouă fetițe și niciun vlăstar de sex masculin. Începuseră zâzania, frământările. Ce se va alege de fermă? Unde e moștenitorul? Unde-i *Kronprinz*-ul? Ia-l de unde nu-i!

Soții se opintiseră încă o dată – tot un drac! Iarăși fată! A zecea! Grigulaisu Bierants fugise ca vântul la Bernats, acolo se făceau băi cu săruri, dușuri fierbinți, aflai medici, *roentgen*... Se adunase un consiliu, îl examinase, îl cântărise – sentința: ești sănătos, du-te acasă, n-o să mai ai fetițe.

Ajuns acasă, s-a pus neîntârziat pe treabă. Degeaba – a unsprezecea fetiță!

Auzind despre faimosul farmacist *zum Cesis*, care lecuia beteșuguri mai dihai ca ăsta și care acum locuia în orășelul de pe

Venta – fuga la el!

Fură înhămați caii la rădvan. Eda zburase într-un suflet să-și afle salvarea. Sosise, se prezentase...

— Domnule Trampedahs, uitați, așa și pe dincolo... Ajutați-mă! N-are rost să vorbim în șarade și pe ocolite. E în pericol onoarea familiei. Am nevoie de un sfat.

— Un sfat? Trampedahs era dispus oricând să dea sfaturi. Încă în cartea mea... „R.R.R.”, publicată la 1880, paragraful trei capitolul optsprezece, se spune: „§3. Povește demne de toată încrederea de cum să zămislești un fiu în cuvioasă căsnicie”. Nu vi s-a întâmplat s-o citiți?

Nu, Edei nu i se întâmplase, dar cuvintele magistrului o îmbărbătaseră vădit; îl rugase a-i prezenta esența paragrafului citat mai explicit, rugămintea ei care fusese neîntârziat satisfăcută.

— Așadar, onorabilă coniață, luați aminte:

a) de preferință, acea femeie e bine să stea culcată pe partea stângă;

b) deasupra patului conjugal să fie agățate coarne de cerb sau de berbec, dar așa fel, încât să se afle acelea tot timpul sub privirile

femeii;

c) dedesubtul patului să fie vârât un ram noduros de scoruș, încât picioarele patului să fie mai înălțate decât căpătâiul;

d) de bagi de seamă că sus-amintitele metode nu sunt de vreun folos, recurgi la bărbier, care-i va lua acelei femei un sfert de oca de sânge, căci acest sânge al ei conține prea mulți acizi...

Erau prescripții din bătrâni și trebuie că erau de toată nădejdea, de aceea Eda îl descususe pe magistrul cât mai amănunțit, spre a-i urma recomandările întocmai, cu osârdia necesară. Pentru orice eventualitate, Trampedahs îi notase unele din indicații pe o foaie de rețetar, pe care i-o dăduse apoi s-o ia cu sine. În acel moment, Eda simțise cum prinde aripi și, îmbătată de speranțe optimiste, pornise valvârtej spre casă, după ce îi înmânase babalâcului la despărțire cincizeci de latși, așa că acesta din urmă, zguduit de ploconul regal, plescăise încă multă vreme din buze, risipindu-se în mulțumiri. Era cel mai strașnic onorariu pe care magistrul îl primise vreodată în calitate de vraci, unde pui că era abia avansul (sigur,

Kimels și Pipers îi dăduseră, în 1880, pentru carte cam de două ori pe-atât, dar era vorba de cu totul alt domeniu).

Trampedahs mulțumise Domnului în expresii pline de simțire și îi ceruse ajutorul și pentru rest, întrucât în acel caz faima i s-ar fi lăștit încă mai dihai. Data trecută, după ce Eda luase loc în rădvanul ei cu două locuri și-și șfichiuse roibii cu un bici lung, magistrul o petrecuse cu privirea până la răscrucea bisericii, după care reintrase în casă și ascunsese de Carolyn bucățica grasă de care avusese parte în ziua aceea...

Trecuse un an, răstimp în care nu mai avusese nicio știre despre Eda, așa că acum îl luase, cum s-ar spune, ca din oală.

Cercetând cu atenție chipul cucoanei, bătrânul pricepu că biruise... Eda nu se mai putu stăpâni și obrazul i se lăbărță într-un zâmbet fericit... În sfârșit, *Kronprinz*-ul de Kurciem se născuse, era un băiețel pe cinste, o dulceață și-o scumpete, curat vlăstar boieresc. Fericita mamă îi cerea permisiunea de a boteza băiatul cu numele de Janis Vridrikis; apucă apoi legătura pe care până în acel moment o ținuse încleștată subsuoară și

extrase din ea un somonaș de vreo cincisprezece funți... Ca să pună mâna pe somon, Trampedahs s-ar fi învoit cu orice, fie și cu nășitul...

— Iar aici, aveți restul, douăzeci de latși, luați-i, luați-i... Bani am berechet, ce să fac cu ei, rudele au și ele cu toptanul! La revedere, domnule Trampedahs, pe curând!

Afacerea asta odată încheiată, și urma Edei aproape ștearsă, magistrul o chemă pe Carolyn să ducă ploconul – oricum, la acea vreme a anului un asemenea pește era o raritate.

— Azi, drept *lunch*, servești somon umplut la frigare, miruit cu mirodenii, și garnitură de castane! Dispuse Trampedahs cu asprime, iar scoțianca își frecă mâinile:

— *Greatly fat salmon, very fat!*¹

— „lei somonul și-l cureți de solzi. De cum îi scoți măruntaiele, îl prăfuiești cu piper și sare, îl stropești cu oțet de vin și pesmet, toci apoi mărunț patru scrumbii, umpli cu ele pânțelele somonului, legi peștele sul și-l înfigi în frigare, sau în cel mai de pe urmă caz îl pui pe grătar cât mai aproape de foc, să-l lingă

¹ Gras somon, foarte gras! (Engl.)

para îndeaproape, și-l ungi întruna cu unt. După cincisprezece minute, iei jumătate oca de smântână și o deșerți cu binișorul peste somon, până o termini toată. Astea odată înfăptuite, îl tragi deoparte și-l dai la masă cu castane coapte și sos «žis» “. Gata! Unde-i oaspetele?

Se pare că Marlowe se sculase, se spălase în grabă la fântâna din grădină (gest considerat de Carolyn drept o nouă lipsă de tact) și tocmai înfuleca micul dejun format din chiflișoare franțuzești crocante abia scoase din cuptor, omletă cu șuncă și porcani fripți cu frigănele. Cafeaua o refuzase, drept care scoțianca îi adusese o ceașcă de *flipp-cream-soda* amestecată cu lapte dulce și fierbinte. Christopher mai băuse asemenea licoare în copilărie, la nașa lui, miss Campbell, de aceea tratația îi merse la inimă.

Cu eleganță Carie ne-a servit
o băutură englezească – flipp!

mormăi pentru sine Marlowe, convins fiind că distihul de mai sus e creația sa, când, ca s-o spunem pe șleau, îl șterpelise și pe acesta – de astă dată de la Adolf Alunans, părintele teatrului leton:

De dușc-apoi cu toți dădură
Un ceai – slăvită băătură.

— Bună dimineața, domnule magistru, îl salută sonor Christopher pe bătrân, îndată ce acesta își făcu apariția în sufragerie, înveșmântat într-un halat alb.

— E o dimineață frumoasă, într-adevăr, era timpul să te scoli, în sfârșit, și dumneata și să-ți iei micul dejun, scrâșni Trampedahs cu oarecare ciudă în glas – oaspetele stricase toată rânduiala casei.

— Iubit magistru, astăzi sunteți nervos, o simt. N-ați dormit bine? V-au chinuit vise tulburătoare? V-a apărut în vis *Holy Red*? Nu vă mai chinuiți în zadar, curând o vom vedea în realitate, realitate ce întrece cu mult orice vis.

Trampedahs tresări: s-ar zice că omul ăsta știa ce visase el. O dovadă în plus că, de fapt, doar aparent e-un vagabond și-o haimana... Așadar, discuția din ajun nu fusese câtuși de puțin o mistificare, așadar se ivise El, cu propuneri concrete.

— Și eu am visat ceva, onorabile magistru, reluă Christopher. Domnia voastră, cu părul castaniu vâlvoi, cu înfățișare tinerească

întregită de un nas vulturesc în nuanță nobilă și cu un contur dintre cele mai plăcute, cu buzele întredeschise într-un zâmbet ironic, citeați la o serată scriitoricească, de la înălțimea unei tribune, capitole din opera dumneavoastră, „Jurnalul unui schizofrenic”. Se făcea că în jurul domniei voastre se strânsese inel de minunate fecioare, ale căror priviri se aținteau strălucitoare fix în gura dumneavoastră plină cu dinți falși (ceea ce, de bună seamă, ele nu știau), și toate erau mistuite de gingașă pasiune, toate vă socoteau un scriitor genial, dumneavoastră însă erați îmbătat de propria lectură și aveți ochi pentru o singură ființă – o ființă unică, ce se afla chiar în fața dumneavoastră...

— Margareta! strigă magistrul cât îl țineau bojocii. De ce mai pierdem vremea? Azi-noapte am hotărât totul. Să mergem în cabinet, să alcătuim pactul.

Ei da, numai că tânărul nu avea nicio grabă: înainte de a semna actul istoric, avea de gând să pună câteva condiții. În primul rând, insista să i se pună la dispoziție laboratorul pentru o perioadă de cel puțin trei zile, răstimp în care va avea nevoie și de instalația de distilare...

— Elixirul vieții este secretul meu, secret pe care nu vi-l voi destăinui niciodată, cu toată simpatia pe care făptura domniei voastre mi-o inspiră, cinstit dascăl. Să fi fost vreun cărpănos, adunam milioane, trăiam ca belferii și nu dădeam doi bani pe lumea toată. Eu însă mă mulțumesc cu puterea omului care deține unealta vieții, CM-30, căreia îi prevăd un strălucit viitor, declamă Marlowe pe nerăsuflăte.

Zi-i ceva, dacă ai ce... ghiujul bătrân nu putea avea obiecții, doar erau propriile lui cuvinte. Vorba ceea - să trăim ca frații, dar afaceri să facem ca englezii.

Trampedahs scoase pe dată la iveală din birou două coli de hârtie (*Papier de Ligat-waterproof*) și începu să aștearnă la repezeală pe ele articole și paragrafe, în două exemplare. Fu nevoit să renunțe la limba succulentă și stilul înflorat - la redactarea pactelor se cere jargonul specific birocraților și portăreilor. Ce să-i faci, asta-i regula. Se vădi că nici pe acest tărâm nu-l puteai îmbrobodi pe Trampedahs, bătrânul era trecut prin ciur și prin dârmon, - doar fusese nevoit să-și bată capul atâta vreme cu

avocații, cu notarii, cu droaia de conțopiști judecătorești. Formularea unora din capitole iscă discuții, Christopher băgând curând de seamă că vulpoiul bătrân plasase câteva capcane juridice, cu alte cuvinte unele inexactități ce puteau fi interpretate ambiguu și în orice caz în detrimentul lui Marlowe. După dezbateri prelungite, părțile semnatare ajunseră totuși la concluzia comună că documentul poate fi semnat. După cum glăsuia preambulul, convorbirile s-au desfășurat într-o degajată atmosferă amicală de încredere reciprocă.

Christopher își aminti că astfel de acte trebuie pecetluite cu sânge. Despre așa ceva amintea și străvechea legendă peste care dăduse în biblioteca acelui castel din Scoția, și-apoi, nici chiar marelui Goethe nu-i puse mintea ceva mai de soi.

Trampedahs se supuse și scoase oftând din dulăpiorul de sticlă în care se zbârleau amenințător tot soiul de lame, cuțitașe, clești și alte obiecte tăioase și înțepătoare, o minuscule sculă cu arc, pe care farmacistul o folosea uneori spre a-și impresiona clienții – le lua, chipurile, probe de sânge, era la modă.

Și, în sfârșit, după ce-și străpunseră pe rând unul altuia buricele arătătoarelor cu flecuștețul acela vătămător, scoțând câte un mic „au“!, cele două înalte părți semnatare lăsară să le picure câte un strop de sânge roșu-închis, înmuiară în el penițele *rondo* pregătite din timp și scrijeliră, cu destulă greutate, următoarele:

Janis Vridrikis Trampedahs, cand. pharm.

P.p.c.!¹

9 mai 1930,

aflându-mă în deplinătatea facultăților mele mintale.

Christopher Marlowe (pseudonimus)

P.p.p.p.!

Praemissis praemittendis per procura²

9 mai 1930,

aflându-mă în deplinătatea facultăților mele mintale.

Cei doi recitiră pactul, îl împăturiră cu grijă și, după ce-și strânseră mâna, se întoarse

¹ *Pour prendre congé* – semnez pentru a-mi lua rămas bun (fr.).

² Luând cunoștință de cele de mai sus, semnez în numele șefului (lat.).

fiecare la ale lui. Magistrul și Carolyn își făcură de lucru în laborator, iar Christopher trebălui sus, în salonaș. Solicită balia emailată în care Trampedahs obișnuia să-și pună la fermentat măcinăturile, mai mult, avea trebuință de un termometru, de tifon steril și de trei funți boabe de orez nedecorticat. Magistrul îi promise cu dragă inimă toate acestea - în fond, n-avea niciun rost să cârâie și să mârâie.

În primele zile, Christopher nu-și putu desfășura activitatea decât la etaj, pentru că magistrul hotărâse ca, înainte de a-i preda lui Marlowe laboratorul, să facă o scrupuloasă curățenie: să spele alambicurile, să scoată vechiturile de prisos, hâburile și așa mai departe.

Carolyn nu era deloc în apele ei: nu o tăia capul ce se petrece, de ce acest du-te-vino al lui Janis Vridrikis pe scări, ce rost are să cari balia și apă din laborator în salonaș și din ce pricină își încuie magistrul prin șifoniere retortele, baloanele de sticlă și clepsidrele, de ce scoate preparatul T-1 din dulăpiorul lui și îl instalează în seiful masiv de oțel.

S-o fi hotărât subit să-și înceteze practica

medicală? Prin capul lui Carolyn umblau tot felul de gânduri, era cât pe ce să-l și întrebe ce înseamnă toate astea când, cu o expresie serioasă întipărită pe figură, magistrul o pofti să vină pentru cinci minute la el în cabinet în scopul unei discuții.

Înfundându-se în fotoliul din fața biroului, Carolyn își simți amortindu-i picioarele și urechile prinzând a-i vui. Presimțea că nu se poate aștepta la nimic bun.

— Vreau să te înștiințez că, în scopul întregirii cunoștințelor mele, am hotărât să plec peste graniță, i-o trânti bătrânul, privind-o drept în ochi. Va trebui, așadar, să conduci gospodăria de una singură, să ai grijă de casă și grădină și să-ți asumi răspunderea ca în cabinetul meu să nu calce picior străin. Îți las bani pentru trebuințe zilnice și mici cheltuieli. Pacienților și cunoscuților le spui că sunt la Nürnberg. Când mă întorc? Nu știu...

— *Yes, sir...* Și totuși, când preconizați să vă întoarceți?

— Poate peste un an, poate peste doi, depinde de evoluția cercetărilor. Poate voi pleca încă mai departe, în Elveția, Franța...

— O, presimțirile mele, și Carolyn izbucni în

plâns. Atât de mult! Dar, sir, mi-ați promis că-mi dați vara asta o lună de concediu. Lucrez la dumneavoastră de cinci ani fără odihnă, și apoi, Peggy Brown m-a invitat la ea, în colonia britanică Mayo.

— Miss Campbell! o întrerupse, rece și oficial magistrul. Sper că nu ai de gând să pui bețe-n roate avântului meu spre perfecțiune științifică? A, nu te-ai odihnit cinci ani, ? Oare eu m-am odihnit, m-am milogit pentru concediu? Nu, am tras ca măgarul, uite, am și încărunțit câștigând pâinea cea de toate zilele. Mai devreme sau mai târziu îmi voi pierde forma dacă nu-mi desăvârșesc cât mai curând cu puțință cunoștințele în farmacologie, artă culinară, filosofie și medicină.

— *Yes, sir...* Vă împărtășesc opinia și înțeleg că este absolut necesar să procedați astfel... Dar singurătatea, sir, singurătatea... sunt și eu om...

— Ești femeie, Carolyn! Să-ți fie limpede că până și rezoluția solemnă adoptată la 12 ianuarie 1595 de Universitatea din Wittenberg, care decreta că și femeia e om, a fost contestată ulterior în cartea „*Mulier*

homo“, contestare abolită definitiv abia în 1880, dar în această chestiune orașul nostru de pe Venta face și în zilele noastre opinie separată. Dumnezeu a creat bărbatul și femeia. Femeile se împart în doamne, curtezane și servitoare. Pe dumneata, miss Campbell, te consider o doamnă, de aceea m-am jenat să-ți dau concediu ca unei bucătărese oarecare!

— Dar mă pregătisem să petrec o lună printre ai mei. Cu Peggy Brown sunt prietenă încă din tinerețe, mă bucuram atât de mult...

Magistrul cumpăni situația. În fond, dacă stai să te gândești bine, absența scoțiencei pentru câteva zile era chiar dezirabilă. Carolyn n-ar vedea transformările ce se vor petrece în aspectul lui exterior. Ba și mai bine ai fi dacă s-ar întoarce pe când el nici n-ar mai fi aici. Excelent! Unde mai pui c-ar scăpa de scene penibile, de lacrimi...

— În sfârșit... De data asta sunt nevoit să-ți fac pe plac! Ai la dispoziție șapte zile, du-te la rudele dumitale, scaldă-te, odihnește-te, dar luni - obligatoriu la post! Ia și cheile cu dumneata! Uite șapte latși pentru drum. Cheltuită cu socoteală, suma asta e absolut

îndestulătoare. Sper că amintita lady Brown îți va da și ea câte ceva. Dar, te conjur, fii mai atentă cu pipa, ai putea adormi și da foc fără voie vilei acestei missis Peggy...

Carolyn se împurpură ca sfecla, își închipuia că Janis Vridrikis habar n-are de pipa și *dobelman*-ul ei, acum îi venea să intre în pământ de rușine; dar se dezmetici curând – trebuia să-și facă urgent bagajul și să dea fuga să-și cumpere bilet de autobuz până la Tukums. De acolo va călători cu trenul, iar seara se va și afla la missis Brown, la Mayo.

V. Elixirul vieții și al morții

Am dus sus, în odaia mea, balia cu uncrop, orezul și tifonul steril: nu voiam ca vreunul din ei să vadă cum prepar uruiala din care urma să distilez apoi elixirul vieții – CM-30.

Procedura nu e complicată, așa cum nici elixirul nu reprezintă în sine nimic supranatural; descoperisem rețeta absolut întâmplător, scotocind prin rafturile secției de manuscrise și rarități a unei biblioteci.

Atenția îmi fusese atrasă de un foliant

îngălbenit de vreme. Era tratatul lui Peh Khak, un oarecare vraci și filosof indonezian, „Sinteza totală a genelor – calea spre regenerarea totală a celulelor”, pe care un obscur doctor în științe chimice îl tradusese în latină și-l uitase la bufetul unui hotel din Riga în timpul unui simpozion. Bufetierul, neîncercat de ispitele limbii latine, vânduse manuscrisul contra unei sume ridicole unui ilustru regizor și bibliofil care, aflându-se la un moment dat la extremă ananghie și jenă financiară, îl amanetase la muntele de pietate de unde nu mai reușise să-l răscumpere, așa încât în posesia manuscrisului intraseră stâlpii vieții culturale, cum însă nici pe aceștia din urmă nu-i dădea latina afară din casă, foliantul nimerise la secția de rarități a unei biblioteci. Acolo, deci, m-am apucat să-l studiez eu, care am dat de zguduitoarea rețetă a unui elixir miraculos capabil să transforme – după convingerea lui Peh Khak – în decurs de douăzeci și patru de ore un bătrân cărunt în tânăr înfloritor, căci dezlănțuie un proces de totală regenerare a celulelor întregului organism.

Am rupt și am vârât neobservat în buzunar

pagina conținând rețeta, iar ulterior am distrus-o, pentru ca nimeni altul să nu poată afla secretul de preparare a elixirului miraculos. Gândiți-vă și dumneavoastră ce s-ar întâmpla dacă bătrânii, toți ca unul, s-ar apuca să-l bea? Care din noi ar mai putea ținti spre posturile de miniștri, directori departamentali, rectori și prorectori, inspectori, profesori și clasici? Lumea s-ar transforma într-o cutie de conserve ermetic închisă, conservatorul de muzică — în azil de bătrâni, spectacolele de operă — în spectacole date de inși atinși de gută, romanele ar începe să duhnească a mucegai — ar încolți precum cartofii ținuti într-o pivniță caldă.

Și totuși, sosise clipa în care-mi puteam pune în aplicare cunoștințele serios și cu folos. Și-apoi, eram sedus de ideea experimentului în sine.

În linii mari, v-aș putea spune câte ceva despre el.

Mai întâi trebuie pregătit un slad de orez. După cum se știe, cultivarea orezului nu e deloc simplă: se cere o temperatură relativ ridicată (puteam folosi în acest scop lampa

electrică *Sollux*, dar n-ajunge apa la moară), și-apoi boabele de orez sunt gingașe, se pot strica ușor, așa că e nevoie pentru înmuiere de aproape o oală. Prima jumătate a zilei am trudit din greu. În insulele Java și Borneo se folosește în loc de slad laptele nucilor de cocos — fructe care, din păcate, îmi sunt cu totul inaccesibile, toți palmierii fiind achiziționați de monopolul *Coca-cola*, iar eu fiind acum nevoit să mă mulțumesc cu un surogat. Abia mâine, poimâine voi reuși să macin sladul, pentru a-l pune apoi la fermentat. Dar pentru ca masa pisată să prindă a dospi și a mucegai, se cere a-i adăuga mici brichete realizate din mixtura numită „Raggi”, pe care le port întotdeauna asupra mea, în buzunarul de la piept, rânduite într-o cutiuță metalică de bomboane. Ce vrea să fie „Raggi”? Păi tocmai asta-i marea descoperire a vraciului și filosofului indonezian Peh Khak. Din considerentele enumerate mai sus, nu vă pot destăinui modul ei de preparare, vă pot mărturisi doar că are în compoziție anumiți spori de mucegai, precum și bacterii care se înmulțesc în melasa trestiei de zahăr

amestecată cu făină de orez, usturoi pisat și rădăcini de galaganță.

După ce melanjul de slăd în care voi prăsi amintitele ciupercuțe se va dospa, voi purcede, cu ajutorul Celui-de-Sus, la distilarea lui, treabă pe care nădăjduiesc s-o duc la bun sfârșit într-o săptămână.

Am pus balia cu orez pe pervaz, la soare, să dospească, iar eu am coborât – mi se făcuse de-o gustare. Jos l-am găsit pe Trampedahs care părea a se pregăti să iasă undeva – îmbrăcase un surtuc sur și o jiletcă vărgată.

— Îmi pare bine că ai venit, Christopher. Tocmai plecam. Poftim, ai aici cheile laboratorului, totul este la dispoziția dumitale, simte-te ca acasă. Din păcate, toată rânduiala casei s-a dus pe apa sâmbetei. Carolyn pleacă pentru o săptămână la rude, eu mă grăbesc la „Eifonija“, la ședința extraordinară a direcției Societății de gimnastică. Somonul îl pregătim pentru cină. Vei dețuna singur de data asta, Carolyn te roagă să o scuzi, n-a pregătit decât o gustare rece. Drept *Tafelmusik* îți recomand o arie din „Pescuitorii de perle“, se cântă despre stridii. Placa e gata pusă, îți rămâne

doar să învârti manivela. Când ieși să-ți faci plimbarea, închide ușa cu cheia și pune ivărul la ferestre, am impresia că vine furtuna. Hulubii îi hrănesc eu, când mă întorc. Sper că nu vei avea a te plictisi.

— Ce plictis, domnule magistru! Am de lucru până peste cap! În afara elixirului, trebuie să am în vedere și loțiunea pentru păr, și crema de față, și compresele pentru nas, și câte, câte altele. Nu vi se-ntâmplă cumva niște greierași prin grădină?

— Asta va trebui să afli singur.

— Unde crește usturoiul? Dar coada-lupului aveți undeva, pe aici?

— Tot ce este cultivat la mine, poți găsi în răzoarele din curte. Cred că vei găsi acolo și coada-lupului. Carolyn! De ce zăbovești atâta?

Scoțianca tocmai venea, purta o pălărie de pai împodobită cu un delicios smoculeț de nuanță vânătă, un pardesiu brun-cenușiu din gabardină, ghetre și o valijoară ponosită în mână.

— *Excuse me*, făcui eu apucându-i cu îndemânare valijoara. Apoi, trecând prin coridorul întunecos, ieșirăm tustrei în stradă,

unde aștepta deja un vizitiu și o trăsură cu poclitul tras.

Carolyn mă învrednici cu o privire recunoscătoare.

— Vă mult *thank you, mister*, la revedeișin...

Magistrul luă loc alături de ea („Eifonija” se afla în drum), iar eu mă întrema cu ce se găsea pe masă, după care o pornii agale spre laborator.

Toate dulapurile erau sub lacăt și pecetluite cu ceară roșie. Flaconașele cu T-1 fuseseră scoase cu toatele și ascunse te miri pe unde. Pe mese fuseseră lăsate doar ustensilele absolut necesare, și anume: câteva creuzete, câteva borcane de sticlă și un vas care se putea închide ermetic.

Bătrânul nu avea încredere în mine, pentru el întreaga lume colcăia de neprieteni. Un schizofrenic. În fond, nici el n-avea alt gând decât să-i păcălească, să-i tragă pe sfoară pe alții. Abate de Deptfort! În sfârșit, mi-ai picat în labă, vulpoi bătrân! „Dolce vita” o să-ți vină de hac în doi timpi și trei mișcări, pentru că ești nesățios și hulpav din fire, n-ai putut ține pasul cu mine la Cambridge, cum nici în

tavernele londoneze, unde rămâneai lat sub masă. Acum te vei strădui să recuperezi, firește, vei bea seu de berbec și vei roade cărbune de lemn ca să-ți călești pânțele. Nu uita însă că eu fost-am odinioară un mare actor. Eu, comediantul, mă aflu deasupra ta, obtuz zgârcit și zgârie-brânză ce ești, și trebuie să te anihilez. Mi-e și groază când mă gândesc ce s-ar putea întâmpla dacă arma morții, T-1, ar rămâne în mâinile acestui schizofrenic... *Tuba mirum spargens sonum* – fie-vă teamă de nebuni! Iată dulapul cu pentagrama, locul unde bătrânul necromat își bombăne descântece:

Salamandra să ardă,
Ondina să rotească,
Silfida să se piardă,
Coboltul ostenească.¹

Trampedahs se pricepea la descântece a la Goethe sau în spiritul lui Rainis, acum însă...

Cu cercul său de-adepți, el stăpânea
Bucătăria neagră, -nchisă bine,
Și, după lungi rețete, se trudea
Contrariile să le-mbine.

¹ Goethe, „Faust“, traducere de Ștefan Augustin Doinaș, Ed. Univers, 1982.

— — — — —
Era chiar leacul, ei cădeau la pat,
Dar nimeni nu-ntreba: cine-a scăpat?
În felu-acesta, cu drăcești licori,
Aici, pe înălțimi și-n văi cu flori

Noi am făcut ravagii mai grele decât
ciuma!

Chiar eu ajuns-am mii să otrăvesc;
Ei au murit, iar eu, poftim, trăiesc,
Și-aud cum ucigașii sunt lăudați acuma.¹

9.V.1930, 14¹⁵ (din blocnotes)

1) Astăzi trebuie să prepar loțiunea pentru
păr și masticul pentru permanent, pentru ca
frumusețea ta, iubit magistru, să
strălucească de departe. În acest scop,
trebuie să cumpăr mușchi de piatră, sau
sânziană

— *gallium boreale*. Amestecându-l cu tizănă
din coajă de arin, apoi cu una din fructe de
stejar — gogoși de ristic — și laur obișnuit, voi
obține o soluție brun-cenușie, neîntrecută în
rezistență nici de hnă², nici de basmă³.

¹ Ibidem.

² Vopsea de origine vegetală, conferind părului o nuanță blond-roșcată.

³ Vopsea de origine vegetală, conferind părului o nuanță roșcată.

Aruncă apoi carbonat de amoniu în apă de roze. Și buclele se vor învâртеji pe frunte, precum la oaie cârlionții.

— — — — —

În scopul vopsirii părului se mai poate recurge și la suc de păpădie fiert bine în ulei de brusture.

2) Și încă: trebuie să cobor în grădină și să caut prin răzoare un castravete cât mai potrivit pentru nasul magistrului. Savanții americani au descoperit că în amestec cu lăptișor de matcă, suc de castraveți contractă capilarele roșii și violacee ale epiteliului nazal. Ca să vezi, pe ce-și cheltuie ăia dolarii! Compresa preparată pe bază de suc de castraveți trebuie menținută pe nas trei nopți, asta-i situația, iubit magistrule.

3) Trebuie să caut greierași prin curte. Țștia țârâie și țopăie sub zăplaz, numai că, tot la doi pași, își emană mirosul omenesc acea Waldcapelle, ceea ce transformă într-o adevărată încântare operațiunea de prindere și închidere într-o cutie de chibrituri a amintitelor gângăinii, pe care chiar mâine le voi așeza pe negii domniei tale. Greierașii își

vor împrăștia sucul lor cafeniu pe neg și acesta va dispărea, uite-așa!

4) Începând de mâine, iubit mentor, va trebui să te abții de la carne grasă, cafea tare și brom. Trecem la dietă. Pentru ca elixirul să-și facă efectul pe deplin, Peh Khak recomandă să dai de dușcă în fiecare dimineață câte un stacan din licoarea înmulțitoare de forță virilă și anume: în gălbenușurile a trei ouă scoase chiar din găină, adaugi un strop de hipomana¹ – elixirul dragostei. Dacă nu ți-e silă, se recomandă să înghiți după micul dejun câte-o muscă, dar fără lapte!

Mi s-a înrădăcinat un obicei: notez dimineața pe o bucată de hârtie tot ce am de făcut în acea zi. Am colindat în goană magazinele și piețele, am dat iama în răzoarele de legume, am adunat greierași, am examinat cămărilor și pivnița. Mi-am procurat, în fine, cele necesare preparării băuturilor și unguentelor. Mai mult, am băgat de seamă că orezul așezat pe prichiciul

¹ Hipomana intra în componenta „elixirului de dragoste”. Se spune că acesta era preparat din ierburi, insecte pulverizate și hipomană propriu-zisă (substanță purtată de mânji pe cap în momentul când se nasc, și pe care iapa o mănâncă imediat după ce a fătat), având proprietăți afrodisiace.

ferestrei începuse să încolțească sub dogoarea soarelui. S-ar putea deci spune că ziua trecuse cu folos, așa că m-am lungit în pat și am început să aștept întoarcerea bătrânului meu ursuz.

Instalați în fotoliile străvechi în care odinioară luau loc consilierii primăriei, magistrul și grupul de domni, gătiți în haine de vară, ședeau în jurul unei mese ovale de lemn în salonul mic al hotelului „Eifonija” și, în așteptarea dejunului, sorbeau agale dintr-un „Dolinger” de Lie- paja.

Clădirea ce găzduia „Eifonija” se înălța în Piața Siena, în partea veche a orașului: pe vremuri, istoricul edificiu aparținuse primarului Stavenhagen.

Prin ferestrele sufrageriei puteai zări în piața pavată cu bolovani inegali un puț împrejmuit cu piatră – Micul *Skimbegs*. Era cea mai de vază atracție turistică a orășelului – asta pentru că în 1702, Carol al doisprezecelea băuse apă din acest *Skimbegs* și înnoptase în casa primarului. Carol al doisprezecelea se deosebea de al unsprezecelea prin aceea că nu scăpa *Skimbegs* din care să nu bea. La Cesis, în

vechea piață de zarzavaturi, la capătul străzii Livelais, se află Marele *Skimbegs*. În „Istoria Cesisului și a împrejurimilor sale”, alcătuită de Jegor von Sifers, se spune că respectivul Carol ar fi băut și din Marele *Skimbegs*, de a cărei apă ar fi rămas prea mulțumit. Domnii din zilele noastre nu urmează pilda regilor: privesc puțurile pe ferestre, iar de băut beau „Dolinger” de Leipaja.

Prosit!

Gimnaștii baltici, neavând un stabiliment al lor, închiriaseră clădirea fostei societăți corale „Eifonija”, la al cărei etaj amenajaseră un mic local unde se putea lua o gustare satisfăcătoare și bea binișor. Exercițiile de gimnastică se desfășurau afară, în curte, unde erau rânduite un șopron pentru trageri la țintă și o sală pentru lansarea bilelor. Aici, după două duzini de halbe de bere, bătrânii domni puteau să zvârle cât le poftea inima cu bilele grele din lemn, asudând exemplar. În limbaj distins, instalația amintită se cheamă *Kegelbahn*.¹ Câțiva fanți tinerei, dichisiți cu pantalonași scurți din piele – șorturi adică –, ciorapi groși, cu margini răsfrânte, și scurte

¹ Popicărie (germ.).

de culoare cafenie, se agitau la rândul lor în căutarea căărilor pe care și le croiseră în vremuri străvechi glorioșii regi ai cruciaților-spadasini, pricină din care se autointitulau *Pfadfinder*¹.

În jurul mesei se afla conducerea Societății de gimnastică, în efectiv complet: 1) *Aldermann*² Wolfgang Brederich, proprietarul Morii Verzi din Planica; 2) Eberhard Apsche, profesor de gimnastică; 3) Hans Winteler, proprietarul postăvăriei și 4) magistrul Johann Friedrich Trampedach. În mijlocul lor se afla oaspetele, arhitectul münchenez Rosenberg, un slăbănog spelb cu obraji palizi și buhăiți. De la Liepaja încioace îl însoțise avocatul Kurt Vitram. Când se aflau ei între ei, domnii aceștia se onorau cu titulatura „maestrii cântăreți din Nürnberg” și „camarazi de luptă”. Acum aveau voci coborâte, chipuri emoționate: problema era extrem de serioasă... Ședința avea un caracter strict confidențial. Brederich comisese o tâmpenie colosală transmițându-i în scris magistrului dorința domnului Rosenberg de a-l vedea.

¹ Cercetaș, deschizător de drumuri noi (germ.).

² Decan de vârstă al unui colectiv (germ.).

— Care domn Rosenberg? Nu există niciun domn Rosenberg, prietenul nostru a venit aici *incognito*, îl veți numi doctor Klemann, şuieră șerpește alocatul Vitram după ce magistrul, în simplitatea spiritului său, îi adresase oaspetelui o urare de bun venit cât îl ținea gura.

Dar *Mensch*¹! De unde să știe Trampedach că domnul își face apariția aici *incognito*?

Wolfgang Brederich se ridică și rosti cuvântul de bun venit. Apoi morarul se pierdu în considerații asupra stării orfeline a provinciei germane – acest bastion al spiritului german. Pe zi ce trece, viața își strânge băierile, zicea el. Economicește vorbind, germanii baltici, mai cu seamă cei care au rămas în limitele domeniilor lor, sunt pretutindeni persecutați de băștinași. Pământul este cumpărat de niște baroni înapoiați, mocofani și neisprăviți fără seamăn, oameni lipsiți de cultură și tradiții. Coloniștii sunt asimilați de aceea în număr tot mai mare, încheie căsătorii cu persoane de altă origine decât a lor, încât nu e de mirare că se-nrăiesc și arată colții conducerii

¹ Omule! (germ.).

germanilor baltici. *Stift*¹ St. Jurius din Peterfield e plină până la refuz de baronese purii și francmasoni inapți de muncă, cu trupuri schiloade și suflete mutilate. Toate mijloacele noastre materiale se risipesc pe întreținerea lor, de unde bani să proslăvești mitul secolului douăzeci, nu există nici cea mai mică posibilitate de a aloca în acest scop o sumă oarecare! Urmările acestei situații sunt nefaste: printre coloniști, chiar și printre cei de la oraș, se răspândesc epidemic idei extrem de dăunătoare. Nu de mult, la Kurmals, poliția a descoperit o vizuină de comuniști în care, vă puteți închipui, intraseră și germani baltici: Sonberg, Picz și Lemke. Și asta în fosta citadelă a scumpei și străvechii noastre Curonia! E prea de tot. Iată de ce avem și noi o rugămintă: să facă bine doctor Klemann să-i relateze conducătorului cum se stinge, cum se ofilește acea ramură cândva verde a poporului în scumpa inimă a Kurzemului.

Rosenberg îl asculta nervos, fapt oglindit în zvâcnetul mușchilor faciali și în agitația nerăbdătoare a degetelor pe tăblia mesei.

¹ Schit, mănăstire (germ.).

Era și de înțeles. Arhitectul fusese într-un totu derutat de farmacistul acela netot care-i rostise numele de familie răspicat și-n gura mare. De vreme ce așa se prezintă la omuleții ăștia conspirația, n-ar fi de mirare dacă s-ar isca un scandal monstru, iar Rosenberg era considerat, oricum, consilier de politică externă al partidului din Nürnberg, mai mult, era redactor șef al publicației miincheneze *Völkischer Beobachter*.

Pe polițiștii locali, Rosenberg nu dădea două parale — șeful direcției politice a orașelului era baronul Hans Keiserling. Arhitectul contactase chiar unele personalități din cercurile guvernamentale (de pildă, pe Magnus, ministrul justiției din Riga), dar rușii și Moscova puteau fi informați despre vizita sa de taină, fapt ce ar putea avea urmări extrem de neplăcute. Guvernul n-ar mai ști pe unde să scoată cămașa — în ce fel să-și dovedească așa-zisa neutralitate —, iar președintele ar face pe el și ar isca mare tăărăboi — Rosenberg cunoștea prea bine năravul acestui bătrânel isteric.

Marele Urian-Aurehan (numele conspirativ al conducătorului maeștrilor cântăreți) îl

trimisese pe Rosenberg pe aceste meleaguri cu o misiune de factură foarte delicată. De ce tocmai pe Rosenberg? Fie și pentru simplul motiv că era slujitorul lui cel mai apropiat, mai mult, era și „filosoful” noii mișcări, și, peste toate, se născuse la Dannpils - Reval în stil nou - oraș pe care băștinașii îl rebotezaseră Tallin.

În atribuțiunile lui Rosenberg intra întâlnirea cu Trampedach, acest ins semidecrepit, care în urmă cu un an dăduse o mână de ajutor băieților în cămăși cafenii: preparase și le dăduse acestora în taină un praf destinat mașinilor infernale, pentru care ispravă primise o recompensă excepțională; de-atunci, fără ca măcar să-și dea seama, spițerul intrase în rețeaua maeștrilor cântăreți. Acum convorbirile trebuiau continuate. Rosenberg cunoștea îndeaproape obiceiurile și năravurile provincialilor, doar și el ajunsese la Riga abia în 1913, când începuse să studieze arhitectura la institutul politehnic. Student în anul doi fiind, începuse războiul, iar institutul politehnic fusese transferat la Moscova, așa se face că nimerise acolo și Rosenberg.

Acolo trăise Rosenberg mărețul eveniment care zguduise lumea — revoluția —, acolo se îmbibase el de ură demonică împotriva comuniștilor. În luna a zecea a anului 1918, își terminase studiile și, cu diploma de arhitect în buzunar, se întoarsese la Dannpils, vreau să spun — Tallin.

Rosenberg ajunsese de un fanatism feroce: vehicula ideea unei cruciade împotriva Sovietelor, pe care era nerăbdător să o vadă înfăptuită. În viziunea sa, măreața cruciadă urma a fi condusă de poporul german, având ca avangardă germanii baltici. Iată deci care erau concepțiile arhitectului, cristalizate sub nemijlocita înrâurire a megalomaniei și maculaturii literare a lui H. St. Chamberlain. Odată ajuns la Tallin, Rosenberg lăsase baltă arhitectura, lansându-se în aventuri politice: înființa societăți de gimnastică pentru germanii baltici, ținea în problema evreiască conferințe instigatoare, urmate de pogromuri. Ca un corolar al acestor toate, fusese implicat într-un complot, din care pricină în 1921 se refugiase în pripă pe meleaguri germane, unde găsisese adăpost la tovarășii săi întru idei din München. Dietrich

Eckhart îi făcuse cunoștință arhitectului fugar cu un om de taină, care ulterior se dovedise a fi supraomul Urian-Aurehan în persoană. Actualmente, cu toții frecau băncile parlamentare și pregăteau puciul. Rosenberg se declarase „filosof al mișcării măeștrilor cântăreți” și devenise consilierul cel mai apropiat al lui Urian-Aurehan.

Ospătarul șef al „Eifonijeii” bătu în ușa și îi înștiință că masa e servită.

Oaspetele, a cărui palidă fizionomie se schimonosise într-o grimasă de nerăbdare în vremea discursului domnului *Aldermann*, parcă înflori: îi fusese dat să audă despre bucatele gustoase gătite la Kurzem, și de o oră încheiată murea de foame. „Dolingerul” de Liepaja nu-l bucura câtuși de puțin, era prea obișnuit cu berea bavareză brun-roșcată — *Spatenbräu*, *Högerbräu*, *Bürgerbräu* și *Pschorrbräu*. Masa fu repede pusă. La primul fel fu servită o „suppe à la Reine”. Era preparată din goțcani pârliti, varză călită de culoare brun-aurie și esență de migdale și servită cu crochete de brânză. Porțelanul avea o înfățișare jalnică – un serviciu știrbit, de la Kuznețov, în *jugendstil*. Dar această din

urmă situație îl întrista numai pe magistrul, ceilalți nu se sinchiseau, mâncarea să fie bună, iar aceasta, ce-i drept, constituia o desfătare pentru pântece. Domnul Rosenberg își exprimă dorința de a mai servi o dată, dorință pe care îndatoritorul chelner nu întârzie să i-o îndeplinească. Brederich făcu apoi semn chelnerului să se îndepărteze.

— Domnii mei, văd că nu se trăiește rău la dumneavoastră, exclamă vioi fostul arhitect. Mitul secolului douăzeci preconizează ca spațiul spre care va aspira puterea germană să fie Răsăritul, dar o putere este putere atâta vreme cât e bine hrănită. E nevoie de smântână, slănină, șuncă. Căci voi, asemeni cruciaților, va trebui să ridicați iarăși spada și să vă deschideți drum prin coclaurile și mlaștinile Sarmației. Va veni ziua când marele nostru conducător, Urian-Aurehan, va da semnalul. Atunci vor porni în goană, pe armăsari, călăreții lui Walhalla, iar Curonio va deveni întâiul bastion al victoriei. Îngrijiți-vă numai să faceți din timp provizii de șuncă și să fierbeți mai consistent grasa zeamă din măruntaie! În aceste vremuri să nu vă așteptați la vreun subsidiu financiar din

partea noastră: avem nevoie de bani pentru tunuri și tancuri. Iar banii îi vom primi de la industriașii și magnații germani. Dar oare de dragul cauzei pangermane nu vă veți deschide și voi băierile pungilor? După câte știu, domnul Winteler este proprietarul postăvăriei din acest orașel. Obolul domniei sale ar transforma Societatea de gimnastică într-un centru de propagandă germano-baltic, a cărui influență s-ar extinde asupra întregului Kurzem.

Winteler îl privi feroce pe Kurt Vitram: „Așa, carevasăzică, tovarăș de luptă, ai? A reușit deci ca de la Liepaja încoace să umble cu intrigi, a apucat să spună că el, Winteler, refuzase să jertfească o mie de latși pentru nevoile așezământului de cultură fizică. Ticălosul! De parcă o mie de latși mi-ar pica așa, din cer“.

— Eu, stimate doctor, mi-aș permite să opinez că în această privință fiecare trebuie să procedeze conform posibilităților sale. Cred că cel mai bun exemplu ar trebui dat de camaradul Vitram: niciunul din avocații din Liepaja nu are o practică atât de vastă ca a domniei sale.

— Exegerați, domnule Winteler, scheună indignat Vitram. Și apoi, eu am și dat exemplul. Laolaltă cu domnii Brederich și Trampedach am făcut o donație pentru orga comunității Sfintei Katarina, adică a comunității evanghelice germane.

— Pentru orgă? zâmbi lugubru Rosenberg. Afară cu orgile! Credința trebuie transformată radical, așa prevede mitul secolului douăzeci. Dumnezeuul palestinienilor nu este și Dumnezeuul germanilor! Cristos a fost evreu, nătăfleți sălbatici ce sunteți! Ne vom aduna din nou precum vechii germani în dumbrăvile sacre spre a ne închina lui Wotan. Iar înalt sacerdot al idolatriei noastre va deveni Urian-Aurehan. „Și fie ca pe sacrul jertfelnic să aducă el prinos copiii Răsăritului”, glăsuț-a Za-rathustra.

Un ciocănit în ușă. Intrară chelnerii și pe masă își făcu apariția un but de berbec în sos de coacăze negre à *la Nietzsche*.

Rosenberg își înfipse cuțitul în butul arămiu și tuturor celor de față el le păru în acel moment întruchiparea înfricoșătorului Urian-Aurehan, aducând drept jertfă copiii levantini. În sala de mese ardeau lustrele, iar prin

colțuri se furișau umbre. Umbrele lui Aurehan și Zarathustra. Apoi umbrele dispărură.

— E o nebunie, după cum a spus onorabilul *praeses*, să vâri atâta bănet într-un azil din Peterfield, continuă oaspetele. Cei bolnavi cu duhul sunt o amenințare la adresa rasei noastre, cum de nu pricepeți asta, domnilor? Bătrânii sunt un balast! Mitul secolului douăzeci ne învață că izbăvirea celor schilozi de suferințele lor este o faptă umană, iar noi trebuie să începem pretutindeni această acțiune de izbăvire. În această privință, voi avea însă o discuție particulară cu domnul Trampedach. Prosit!

Sub bolți răsună în cor — prosit! Trampedach se chirci. Doctorul Klemann ținti asupra lui o privire lungă, fixă. Magistrul, ce-i drept, pricepuse și singur că preparatul său, T-1, putea deveni un admirabil mijloc de exterminare a omuleților de calitate inferioară. Își amintea ce frumos își dăduse duhul pisica pe care experimentase puterea leacului. Bătrânul Tom torsese dulce, apoi adormise fericit... Graurul, după ce ciugulise semințe muiate în T-1, se dezlănțuise în superbe triluri și rulade înainte de a se

prăbuși în tufișul de iasomie. În fond, de ce să nu aibă oamenii parte de un sfârșit atât de minunat? Doar e vorba de o „dolce morte“...

— Interesant, cum se prepară butul à la Nietzsche? întrebă Rosenberg, indicând masa cu degetul mare.

— Iei un but de berbec de vreo doisprezece funți, îl lași la macerat în apă rece de izvor timp de trei zile, după care îl fierbi în lapte dulce până se înmoaie; apoi îi scoți pielea și-l bați cu ciocanul zimțat, îl presari cu sare, îl pui pe frigare și, tot întorcându-l iute pe toate părțile, îl ungi cu unt topit amestecat cu zeamă de lămâie, până se rumenește. Fierbi apoi un sos tare din coacăze negre, îi dai un praf de pesmet și-l servești, spuse Trampedach.

După cafea și chec, domnii se lăsară cuprinși de o dulce moleșeală, dar Rosenberg – pardon, domnul Klemann – se ținea scai de Trampedach și nu-l slăbi până nu-l duse cu el în popicărie; să joace o partidă. *In corpore sano mens sana est!*

— De mult nu ți-ai mai exersat mâna, domnule Trampedach; îți dau din start cinci puncte – o cvintă!

Ghiujul, ca tras de o funie magică, se târa fără chef după doctor; omul acesta reprezenta pentru el o enigmă înspăimântătoare.

După a patra aruncare, oaspetele îl opri fără veste pe magistrul și, pironindu-l cu o privire pătrunzătoare, îl întrebă:

— Spune-mi, domnule Trampedach, ești sută la sută?

Bătrânul nu prinse tâlcul.

— Cum să înțeleg asta, doctore?

— Îți pui pieptul pentru mitul secolului douăzeci?

Lui Trampedach îi trecuse numai așa, de departe, pe la ureche câte ceva despre mult vânturatul mit. Dar era neamț, iar pentru un neamț disciplina e totul. Dacă tovarășii de luptă au hotărât, e gata și el să-și pună pieptul pentru mit... (Dracu' știe ce-o mai fi cu mitul ăsta și de ce-o fi nevoie să-ți dai viața pentru el?)

— La fel ca toți maeștrii cântăreți... mi-l pun și de-ar fi să crăp!

— Excelent spus, Trampedach! La fel ca toți maeștrii cântăreți... Jură!

— Ce să jur?

— Așa, pur și simplu. Jură: jur să nu întreb nimic, să nu văd nimic, să nu destăinui nimic! Mă jur pe marele Urian-Aurehan!

— Mă jur pe marele Aurehan să nu întreb, să nu văd, să nu destăinui.

— Pe onoarea mea de arian!

— Pe onoarea mea de arian...

— Să dau ascultare, ascultare și numai ascultare!

— Cui?

— Lui Urian-Aurehan.

— Să-i dau ascultare camaradului Aurehan?

— Nici unui camarad - Conducătorului!

— Conducătorului Aurehan!

— Mă jur pe Mimes, Freyja și Frigg!

— Pe Frigg și Freyja!

— Pe Alberich Nibelungul!

— Pe Alberich!

— Zeul nostru Wotan te-a ascultat, Sieglinda a confirmat, jurământul ți-a fost primit! Acum, rețeta lui T-1, iute... Ți-o poruncește Urian-Aurehan.

— Dar, domnule doctor, e truda mea de-o viață, e secretul meu.

— Ai și uitat pe ce ai jurat? Un camarad nu are și nu trebuie să aibă secrete...

— Domnule doctor, e principala sursă a veniturilor mele.

— Urian-Aurehan te va răsplăti.

— Când?

— Ei, nu chiar astăzi. Acum avem nevoie de bani pentru tunuri și tancuri. Dar va veni o vreme când vei fi răsplătit în „Aur pur de Rhin“, ai cuvântul meu de maestru cântăreț. Vei fi cel mai bogat om din Răsărit, ți-o jur pe marele Aurehan!

Cu degetele tremurânde, Trampedach așternu pe o foaie extrasă din blocnotes formule și schițe, apoi doctorul îl obligă să le pecetluiască prin semnătura sa. Ce nebunie! Pentru a doua oară în acea zi, bătrânul se vedea obligat să-și depună semnătura. Acum totul – sufletul, averea, onoarea – îi era pus în joc.

— Doamne, Dumnezeuul meu, de ce m-ai părăsit? bâigui Trampedach, dar Rosenberg îi prinse cuvintele și ripostă:

— Dumnezeuul palestinienilor nu este și Dumnezeuul germanilor! Cristos a fost evreu, apostolul Pavel de asemenea... E bine că te-au părăsit. Acum, ca un german adevărat ce te afli, vei fi primit în sânul Nibelungilor.

Preaumple-se deci de sfințenie clipa aceasta!
Sieg! Ce trebuie să răspunzi?

— *Fried!*

— Nu e bine! Încă o dată! *Sieg!*

— *Fried!*

— Ptiu! Ești prea bătrân ca să mai poți înțelege miturile. Scleroza, ce să-i faci. Dar am prevăzut și asta (îl băgăm într-un azil oarecare pentru invalizi și...). Dacă vei avea vreodată nevoie de ajutorul nostru, îl poți chema, îi poți scrie lui Urian-Aurehan! Din acest moment ești de-al nostru. *Sieg!*

— *Fried!*

Rosenberg dădu din mână a lehamite. Hodorogul nu pricepea o iotă din ritual. Într-un cuvânt, o *Meerkatze*¹, un maimuțoi!

Cei doi își îndreptară pașii spre „Eifonija“, unde erau așteptați cu nerăbdare în vestibul de adevărații maeștri cântăreți. Domnul doctor trebuia să se grăbească. Vitram porunci șoferului să tragă strălucitorul „Ford-Scut“ la scară. Toți se despărțiră după vechea modă romană, smucindu-și voinicește în față brațul drept. *Sieg!*

¹ Macac (germ.). — maimuță catariniană, în general fără coadă; trăiește în Asia. În „Faust“ de Goethe (scena „Bucătărie de vrăjitoare”), desemnează făpturi diabolice, în slujba vrăjitoarelor.

— Urian-Aurehan!

— *Sieg!*

— Urian-Aurehan!

— *Sieg!*

Trampedach se zăpăci și se încurcă iarăși: striga aiurea și-și sălta brațul tot în contratimp.

— Ptiu, bătrână *Meerkatze*.

„Ford-Scut“-ul demară în trombă pe pavajul neregulat din piatră al Pieței Siena, îi învăluie pe cei rămași în damful benzinei letone „Degviels“ – un melanj de benzină și spirt din cartofi – iar domnii, după ce-și luară rămas-bun, se împrăștiară agale pe la casele lor.

Cu faldurile surtucului cenușiu fluturându-și simținându-se jefuit și ridiculizat, magistrul se târî pe străzile Baznicas și Pils spre casă. Din acest moment, trecuse la credința germană.

VI. Ziua marilor prefaceri

Toată săptămâna vremea a fost ploioasă și răcoroasă, dar orezul, har Domnului, apucase să încolțească, fusese apoi uscat și dospea acum în balie – cu o seară în urmă

Christopher adăugase în zămisleală apă și presărase „Raggi”. Apoi, deși magistrul nu manifestase nici cea mai vagă intenție de a-și vârî nasul pe-acolo, Marlowe se încuiase în laborator. Din seara în care se întorsese de la „Eifonija”, bătrânul devenise apatic și plin de ciudățenii. Poate că suferința i se trăgea de la dieta pe care trebuia să o urmeze și de la faptul că trebuia să mănânce în bucătărie, din vase nespălate. Își bea de trei ori pe zi licoarea înmulțitoare de forță virilă, înghițea răbduriu obligatoria muscă matinală, dar îndeplinea acestea toate fără dram de entuziasm și bucurie.

În seara aceea, pregătiseră din somon o zeamă în stil siberian, dreasă din belșug cu ceapă și mășline. Cu puțin înaintea cinei avuseseră totuși o mică dispută, Christopher voind să-l convingă că felul obținut reprezintă o tipică ciorbă de pește, în vreme ce bătrânul o ținea sus și tare că, dată fiind concentrația respectivei fierturi, trebuia raportată la capitolul saramurilor, feluri ce se prepară din pește înăbușit în suc propriu. Și cum niciunul din ei nu voise să se dea bătut, la cină fiecare își mâncase felul susținut.

Trampedahs dormi prost. Îl enervau la culme feșele și legăturile cu care-i era cataplasmat nasul: sucul de castraveți îi pișcă pielea, lăptișorul de matcă îi pricinuia o mâncărime și o ciudă, insuportabile, abia mai putea respira. Dar Christopher îi porunci să rabde. Câte nu suportă doamnele în saloanele de înfrumusețare, îi spusese el, și-i povestise magistrului, într-o alinare, despre o țarină rusă care poruncise să-i fie jupuit epiteliul feței și să-i fie înlocuit cu pulpă de piersică, iar când aceea începuse să se altereze – cu o mască trandafirie din porțelan. Ce vor să însemne deci suferințele lui Trampedahs alături de martiriul țarinei? Spre a-l îmbărbăta pe bătrân, Christopher se așezase și la *Tafelklavier* și clămpănise uvertura la „Frumoasa Elena” – ce vrei, *Tafelmusik* de inimă albastră. Dar magistrul nu reacționase la această muzică, ochii lui holbați căutau într-un punct fix și atâta tot.

Procedura cu greierașii merse ca pe roate. Negul dispăru după trei ședințe, dar expresia suferindă stăruia pe fruntea lui Trampedahs. Christopher decise atunci să-i dea un leac mai dur până ce elixirul vieții va ajunge la

maturitate și trupul magistrului va acumula călirea necesară. Leacul se chema: decoct de usturoi cu hipomană, sau elixirul dragostei. Pentru hipomană, Christopher fusese nevoit să se agite, nu glumă, până când, în sfârșit la urechile lui ajunsese zvonul că la Turlava ar trăi o bătrână meștereașă care știe s-o prepare. Meștereașă îi numărase lui Christopher douăzeci de picături, poruncindu-i să fie chibzuit în folosința lor: o picătură în plus transformă bărbatul în taur turbat, pas de-l mai ține în frâu. Într-adevăr, strecurând picăturile în băutura și hrana lui Trampedahs, Marlowe reuși să-i redea optimismul nefericitului bătrân. Farmacistul avu imediat un vis în care se făcea că juca loto pe o terasă cu niște fecioare și că se prinsese cu ele în horă.

Când într-o bună dimineață de pe figura lui Janis Vridrikis fură îndepărtate cataplasmele îmbibate cu suc de castraveți și lăptișorul de matcă fu spălat, magistrul își văzu în oglindă nasul neted și alb – autentic cioc nobil. Se bucură negrăit și-i mulțumi lui Christopher pentru tot ce făcuse de dragul lui.

— Acum sunt gata să merg și-n infern!

Christopher domoli zelul bătrânului, amintindu-i că acesta e abia începutul, – vor urma prefaceri cu mult mai miraculoase. Trebuie să fii însă cu mare băgare de seamă: orice greșeală comisă în procedeul de regenerare poate săpa tranșee strâmbe atât pe chip, cât și în suflet. Așa că nu-ți trâmbița bucuria înainte de vreme.

În ultimele zile, bătrânul devenise peste măsură de însuflețit, de unde și unele complicații în vopsirea părului și a sprâncenelor; magistrul nu sta o clipă locului, se încolăcea ca o liană, încât Christopher se văzu nevoit să-l lege cu o funie de scaun pe cinstitul înțelept, acțiune care, inițial, îl jignise foarte și-l supărase foc pe bătrân, care însă uită curând de toate astea și prinse iar să se țină de șotii și năzbâtii.

Vopsea pentru păr reușise cum nu se poate mai bine: nici dracu' n-ar fi ghicit că strălucirea sur-roșcată a cârlionților e de proveniență artificială. Nuanța era potrivită în așa fel, încât să nu fie luat drept nearian – incendiatorul Ierusalimului; dac-ar fi să ne exprimăm în limbaj poetic, am putea spune că nuanța pletelor sale o amintea pe cea a

penei corbului sub moar de purpură.

Grație sucului de pădădie și uleiului de brusture, lăsate să fiarbă crâncen în apă de roze, părul magistrului se răsucise în inele bogate. Privindu-și reflectarea în oglindă, Trampedahs exclamă:

*Astfel era Siegfried, când Gudruna,
trufașă,*

La Gibichungen, lângă Rhin,

I-a dat vicleană băutură

*Pentru ca frumoasa Brunhilda să nu îl
recunoască*

Tum tinglingling, o, follera,

Hold-rio-rio-ra!

Oare noua credință reușise să-i ducă sufletul cu sine în „Amurgul zeilor”? Așa sau altfel, Trampedahs își ieșise din piele de veselie, parcă era copil mic, și Christopher băgă de seamă că, pe măsură ce exteriorul farmacistului se înnoia, mintea parcă i se împuțina. Bunăoară, ridicându-se din fotoliu după ce fusese dezlegat, începuse a țopăi într-un picior, chemându-l pe Christopher în curte, să se joace cu el în nisip.

Marlowe se sperie, nu glumă. Îi administrase ceva în doză mai mare, dar ce

anume? Care din componentele hranei începuse să deregleze procesul și să dăuneze procedurii? Chibzui îndelung și într-un sfârșit se dumiri. Până acum, vezi bine, nu se gândise decât la întinerirea trupului acestui septuagenar, scăpându-i din vedere cu desăvârșire spiritul. Or, la această vârstă, mintea bătrânilor se apropie într-un anume fel de cea a pruncilor. În ce-l privește, spițerul dăduse de mult în mintea copiilor, însă date fiind mobilitatea redusă, fleșcăiala mușchilor săi, ca și fragilitatea oaselor, până acum debilitatea mintală nu i se putuse exterioriza. Acum însă, răbufnise pur și simplu.

Christopher auzi strigăte și privi pe fereastră. Dumnezeuule, Trampedahs alerga de bezmetic prin curte, fugărea găinile și zvârlea cu pietre în geamurile vecine.

Ehei, abate de Deptfort! S-a înveșmântat într-un surtuc cenușiu și uite-l cum se poartă! Marlowe nu voia câtuși de puțin să-și bată joc de dușman și să-l prezinte ca pe-un nătăfleț, ceea ce nu înseamnă că la vederea bătrânului căpiat nu simțea o anume bucurie răutăcioasă. Fiul cizmarului din Canterbury îl făcea acum pe arogantul teolog să joace cum

îi cântă el. O, dacă ar putea vedea asta William și ceilalți actori! Parcă nu abatele de Deptfort era cel ce se zbenguia, ci însuși Bottom, pe care Robin Good Fellow, prin farmece vrăjitoarești, îl pricopsise cu un cap de măgar. O, Puck, Puck¹ nu-ți înceta vraja! Bottom trebuie să-și continue reprezentația!

Trebuia să acționeze fără vorbă multă, să înceapă fără cea mai mică întârziere sublimarea substanței volatile din melanjul fermentat, pentru că numai CM-30 îl putea readuce pe Trampedahs la o stare normală. A fost cea mai grea zi din viața lui Christopher. Se simțea cam ca o spălătoreasă nevoită să muncească din greu, supraveghindu-și în același timp plodul zurbagiu.

Nici n-apucă să apropie chibritul de fitilul primusului conectat la aparatul de distilat, când auzi căzând cu zgomot ceva în sufragerie. Christopher își lăsa pe loc treaba și alergă într-un suflet spre odăile bătrânului. Trampedahs întorsese *Tafelklavier*-ul cu fundu-n sus, extrăsese din el rama cu coarde, o așezase pe-o rână, ca pe-o harpă, și acum se prostea închipuind-o pe Sapho care

¹ Bottom, Puck – personaje din piesa „Visul unei nopți de vară” de W. Shakespeare.

zdrăngăne la chitară. Marlowe îi trase câteva la fund nerușinatului care fugi plângând în bucătărie.

Mânia lui Marlowe se domoli însă curând, în sufletul lui se trezi mila: copilul e totuși copil, și ce des nu înțelegem noi sufletul copilului, și ce des îl amărâm... Ei da, numai că peste o jumătate de oră dracul împielit se furișă în cabinet și mânji cu creioane colorate neprețuitele foliante aflate pe masa de scris; mai mult, monahului dominican Lémery (ei da, cel ce a inventat coniacul) îi desenă mustăți cu cărbune. Astea erau însă, ca să spunem așa, fleacuri, ștregării de copil.

Christopher trebuia să urmărească distilarea vaporilor cu mare atenție și nu putea alerga la nesfârșit prin odăi în urmărirea bătrânului zurbagiu, nimeni nu avea dreptul să-i pretindă una ca asta. Abia seara târziu, după ce-l constrânse pe trândav să-și spele picioarele în apă caldă, apoi și obrazul, după ce-l trimise în pat și-i citi și două povești, Marlowe putu răsufla ușurat. Trampedahs adormise, acum se putea întoarce și el în laborator spre a-și termina lucrul.

Toată anticamera era invadată de aroma înmiresmată de *arak*¹. Picătură cu picătură, preparatul CM-30 se prelingea în creuzetul de porțelan. Obținuse puțin lichid de un galben-deschis, pe care îl lăsă să se răcească, apoi îl turnă într-o măsură, inspirând cu deliciu ambra uleiurilor și eterurilor volatile. Orice s-ar spune, să prepari elixirul vieții în împrejurări atât de dramatice și într-un răgaz atât de scurt era o faptă de eroism! (Se jură, de altminteri, să descrie aceste aventuri în noua ediția revăzută a Rețetarului, nutrind speranța că acestea vor reuși să binedispună pe unii cititori).

Mulțumit de sine și de întreaga lume, tânărul își îndesă flaconașul în buzunarul spențerului, închise ușa laboratorului și urcă scările în vârful picioarelor, spre camera de culcare. Considera oportun ca, de cum se va crăpa de ziuă, să-l oblige pe magistrul să bea elixirul, și asta deoarece în tratatul lui Peh Khak se spune că după administrarea licorii, pacientul cade în nesimțire și doarme neîntors douăzeci și patru de ore în șir. Așadar, luni dimineață magistrul ar urma să

¹ Băutură spirtoasă asiatică, preparată din orez.

se trezească din somn înnoit, adică normal, și ar purcede amândoi în grandioasa călătorie.

Totul se desfășură ca la carte. Janis Vridrikis se trezi, bău o sută de grame de CM-30, apoi încă o sută cincizeci, strănută și, întorcându-se pe partea stângă, se cufundă iarăși în somn. Pe Christopher îl aștepta o zi plăcută, pe care avea de gând să o dedice odihnei.

Cerul se înseninase, în copacii din parc ciripeau și se zbenguiau păsărelele, gâzele și gândacii își resfirau aripioarele – semn clar că în acea zi nu avea să plouă.

Marlowe intră în cabinetul magistrului și scoase din bibliotecă Rețetarul editat de Kimels și Pipers, legat în piele de porc. De acum înainte cartea, cinstit câștigată, îi aparținea de drept. Trebuia să selecționeze tot ce era de preț și să înlăture borhotul și pleava. Strânse subsuoară volumul legat în piele de porc, cu gândul să meargă pe malul Ventei, să se cuibărească undeva, pe panta abruptă a râului, sub stejarii gigantici și să citească nițel. Dar, abia ieșit în uliță, Christopher păli. În pas de grenadier, mărșăluia spre casă dinspre răscrucea bisericii Carolyn, în paltonul ei brun-cenușiu

de gabardină, cu pălăria de pai împodobită cu un smoculeț violaceu, cu gemantanașul ei jerpelit în mână.

Ce era de făcut? Cei doi presupuseseră că menajera se va întoarce abia luni. Bine, dar când Janis Vridrikis se va trezi restaurat, ea nu-l va recunoaște și, crezând că a apărut alt terchea-berchea, va face tărăboi, va chema poliția. Dracu' o adusese pe matracucă înainte de vreme!

Christopher reîntră în casă, încuie dormitorul magistrului și ascunse cheia în buzunarul pantalonilor. Ce-o fi, o fi: o să mintă că magistrul a plecat încă din ajun, că și-a încuiat dormitorul și că pe el, pe Marlowe, l-a lăsat să păzească restul casei. Christopher vorbea bine engleza, așa că se va strădui să pară respectuos și de o politețe aleasă. Deschizând larg ușa, strigă încă de departe:

— *I am glad to see you, miss Campbell!*

— *To answer with how do you do, mister Marlowe!*

Carolyn era în culmea fericirii: sosea cu toate pânzele sus, ca să apuce să-și ia rămas-bun de la Janis Vridrikis. Slavă Domnului, ajunsese la timp!

— Domnul Trampedahs m-a însărcinat să vă transmit salutul domniei sale. A plecat încă de aseară, poruncindu-mi să vă întâmpin și să vă predau cheile, rosti Christopher.

— Ah, așa deci...

Carolyn se fâstâci. Vai, ce neșansă, vai, ce ghinion... Era chiar umilitor într-un fel... A plecat fără să-și ia rămas-bun, pentru un an, poate chiar mai mulți... O, Doamne!

Scoțianca trecu pragul cu pas greu. Casa își pierduse pentru ea orice farmec – de acum încolo nu va mai fi decât o cutie ticsită de mobile, atâta tot. În străfundul sufletului său, Carolyn îi era însă recunoscătoare tânărului – rămăsese totuși să o întâmpine.

— Sper, domnule Marlowe, că măcar dumneavoastră nu vă grăbiți?

— Din păcate, miss Campbell, mâine în zori va sosi aici un amic de-al meu și ne vom continua călătoria împreună.

— Cum v-ați descurcat singuri? Cum s-a simțit magistrul înainte de plecare? O, Doamne, în ce hal e bucătăria! Dar ce s-a întâmplat cu *Tafelklavier*-ul? Și portretul – nu mă lăsa, Doamne! De ce i-au apărut mustați acestui sir, îmi amintesc perfect că nu le

avea!

— Nenorocire, miss Campbell! În timp ce ne plimbam odată prin oraș, au intrat niște puști pe geam, uitați ce boroboață au făcut! Magistrul a suferit atât de mult, tare s-a mai prăpădit cu firea.

— Așa se întâmplă când nu e o femeie în casă. Vai, și vesela e pusă la nimereală! Nu mai pricepi care-i *Rosenthal*, care-i *Veuve Cliquot*... Incredibil cum de a putut suporta magistrul toate astea. Priviți, am impresia că această farfurie e nespălată.

— Se prea poate, miss... Așteptam până se strângea un vraf întreg, ne mulțumeam cu o omletă...

Bietei Carolyn i se făcu rău. Bărbații sunt totuși niște porci în toată puterea cuvântului și în toate privințele. Câtă bătaie de cap pe ea acum! În curte cotcodăceau claponii, hulubii flămânzi ciocăneau cu pliscurile în prichiciul ferestrelor. Când Carolyn ieși în grădină să vadă straturile cu castraveți, își ridică brațele spre cer a indignare: un monstru răscolise răsadurile, lăsând urme adânci în pământul afânat. Doamne, ce de netrebnici pe lumea asta!

Ajunși aici, trebuie să precizăm că, într-adevăr, nătăflețul de Christopher căutase castraveți prin răzoare. Nu-l tăiasse capul că în orașelul de pe Venta, numit Kuldiga, această legumă se coace abia în iunie, uneori chiar mai târziu, în iulie. Sincer vorbind, *studiosus rerum naturae* nu se prea pricepea în ale grădinăritului și nici în ale naturii în general, întrucât frecventase mult prea rar cursurile și seminariile. Abia mai târziu îi trecuse prin minte să cumpere castraveți pentru nasul lui Trampedahs de la serele din Annafield.

Pentru Carolyn, ziua toată trecu într-o neconținută agitație prin casă și grădină. La început, ce-i drept, tare se mai minunase: Janis Vridrikis își încuiase dormitorul, iar cheia nu era de găsit, dar cum bătrânul era un mare excentric, te miri ce bazaconii i se mai năzăriseră. Poate nu avusese încredere în Marlowe. Mai știi, s-o fi temut ca nu cumva flusturaticul muzicant să aducă și să culce pe pernele lui cele pufoase vreo damicelă. Ce, nu există atâtea exemple? Uite, nu mai departe decât soacra morarului din Gāikas: dăduse peste ginere taman când acela — după ce-și condusesese consoarta la târgul

din Dorbs - o adusesese acasă pe Trinina Skubika și se încuiase cu ea în dormitor. Eh, tu, târâtură din Parvents, otreapă ordinară, să duci tu de nas un om de așa înaltă ținută morală, un ins atât de respectabil ca morarul!

Christopher umbla prin casă fără rost, încordându-și auzul la cel mai mic zgomot, pas sau foșnet din odaia magistrului. Se chinui astfel până seara târziu, dar nu observă și nu prinse nicio mișcare. Peh Khak avusese neîndoielnic dreptate - până luni, magistrul nu se va trezi: va dormi tun. Într-un cuvânt, totul decurgea perfect, conform planului.

Carolyn îl invită la masă: încropise un mic *lunch*. Când reușise neobosita scoțiancă să prepare toate acelea, rămase pentru Marlowe o enigmă nedelegată până în ziua de azi. Avea în prepararea bucatelor o iuțeală de mână fără egal. *Lunch*-ul era substanțial: ciuperci cu smân- tână, friptură înăbușită de vițel cu hașmă în sos de Madera. Și, în final, un pudding din prune uscate cu spumă din miez bătut de mere coapte. Carolyn aprinse chiar lumânările, măcar că, în starea ei de spirit, vedea candelabrele strălucitoare nu pe

masă, ci alături de racla neuitatului Janis Vridrikis... Scoase din beci o sticlă de *Chianti* 1913. În pofida bunelor maniere, turnă neprețuita băutură într-un canceu de lemn, pe care îl duse la buze și-l dădu de dușcă dintr-o suflare.

— Sănătate, domnule Marlowe!

— Sănătate, miss Campbell! repetă Christopher.

Și astfel deșertară, în doi, acel *Chianti* divin, recolta anului 1913, sticlă care, la porunca magistrului, era păstrată pentru vreun eveniment deosebit. Evenimentul se produsese... Stăpânul casei spălase putina, ce, e puțin lucru?...

În zorii zilei următoare, Christopher se trezi, se îmbracă, se furișă fără zgomot jos, pe scări, și descuie dormitorul bătrânului. Pe marginea patului, înveșmântat într-un lung cămeșoi de noapte, ședea un tânăr cu înfățișare plăcută care se zgâia la propria reflectare în ușile cu oglinzi ale șifonierului. Scufia de noapte îi era zvârlită cât colo.

Christopher făcu semn magistrului să-și țină gura, să tacă mâlc.

— A apărut Carolyn, șopti el, încuind ușa.

Trebuie să vedem cum facem...

Dar Janis Vridrikis nu făcea decât să se holbeze în oglindă, privirea-i mustea de paradiziacă beatitudine. Pe nas, pe obraji – nu tu zbârcitură, nu tu hârtop sau pată cât de mică. O minune de flăcău, făt-frumos, nu alta – la vreo douăzeci și cinci de ani. O cadră de bărbat!

— Îți mulțumesc, Marlowe. Mi-ai depășit cele mai optimiste așteptări. Sunt la dispoziția dumitale, sunt gata să mergem la Margareta. Dar poftim ghinion, nu pot îmbrăca surtucul meu cel vechi și prăpădit. Dă-mi spențerul dumitale până-mi voi procura și eu toalete în pas cu moda.

Christopher își desfăcu oftând cordonul și-și scoase spențerul pestriț. Cămașa în care rămase era boțită și de o curățenie peste măsură de îndoielnică. În privința pantalonilor, treaba se complica – doar nu era să-și dezgolească de dragul lui Trampedahs locul cu pricina?!

Scotociră îndelung prin șifonier, prin lăzi și sipete, până dădură, în sfârșit, de niște *Nikerboker*-i nou-nouți. Janis Vridrikis îi purtase cu vreo douăzeci de ani în urmă, pe

vremea când juca golf; acum erau din nou la modă, așa încât magistrul părea un fante abia descins din capitală, măcar că-l cam strângeau pe pulpe.

Se auziră pașii lui Carolyn. Prinsese pesemne vreun zgomot. Răsuci clanța, zgâlțâi ușa, dar, găsind-o tot încuiată, se îndepărtă, după care glasul i se auzi în curte, unde începuse o conversație cu hulubii. Christopher descuie cu îndemânare ușa și-l împinse pe gentlemanul astfel restaurat în cabinet. Magistrul se repezi spre masa de scris și înhăță banii, cecurile bancare și carnetul de conturi curențe. Calculase din timp cât îi datorează lui Carolyn și-i pusese banii pe comodă, în camera ei, acțiune ce se dovedise clarvăzătoare. Porniră apoi spre bucătărie. Christopher îi porunci magistrului să-și pună frâu gurii cu orice preț, nu cumva să-și iasă din rol și să dea de înțeleș în vreun fel că ar cunoaște-o pe scoțiancă – asta dacă nu vrea să dea amândoi de belea.

— Acum sunteți tovarășul meu întru studenție și vă numiți Janis Tigaie, rosti Christopher.

— A, nu, nu-mi voi lua un asemenea nume,

protestă magistrul. Mă voi numi John Ambrerod, zămisitor al ambrelor.

— Alta acum! Cu un asemenea nume nu sunt eu de acord. Nici cal, nici măgar. John e nume britanic, iar Ambrerod sună a te miri ce.

— Mă rog, fie. Atunci – Algimant Ambrerod.

— Parcă-i ceva mai bine, deși e tot o gugumănie. Bun. Algimant. Să mergem! Propun să refuzăm orice tratație. Nu e timpul potrivit pentru așa ceva, cu cât o ștergem mai iute, cu atât mai bine.

— Nu plec nicăieri până nu iau micul dejun, se încăpățână contrariat hulpavul Trampedahs. N-am pus nimic în gură de douăzeci și patru de ore. *Old gorilla*, micul dejun!

Christopher abia apucă să-i astupe gura moftangiului, când sosi Carolyn care, stupefiată, întrebă dacă nu fusese cumva chemată.

— Nu, nu! *Good morning, miss Campbell*. Permiteți să vi-l prezint pe colegul meu de studenție, tânărul scriitor Janis Tigaie, *excuse me*, Algimant Ambrerod.

— *How do you do, mister Tigaie, excuse me, Ambrerod!*

— *How do you do, miss Campbell!*

Carolyn îl privea și se minuna: figura tânărului îi părea atât de cunoscută... Se exprimă în engleză, deci e, vezi bine, de neam ales. Și ochii lui căprui, Doamne, cum o privesc ochii lui căprui pe Carolyn!

— *Mister Tigaie, excuse me, Ambrerod*, nu vă las să plecați nicăieri până nu vă ospătez. Este legea acestei case. Dacă v-aș lăsa să plecați nemâncați, stăpânul meu, Janis Vridrikis, nu mi-ar ierta-o în veci.

— Ce-i drept, miss Campbell, o susțin magistrul, mi-e o foame de lup.

— Așteptați puțin, vă rog, aduc imediat o gustare.

Din cămărilor lui Janis Vridrikis fu extras ce era mai bun. Carolyn trebuia să hotărască rapid ce și cum, tinerii se grăbeau. Smulse dintr-un cârlig din cămară o bucată de cap de piept afumat de vițel, niște file de porc, iar din răcitor înșfăcă cele două becațe pe care magistrul le adusese săptămână trecută de la vânătoare. Reîntoarsă în bucătărie, le scoase acestora din urmă amestecul aromat din intestine – găinaț înmiresmat cu nucșoară – îi adăugă suc din fructe de ceapa-ciorii

(*Muscari*) și unse cu pateul obținut feliuțe de franzelă franțuzească, având fiecare dimensiunea unei tălpi de păhărel de vin. Delicatesă rară! Englezii o numesc *muck sandwich*¹. Apoi Carolyn mai prepară mere coapte în zahăr, sos galben *Roberta*, ba reuși chiar să învârtă câteva clătite (tinerii sunt mari amatori de asemenea dulciuri) și apucă să dea în clocot cea mai gustoasă băutură din lume – *flipp*.

Domnul Tigaie, scuzați, Ambrerod, înfuleca de parcă ar fi fost supus înfometării o lună încheiată, dar lăcomia lui îi producea scoțienței o veritabilă desfătare. Găsea comportarea și manierele tânărului cât se poate de *comme il faut*.

Ca să spargă tăcerea ce se înstăpânise în sufragerie, dar mai ales ca să acopere într-un fel clănțănitul dinților (Trampedahs purta o proteză care i se tot clătina și-i clănțănea în timpul masticăției pentru că – vai! Marlowe încă nu reușise să-i înnoiască și dantura), Christopher declamă sonor indicațiile de preparare a afumăturilor:

— Retează buturile unui vițel ales pe

¹ Sandviș scârbos.

sprânceană, de bună calitate, ia jumătate *lot* de silitră, amestec-o cu sare mărunță și oțet și stropește cu acestea numitele buturi. Așază-le apoi într-o covată de lemn, apasă-le bine deasupra cu un capac, iar peste capac mai pune și o presă grea. Peste o săptămână, scoate-le și spânzură-le în afumătoare. Să le dai fum din coajă groasă de mesteacăn, tot adăugind câte puțin ienupăr, pentru ca funinginea să devină mai vârtoasă, apoi scoate-le și pune-le în bătaia vântului, să se usuce. Asta-i tot!

— Cine mi-a supt sticla de *Chianti* 1913? răcni magistrul, zărind clondirul gol pe care gospodina nu apucase încă să-l ducă.

— Doriți vin, domnule Tigaie, mă iertați, Ambrerod? făcu nedumerită Carolyn.

Christopher îl călcă pe magistrul pe picior – n-ai decât să te protestezi, adică, dar cu măsură! Acesta însă, indignat până la lacrimi, zbiera furios:

— Nu beau decât *Chianti*. Nu mai aveți o sticlă?

— Din păcate, nu, domnule Ambrerod. Am băut-o în cinstea lui Janis Vridrikis.

— Aha, așa deci! Dar în cinstea noastră de

ce nu ați pregătit un crap evreiesc? Mai sunt patru crape în gârlici.

Carolyn se pierdu cu firea. De unde știa acest Tigaie despre cei patru crape depozitați în gârlici? Doar dacă nu s-o fi furișat în pivniță în vreme ce ea dormea.

Carolyn răspunse totuși preaplecătă, dând dovadă de un veritabil calm englezesc:

— Vă rog să mă iertați, sir, dar nu țin minte cum se prepară crapul evreiesc. Janis Vridrikis îmi repeta rețetele de fiecare dată, însă pe mine, una, aceste rețete nu mă interesează.

Moment în care mister Tigaie nu mai putu răbda și, sufocat de mânie, răpăi mărunț:

— Crapul cu pricina se curăță, se taie bucăți, se pun bucățile într-o oală de lut, se stropesc cu sos de vin, se presară piper și cuișoare. Apoi, în altă oală, se toarnă jumătate oca de bere slabă de la fabrica de bere din Kokmuiz și i se adaugă o lingură de masă cu ulei de măsline. Când sosul acesta se încinge cum se cade, se aruncă în el crapul dimpreună cu sosul lui, se adaugă *amelanches*, praf roșu unguresc – paprică – și se lasă să fiarbă o jumătate de oră, până

scade bine toată zeama.

„Dar în ce hal mi te-ai înfuriat, drăguțule, gândea Carolyn, te-a supărat cineva, se vede treaba.”

După ce străchinile toate fură golite și *flipp*-ul băut, cele două haimanale se îndreptară fără multă vorbă și fasoane spre ușă, nu înainte de a-i mulțumi amfitrioanei pentru sățioasa gustare.

Carolyn pricepu că, o dată cu plecarea tinerilor, va începe pentru ea o tristă singurătate, care se va prelungi, după cum îi spusese neuitatul Janis Vridrikis, un an, poate chiar doi.

— Cu bine, cu bine!

Privi în urma lor multă vreme, până când cei doi cotiră la trap după biserică și i se ascunseră privirii. Ambrerod îi plăcuse cu deosebire bătrânei lady. Ce cârlionți strălucitori, ce alură bărbătească! Se trage pesemne dintr-o familie bună – poartă pantaloni de golf – *Niker- boker*-i – și-i stau așa de bine, nu-ți vine să-ți iei ochii de la el! Un adevărat gentleman! Avusese și ea în tinerețe un admirator de familie bună care purta *Nikerboker*-i. Cum însă Carolyn se

trăgea dintr-o familie de pescari puritani, care nu erau socotiți oameni de seamă, nu ieșise nicio scofală cu gentlemanul...

Carrie zăvorî ușa și porni către odaia sa unde, pe o comodă, descoperi scrisoarea lui Janis Vridrikis și banii. Magistrul îi releva cu extremă meticulozitate ce datorii trebuiau încasate, ce plăți trebuiau achitate, unde urma să fie ascuns seiful cu sticlutele conținând T-1 și ce alte treburi gospodărești trebuiau executate în lipsa lui. O saluta cordial și îi dorea să-și petreacă bine timpul și să se odihnească.

Să se odihnească! În acest caz, te poți odihni și în închisoare... Singură, lipsită de apărare, în țară străină, printre oameni străini...

Carolyn luă tabachera, își înfundă pipa cu tutun și și-o aprinse. Rămăsese unica ei mângâiere.

PARTEA A DOUA

VII. Noaptea Walpurgiei

Fereastra e acoperită de o perdea albă, dar

simt că e deschisă – o boare ușoară unduiește ecranul, pe el apare o mică pată sângerie. Picătura se lățește, se luminează și izbucnește în vâlvătai portocalii. Acolo este pesemne răsăritul. Doar în partea aceea pot privi, nu am voie să mă răsucesc. Dincolo de ferestre se întinde probabil o pădure – îmi ajung la ureche foșnet de brazi, de frunze de plop tremurător, ciripit îndepărtat de păsări, iar de undeva, mai de aproape, murmur de turturele. Încă din fragedă copilărie, când se întâmpla să fiu mistuit de febră, larma turturelelor în faptul dimineții mă cufunda în melancolie. La căpătâiul patului meu odihnesc trei gloanțe – trei suporturi nichelate. Adineaori, să tot fie două minute, sau, știu eu, jumătate de oră, s-a trântit ușa. Probabil a intrat femeia aceea în alb, care a moțăit toată noaptea pe un scaun, lângă patul meu. Să nu fi fost atât de abătut și furios, i-aș fi convins pe toți că este ființa cea mai fermecătoare cu puțință: curcubeie albastre în priviri, năsuc smucit în sus, buclișoare blonde răzvrătite, scăpate de sub bonetă. Din păcate, are o sarcină deloc romantică: îmi vâcă sub fesele-mi stătute

plosca albă, pântecoasă, din porțelan (n-am fost atent – era de *Sèvres* sau de *Meissen*), îmi ține sticluța, îmi umezește buzele cu oțet și îmi îndeasă în gură un fel de jeleu fiert din frunze de obligeană și rădăcini de sclipeți (*rhisoma tormentillae*), ca să-mi învârtosească sângele (rețetele nu mă mai interesează). Vedeți dar ce departe de mine e acum exaltarea, în ce hal mi-a sleit bărbăția și în ce măsură m-am rupt de realitate. Pentru fermecătoarea ființă în alb eu reprezint doar „domnul muribund”, unul din cei cărora le e dat să intre în neființă în primăvara anului 1940.

M-au întins pe o targă și mi-au făcut vânt în acest salon izolat. *Doctor ord.* îmi șoptește că aici o să mă simt mai bine. Toată noaptea mi-o petrecusem fie zăcând, fie așezat pe pat, pieptul îmi horcăia... Genunchii îmi tremurau, așteptam să văd ce va urma... Slavă Domnului, hemoragia nu se repetase. Făptura în veșmânt alb care moțăise lângă patul meu era pregătită pentru această împrejurare – ținea la îndemână tot felul de instrumente. Și eu eram pregătit... Îmi părea rău de cărțile mele de bucate, îmi părea rău

de cei treizeci de ani ai mei. Nu înfăptuisem nimic, nu realizasem nimic.

Fiecare sanatoriu își are propria sa cămară a morții, și toți știu asta. Numai *doctor ord.* habar n-are, spun asta pentru că mi-a șoptit: aici o să vă simțiți mult mai bine. Domnul cu el, n-are decât să moară neluminat. Să fi avut în mine vlagă cât de cât, n-aș fi răbdad pentru nimic în lume una ca asta, dar după hemoragia de ieri nu pot nici măcar să-mi mișc mâna, necum să opun rezistență silniciei fizice. Le-am permis, n-au decât să-mi facă ce vor... Oh, nemângâiată neputință! Ptiu! Mi-e frică să tușesc, mă gâdilă și mă zgândăre ceva în capul pieptului, încerc să nu mă mai gândesc la asta...

De câtă vreme lâncezesc așa? De șase luni? De un an? Timpul mi s-a învălmășit în minte, până acum a fost parcă o noapte neagră și compactă. Se spune că aș fi zăcut în nesimțire mai bine de o lună. Am bolit în fostul spital al diaconilor germani de pe Strada Miera. De ce la diaconi? Fusesse o lovitură clasică: pumnalul îmi fusese înfipt de trei ori între coaste, pricinuind grave leziuni care dăduseră naștere complicațiilor: se

declanșase o tuberculoză pulmonară bilaterală. Când reușisem oare s-o contractez? Poate când Margareta îmi dăruise sărutul ei de pe urmă? Dar parcă nu-i totuna acum?... M-am zbatut așa, între viață și moarte, fără să-mi dau seama de nimic din toate astea. Ca prin minune, organismul, rezistența lui înnăscută au reușit în ultimele două luni să alunge boala - asta, sigur, făcând abstracție de cavernele din extremitatea lobului stâng. Sufletul mi se mai înviorase, începusem chiar să-mi pun mari speranțe într-o operație care m-ar readuce la viață. Hemoragia de ieri mi-a curmat însă orice nădejde. O, nefericitul de mine! Tocmai acum, când mi s-a propus o slujbă, când mă puteam apuca de „R.R.R.”, când o rază de soare străluminase trista și cenușia mea singurătate! Nu e asta cea mai mare dintre nefericirile cu putință?

De vreo câteva zile, prin sanatoriu circulă zvonul că pe-acolo, pe-afară, în lumea cea mare, s-ar petrece ceva. Noi, aici, înstrăinați de tot și toate, nu avem nici cea mai vagă idee asupra celor ce ar putea fi. Bolnavilor li s-au luat căștile de radio, doctorii au șters-o

care-ncotro, iar surorile, în veșmintele lor albe, forfotesc buimace și distrate. Nu se știe de ce, de o săptămână întreagă nu mai primim nici ziare, nici scrisori, deși sanatoriul, înconjurat de păduri și situat la un cot liniștit și solitar al râului Gauja, se află totuși la numai patruzeci de kilometri de Riga.

De trei zile începusem să lucrez, stând culcat – îmi așezasem pe piept o bucată de placaj – și încercasem să compun un adagio pentru cvartet de coarde, de asemenea să fac note pe marginea Rețetarului ce urma supus schimbării, îmi așternusem la repezeală tezele pe hârtie, făcusem un *nota bene* pe ideea viitoarelor prelucrări când, brusc, starea sănătății mi se înrăutățise. Temperatura îmi crescuse, mă inundase sudoarea, iar doctorii îmi interziseseră să lucrez. Alta acum! Am căzut într-o depresiune cruntă. Dacă ar fi să mă exprim în jargonul somptuoaselor saloane de pe aici, m-a cuprins stenahoria. Și peste toate astea, să te chinuiești în totală ignoranță aici, în vreme ce la Riga se petrece Dumnezeu știe ce. Poate rebelii violentează dictatura, poate e chiar revoluție... Și eu zac la nesfârșit, strivit de

zece ani de jurământul care mă leagă să joc rolul lui Mefisto, ani care mi-au dăruit o iubire nefericită și mi-au răpit ce aveam mai scump...

La capătul unei ore de acalmie, intrase sora și mă anunțase că mi-au sosit niște colegi de studenție care cer să fie lăsați la mine.

Ce-i drept, *doctor ord.* îi prevenise că sunt grav bolnav și lipsit de putere, dar indivizii insistă. Ce să facă?

M-am bucurat la gândul că acei oaspeți mă vor binedispune și-mi vor povesti ce se petrece la Riga, așa că am rugat-o să nu-i gonească – să-i lase în chilia mea, îmi asum răspunderea.

În salon năvălesc Brander, Frosch, Calitis și în urma lor – Somerset, toți sunt emoționați, pe toți îi frământă ceva.

— Salutare, trup păcătos! strigă Calitis încă de departe cu exagerată bravură. Sunt convins că nu sperai să ne mai vezi? Ia te uită, îmi zace aici, pricepi dumneata, și pune la osânză!

Mi se prăvălesc toți buluc pe marginea patului, mai să-l prăbușească. Janka Somerset ochește în colț o băncuță, o ia și se

așază pe ea. E prietenul meu cel mai bun din anii studenției. Ceilalți nu sunt decât niște pierde-vară și niște aiuriți. Janka nu, el a fost întotdeauna o autoritate: scrimer imbatabil, pe deasupra *magister cantandum*, a terminat clasa de pian a conservatorului, acum studiază matematica (doi ani a studiat în Franța, la Liceul din Tourcoing), are părinți înstăriți – taică-său e proprietarul unei mori și al unei ferme în Latgala. „Conte Levendreks” – așa l-am poreclit noi pe Janka. Chipul bătut de vânt al „contelui”, oacheș acum, face dovada că abia a sosit probabil din Latgala lui. Mă roade curiozitatea: ce se petrece, totuși, la Riga? Spuneți-mi odată!

Dar Frosch îmi întinde mai întâi, cu un gest solemn, o cutie din coajă de mesteacăn plină ochi cu portocale. Brander îmi adusese o sticlă minusculă cu eticheta *Hennessy*. „Vezi să nu te-mbeți!”, mă previne. Istețul naibii. Băieți buni, vizitatorii mei. Bag de seamă că Brander s-a mai îngrășat – probabil de la bere i se trage.

— Vrei să afli, deci, ce se petrece la Riga? Își începe Calitis discursul cu voce răgușită. Guvernul a fost răsturnat. L-au măturat ca pe-

un gunoi, străzile colcăie de steaguri roșii. Pe bulevarde, în piețe, mulțimea răcnește — afară! Ieri au năvălit peste oamenii de ordine, poliția a tras câteva salve. A ieșit o încăierare în toată regula. Să fi văzut! Morți, răniți, tot tacâmul. Pușcăriașii sunt eliberați, sute de roșii părăsesc celulele, pe străzi – lume puhoi. Strigă, cântă. Sfâșie portretele conducătorului, le înfășoară în zdrențe negre și le azvârle în canal – firoasă priveliște.

— Și acum, ce-o să fie?

— Trebuie să ne gândim unde și cum să ne salvăm. Vezi doar, am venit aici fără însemnele corporației, chiar fără șepci și panglici. Studenții sunt opriți pe stradă, toți au ce au cu ei. Ce rău le-am făcut eu? Vorba aia, bere băut-am, fete iubit-am, de ce mă pomenesc acum luat de guler ca ultimul criminal?... Numai de Lușa Spricis nu s-au atins, ăla poartă de când se știe șapcă roșie, l-au crezut de-al lor... Conducătorul s-a dus pe copcă, nu mai există scăpare!

— Bine, dar noi îi doream de mult prăbușirea, îmi dau eu cu părerea.

— Păi nici acum nu plânge nimeni după el. Dar letonii, ce se va întâmpla cu letonii? Se

aude că li se vor lua casele și magazinele, se plânge Calitis. Vom fi dați pradă sărăciei? Sau vom ajunge să muncim prin fabrici, ca polonezii? Asta e, nu prea stăm pe roze. Sigur, ne străduim să salvăm ce se mai poate. Unii își îngroapă în pământ lichiorurile și obiectele prețioase, alții înfundă burlanele cu bani, alții, ca Janka, bunăoară, colaborează.

— Ce face, ce face?

— Janka, spun, colaborează. Privește-ți prietenul! Privește-l! Chiar el, camaradul Somerset.

— Janka?

— Privește-l bine! *Acti labores iucundi...*

Nu mai pricep nimic, mă holbez la conte, acesta însă sade și surâde, nu rostește niciun cuvânt drept răspuns. Frosch, Brander și Calitis sporovăie fără oprire, frunțile li-s asudate, mâinile le tremură. „Colaboraționistule“, strigă.

— S-a înfrățit cu comuniștii. A condus un miting la universitate. Libertate, egalitate, fraternitate... Asta hai, ar fi cum ar mai fi, țicneală după Franța. Dar treaba s-ar părea că stă și mai rău: scumpul nostru coleg și

*Flausch*¹ îmi activează de nu știu câți ani în ilegalitate, prin asociații secrete. Când au aflat chestia asta, părinții lui mai să-și dea duhul de supărare – s-au îngrozit văzând ce monstru au hrănit și școlit. *Ergo sum?*

— E adevărat? îl întreb, nădușit, pe Janka.

— E adevărat, răspunde el cu un surâs.

Îl privesc pe Somerset drept în ochi, îl studiez: e el, bătrânul meu Janka. Nu i-au crescut nici coadă, nici coarne. Tulburat, îmi plec pleoapele, parcă ceva nu mă convinge.

— Și asta încă nu e tot... Astea au fost numai floricelele, stai să vezi roadele, vorbește Calitis. Tovarășul Somerset a fost numit comisar însărcinat cu problemele artei. Mare conducător și organizator. Iată deci unitatea letonilor! Rușine! Ba are de gând să-i tragă și pe alții după el în prăpastie. Am venit să te prevenim. Fii atent, Chip, ești în primejdie!

— Ai terminat? întreabă Janka.

— Am terminat! i-o retează cu răutate Calitis.

— Îți mulțumesc, *Flausch*! M-ai scutit de un discurs detaliat. Da, Christopher, voiam să-ți

¹ Frați de cameră (germ.).

vorbesc între patru ochi, dar amicii, cum au aflat că vin încoace, s-au ținut scai de mine și nu mi-au dat pace. M-au făcut cu ou și cu oțet tot drumul, chiar și în tren. Le-am spus că-și bat gura de pomană. Pentru mine, convingerile sunt sfinte!

— Convingeri? strigă Frosch. Auzi, contele Levendreks are, înțelegi dumneata, convingeri! Ești de când te afli pe lume îngâmfat și arogant, măcar acum vino-ți în fire! Ce poți avea tu comun cu gloata? Ce artă îi trebuie acestei turme turbate? Și mai poate fi posibilă arta în asemenea condiții?

— Vrei să spui că înainte era posibilă? se informează calm Janka. Cenzorii Camerei Însărcinați cu problemele culturii și lucrărilor artistice rodeau orice mlădiță vie, avizau numai elogi și cântece în spiritul „deșteptării populare”. Chiar și pe tine te revoltau diletanții pseudopopulari, ștergarele, mănușile pictate și alte tâmpenii de genul ăsta, propagate de alde Putras Daukas sau Zingus Jeskas. De ce nu-ți amintești propriul pamflet îndreptat împotriva croitorilor care, prin bunăvoința partidului progresist, au ocupat fotolii ministeriale? Iar acum, când se

face în sfârșit curățenie generală, voi vreți să vă puneți de-a curmezișul, să vă împotriviți! Cel ce cunoaște istoria, nu va ridica niciodată mâna împotriva poporului.

— Asta nu-i popor, e o turmă, rostește Brander.

— *My father* a dat șapte mii pe fabrica de cherestea, și acum vor să i-o ia! răcnește Calitis.

— Bun, n-are rost să ne certăm, hai să-ncheiem discuția, rostește Janka, adăugând apoi cu ironie: „Pe veci de ne vom despărți, rămâne-vom prieteni, trăiască-al nostru Calitis! Salut!”

— Ehe, Janka, Janka... Să nu te căiești cândva pentru toate astea, face Calitis.

— Asta voiam să-ți spun și eu, *Flausch*, reia Janis Somerset, după care mi se adresează: Cum stai cu sănătatea, Chip? Îți fac o propunere clară și concisă. Teatrul de operă are nevoie de un dirijor secund – trebuie să fie bun organizator, dar și înzestrat cu har muzical deosebit. Posezi aceste însușiri. Am venit la tine să te conving să primești postul. Vrei să muncești cinstit, să-ți dăruiești toate puterile artei?

M-am lăsat fără vlagă pe perne. Propunerea lui a picat ca hârzobul din cer. Nu-s oare prea necopt pentru asemenea onoare? Să fiu eu sănătos și vânjos, un minut n-aș sta pe gânduri. Dar afurisita asta de lingoare și neputință!

— Vedem noi acum dacă ești leton sau Iuda Iscarioteanul, bombăne Brander, pălind.

— Nu cred în veci că Chip va răspunde da! adaugă Frosch. Calitis rânjește convins:

— Janka a făcut-o de oaie. Dar vedem noi pe unde-o să scoată cămașa când s-or întoarce timpurile bune!

Simt mânia deșteptându-se în mine. Înțeleg, firește, că voi fi încă multă vreme legat de pat, dar până-n toamnă mă pun obligatoriu pe picioare. Înfuriat, strig cât mă ține gura și simt cum inima mi se zbate bezmetică în piept:

— Eu am trecut prin ticăloșie și infamie, am cunoscut focul gheenei, pe care Frosch l-a numit adineaori „fostele timpuri bune“. A meritat - voi înfățișa acea „dolce vita“ în cartea mea, „R.R.R.“, citiți-o și delectați-vă. Janka și cu mine însă vom sluji arta. O artă eliberată de egoism, de servilism și de cliți.

Eliberată de diletantism și obscurantism, arta mustind de căutări cutezătoare. Până-n toamnă mă fac bine și le arăt eu atunci tuturor de ce sunt în stare! Accept!

Frosch, Brander și Calitis se ridică placizi, pe chipuri le e întipărit un adânc dispreț.

— Mda... Așa, carevasăzică! La orice mă așteptam din partea ta, dar la una ca asta – nu. *Vitam, salutam, veritatem*, încheie Frosch în bătaie de joc.

— Credeam că vei da dovadă de mai multă demnitate. E clar, mă bucur că ne-am cunoscut, mai bine mai târziu decât niciodată. E timpul să plecăm, pierdem trenul, tu fă-te bine și cândva, în vreo clipă luminoasă „să-ți amintești zilele de-aur, când fericiți eram noi toți“, ironizează Brander, Calitis însă nu mai rostește niciun cuvânt, își înclină capul și îmi întinde spre despărțire mâna – e rece. Bizară clipă. Pașii lor răsună înăbușit pe scară. Bufnește o ușă.

Janka s-a ridicat și el. Tace. Pe mine mă mistuie regretul, mă iau cu asalt îndoielile, am un chef nebun să mă iau la bătaie. Dumnezeu știe dacă mă voi descurca... Vom lupta laolaltă, Janka. Ne vom bate umăr la

umăr. Acum, ce-i drept, mie nu prea mi-e clar, mai exact spus, n-am nici cea mai mică idee pentru ce și cum voi lupta — m-am considerat întotdeauna un adept al căii de mijloc: ceva între radical progresist și progresist radical. Dar e cu totul altceva când trebuie să lupți cu obscurantismul, pentru triumful idealurilor artei.

— Chip, fii bărbat, îmi vorbește Janka. Am tren peste o oră și până la gară e drum, nu glumă. La începutul stagiunii vii la Riga și mă cauți. Stau la vechea adresă. Doamne, că tare mai ești jigărit și prăpădit. Apropo, ce-a fost istoria aceea misterioasă cu neamțul? De ce-a tăbărit individul asupra ta? Toate ziarele țipau: „Crima de pe strada Akas...” Am fost cu toții tare amărâți, bine că s-a sfârșit așa... Femeia aceea era cu tine...?

Mă întorc cu spatele spre el. Astăzi nu vreau să-mi fie zgândărite rănilor proaspete.

— Văd, nu vrei să vorbești. Bine, ce-a fost, a fost. Se spune că nemernicul acela s-ar fi repatriat, nu pricep de ce dracu-i ascunzi numele. La spânzurătoare cu ucigașul! Dar tu fă-te bine, nu te gânde la nimic altceva, ți-e sănătatea încă șubredă. Până-n toamnă

trebuie să te pui pe picioare. Fii atent: stagiunea începe cu o lună mai târziu. Ei, rămâi cu bine!

Janka se ciocnește în ușă de vecinii mei de salon, care tocmai se întorc de la plimbarea prin pădure, căci au fost de-acum înălțați la rangul de „bolnavi umblăreți”. Iar eu rămân și zac pradă agitației, simt că mă apucă iar frisoanele. Noile știri și sfada amicilor mi-au clătinat echilibrul, o neliniște îmi vujește și-mi pulsează în tâmpile. Încerc să-mi strâng pleoapele și să mă liniștesc, dar prin fața ochilor încep să mi se perinde și să roiască vedenii de coșmar — și mă cufund într-un somn greu... Se face că zac pe o pardoseală murdară de piatră între zidurile închisorii Pizarro, sunt prizonier al falangei, mâinile și picioarele îmi sunt ferecate în lanțuri ruginite. Mă cheamă Florestan. Alături șade ticălosul de Rocco, acesta agită o sabie cu două tăișuri, dar Leonora, travestită în Fidelio, cade în genunchi și îmi acoperă pieptul cu trupul ei. Îi rog să înceapă laolaltă: *Wenn ein holdes Weib errungen*¹ –, și învârt de zor o

¹ „Ți-ai găsit o iubită drăgăstoasă...” – fragment din opera „Fidelio” de Beethoven, pe versurile „Odeii bucuriei” de Schiller (motivul muzical și textul anticipează „Imnul bucuriei” din finalul Simfoniei a IX-a).

baghetă dirijorală, ansamblul meu însă trage unul hăis și altul cea, în vreme ce eu mă dau de ceasul morții explicându-le: trei, patru; dar asta îmi cere puteri supraomenești, căci mâinile îmi sunt încătușate în lanțuri grele. Răsună vocea lui Fernando: „Tânărului și înzestratului dirijor C.M. îi este deocamdată peste putință să cuprindă în întregime lor dimensiunile plastice ale muzicii beethoveniene; funcțiile dirijorale în profil interpretativ distrug prin straturile detalizatoare gravitația hexametrică a simfonismului. Punct.” Aici, mă smulg din fiare și-mi împlânt degetul în cer: triumfați! O, *Freude!* O, *namenlose Freude!*¹. Ca o lamă de cuțit, sunete de trompetă taie liniștea cu un sol. Strigăt! Totul amuțește. Rămâne doar zvon nedeslușit de glasuri, cineva mă scutură de umăr...

Privesc împrejur.

Perna mi-e inundată de sânge. Sau, poate, e suc?

De ce aceste chipuri speriate, de ce aceste suporturi albe și injecția la încheietura cotului, și furtunurile de cauciuc în jurul

¹ „O, bucurie! O, bucurie fără nume” (Beethoven, „Fidelio”).

carpurilor, mă doare!

Pe pieptul meu odihnește o pungă cu gheață. Leonora îmi șterge buzele. Mă sufoc, Leonora! Unde mă duceți?

Nu am voie să vorbesc? Nici să mă mișc? Probabil mi s-a întâmplat ceva cumplit... Atâtea priviri pline de compasiune! Licăresc lumânări, sau mi se năzare mie? Lumânări în candelabre, zambile, coroane de brad.

Îmi rotesc pupilele (ferească sfântul să-mi mișc capul) — nu, nici urmă de lumânări, nici de coroane — a fost pesemne o nălucire... O nălucire vremelnică. Acum la Deptfort, pe Tamisa, s-a lăsat fără-ndoială o ceață de nepătruns.

O noapte, două, trei.

Noapte neagră și compactă, apoi pe ecran se mișcă o pată portocalie care devine mai luminoasă, tot mai luminoasă. Se trânteste o ușă. S-a întors Leonora, care m-a vegheat toată noaptea.

Parcă am început să respir mai ușor, cred că nu se va repeta criza. Și Leonora crede la fel. Iar am tras-o pe sfoară pe hârca aia lividă cu coasa pe umăr.

„Ce să-ți fac, madam, am două vieți în

mine, am vână de arin... sunt țeapăn ca ghioaga de oțel...”

În fereastră se stinge amiaza, din pădure răzbate *Tafelmusik*. Scumpă Leonora, dă-mi ceva să-mbuc. Mi-e lehamite de pișoarca ta din frunze de obligeană, te-aș ruga să-mi servești la dejun ceva mai substanțial, să zicem – friptură înăbușită din cozi de taur, cum s-o prepara?

„Iei cozi de taur, le toci bucățele mărunte, într-un ceaunaș special, cu capac, pui unt, apoi arunci în el fărâmițele de cozi și usturoi tăiat cubulețe, verși deasupra un pahar cu sos spaniol și stropești cu ulei de in... ține-le pe foc slab, lasă-le să fiarbă până capătă o culoare brună și se înmoaie de atâta fiert”.

Să nu pălăvrănesc? Dar, soră dragă, e o rețetă demnă de toată încrederea... Leonora, scumpă Leonora, nu te-mbufna, tac imediat, lasă-mă numai să te ating... Cum, sunt mitocan? Astăzi, nu se știe de ce, boneta ta albă cu cruce roșie în mijloc ți-a lunecat pe-o sprânceană. Să nu crezi pe nimeni, e întâi aprilie. Cum, suntem deja în iunie? Cine-ar fi crezut! Când e onomastica ta? Punct. Am obosit. Închid ochii. Prea multă înțelepciune

Într-un răstimp atât de scurt!

Dacă nu m-au ucis cruntele lovituri de pumnal (inspectorul mi-a dăruit cuțitul finlandez pe care l-au găsit alături de mine; îl port mereu asupra mea, ca pe un suvenir), n-ar fi penibil să mor într-o rezervă solitară de spital – n-am dreptate, soră dragă?

Spuneam adesea în glumă că vieții mele, chipurile, îi va fi curmat firul la douăzeci și nouă de ani. Întrucât citisem prea multă maculatură scrisă de vrăjitori oculți, tratând reîncarnarea, credeam cu sfințenie că, după trei sute cincizeci de ani, sufletul lui Christopher Marlowe își alesese drept sălaș trupul meu. Îmi impusesem prin autosugestie această idee, căutând în asemenea fantasmagorii justificarea nesocotințelor mele. Numai că jocul acesta s-a sfârșit cu moartea lui Mefisto, și nu a lui Faust. Nu râde, fratele meu alb din lumea interlopă a Cambridge-ului, i se poate întâmpla oricui...

„Nu-l pomeni fără rost pe Satana“, mă învăța bunica, și eu am uitat. De data asta am scăpat teafăr, în locul meu a fost târâtă în infern, la diavoli, biata Margareta.

Mă doare sufletul pentru tinerețea-mi

irosită. Am împlinit treizeci și unu de ani, și ce-am realizat? Un taie-frunză la câini, un vântură-lume, am compus doar câteva cântecele studentești, am spart câteva mensuri și m-am bătut în dueluri până m-a luat dracu'. În restul timpului m-am datat visării. Leonora mă întreabă ce-i cu cicatricea asta – de la ochi la colțul buzelor. E amintirea spadei lui Brander, îi spun. Sau, poate, am visat și asta?

Am visat, am visat, am visat...

Vântul clatină perdeaua. Leonora mă întreabă dacă nu am nevoie de „sticluță”. Ce romantic! Clatin negativ din cap. Nu, încă nu am nevoie. *Ich grolle nicht*¹! Ce-ar fi să compun un concert pentru xilofon de sticlute: cu cât sticluta e mai plină, cu atât nota e mai înaltă. Dacă urinezi iute și cu chibzuință în douăsprezece asemenea recipiente, poți obține întreaga gamă cromatică, aș avea timp destul să o fac... Asta, sigur, dacă nu voi trece cumva în neființă. Ne-fi-in-ță... Groaznic cuvânt, mai bine în iad, acolo măcar afli arșiță și diavoli; firește, când ar începe să mă gâdile cu furcile, n-ar mai fi distractiv, dar asta-i o

¹ Nu mă supăr, nu-ți port pică (germ.).

infamie, nu degeaba bătrânele merg să se împărtășească, de bine, de rău biserica promite ceva – fie și cazanele cu smoală clocotită. Dar ce ne promit nouă științele naturii? Ce înseamnă Einstein? Cine va avea parte acum de lucrarea vieții mele, „R.R.R.”? Acum aș putea scrie mai bine, ochii mi-au devenit mai ageri, am gustat roade din pomul cunoașterii și m-am supus autoanalizei. De literatură te poți apuca numai după ce-ai bătut toate hăurile și ungherele iadului, te-ai săturat de hoinărit prin nori portocalii, după ce ți-ai ars degetele la focuri solare, adunând scilipiri scânteietoare din cenușă. Aud cum gem viorile, aud chemarea trâmbițelor, vaierul strident al clarinetelor – totul îmi aparține, acolo gândul meu scapără scânteii, hei! hei!

Soartă, îngăduie-mi să mai trăiesc, mai dă-mi zece ani, cinci măcar... Nu poți? Bine, atunci dă-mi doi, unul, și voi demonstra necesitatea existenței mele. Soartă, îngăduie-mi să trăiesc, și-ți promit, îți promit...

Punctul central al razelor de pe ecran prinde a se învârti, spre patul meu vine în zbor Janis

Vridrikis, într-un surtuc smolit.

— Christopher Marlowe! De mergi cu ei, vei pieri!

— În lături, moară hodorogită! Ce cauți tu în această fastuoasă sală sacră?

— Am semnătura ta: nu ai voie să pleci!

— Ba voi pleca. Și va fi doar începutul.

— Nu, va fi sfârșitul. Gândește-te la sfârșit.

— Nu există sfârșit. Există doar etern divina succesiune ciclică.

— Eternul feminin te va pierde... Ha-ha-ha!

În fața ochilor mei prinde a se învâртеji noaptea walpurgică. *Meerkatze* scheaună, vrăjitoarea zboară pe piulițe cu reacție, un desant de *lemuri*¹ coboară cu parașutele, în defileu cântă *chorus mystikus*, ciclopi și himere se adună la sabat. Iau ghioaga în mâini, lovesc cu ea în stânga și-n dreapta, ca să dispară toată spurcăciunea. Heija! Heisa!

Simt pe frunte o atingere răcoroasă, întredeschid pleoapele: asupra mea stă plecată făptura cu curcubeie azurii în priviri, năsuc în vânt și zulufi aurii răzvrățiți de sub boneta albă.

¹ În mitologia latină – spectre răătăcitoare ale celor morți, care-i terorizează pe oameni; apar în scena „Curtea interioară a palatului” din „Faust” de Goethe.

— Nu aveți voie să strigați așa!

— Acum e bine, surioară dragă. Toată sporcăciunea a fost spălată. Dă-mi o ciozvârtă de jambon afumat! Jumătate din împărăție pe-o ciozvârtă de jambon!

VIII. Drumul spre înalta societate

... Vechile cărți de bucate ne învață că din pudinguri cu carne, din felurite rămășițe și resturi poți înjgheba fără bătaie de cap zeci de *fricando* și *fricandissimo* delicioase, unii au descoperit asta de mult și numai trufia i-a îndemnat să le-o ascundă semenilor. În mod opozit, Rețetarul meu va constitui pentru dumneavoastră nu doar o comoară de înțelepciune culinară, ci, în egală măsură, o lectură extrem de plăcută și distractivă, întrucât chiar în finalul sus-numitei compoziții, urmând exemplul cărții editate de Kimels și Pipers, voi amplasa povestiri, voi descrie, de asemenea, întâmplări autentice din viața celor mai iluștri letoni, mai cu seamă a celor proveniți din înalta societate a Rigăi, adică a avocaților, negustorilor, proprietarilor și studenților. Istoriile amintite vor fi redată în

al treilea capitol al părții a doua, sub titlul „Frișca”. Împrejurarea poate produce, e drept, oarecare confuzie, și asta întrucât în același capitol vor fi prezentate în amănunțime și prescripțiile referitoare la prepararea prăjiturilor cu cremă din frișcă bătută, delicatesă care face faima orașului Greivers din Piebalgs, va fi, de asemenea, reprodusă rețeta de frișcă topită, preparată după metoda baronului Engelart, și vor mai fi expuse rețetele bezelelor cu frișcă și gogoșelelor trandafirii. Cu toate astea, îmi încredințez sub jurământ cititorii că toată această salată, sau, cum ar spune pământeni mei, acest talmeș-balmeș, sau ghiveci, va fi preparat cu virtuozitate. Nicio cusătură cu ață albă, mai mult, cusăturile vor fi invizibile, de aceea perceperea și asimilarea cărții în întregimea ei, ca, de altfel, și a capitolelor separate cuprinzând rețete, nu vor avea de întâmpinat piedici. Iar dacă vreun cititor mai experimentat va observa în compoziția cărții mele de bucate îmbinarea delicatelor fire și fibre, proprii allegro-ului sonatian sau rondo-ului – și anume: a-b-a-c-a-, să ia fără zăbavă în considerațiune – *praemisso praemittendi*,

că sunt un muzicant ambulant, un *tapeur*. Cum însă în muzică nu e permisă plăcuta libertate de a galopa înaintea timpului sau de a te târî în coada lui, și nici de a rătăci prin labirinturi și grote, pe-alături de drumul principal – căci în acest gen de artă totul este supus asprei mișcări unilaterale, –, în Rețetarul meu voi face uz de îngăduințele permise literaturii. Fără îndoială, trebuie respectate hotarele bunului-gust, altfel ajungi să țeși o pânză bălțată peste măsură și n-ai de rușine scăpare.

Tocmai ajunsesem, zăcând în patul meu, la această idee, fără să fi apucat să mi-o fixez. *Doctor ord.* mă ține în continuare la congelat: a poruncit să-mi fie sustrase toate căpețelele de creion, mi-a luat până și ultima bucățică de hârtie, numai să nu scriu. O, oameni! Și asta în secolul douăzeci! Vă chem martori ai felului în care este tratat un lucrător de pe tărâmul muncii intelectuale: e lipsit de libertate, persecutat, pus la murat. Sunt un intelectual marinat tipic: nu sunt lăsat nici să mor, nici să mă dezvolt – am zăcut prea mult în oțet. Nu degeaba se folosește în cărțile de bucate termenul „marinată”: șalău marinat,

porcani marinați, carași marinați, ciuperci marinate, pulpe de berbec marinate. Dar să ne întoarcem în urmă cu zece ani, la vremea sejurului meu în orașul de pe Venta.

Pulpele de berbec marinate au fost prima merinde pe care Janis Vridrikis și cu mine am gustat-o la bufetul gării, în așteptarea trenulețului cu aburi care urma să sosească dintr-o clipă în alta pe îngusta cale ferată. Lui Trampedahs, ca unui mâncău înveterat ce se afla, deși nu trecuse niciun ceas și jumătate de când Carolyn ne îndopase până la refuz, i-a fost de-ajuns să-și arunce privirea în vitrina care expunea pulpe de berbec marinate, pentru a rămâne lipit de tejghea – nu s-ar fi lăsat dus nici cu forța. Ba m-a obligat și pe mine să încerc preparatul. Mă neliniștea gândul că toată aventura noastră se va transforma într-o absurdă patimă pentru îndeostularea pântecelui și că lui Janis Vridrikis nu-i va fi dat să cunoască autenticele desfătări lumești, ispita și alte asemenea nebunii. Măcar la Deptfort, pe Tamisa, când nu i se arătau șefii, abatele se mai îmbăta, iar de două ori pe săptămână – luna și joia, înaintea missei de la miezul nopții – cultiva

relații intime cu maicile filarete. Iar acum – ce să vezi: bufetiera îl bucură pe Janis Vridrikis cu mai multă marinată, la fel cu gropițele din obraji căci surâsul ei îi era adresat lui, pe mine pieptoasa aia nostimă nu m-a învrednicit nici măcar cu o privire. Ce să-i faci, așa e legiuit pe lumea asta: femeilor le plac tocmai bărbații care nu le acordă atenție nici cât negru sub unghie. Janis Vridrikis va avea succes la femei. Suntem amândoi niște aventurieri, avem amândoi aproape același chip, numai că lui cârlionții îi sunt mai învolți. Și cum numai eu știam câți ani avea Trampedahs, toți ceilalți ne credeau, fărăndoială, de-o seamă – ca să vezi cât de grozav îi priise elixirul CM—30 farmacistului! Numai de viciul său esențial – zgârcenia – tovarășul meu de drum nu reușise să se lecuiască, asta și explică faptul că, după ce se ghiftuise, se apucase să-mi facă cu ochiul – achită, adică, dumneata nota de plată. Asta-i bună, ai uitat, se vede, harpagonul naibii, că prea plecata-ți slugă nu e decât un năimit. Dar nici eu nu eram prost: mi-am atins brâul care-mi încingea spențerul – acolo păstram pactul. Numai după asta, Janis Vridrikis

pricepu, în sfârșit, că, din acel moment, toate aldămașurile, toate mesele și libațiunile vor trebui suportate de domnia-sa: această obligație fusese inserată într-un articol special al pactului pecetluit prin propria lui semnătură.

Sincer să fiu, imaginația mea își zugrăvise această purcedere în culori mult mai strălucitoare și de departe mai naturale, măcar de felul celor în care a fost cântată ea de consilierul secret din Weimar:

*Întind mantaua doar; dar grijă n-ai:
Sus, prin văzduhuri are să ne poarte.*

.
.

*Un pic de aer cald, la îndemână,
Ne va desprinde-ndată de țărînă,
Ușori și iuți vom fi, ca doi ereți.¹*

Sau măcar în maniera englezului Marlowe, care poruncise să se înhame o pereche de balauri la caleașca de foc, pe care domnul Hector Berlioz, în sunetele marșului ungar, a trimis-o în întâmpinarea morții – hei! hei! Călătoriei noastre îi lipsea anvergura. Calicul ăsta de Trampedahs ședea pe puna lui

¹ Goethe, „Faust”, traducere de Ștefan Augustin Doinaș.

precum cloșca pe ouă. N-am apucat bine să deschid gura – cum că n-ar strica să luăm un taxi –, că s-a și năpustit asupra mea: ia-ți gândul de la așa ceva! În orășelul de pe Venta, zice, există un singur taxomotor antediluvian aparținând paracliserului, dar pentru folosința acelei căruțe cu foc, proprietarul te jumulește de cincizeci de centime, or Trampedahs refuză să prăpădească suma asta exorbitantă. E și-așa prea destul că acoperă cheltuielile de transport cu vagonul de clasa a treia, tras de căluțul acela cu aburi. *La Damnation, le docteur!*... Și astfel, Janis Vridrikis și cu mine ne-am lăsat duși de locomotiva înnegrită, care nu știa decât să gâfâie din greu și să ne hâțâne dintr-o parte într-alta. Nu tu marș ungar, nu tu *chant de bonheur*, ne târam în drumul nostru spre orășelul cenușiu, unde urma să ne transbordăm într-un expres...

Doctor ord. întredeschide ușa și privește bănuitor – nu cumva îmi notez gândurile? M-am săturat de pânda lui furișă ca de mere acre, odată și-odată n-o să mai rabd și-o să-i arunc scui pătoarea în cap. Dar în această dimineață, șeful mă învrednicește cu un

surâs prietenos și târăște după sine un domn cu înfățișare aristocratică — ochelari cu rame de aur, chelie sclipitoare. De câteva zile încoace *doctor ord.* manifestă față de mine un respect condescendent. Vezi dumneata, s-a scris prin ziare că aş fi fost numit dirijor secund la operă, sunt, aşadar, un element cu înclinații de stânga, poate chiar vechi ilegalist, și cu de-alde ăștia trebuie să fii cu ochii în patru.

În ce-l privește, *doctor ord.* e un fost *aiszarg*¹. În fond, să zicem că ce-a fost a fost: poate-o fi fost obligat omul, poate i-or fi pus uniformă și i-or fi îndesat cascheta pe cap cu forța și-nain-te-e, marș! Așa o fi, dar pas de convinge pe careva, cine te mai crede în ziua de azi, ăștia n-au Dumnezeu!

— Și să mai spui că nu există Dumnezeu! exclamă doctorul cu falsă voiciune. Maestrul Siebel, în vizită la mine fiind, a aflat întâmplător că viitorul său coleg se tratează în sanatoriul nostru. „Duceți-mă la el“, m-a rugat maestrul, iar eu, cu titlu de excepție, am fost nevoit să-i dau ascultare. Bocănind în podea cu tocurile lui lăcuite, domnul Siebel o

¹ Membru al organizației militaro-fascisto în vremea Letoniei burgheze.

pornește direct spre patul meu. Bucurie, de unde-mi răsari?! Cu titlu de excepție? De parcă ar fi fost nevoie de așa ceva. Mai bine mi-ai înapoia, cu titlul ăsta de excepție, creionul și hârtia pentru notițe, stârpitură nenorocită! Siebel nu e omul cu care să am chef de palavre, e tipul cel mai abject cu puțință. Auzi, capelmaistru! L-am cunoscut acum zece ani, pe vremea când, abia descinși în oraș, Trampedahs și cu mine trăsesem un chef la restaurantul *Krepsch*, de pe strada Balanței – între clădirea Bursei și cea a Primăriei. Era un local pentru lumea bună, se adunau acolo agenții de bursă de la „Reiner“, iar maestrul Siebel – împreună cu primarul și cu regizorul Teodor Upe — era considerat *stammgast*, adică stâlp de cafenea, ședea acolo noapte de noapte de la douăsprezece la două dimineața, așa era moda.

— O, Doamne, dar ești chiar dumneata! exclamă cu prefăcută uimire Siebel. Cum stai cu sănătatea? Crezi că te vei înzdrăveni îndeajuns până la toamnă, ca să-mi poți ține locul din când în când?

Să-i țin locul? Din când în când? Ho-ho! Mă pregătesc să-i răspund că intenționez să pun

„Fidelio” singur, dar *doctor ord.* mi-o ia înainte.

— În niciun caz! E vorba de un proces evolutiv, starea sănătății dumitale e precară. Scoate-ți gândurile astea din cap, tinere... Peste vreun an, mai treacă-meargă, dar cine știe ce se poate întâmpla într-un asemenea răstimp, vremurile sunt nestatornice, mai știi... ceasul rău...

— Nu e bine să te joci cu focul, îi ține isonul Siebel.

Nu prea pricep ce are în vedere, dar bag mâna-n foc că starea sănătății mele nu-i tulbură câtuși de puțin.

Intră Leonora. Sună de la comisariat, zice, îl caută pe *doctor ord.*, fiți așa amabil. Rămân între patru ochi cu Siebel. Apuc fără întârziere taurul de carne.

— Teatrul are nevoie acum de ceva măreț, grandios... Propun „Fidelio”, e o bucată demnă de timpurile care vin.

Figura maestrului se schimonosește.

— Regizorul Upe obișnuiește să spună: guvernele vin și pleacă, teatrul meu rămâne. Nu e cazul să ne pripim, hai să fim realiști. În momentul de față trebuie să ne gândim cum

să păstrăm neprihănit sacru nostru lăcaș de cultură. Am fost recent la Moscova, am văzut câteva spectacole la Bolșoi Teatr. Excepțional!... Fenomenal! „Aida“, „Lacul lebedelor“, asta trebuie ascultat, tinere... Problema e să urmăim cu osârdie calea străbătută: Ceaikovski, Musorgski, Verdi, Puccini. Auzi, „Fidelio“! N-am ce spune, jos pălăria – este, sigur, apogeul spiritului beethovenian, dar la noi la operă nu ține. Publicul, dragă prietene, publicul e totul... A, sigur, dacă la pupitru s-ar afla, să zicem, Furtwängler, Abendroth sau vreun asistent de-al lor, mă rog... Eu, eram asistentul lui Kleiber și Klemperer când s-a pus „Fidelio“ la noi... Excepțional... Kleiber era în culmea extazului... Am dirijat „Lacul lebedelor“ când a fost la noi în vizită regele Elveției, apoi ducele Albaniei, Ahmed Zogu, cu o cântăreață, Geraldina Aponi. Au aplaudat, excepțional. La fel și Kuropatkin, Pavel Aleksandrovici, și cardinalul Zecchini, ambasadorul Germaniei. O, dar întâmplarea cu Kleiber! Repetam Leonora III, știi doar, există Leonora I, Leonora II (în acest moment, în salon intră Leonora IV), noi repetam deci

Leonora III. Când, ce aud: al patrulea corn – fals! Ce-i asta? Îl pun să sufle încă o dată. Si bemol, si bemol, *schwanz!*¹ În loc de și bemol trebuia si becar. Îl pun să verifice. Exceptional! Întreaga stagiune, Kleiber a sărit acest si becar; și poți să-ți închipui, – era o celebritate: cinci sute de dolari pe spectacol... Ce spectacol, petrecere curată... exceptional! Dolari, aplauze – „Dați-mi aplauze“, a spus Beethoven. Eu sunt întotdeauna chemat peste tot, sunt apreciat, respectat, onorat... exceptional.

Florile sunt cel mai bun onorariu... Dumneata, pare-mi-se, n-ai participat la aniversarea mea? A organizat-o nevastă-mea, s-o ierți că n-ai primit invitație, poate că Emilia... exceptional... Înțelegi, ești întruna asaltat, toți pretind: dă-ne!... Pentru că sunt omul cel mai popular, toți ceilalți nu sunt decât niște caracude. Eu nu fac niciodată experimente. Spectatorul poate fi încredințat că știu de ce are nevoie... ghicesc... A, da, vorbeam de aniversarea mea. Exceptional! Somoni de la Salacgrivs, pere de la Bulduri, roze de la Kekavas, struguri altoiți de la

¹ Croșa unei note muzicale (germ.).

Sesavas, Jukums mi-a adus de la Tukums o șuncă pe cînste, surorile medicale – un tort, mult stimat sãrbãtorit, așã și pe dincolo; Emilia nu mai prididea sã adune totul, am fost nevoiți sã închiriem încă un rãcitor. Excepțional!

Siebel nu mai putea fi oprit, se fudulea fãrã limitã și reținerere. Ce-i cel cunoșteau se lãmuriserã de-acum cã nu existã nici cea mai micã posibilitate de a-i stãvili torentul de înfumurare, cã trebuie așteptat pãnã ce maestrul se sleiește singur și-și sloboade toți aburii, așã cã, deloc impacientat, îl las sã se împãuneze și sã se preamãreascã – pe sine și pe amintita Emilia, care, între noi fie vorba, asista nesmintit la toate spectacolele dirijate de bãrbatu-sãu și, instalatã în primul rãnd de la parter, ascunsã de spinarea soșului, urmãrea cu ochi sfredelitor ca nu cumva temperamentalul ei calvit sã schimbe ocheade cu vreo maimuțã de coristã.

Siebel își începuse cariera adunând în parcul Vermands o orchestrã de șomeri, cu care participase la reprezentațiile „Cãmășilor albastre” – serate ale sindicaliștilor de stãnga –, dupã care virase brusc cu o sutã optzeci de

grade, devenind naționalist convins: la sărbătoarea recoltei, îl proslăvise într-o cantată pe conducător. Alaltăieri, la Teatrul de operă, a avut loc un miting. Siebel a dirijat „Lacul lebedelor”, iar în final, la cererea publicului, orchestra a interpretat „Katiușa” – totul a mers ca pe roate.

„Spune-mi, omule, dacă-mi stai cât e ziulica de lungă întemnițat în muzeul tău de relicve și admiri lumea de departe, ca prin ocean, doar duminica, cum o vei putea conduce prin cuvinte? Arta nu are liman, viața are, uneori mă ia cu frisoane, știu destul de mult, dar aș fi vrut să știu totul...”

Janka Somerset și tovarășii lui îl cunosc prea bine pe Siebel, de aceea și caută un dirijor secund. Dar trebuie acționat în așa fel, încât ilustrul maestro să nu se simtă, ferească sfântul, ofuscat, ar face un război!

— Tinere, vom munci umăr la umăr! Teatrul de operă va deveni bastionul, sau, dacă vrei, sălașul în care arta pură va fi îngrijită și dezmiardată. Trebuie să avem înțelepciunea șarpelui. De vei avea nevoie de sfat, adresează-mi-te la orice oră. Pentru început, vei sta în fosa orchestrei și vei lua aminte ce

și cum. Iar peste vreo șase luni, poți încerca o „Traviată”.

— Poate, un „Tristan”?

— Nu e dezirabil să te-atingi acum de Richard Wagner – mă-nțelegi, pentru orice eventualitate. În schimb, vei avea curând permisiunea să studiezi „Donul liniștit”. Eu, ce-i drept, încă n-am foiletat-o, dar este, cred, o operă lirică pașnică, ceva cu harpe... În genul „Dunării albastre”... Este o operă foarte necesară în momentul de față... excepțional... Eu sprijin tinerii. Poți conta pe „Donul liniștit”. În ce mă privește, voi lua „Fidelio”, e un foarte vechi proiect de-al meu. Apoi, nemuritoarea „Martha”, de Flotow. „Martha, Martha, dă-mi iubirea!” Excepțional!

Pentru prima oară de când cu boala mea trupească, sufletul mi-a tresăltat de veselie. Nu-mi pot reține râsul — am găsit un tip unic pentru Rețetar. Siebel e o găselniță colosală, curată comoară pentru un romancier începător. Pannurge, mentorul medicului și călugărului benedictin din Chinon¹, nu i-ar ajunge nici la degetul mic, măiculiță-mamă! Uite la ăsta: înflorește, e aplaudat, are

¹ Referire la François Rabelais.

puzderie de adepți și, colac peste pupăză, are și-o nevastă – Emilia.

Iar eu n-am nici creion, nici hârtie.

Siebel extrage din mapa neagră, voluminoasă, pe care o ține în brațe, o cărțuție – *Libretto di Francesco Mario Piave „La Traviata”* – ți-l împrumut, zice, pentru o vreme. Ha-ha! Așadar, a venit la mine în mod special, nicidecum întâmplător, cum m-a mințit *doct. ord.* Îl frunzăresc. O! Dar are destule pagini curate: coperta, dosul ilustrațiilor. Leonora intră și iese. Când ea nu vede: „O primesc cu recunoștință, maestre: Nu vi se-ntâmplă prin mapă și un creion? Vă foarte mulțumesc (ascund ustensilele de scris), la revedere!”

Soneria vestește începutul ceasului de repaos. Rămân iarăși între patru ochi cu gândurile și amintirile mele, asta îmi produce o deosebită plăcere. Voi așterne totul pe hârtie, și voi începe cu seara în care Janis Vridrikis a nimerit în înalta societate. Crede că sunt trimis de demoni ca să-l trec prin toate cele douăsprezece cercuri ale iadului. Credința zămislește minuni, așa cum hârtia rabdă tot ce urzește mintea unui scriitor, mai

ales dacă cititorul ia calpul drept monedă curată.

Praemisso praemittendi – permiteți, stimat magistru. Așadar, să începem!

— — — — —

La hotel „Roma”, semiobscuritatea vestibulului e îmbălsămată de *Chanel* și *mocca*. Un portar cărunt, un liftier tinerel în livrea roșie cu ceaprazuri; o doamnă și un domn numără cu voci emoționate geamantanele. Dinspre ungherul unde se află barul se revarsă în valuri fum de țigară. Ambianță plăcută, plictisitoare, impunătoare... Degetele încărcate de inele ale unui agent de brusă țin o cupă cu cocteil, fumul de țigară se înalță, plutește, răspândind o aromă amăru-dulceagă, barmanul, cu demnitatea alchimistului care a pătruns tainele materiei, agită într-un recipient strălucitor „Inima indianului”. O, magistre, trebuie să gustăm și noi licoarea asta!

Am cumpărat pentru magistru (de la „Musat”, din Piața Primăriei) un sacou albastru la două rânduri și pantaloni culoarea

puiului de găină – ultimul răcnet în materie de modă al casei Dior, ți-e și groază să spui cât costă. De la magazinul *Jockey Club* am ales o cămașă de culoare *cremme*. În noul ambalaj, Janis Vridrikis e stângaci, elegant și palid – idolul femeilor, ce mai.

— Domnii sunt, fără îndoială, străini?

Suntem întâmpinați de *maître d'hôtel*. Ochiul lui experimentat pipăie țesătura sacoului albastru, pătrunzând-o până la buzunarul de la piept, unde trebuie că se odihnește un portofel doldora de bancnote – latși, dolari, franci.

Maître d'hôtel ia forma unui arc.

— V-aș propune un apartament spre Strada Teatrului, acolo va fi mai multă liniște, poftiți, domnule...

Pe mine acest cioc-de-țap mă ia drept preceptor sau lacheu al tânărului magnat, asta e clar. Fără a intui că-n fața lui stă proțăpit Satana în persoană, tipul strecoară arogant:

— Însoțitorului dumneavoastră îi putem pune la dispoziție camera de serviciu de la etajul doi, chiar alături de closet.

Resping propunerea pe un ton rece:

— Am locuința meu, în centru.

De fapt, e vorba de o cameră mobilată, situată undeva, la periferie, în inima ulicioarelor din cartierul Grizinkalns, cu forfotă mare dimineața și miasme omenești seara. Dar o locuință e totuși o locuință, nu?

Odată stăpânul instalat în apartament, coborâm la parter la *five o'clock tea dance*-ul elitei – e ora cinci. Janis Vridrikis murea de poftă să vadă cu ochii lui crema societății din Riga – nu degeaba stabilimentul lui Otto Schwartz e considerat cel mai șic, cel mai elegant, dar în același timp – cel mai scump local din capitală, aici organizează supeuri diplomați, miniștri, deputați, uneori criminali și aventurieri de talie internațională – vrei, nu vrei, și ei aparțin elitei!

În ușă ne ciocnim de *reder* Cauna, *madame* Cauna și – o, ce oroare! — de fiica lor, Daila. Îmi salut de departe *boss*-ul cu respect – ce vreți, o învăț muzică pe prințesa lui, mă înfățișez sânguincios de două ori pe săptămână la lecțiile de pian. Și chit că *boss*ul îmi plătește doar un lats de lecție, tot e mai mult decât nimic, mai ales că orele acelea sunt moft, nu lecții. Daila e leneșă, guralivă,

lipsită de har și cumplită la înfățișare – curat caracatiță. Asta n-a împiedicat-o să-și vâre în cap c-aș fi îndrăgostit de ea: în timpul lecțiilor, mi se sclifosește, își dă ochii peste cap, se ține de șotii, uneori mă fixează cu privirea, ba o dată mi-a făcut-o și pe leșinată – mi s-a prăvălit pe-un umăr. Eu însă sunt cu ochii-n patru și mă păzesc, altfel n-apuci să te dezmeticești, că te și pomenești în arcan. Se vede treaba că bogatul armator, încredințându-se de la o vreme că niciunul din tinerii bogați și cât de cât nobili nu o va lua pe Daila de nevastă, era dispus s-o mărite și cu un coate-goale, numai să scape de ea. *Madame* Cauna deschide adesea ușa ca din întâmplare și ne aruncă priviri duioase – arde, probabil, de dorința de a mă prinde cu ocaua mică, pentru ca apoi să mă-nhame ca pe un cal de povară la căruța ei cu rahat. Până acum n-a reușit, iar eu continuu să-mi câștig frumușel bănuții și-mi râd de ea în barbă.

— Ei, păduchele dracu'! (Cauna e de fel de la țară, de-asta și afli în exclamațiile sale atâta realism savuros). Ce caută aici scumpul nostru ștudiozus? Mă privește sașiu și, ridicând un deget, îngână:

Gaudeamus igitur,
Juvenes nu te-agitur!

Marș la masa mea, plătește moșu'! Îmi plac
ștudenții! Pinkerton, ce-avem azi în program?

— Sașa Potockis și *sisters Leones*. La pian –
Mihalickis, asta-i tot, domnule director,
raportează dintr-o suflare șeful de sală – sau,
cum se autointitulează, majordomul.

Favoriții lui stil Franz-Joseph inspiră respect,
slujește la Schwartz de treisprezece ani.
Cauna mi se adresează:

— Asta de lângă tine ți-e *Knecht*¹? Dacă nu-
i vreo lichea, poa' să stea și el cu noi, ce
mama dracu'!

Fac prezentările:

— E un tânăr filosof și vraci, profesor de
chimie, o somitate, propus pentru Premiul
Nobel...

— Oho!

— Pe deasupra scriitor, întemeietorul
romantismului culinar.

— Ei taci!

— Algimant Ambrerod, reia Janis Vridrikis,
bombându-și pieptul (lord Byron în
persoană).

¹ Slugă, argat (germ.).

— Ești cumva rudă cu acel Abendroth care se scâlâmbăie la operă?

— Din păcate, nu...

„Pare străin, după înfățișare”, îl categorisesc Daila și *maman*.

Trampedahs sărută mâna doamnei, se înclină elegant în fața sclifositei, apoi dă mâna cu capul familiei.

— Sunteți de mult la Riga? se interesează *maman*.

Nu, abia sosise de la Sorbona.

— A, de la Sorbona... Cunoaștem, cunoaștem... E-n Malaezia, vapoarele mele aduc de-acolo banane și rom.

— Tăticule, tu vorbești despre Surabaja, nechează Daila.

— Tot un drac, Surababa, Surdababa, vapoarele mele se duc unde le poruncesc eu, ce mama dracu'! *Ober*, lista de bucate!

— Dumneavoastră veți ședea *en tête-à-tête* cu soțul meu, ne distribuie doamna, alături de Daila va lua loc domnul Ambrerod.

Janis Vridrikis produsese asupra familiei Cauna o impresie de-a dreptul copleșitoare. Daila mai să-și sucească gâtul zgâindu-se la nasul vulturesc al lui Algimant și la acul cu

cap de briliant prins în eșarfă – încântătoare priveliște!

Chelnerul plutește ca o umbră neobservată, aducându-ne lista de bucate. Familia ia hotărârea să se alimenteze mai substanțial, și mai dă-l dracului de „faivocloț”, oaspetele din Surdababa trebuie să guste bucate letone autentice.

Mockturtle Soup
Carpes bleues raifort
Jambon au Bourgogne
Dinde à la chipoletta
Compote Salade
Parfait Prince Pückler
Café

Așa fie!

Cauna nu pricepe boabă franțuzește, comandă la-ntâmplare (doar n-o să-i arate majordomul că habar n-are ce *menu* a ales). Ulterior, lămurindu-se că primul fel reprezintă supă de broască țestoasă, Cauna fu cuprins de turbare și trimise după bucătarul șef. Îi porunci aceluia să-i răspundă dacă fiertura aici de față este preparată într-adevăr din

broaște țestoase, n-au scăpat cumva în ea și broaște râioase sau alte asemenea spurcăciuni? Bucătarul șef se jură că supa este gătită din reptile pursânge. Venise momentul ca Janis Vridrikis să-și etaleze erudiția, lămurindu-l pe Cauna:

— Supa de țestoasă se prepară de regulă din carapacele acestora. Iei deci umflatele astea și le ții cu labele-n sus până li se urăște și ies din carapace, apucând-o care-ncotro. Tu nu porni după ele, ci strânge carapacele pe care vezi că au rămas zdrențe de seu cenușiu, le pui într-o oală, adaugi o oca de zeamă grasă de vacă și o fierbi jumătate de oră. Din când în când, zvârli în oală sare după gust, un pic de hașmă, ghimber, vreo două cuișoare, iei spuma cu o lingură extrafină de spumuit, o treci apoi printr-o hârtie de filtru și o servești la masă.

Madame își plesnește palmele: nu se așteptase la atâta pricepere din partea profesorului din Surabaja. Cu toate astea, Cauna nu se mai atinse de supă, mormăi doar ceva pe sub nas, după care se puse pe băut, devenind nesuferit și sfârșind prin a se afunda cu totul în mitocănie.

— Și mai dă-o dracului! Bea, Abendroth, nu te mai fandosi. Știi ceva, mi te-ai potrivi de ginere, ești un mustang clasa-ntâi!

Foc, Old Waverly, na praf de pușcă,
hai, trage,

Că Mardock te-ațâță din munți: he-
he-he!

A început spectacolul de *variété* – programul de divertisment pentru elită. La pian cântă Mihalickis – puștiul ăsta are plămada lui Gershwin și degetele lui Orlov, talent rar. Janis Vridrikis, cu respirația tăiată, le mănâncă din ochi pe dansatoare – *sisters Leones*, două fâșnețe înzestrate, într-adevăr, cu o energie leoniană, aproape goale, purtând doar niște sutiene argintii și frunzulițe bălțațe de smochin, așezate la locul potrivit. Trampedahs simte clocotindu-i în trup recent băuta licoare înmulțitoare de forță virilă – inegalabila hipomană – iar creierul prinde a-i zumzăi din pricina muștelor îngurgitate până-n micul dejun. În acest moment, pe scenă apare și Sașa Potockis, îl întruchipează pe Scaramouche – se frământă

ca o muscă beată.

„Te pomenești că a-nghițit și ăsta hipomană? gândește Trampedahs. Ce depravare, să se despoaie astfel în fața mea!”

Aplauze. Nudurile dispar; într-un colț al sălii se ridică o cortină din țesătură scumpă, tăiată în zigzag. În spatele ei se află muzicanții, poartă pălării albe cu calotă înaltă. Pe scuturile din fața pupitrelor sunt înscrise cu litere negre, de-o șchioapă, cuvintele *The Sawoy Band*... Saxofonul șuieră răgușit, înecându-se, *banjoul* duduie într-un ritm pățimaș, monoton...

„Între roze în grădină la Sans-Souci-i-i...”
Cucoane zvelte, bărbați bine hrăniți se lipesc ca niște lipitori negre de taliile strânse în brocart, piciorușe elegante în pantofiori cu tocuri înalte, fuioare de fum de țigară, sclipiri fugare de proiectoare în toate culorile curcubeului – panoramă de iad!

— Pe toți dracii, Abendroth, de ce nu-mi inviți fetița la danț, ai măcar idee ce zestre îi dau? Un milion. Un mi-li-on! O zestre de un milion pentru floricica asta.

Sar din loc și o invit pe Daila la dans. De ce

să nu țin în brațe întruchiparea unui milion cu ciorapii răsuciți pe picioare – și, c-un drum, să nu-i sar în apărare lui Janis Vridrikis?

— Amicul meu nu știe să danseze tango. Cunoscându-i însă afecțiunea, ba chiar patima pentru milioane, garantez că într-o săptămână va ști să danseze nu numai tango, dar și cakewalk și lambetwalk și charleston.

„Între roze, în grădină la Sans-Souci-i-i...”

Daila dansează cum a învățat la cursurile lui Vahrameev: rezervat, pe vârfuri – ce-i drept, mai mult pe ale mele decât pe ale ei –, dar rabd, nu oricui îi pisează milioanele degetele de la picioare. Poate îmi pică și mie ceva.

— Prietenul dumitale e *șipșango*, îmi spune Daila fără a-și dezlipi privirea de la Janis Vridrikis, luat acum în colimator de *madame* Cauna care-l chestionează, strâns lipită de el.

— Duminica viitoare veniți neapărat la noi în vizită, îmi spune, dansând, Daila. E ziua de naștere a tatei, voi avea grijă să fiți amândoi invitați. Avem de gând să-l sărbătorim la vila noastră din Bulduri. O să ne plimbăm cu iahtul... Ce nume plăcut are – Ambrerod, ambră, sună aproape ca ambrozie. Și Algimant, ce straniu, de mirare cum aduce cu

diamant. Știi dumneata cât costă diamantele mele? Cât o mașină sport...

Privesc cruciș – sunt zdrobit.

Aerul e saturat de miros de alcool, te amețește, te îmbată. Tangoul miorlăie. Janis Vridrikis se zgâiește ca un prunc la perechile de dansatori. Iată, așadar, cum arată „*dolce vita*“! la hotărârea să o soarbă cu înghițituri mari, pe măsura celor cu care dă acum pe gât acest *Schenkenbel* de Dirkheim, producția anului 1921. Janis Vridrikis nu-și va refuza nimic. După asta n-are decât să-l înghită iadul, al nouălea cerc al gheenei celei cuprinse de vâlvătăi, n-are decât să se prefacă în diavol sau în ucigă-l toaca. Dar până atunci, Trampedahs va trăi și se va acoperi de glorie! Ha, și după toate astea să vegeteze într-o meschină existență de gânkanie? Niciodată! Gândul său va pătrunde tainele naturii, iar el va deveni un nou Goethe!

— la te uită, Fredis! exclamă, dansând, Daila. Vine cu gorilele lui.

Urmat de suita sa, în restaurant intră Fredis Cauna, șeful Clubului național, bătauș și scandalagiu cunoscut în toată Riga. Nu

seamănă nici pe departe cu soră-sa: înalt cât o prăjină, chipeș, pas elastic. Cei patru însoțitori sunt niște lungani cam de aceeași vârstă, poartă cămăși cenușii și berete negre. Intrând, își scot beretele, dar refuză să-și lase la garderobă bastoanele groase – din cele care se vând la Sigulda, destinate ascensiunii pe munți –, adevărate ghioage. Astea ar fi, chipurile, arma lor, parte integrantă a uniformei purtată de membrii Clubului național.

— Cum porunciți, domnule Cauna, răspunde majordomul, și tuspatru intră aliniați în flanc, cu Fredis în frunte. Zărindu-și tatăl și mama, Fredis dă un răcnet și se prăbușește pe scaunul meu. Gorilele se strâng buluc în jurul mesei, iar majordomul, tot înclinându-se, începe să facă rost de scaune. *Šipšango!*

Dansul ia sfârșit, lustrele se reaprind. O conduc pe Daila îndărăt, la măsuță.

— Fred, locul pe care stai aparține acestui domn. Scoală-te, îi poruncește Daila fratelui, acesta însă, lăsându-se pe spate, rânjește și nici gând să se urnească.

— A cumpărat locul ăsta? Ia zi, Haim, cu cât

ai cumpărat locșorul ăsta?

— Termină, Fred! Iar ești *in Kirsch*, te-ai pilit, duhnești ca un hârdău! mai face Daila o încercare să-și dea fratele la o parte.

Fredis, firește, se cherchelise – ca și taică-său –, numai că el își păstra autocontrolul. Ținea la băutură. La Clubul național de pe strada Martas se organizase astăzi o întâlnire având drept scop apropierea de șoimii naționaliștilor activi: toți de-a valma se îmbătaseră crunt, iar în final se încăieraseră de-a binelea, dat fiind că nu putuseră atinge unanimitatea în ce privește candidatul de lider panleton. Răsărise pentru prima oară ideea unui rege – la urma urmei, de ce să n-aibă și letonii un *König* al lor? Stellmahers voia cu orice preț să-l propună în acest post pe contele suedez Falk Bernadotte, Fredis susținuse totuși că regele cu pricina trebuie să aparțină cercurilor de armatori sau negustori de origine letonă. Cel ce turnase gaz pe foc fusese un latgalez, care pretinsese ca titlul de duce al orașului Rezeknes, centrul Latgalei, să-i fie conferit lui Trasuns, un progresist moderat. De unde și pornise încăierarea, care sfârșise prin izgonirea din

incinta reuniunii a stellmaher-iștilor și latgalezilor-autonomiști. Apoi serbaseră victoria la clubul proprietarilor, colț cu strada Merkels; acolo însă destul de curând nu li se mai dăduse de băut pe datorie, așa încât se văzuseră nevoiți să umble din local în local, spre a afla unde se înfundase să bea bătrânul Cauna. Dăduseră ocol pe la Marele Vermands, Micul Vermands, pe la crama lui Janis și Cramele mănăstirești.

Fredis e predispus spre harțag. În momentul de față, nu-și dorește pe lume nimic altceva decât un scandal. Stă în fotoliu și șuieră:

— Afară cu acest Kazenellenbogen!

— Să-ți fie rușine, Fred! Acesta e domnul Christopher, ia cuvântul *madame*. Profesorul nostru, tânărul companizator.

— Nu companizator, mamă, compozitor, o rectifică Daila.

— A-a! Ia spune-mi, amice, care-i deosebirea între un compozitor și un compost? mă întreabă Fredis cu prefăcută amiciție, în vreme ce găliganii din garda personală rânjesc satisfăcuți.

— Compozitorul sunt eu, iar dumneata,

pare-se, vei fi compostul.

— Ho-ho! izbucnesc cei patru în hohote, ținându-se de scaune.

În societatea lor asemenea jocuri de cuvinte sunt foarte gustate. Stau zile întregi la club, beau bere și se zădăresc cu vorba unul pe altul. Iar când nu mai au ce-și spune, se iau la pocit, apoi se împacă – și o iau de la capăt.

— Ho-ho! Fred! Ți-a zis-o! Ăstuia nu-i pui pumnu-n gură, îi merge mintea.

Fredis îmi eliberează numaidecât scaunul, găsește altul, se așază alături de mine și mă cuprinde prietenește pe după umeri.

— Hai că ești *šipšango*! Să bem! Te luasem drept evreu, amice. Aduci nițel cu Haim Kazenellenbogen, de la trumpeldorezi. Ptiu, ce mai tăvăleală am pus la cale după meciul cu „Makkabi”! Merita văzut! Strada Vilands, lângă „Union”, era plină ochi de trumpeldorezi dintr-ăștia, ne-am năpustit asupra lor din flancuri, să fi văzut ce mi ți l-am trăsnit pe unul într-o coastă! Când, hop! — ne sar în spate, răsăriți dumnezeu știe de unde, o droaie de „lăcuste”, cu „pipe”. Ne-atacau, mă-nțelegi, ba unii din ei aveau și

câte-un *Tolschläger*¹ în mână. Tocmai ne pregăteam să facem stânga-mprejur, când apar, ca din senin, niște juncheri germani de la *Concordia Rigensis*, cu bastoane de cauciuc. Ne-am unit și am început să ciomăgim laolaltă „lăcustele”. A apărut poliția, prefectul ne privea și rânjea. Dacă băga de seamă că stăm prost, îi aresta urgent, firește, pe-ăștia, pe „lăcuste”, care, de fapt, nici nu sunt roșii. De Întâi mai, sindicaliștii de stânga i-au închis în curtea Casei poporului, i-au luat la înjurături și i-au bătut cu pietre. După aia, „lăcustele” au predat prefecturii pe instigatori. Uite cum sunt pescuiți comuniștii la noi. Punem la fiert un terci și-l tot mestecăm până iese deasupra spuma roșie, ho-ho! Amicul tău aduce a american. Intrați și voi în Clubul național, organizăm acțiuni à *l'italiano*. Poimâine are loc un marș al șomerilor. Or să se-nșire pe strada Matis, iar noi o să ne-nșirăm pe flancuri și-o să le dăm un concert pisicesc, iscăm scandal și producem dezordine, toate astea cu permisiunea prefectului...

— Fred, ești *in Kirsch*, vezi că te ia gura pe

¹ Ghioagă (germ.).

dinainte, își întrerupe șeful una din gorile.

— Ia nu mă mai sâcâi, aici toți suntem de-ai noștri, îl liniștește Fredis.

— De-ai noștri? Dar roșcovanul? Cine știe cui i-o fi jurat credință!

Trampedahs își înălță paharul plin cu *Sherry Solera* roș-purpuriu și declară sonor:

— Am jurat credință lui Urian-Aurehan; să nu aud, să nu divulg, să nu cer nimic. De aceea, prieteni, să-i închinăm acest minunat lichior, despre care Polikarp Poncelet s-a exprimat în 1751 în cuvinte pline de uimitoare poezie:

*„Je regarde une liqueur bien entendue comme un sorte d'air musical. Un compositeur de ragouts, de confitures, de liqueurs est un symphoniste dans son genre et il doit connaître à fond la nature et les principes de l'harmonie s'il veut exceller dans son art, dont l'objet est de produire dans l'âme une sensation agréable. Mais laissons les compositeurs chercher sur le clavecin des saveurs des accords parfaits...”*¹

¹ Citatul, care în textul original se distinge printr-o rară muzicalitate a expresiei este luat dintr-o carte franțuzească de bucate: „Într-un anume fel, privesc un lichior bine păstrat ca pe o compoziție muzicală. Compozitorul unor bucate, dulciuri și lichioruri este în felul lui un simfonist și trebuie să cunoască profund natura și principiile armoniei, dacă vrea să exceleze în arta sa, a cărei țintă este producerea unei senzații

Citatul răsună într-o tăcere încordată, cei de față se văd în mare încurcătură. Ce s-a pus roșcovanul ăsta pe ditirambe? Mai dihai ca toți se-nfurie bătrânul Cauna.

— Pe toți dracii! Ce-a fost asta, nu cumva îți bați joc de mine? Ce limbă-i asta, șerșe, perse. Șipșango, tango, malango... Carevasăzică, ne iei în tărbacă, ai? Păi când ți-oi arde una...

— Încetează, papa, a fost pe franțuzește, încearcă Daila să-mi apere amicul.

— Păi da, se încing pe franțuzește, și-n urmă numai ce-i vezi că se scapă-n politică. Las' că-i știm noi pe șerșeii și perșeii ăștia, mârâie Cauna, întorcându-i spatele lui Janis Vridrikis.

— Amicul tău e prea învățat, adăugă Fredis. Sfătuiește-l să nu se mai împăuneze cu știința lui dacă vrea să pătrundă în înalta societate. La noi nu se obișnuiește să te remarci prin ceva anume. Important e să-ți fie buzunarul burdușit. Ai capital - ai putere, iar când ai putere, singura pacoste sunt erudiții de-alde ăștia, care se fac că pricep totul mai bine ca

agreabile în suflet. Dar să-i lăsăm pe compozitori să caute pe clapele clavicinului savoarea acordurilor perfecte..."

alții. Mussolini a spus: scăpați-mă de filosofi, că de catolici am eu grijă...

Janis Vridrikis încălcase o anume etichetă a relațiilor adoptată de lumea bună, de aceea mă reped imediat să spun că, pasămite, profesorul și cu mine suntem grăbiți (vai, atât de tânăr și deja profesor!). Cum nu ne-a reținut nimeni în mod deosebit, ne-am luat rămas-bun și am plecat. Singură Daila rămase cufundată în tristețe, întrucât și apucase „să se îndrăgostească mortal” de Algimant Ambrerod.

Declarația lui Trampedahs fusese totuși audiată cu deosebit interes de un grup așezat la o măsuță vecină. Acolo chefuiau patru bărbați cărunți, extrem de distinși, care discutau între ei nemțește și care, la auzul numelui lui Urian-Aurehan, ciuliseră pe dată urechile și toți ca unul își întorseseră capetele, holbându-se uluiți la Janis Vridrikis. Domnii erau de la redacția ziarului *Rigasche Rundschau*¹ și abia primiseră știrea că maestrul cântăreți în cămăși cafenii câștigaseră în alegeri, așa că poposiseră la restaurantul lui Otto Schwartz spre a uda și

¹ „Revista presei din Riga”.

comenta îmbucurătoarea veste. Acum însă nu-l mai scăpau din ochi pe Trampedahs. Când ajunserăm la garderobă, unul din nemți se învârtea deja cu impertinență pe lângă draperii. La ieșire, intră cu noi în vorbă. Presupun, zice, că domnii sunt veniți din străinătate? N-ar putea oare să-i acorde un mic interviu? Unde a tras monsieur care a cuvântat la masă în limba franceză? Ar dori să-i facă o vizită.

Îl atenționez prin semne pe Janis Vridrikis că nu e cazul să intre în vorbă cu necunoscutul.

— N-avem timp, suntem presați de treburi ce nu suferă amânare...

Domnul de la redacție nu se dă bătut îi întinde lui Trampedahs o carte de vizită – Engelbert Knirim, *cand. hist.* colaborator al ziarului *Rigasche Rundschau*, *curonus*. Ne pare foarte rău, dar...

În arest caz, poate vor fi domnii atât de amabili și-l vor vizita chiar dânsii la redacția ziarului *Rigasche Rundschau*, e chiar vizavi de portalul Domului. Sau, poate, le e mai la-ndemână alături, la *Krepsch*?

Janis Vridrikis e de acord, dar nu știe cum se ajunge acolo. Mă văd obligat să-i promit lui

Knirim că în seara zilei următoare îmi voi aduce prietenul la *Krepsch*.

Krepsch, cea mai vârstnică locantă a capitalei, care în timpuri străvechi se numea „azilul lui Sturesteps”, fusese fondată în 1370 chiar în buricul labirintului de ulicioare întreșesute între Dom și Bancă. La un moment dat, devenise un adevărat cuib al desfrâului. Soho-ul capitalei noastre. Dar în luna lui florar, leat 1930, cartierul rău famat mai ființa și-și vestea încă de departe prezența.

Acesta era paradisul prin care voiam să-l condnc pe Janis Vridrikis. Acum, între noi fie vorba, de unde paradis, era cel mai autentic iad: în spatele felinarelor multicolore cu gaz gemeau sărăcia, corupția și nevoința disperată.

Vreau ca abatele de Deptfort să coboare în acest iad, chiar dacă nu-i Dante, chiar dacă nu-i Orfeu. Pur și simplu n-a văzut în viața lui o femeie de stradă. Or, aici ele fojgăie cu sutele și vorbesc fără perdea cu onorabili tați de familie. Teritoriul acestor rusalce se întinde din piața Gildia până pe malul Daugavei. În iurul acestui *Krepsch* s-a puit o

întreagă gloată dubioasă emanată de atelierele de artă și camerele mobilate care, ca să ne exprimăm în argoul păsărilor de noapte, pot fi închiriate „cu noaptea” sau „temporar”.

— N-avem timp, ne grăbim, suntem presați de treburi ce nu suferă amânare, i-am răspuns noi atunci lui Knirim, luându-ne rămas-bun de la el. Chiar așa, încotro ne grăbeam? Janis Vridrikis avea o poftă nebună de viață, ca um pește care, ajuns îndărăt în apă, înghite cu nesaț bulbuci. Parcă încape comparație între Riga și orașelul lui sleit din Kurzemul de Jos! Arșița soarelui de peste zi a fost înghițită de pietre și caldarâm, aerul e înăbușitor, ți se usucă cerul gurii. Atâtea impresii, atâta inedit! Cunoștințe noi, invitații, și toate astea doar în câteva ore. La Schwartz nici nu fusese nevoie să achităm nota: Cauna, compunându-și o mină autoritară, plătise pentru toți. Dacă o va duce în continuare tot așa, magistrul va ajunge să trăiască domnește, poate chiar o să strângă ceva bani de-un automobil.

Când am ieșit din hotel, se lăsa seara. În jur clipeau și scânteiau reclame multicolore. La

capătul Străzii Teatrului, la intrarea în crama lui Janis, se învâртеau aripile unei mori roșii. Aici își avea sălașul cel mai vechi cinematograf al Rigăi, "Moulin Rouge". Nici tăiat Janis Vri- drikis; nu s-ar fi dat dus înainte de a citi ce era scris pe uriașul afiș.

Mare film!

Mare film!

Mare film!

Spectacol nocturn

Începe la ora douăsprezece noaptea

Interzis accesul copiilor până la 16 ani

Se permite vizionarea filmului de către

bărbați și femei

aflați laolaltă

CALEIDOSCOPUL IUBIRII ÎN TREI PĂRȚI

I. Dragostea și sexul în viață

II. Viața sexuală normală și anormală

III. Amantul lui Lady Chaterley înainte și

după

spânzurătoare

Corinne Griffith

Lil

Dagover

Charles Morton

Richard Dick

Mare film mare!

Basta! Azi n-avem vreme de fleacuri, scumpul meu Janis Vridrikis. Doar ne-am înțeles, mergem la „Alhambra“. Te va primi în brațele-i deschise *Holy Red*, sfânta desfrânată, aibă-te Cel-de-Sus în paza lui. Nu cumva să compari bucățița asta cu răzgâiata și naiva de Daila; *Holy Red* te va strânge c-ntr-un clește de fier, îți va arde pulpele cu pară de foc, îți va suge ca un vampir ultimul strop de vlagă, vezi numai să nu te lovească damblaua.

— Ce-i drept, Daila m-a lăsat absolut rece, recunoaște magistrul.

Soarele se afundă în mare, o pâclă sinilie învăluie spațiul prin care hoinărim, cerul e săgetat de fulgere verzi și galben-roșietice. Mergem înfășurați în pledul amurgului – Janis Vridrikis înainte, eu ceva mai retras. Cauciucurile automobilelor fâșâie, tramvaiele zornăie. Eu merg cam șontânc – lumea poate crede că-s șchiop de-a binelea, dar pricina se ascunde în tocul meu stâng, flecuit cu potcoavă de fier, ca la cai. Cei pe care-i întâlnim în parcul Vermands nici cu gândul nu gândesc că eu sunt Satana în persoană, iar

Ambrerod - un Trampedahs reînnoit. E o glumă necugetată, unul din noi doi o va plăti scump. Mergând așa, în urma magistrului, meditam în sinea mea că, de data asta, e rândul lui să plătească. La urma urmei, trebuie să existe o dreptate pe lume: azi tu, mâine - eu.

Vocea mea lăuntrică mă dăscălea: „Dacă vrei să dobândești putere asupra lui Trampedahs, nu deschide vorba despre țel, nu-i releva măsura lucrurilor. Lasă-l să se înfrupte în grabă, gâfâind de poftă, din tot ce poate. Lasă-l să se arunce în aventuri, căci pline sunt de durere, lasă-l să cunoască ura în dragoste, să-și afle liniștea în tristețe!”

Dar mie? Ce-mi rămâne mie? Conștiința că mă aflu deasupra tuturor, că sunt mai presus de toate astea, atâta tot; menirea mea e să înregistrez cu sânge rece evenimentele. Ce caleidoscop stupid: spectacol nocturn, iar în stradă - încăierări, târfe, hodorogi impotenți. Care-i tâlcul desfătărilor? Unde începe ridicolul și unde piere bucuria? Dar, până una-alta, sunt pe cai - heiia, heisa! Stăpânul gândește, surugiul caii își gonește...

Abatele de Deptfort privește lucrurile drept

în față, realist: ce vezi, aia există! Iar pe Dumnezeu nu-l vede, Dumnezeu personal nu intră cu el în nicio afacere, ei doi pot întreține relații reciproce numai prin intermediiul lui Moise. Satana, în schimb, vede mai întâi ceea ce nu este, și asta pentru că Satana, dracu' să-l ia, e un romantic. Păi de-asta l-a și mătrășit Domnul.

Leșim în colțul străzii Rudzis. Pe carosabil adastă o birjă necăjită, căluțul ei costeliv își rumegă, cu capul plecat, gândurile-i triste. Magistrul, din contră, arată de parcă ar fi câștigat lozul cel mare, nu-și încape în piele de voioșie.

— Hei. *Fuhrmann*, scularea! La „Alhambra“! Plătesc cu bani curați de hârtie! Hai!

Ehei, încă nu ți s-a uscat inima ca băltoaca pe trotuar, scumpul meu Janis Vridrikis. Ce frumos știi să strigi: „La «Alhambra», *Fuhrmann*!“ Aproape la fel de frumos ca poetul Čaks. Începem un voiaj bizar. Mârtoaga e șchioapă, birjarul – cam prea familiar. Heija, heisa! Jumătate de oră mai târziu poposim în fața „Alhambrei“, pe jos am fi făcut vreo cinci minute, dar o plimbare cu trăsura rămâne o plimbare cu trăsura. Aici

domnește cu totul altă atmosferă decât la „Roma” – alt parfum. De pretutindeni, din toate pragurile, nișele și alcovurile ascunse privirii răzbat hohote sacadate, clinchet de pahare, gălgâieli; într-un ungher strălucește firida unui altar în jurul căruia, în poze ca-n „O mie și una de nopți” sunt instalate douăsprezece hurii: șase cu chip tuciuriu, șase cu piele luminoasă. Ca o strălucitoare tarantulă neagră, stă în picioare, în cotul barului, regina însăși – *Holy red*: i se urâse așteptând să-i pice în plasă o ploșniță mai procopsită. Nu lua în seamă săracimea și plevușca de rând, pe de alde ăștia, dacă nu erau peste măsură de pociți, îi trata cu apă gazoasă și-i expedia la culcare. Altarul e împodobit cu ulcioare verzi, roșii, galbene și albe, cu amfore și oale, în loc de iconostas zărești cele douăsprezece târfe cu buze vopsite din belșug și gene lungi, de numele de familie nu le întreabă nimeni, așa că li se atribuie doar nume mici – sf. Mary, sf. Milia, sf. Melania, sf. Marta, sf. Magdalena, sf. Miriam ș.a.m.d. — le-am enumerat numai pe cele negre, acestea fiind considerate relativ mai focoase. Numele tuturor începe cu „M”,

În asta ascunzându-se pesemne un tâlc anume. Huriile au avut azi o recoltă proastă: domnii și-au făcut apariția cu secretarele, doamnele cu verișorii, iar fetelor nu le-a rămas decât să lânchezească în inactivitate – nici măcar de mâncat nu mâncaseră ca lumea.

Apariția noastră le stârnește o bucurie necontrafăcută și, ca-ntr-o competiție capitaliști, se declanșează concurența.

— Vai, motanel, unde te-am mai văzut? Pune-mi în față un pahar de „portorico” și-o banană curbă.

Mollia presează, pe de altă parte:

— Hei, tu, scoabă ciolănoasă, nu-mi atinge redactorul! Alfredo, parcă-ți plăceau alea durdulii și dolofane. Ții minte cum m-ai pișcat odată?

Trampedahs se învârtă capul printre ele, zâmbind tâmp.

— *Holy Red*, îi șoptesc reginei, amicul meu e putred de bogat, ia-l în alcovul tău și alintă-l din răspuțuri. Ea mă pricepe de la jumătatea vorbei – fac parte din tagma celor cărora le servește pe daiboj apă gazoasă și zâmbete.

Regina roșcovană se lipește dezmierdător

de Janis Vridrikis, îl ia de mână și îl trage după sine în spatele ușii deasupra căreia arde un becuț roșu, iluminând inscripția *Chambres séparées*, blagoslovească-ți ție, doctor în alchimie, Domnul ascensiunea!

Mary se dezlănțuie în sudălmii:

— Cățeaua dracului! Cum pică o bucățică grasă, o și înfașcă!

Apoi se întoarce oftând către mine:

— Unde-ai dispărut atâta timp, motănel? Intrasem la idei, credeam că te-ai însurat. Jos, la „apași“, s-a încins ieri o încăierare pe cinste, păcat că n-ai văzut. Au venit Libigs și Adamaitis de la operă, au scos pianul afară în stradă. Credeam că ai dat și tu o mână de ajutor, că ești, oricum, un tip muzical. Ascultă, nu ți s-a rătăcit vreun lats prin buzunare? Crăp de foame...

Așteptau de la mine minuni, ca atunci, pe vremuri, în pivnița lui Auerbach. Atunci mi se ceruse să plăsmuiesc vin. E-n regulă săvârșească-se minunea!

— Stați jos, sfintelor! le zic. Acolo, în sala rondă. Câte sunteți? Mâncați și beți în contul prietenului meu Algimant, azi își serbează ziua de naștere. Chelner! douăsprezece porții

de *Karbonade*¹ cu varză, savarine
— *Staufkuchen* –, cafea și *Sherry*.

Sfintele se metamorfozează pe loc. În jurul mesei se așază acum douăsprezece ființe jigărite și chinuite care mă privesc în ochi, aidoma unor copii speriați, încercând să ghicească dacă nu-i și asta vreo glumă proastă. Parcă nu-nghit destule de la gentlemenii beți turtă din înalta societate! Când chelnerul aduce comanda, se-nveselesc toate ca una:

— Hei, Ginarella, cum îl cheamă pe amicul tău ăla bogatu'? Nu e cumva de la țară?

— Algimant. Luați aminte voi toate – îl cheamă Algimant.

— Ho-ho-ho! E de la țară, e de la țară! S-a născut în pădure, s-a rugat la buturugi!

Fetele sunt cumplit de banale.

— Mi-e și milă de bietul puști! Părea atât de sănătos, zice sfânta Mignon.

— Numai iute de picior să fie, casieria spitalului plătește despăgubiri pentru daune. Hi-hi-hi, ha-ha-ha!

Ce să le faci, se distrează și ele cum știu, numai la prostii le duce mintea.

¹ Cotlet (germ.).

IX. Frișca

Un autentic. Miracol al „Alhambrei” îl reprezintă savarina, numită aici tradițional *Staufkuchen*, invenția aparținând lui Schumann, fostul proprietar al restaurantului (bătrânul e de fel de lângă Sasmak, inițial se remarcase pe tărâmul umplerii salamurilor; abia ulterior, la Riga, câștigase lauri pe post de cofetar, adunase ceva capital și cumpărase „Alhambra”). Nimeni nu reușise încă să-i smulgă secretul de preparare al acestui desert. Doar eu – client fidel al întreprinderii sale, sau, conform expresiei timpului, *Stammgast* – fiind în relații deloc proaste cu una din fetele care spălau vasele (o letonă cu ochi de peruzea) și ispitind nostima fetișcană cu oarecare mită, am rugat-o să tragă cu coada ochiului la manipulațiile și șmecheriile săvârșite în cotineaua lui de complicele ei, inaccesibilul *magister artium liberalium* – magistru al artelor libere – întru prepararea faimoasei lui savarine, al cărei gust delicat o apropie de standardele internaționale, atinse de-acum

de frișca topită și de bezelele cu frișcă preparate în laboratoarele baronului Engelart.

Puteți aflați rețeta cu de amănuntul în noua ediție revăzută și reîntregită a Rețetarului.

E de prisos să descriu pe larg viteza cu care au dispărut *Staufkuchen*-ele în cele douăsprezece guri flămânde; când totul a fost spălat cu cafea și stropit cu *Cherry* roș-rubiniu, celor douăsprezece desfrânate li s-a ordonat să rupă rândurile: dintr-un moment în altul urma să pice înalta societate – crema Rigăi.

Crema Rigăi este cea de-a doua minune preparată din straturile superioare ale laptelui. Nu ai în fiecare zi ocazia să-ți clătești privirea la „Alhambra” cu un peisaj asemănător. Iată însă că astăzi, la orele zece ale serii, urmează a fi deschis aici balul organizat de societatea de binefaceri și de corporația feminină de ajutorare a copiilor nevoiași. Sunt invitate doar speciemenle cele mai bogate și mai influente din rândul negustorilor, politicienilor, industriașilor, jurnaliștilor și chiar al miniștrilor; așadar, doar cei care au puțința și dispoziția să-și

manifeste generozitatea, desfăcându-și larg băierile pungii pentru acoperirea cheltuielilor administrației, precum și ale celor de reprezentare necesare celor două societăți.

Politicos, dar decis, un majordom respectabil pofti oaspeții adunați în sala rondă să treacă fie în separeuri, fie la bar, fie să coboare în pivnița „apașilor”, unde, ca de obicei, atmosfera va fi veselă și însuflețită. Adamaitis își făcuse deja apariția.

Pe Ambrerod parcă-l înghițise pământul, am de aceea toate argumentele de a mai zăbovi în sală. Ceasul arăta deja ora nouă. O oră întreagă nu i-a fost de-ajuns nesățiosului Algimant?

Am invitat-o pe Mary să flecărim nițel, deocamdată se aerisește clădirea: vor să alunge din ea scârnavă duhoare a alcoolului. Ne strecurăm într-o nișă ascunsă privirilor de o draperie prăfuită din pluș.

— Să stăm puțin aici, să mai vedem și noi... Aici e bine, nu e curent. Țsta, sigur, e un adevăr de netăgăduit, dar șpilul e altul. Mary e o fată de la bar, și un om cumsecade nu se poate arăta în ochii preanoratei societăți cu o asemenea ființă. Dacă s-ar lăți zvonul că m-

am afișat cu o surioară de la „Ahlabra“, nu m-ar mai primi nicio familie respectabilă. A, o *chambre séparée* e cu totul altceva. Acolo petrec pe rupte tații acestor onorabile familii, la fel și fiii lor, dar ferească sfântul să sufli o vorbuliță pe tema asta... Despre așa ceva se vorbește doar în șoaptă... O trimit pe Mary să aducă o sticlă de vin franțuzesc. Să-ți ieși din minți, nu alta: o sticlă de *Coq de bruyère* costă douăzeci și doi de latși bătuți pe muchie. Englezescul *Mumms* e încă mai scump, noroc că-n momentul de față nu se găsește la „Alhambra“. Trecem sticla în contul lui Ambrerod. La urma urmei, așa sună pactul – ce să-i faci, bătrâne, școala costă bani.

Fata bea înspăimântându-se: douăzeci și doi de latși e prețul rochiței sale de mătase.

— Serios? Atunci hai să bem rochița!

Devin frivol.

— Lasă, lasă, n-o lua așa! N-are rost, șoptește Mary. Oh, ascultă!

Prind un zgomot – ceva între sughiț de plâns și geamăt. Sunetele vin din sală. Dau ușurel draperia la o parte.

Zăresc într-un ungher un oaspete – unul

singur – cu capul cuprins în palme, prăvălit cu pieptul peste o baterie de sticle deșarte. E îmbrăcat într-un frac groaznic de pătat, cravata-i e deznodată, chelia îi e înconjurată de un inel de păr țepos, asudat. Oaspetele se vaită; în mijlocul sălii, în picioare, îmbrăcat într-un sacou la două rânduri, văd un tânăr care, zâmbind satisfăcut, își notează ceva într-un blocnotes. Și face asta demonstrativ, teatral. Ei, dar mi ți-l cunosc pe fantele ăsta, e Sașa Grinstein, colaborator al revistei de scandal „Secrete”¹. Confrații într-o meserie îi spun „ziaristul-revolver”, mai e poreclit și „banditul presei”, dar pe Sașa Grinstein aceste titluri nu-l supără, din contră, chiar se mândrește cu ele. Lumea se teme de Grinstein ca de foc și de holeră. Specialitatea lui – colecta de anunțuri.

În ce fel se poate face asta?

Se intră într-un birou, este chemat șeful. Fiți amabil, poftiți... Vă mulțumesc, așadar revista „Secrete” dorește să insereze în paginile ei un anunț al firmei dumneavoastră, costul anunțului este cinci sute de lei, contul nostru curent este cutare și cutare...

¹ În letonă: „Noslepums”.

Şeful plăteşte.

— De ce atât de mult? Plătesc bani peşin, primiţi, vă rog, cincizeci în argint...

— Păstraţi-i pentru domnia voastră... Sunt profund dezolat, onorat concetăţean! Sunt convins însă că vă veţi răzgândi după ce veţi citi în paginile revistei noastre o mică schiţă relevând legăturile domniei voastre cu „Banca Lambardă” şi „Lats-ul de aur”, care au dat faliment alaltăieri şi ai căror domni directori şed frumuşel la loc sigur. O schiţă aşa, micuţă, însoţită de fotocopia acestei scrisori, priviţi-o. Aţi adresat-o directorului Kapostas, dar – să vezi încurcătură – misiva dumneavoastră a nimerit, Dumnezeu ştie cum, în cutia mea poştală, *parole!* Ce credeţi, firma domniei voastre îşi va putea continua existenţa după publicarea unei asemenea schiţe?

Chipul şefului se acoperă de pete roşii. Ia carafa cu apa. Şi întreabă cu voce răguşită:

— Cât costă scrisoarea?

— Scrisoarea — trei sutare, anunţul — cum ne-am înţeles — cinci. Şi le-am lăsat atât de ieftin numai pentru că vă respect, *boss!* Vă puteţi bizui pe mine, sunt în stare să sar în foc

și-n apă pentru dumneavoastră. Vă sunt infinit recunoscător! Dar de acum înainte fiți mai prevăzător în chestiunile bănești, vă previn ca leton pe leton! Doar suntem amândoi membri ai Clubului Național.

Mary trage și ea cu ochiul de după draperie și pufnește:

— Fii atent, Poșircă e încă aici... Gata, e un om sfârșit. Ptiu! Uite la el, se smiorcăie ca o muiere! Și fata prinde a-mi povesti ce hram poartă acest Poșircă. *O tempora, o mores!*

Altminteri, Poșircă n-are cu poșircă nici în clin, nici în mână, e vorba de fapt de faimosul avocat Stakelberg, pe care a pus stăpânire visul de a intra în seim. A încercat omul în fel și chip. Și-a înființat chiar un partid al său, VFLV (Victimele Furtunilor de pe Litoralul Vidzemului), dar a suferit un eșec rușinos în alegeri. Acum a aderat la centru, a descoperit un nou mijloc de a ajunge la mult râvnitul fotoliu de deputat și s-a pus vârtos pe treabă: a năimit niște flăcăi voinici (din rândul intelectualilor șomeri), având sarcina de a duce scrisori diverselor văduve și fete bătrâne cunoscute de el. Era o muncă în acord – zece latși pentru atâtea adrese. În

aceste misive, Stakelberg o încunoștința pe *madame X* sau pe *mademoiselle Y* că el, avocatul J.St., e neînșurat și îi cere sus-numitei să-și dea al dumisale onor. vot la alegerile în seim în favoarea lui, deoarece domnul (J.St.) este de mult aprins de iubire pentru respectiva *madame X* sau *mademoiselle Y*, că e copt pentru înșurătoare și, după alegerea sa în seim, e gata să-i ceară mâna.

Rămân, cu respect, al dumneavoastră preaplecător servitor...

Operațiunea a fost adușmeacă de concurență - naționaliștii creștini, care au dat fără întârziere sarcină ziariștilor-revolver de la „Secrete” să-l anihileze. Dar, cu toată străduința depusă, Sașa Grinstein nu izbutise încă să pună mâna pe niciuna din scrisorele - parcă le înghițise pământul pe toate.

Și iată că în dimineața asta, intrând la „Alhambra”, Sașa îl zărise pe Stakelberg beat mort, horcăind într-un fotoliu. Banditul presei realizase, firește, că numai unul Dumnezeu îi pusese pe tavă namila asta zvăpăiată: în aceeași secundă, în minte îi încolțise ideea. Grinstein o convinsese pe Mary să se cațare

pe genunchii avocatului turmentat, să se lipsească de el într-o îmbrățișare pătimașă, pentru a fi fotografiați amândoi într-o poziție corespunzătoare, în sclipățul focului bengal. Ce *madame* sau *mademoiselle* o să mai aibă acum încredere în logodnicul care i-a cerut mâna? Unde-o să-mi găsiți tâmpita care, după ce va fi văzut poza publicată în „Secrete” și după ce va fi citit articolul „Iminenta căsătorie a avocatului J.St. cu «M», o fată de la bar”, îl va mai gratula pe acest ticălos cu al său „onor. vot”?

Pentru ziaristul-revolver venise ziua cea mare, alerga întruna de la „Alhambra” la creștini și înapoi. Licităția era în toi.

În zori, Poșircă oferise două sute – creștinii pretinseseră două sute cincizeci. La prânz, Poșircă ridicase prețul până la trei sute, dar creștinii ridicaseră ștacheta.

— Trei sute treizeci și trei de latși! În acest punct, avocatul, vlăguit, izbucnise în hohote de plâns, îngânase cu un sughiț – patru! — și se prăvălise pe masa invadată de sticle. Mai mult, chipurile, nu i se putea cere!

Sașa părea că se potolise: dacă cerea mai mult, n-ar mai fi obținut nimic. Ai dracului

zgârciți, creștinii – trei sute treizeci și trei de lași constituie limita generozității lor.

„N-are decât să intre în seim. Ce pierd eu? se gândea Grinstein. În fond, suntem toți de-ai noștri, un leton nu se cuvine să-i pună bețe-n roate altui leton“.

— Și tu ți-ai dat obolul la afacerea asta murdară? o întreb pe Mary.

— Na-ți-o bună, auzi, murdară! Unde-mi era curățelul – Poșircă! Toți sunteți murdari ca porcii.

— Cum, și eu?

— Tu n-ai crescut încă. Dar o să crești și-o să fii și tu o scârnăvie. Prosit, purceluș!

Amuțesc, o privesc pe Mary și mă minunez – de unde atâta siguranță de sine la ciovlica asta? Domnișoarele îi spun târfă. Maică-sa a fost fără-ndoială spălătoreasă, taică-său – un bețiv. Iar ea are deja cearcăne vineții sub ochi, n-apucă nici treizeci de ani în spelunca asta. Și doar i-o da și ei prin gând că undeva, aiurea, există și cer albastru, și nori curați, și păsări cu aripi albe zburând deasupra capului.

Aceste gânduri sunt tributul dat sentimentalismului și egoismului meu, un fel

de eșapament pentru suflet. La mai mult nu pot tinde. Imposibil să mai schimb ceva, unde mai pui că sunt și leneș, îmi place confortul: mă spăl pe mâini la fiecare jumătate de oră... Să uit de toate, să mă îmbăt de muzică. Cu ce-l servim astăzi pe domnul? Cu „Nocturna” lui Chopin, sau cu „Serenada nocturnă” de Mozart?

Pornește să bubuie jazul, așadar Fomins și banda lui au sosit deja. În acest moment, în nișa noastră își vâra capul un tânăr palid, în frac, cu lațe pomădate:

— Aici sunteți prea expuși, se vede din sală. Mary, du-ți-l pe papă-lapte ăsta și termină-ți treaba cu el, la garderobă e plin de doamne, zice el, străpungându-mă cu o privire bănuitoare.

— Nu te mai holba așa, râde Mary cam forțat. E băiat de treabă, muzician, nu e nimic între noi.

— Muzician? necunoscutul îmi întinde niște degete lungi și galbene. Sunt din balet. Mă cheamă Valters.

— Pe mine Christopher. Și sunt din iad.

Valters râde îndelung, își închipuie că e vreo glumă.

— Vasăzică, Satana în persoană! Eu sunt Gigolo!

Gigolo! Așa arată deci un Gigolo, unicatul secolului douăzeci, vlăstarul denaturat al zeiței Terpsihora, năimit de proprietarul „Alhambrei“.

Gigolo are sarcina de a dansa cu doamnele singure, de a le face mici servicii, de a se purta cu ele seducător, de a le conduce acasă și, în caz de necesitate, de a rămâne la ele peste noapte. Nu i se dă leafă, dar pentru șansa de a-și câștiga existența îi varsă șefului un procent stabilit prin contract. El, firește, mai vămuește procentul. Dar pas de-l prinde! Cine poate afla cu exactitate posibilitățile și generozitatea doamnelor...

— Îngrozitor! se lamentează Valters. Șeful a vrut să-mi dea un picior în fund, că-i rău ca o năpârcă; ieri n-am venit. Și, vezi dumneata, a avut nevoie de mine *madame* Lasmaniha. Dar aveam spectacol la studioul de balet, dețin rolul principal – regele Sabei. S-auzi și să nu crezi. Acolo sunt rege și nu primesc o para chioară, aici sunt un nimeni și câștig cât un rege. Orice s-ar spune, arta cea mai înaltă e să trăiești astfel încât să-ți păstrezi oasele

întregi – tu ce zici, muzicianule? Și adaugă pe neașteptate: Numai să nu te vâri în sectorul meu, c-o iei pe coajă...

Desdemona pălește și așteaptă urmarea.

Mătur cu privirea degetele negricioase ale lui Othello, bicepsii piperniciți pe care-i ghicesc atârând fleșcăiți sub mânecile fracului elegant. Dați-mi voie să zâmbesc! Setea de viață în cea mai rudimentară formă a sa. Dar e specifică acestui iad, al cărui locatar am devenit.

Brusc, maurul începe să se laude. O face, neîndoielnic, pentru a o îndurera pe Mary, căci e de felul lui un sadic.

— Să mor dacă știu de ce se-nnebunesc toate damele după mine. Doar mai lucrează aici și Jaša Teitelbaums. Dar ferească sfântu' să nu vin într-o seară, că-i sfârșitul lumii... Lasmaniha mi-a trimis-o într-o goană pe Minna — cu flori, ciocolată, marmeladă... Doamne, dacă află bătrânul... Se interesează întruna dacă nu-s cumva bolnav, dacă mi-ajung banii... Cum să-mi ajungă, zic, numai fracul cât mă costă, ce să mai spun de pantofii de lac, se jerpelesc de atâta dansat cu domniile voastre... Eh, ce să le faci! Femei

fel și fel. Eu, unul, le-am împărțit în patru categorii. Când sunt solicitat de o *madame*, încep prin a o studia pe-ndelete. Din prima categorie fac parte damele pentru care dansul e un sport. Astea vin sâmbăta destul de devreme, pe la nouă-zece, te fugăresc ca pe-un animal și nu plătesc. De-astea trebuie să te izbăvești cât mai repede. Din a doua categorie fac parte cucoanele a căror viață familială șchioapătă... Vin cu soții și se plictisesc de moarte. În cazul în speță, trebuie stârnită gelozia! Expun condițiile limpede și concis: atâția latși, și într-un sfert de oră soțul va fi cuprins pur și simplu de turbare; dar plata anticipat. Astea plătesc așa și-așa și se topesc rapid. Dacă n-apuc să le percep taxa – adio și n-am cuvinte. A treia categorie sunt damele purii. E dezirabil să te edifice inițial cum preferă să danseze: sobru, la obiect, sau invers, să zicem, mai vioi? Ăstora trebuie să li te adresezi politicos, extrem de curtenitor. Curând încearcă să-ți fixeze o nouă întâlnire. Îți propun bani. Trebuie să refuzi categoric, să ripostezi indignat: *madame*, nu pot primi bani de la dumneavoastră, ați trezit în mine un anume sentiment, iar sentimentele nu se

cumpără cu bani. Să încheiem această discuție! După a doua sau a treia întâlnire, tipa îți îndeasă pur și simplu pachetul de bani în buzunarul de la piept, dar ăștia nu mai sunt nici aramă, nici arginți, ci dovada iubirii. E o categorie relativ rar întâlnită, este în schimb statornică și integră din punct de vedere etic. A patra categorie se lasă inițial foarte greu descifrată. E compusă din damele care scornesc despre sine brașoave înduioșătoare și biografii nemaiauzite. De regulă sunt, chipurile fie contese ruinate, fie mari actrițe, fie soții de ambasadori, fie milionare incognito etcaetera. Mint, și ajung să creadă și ele în basmele lor. Nu-s întregi la minte – niște nepricopsite și miloage – ce mai, niște schizofrenice. În final, le împrumut patru centime de tramvai. Dumnezeu mare, păi așa, mâine-poimâine ajungi să cerșești pe stradă!

— Gigolo! răsună vocea cuiva.

— Gigolo! *Madame* Kamkina, a treia măsuță pe stânga, marș! În nișă se strecoară un cap cu favoriți suri. E majordomul. Mary, te rog să părăsești incinta. Iar pe dumneata, tinere, nu te-ar aranja o *chambre séparée*?

— Rămân aici, sunt invitat, mint eu cu nerușinare. Când va apărea tânărul cu care am venit, îl conduci aici.

— Cum poruncește domnul, face majordomul, îndepărtându-se.

Între timp, Mary pierise pe tăcute. Asta nu-i rău, singur fiind, îmi pot permite să trag la o parte draperia. În înalta societate mă simt ca peștele în apă și ca ursul la prisacă, în cercurile selecte sunt cunoscut drept „spiritualul *Kommilitone*¹” (cântă superb la pian, în secret chiar compune!), știu să ascult flecăreala cucoanelor, să flecăresc când ele tac, pe scurt, mă adaptez mediului. Ce să-i faci – vrei boabe de porumbar, intră și le caută-n hățiș, nimerești între lupi, urlă ca ei.

Sala e ticsită de public rafinat. Invitații de onoare șed întocmai ca bujorii și gherghinele în toaletele lor de seară, din sală răzbate o rumoare reținută, mirosul grobian de locantă e îndepărtat de parfumul abia perceptibil *des dames grandes*. La o masă rotundă, exact vizavi de nișa mea, le zăresc pe cucoanele din societatea de binefaceri și din corporația asistenței feminine: *madame* Meyer,

¹ Coleg de universitate, de facultate (germ.).

madame Frisenbruder, apoi nevasta lui Smerlin și *mademoiselle* Okolo-Kulaka, precum și *madame* Birzenek, lungă și slabă ca un țâr. Oh! Îmi încovoi adânc grumazul în direcția fixată, cu alte cuvinte îmi împlânt bărbia în piept și mi-o mențin astfel preț de câteva secunde – asta e culmea rafinamentului... Evantaietele tresaltă aprobator... Sunt iertat, în pofida faptului că sunt singurul care nu poartă frac astă-seară. Să fi știut din timp, dădeam o fugă la Klavins sau la Sneider și-mi închiriam unul. Nu cred că Janis Vridrikis mi-ar fi refuzat cinci latși – fracul e, totuși, salopeta de lucru a muzicienilor și petrecăreților. În general însă, mie mi se permit aici mai multe ca altora: din pricina neorânduiei mele vestimentare, trec drept excentric. Doamnele surâd condescendent: oh, dar e Christopher, lui îi sade bine, el își poate permite...

Tot e bine că doamnele n-au habar că la baza așa-zisei mele neglijențe vestimentare stă, de fapt, sărăcia. Nu mi-ar ierta un asemenea neajuns. O duc de pe o zi pe alta cu pâine și cvas. Iarna, când dau lecții, încă mai merge, acum însă mă împrumut de pe

unde apuc: iau de la unul ca să-i dau unui al doilea, de la un al treilea ca să-i înapoiez datoria celui de-al doilea. Lumea e plină până-n gât de datorii, nașii nu mai semnează cambii, nașele își ocărăsc finii flușturatici – viață e asta? La un moment dat, ajunsesem să cumpăr din piață scrumbie afumată de douăzeci de centime, pentru ca apoi să fug cât mă țineau picioarele la cantina studentească din parcul Vermands, unde se dădea la masă pâine pe gratis, să-nfuleci până crăpi! Se întâmpla uneori ca, înaintea lecției de muzică, să fiu poftit la o gustare. Vedeam în camera vecină masa-ntinsă, pe ea – un scrob cu scrumbii de Estonia. O, mulțumesc, dar dumneata, domnișoară, treci, te rog, în salon și începe să cânti, de ce să pierdem vremea? Rămas singur, tăbăram și înfulecam pe rupte... Probabil că pasiunea mea pentru cărți de bucate și mâncăruri rafinate mi se trage tocmai din faptul că nu mi se-ntâmpla niciodată să fiu sătul; la sfârșitul lunii mai ales, să-mi fi dat un castron plin ochi cu terci, îl goleam cât ai clipi!

Acum, spre deosebire de trecut, îmi merge strălucit:

Dumnezeu mi l-a trimis plocon pe Trampedahs, dar unde dracu' a dispărut de atâta vreme?

— Christopher! Barberina! Vino-ncoa', hai, nu fă mofturi!

M-au descoperit Frosch, Brander și Calitis. Stau la o măsuță chiar în mijlocul sălii, în fața lor tronează un recipient cu gheață, cu o sticlă plată în el. Răcnesc cât îi ține gura:

— Barberina! Barberina!

Începe să fie penibil. Nu-mi rămâne decât să mă strecur printre măsuțe către ei, altfel pas de-i potolește pe neobrzăzații ăștia.

Porecla „Barberina” s-a lipit de mine primăvara trecută. Fusesem angajat într-o cafenea proaspăt inaugurată - „Barberina” - , unde mi se promisese o plată bunicică. Trebuia să improvizez zilnic, de la cinci la șapte, în spiritul lui Gershwin și Witman, la un măreț pian *Steinway*. Așa era moda: să cânti în surdină ca să nu le împiedici consumatorilor conversația, pianul trebuind să sune numai așa, între altele... Pe mine ocupația asta mă plictisise curând, colac peste pupăză, patronul (căruia, de altminteri, îi aparținea și magazinul de partituri de pe

strada vecină) dăduse faliment cu mare tam-tam (ceva erori de calcul). Și iată cum se dusesse pe copcă acel stabiliment deștept conceput, doar porecla – Barberina – îmi rămăsese agățată mie.

— Servus! strigă Frosch.

— Stai jos, Barberina! mă îmbulzește Calitis într-un fotoliu. Brander te va adăpa cu un coniac-lichior de ploșnițe.

„Indestructibilul trio” – astfel se autointitulează cei trei. Sunt tustrei vlăstare de bogătași, se străduiesc și nu reușesc să toace banii străbunilor. Acest „trio” aparține categoriei de studenți care nu termină universitatea – mai curând, universitatea îi termină pe ei. Băieții ăștia n-au în viață o țintă a lor, n-au aspirații. Și totuși, nu-s băieți incapabili. Mai cu seamă Frosch, care studiază filologia de opt ani. E relativ citit, s-a prins câte ceva de el, dar cunoștințele nu-i sunt de niciun folos, în capul lui e un adevărat talmeș-balmeș de noțiuni. E un zeflemist sinistru și veninos prin natura lui. Critică ordinea existentă, își bate joc de înalta societate, scrie povestiri și pamflete pe care e dispus să le tipărească și să le editeze pe

banii lui – cred și eu, îi dă mâna. Simt că Frosch n-ar avea nimic împotriva să-mi câștige simpatia, odată chiar am locuit la el, în casa lui din Mezapark (pe vremea când n-aveam unde mă aciui), de atunci ne spunem unul altuia Flausch, adică frați de cameră. Mie-mi e pe plac stilul caustic al lui Frosch, cu toate că „al cincilea” — Janka Somerset (care, nu se știe de ce, a devenit de-o vreme foarte retras, studiază, probabil) – spune că asta nu-i la Frosch decât o poză ieftină. Calitis este bădăran până-n vârful unghiilor, se trage din baroni rustici și nu se înțelege cu Frosch în probleme de politică. Calitis e de partea latifundiarilor; odată, în timpul unei mari sărbători, când însuși liderul amintiților latifundiari trecea în revistă, pe Esplanadă, defilarea aiszargilor, Frosch slobozise dintr-un sac un vier negru, fiară ce cu un răcnet mare se repezise de-a lungul gărzilor ce se aflau aliniate în flanc, sperându-l în așa hal pe lider, încât acela poruncise să fie stârpiți până la unul toți porcii negri, din Liepaja la Aluksne inclusiv. Cât despre Brander, acesta-i un flăcău mai simpluț, deviza lui e „locșorul meu favorit e-n beci, călare pe-un butoi cu bere”.

Știe cânta refrenul ăsta pornind de la bas profund și sfârșind în tonalitate de tenor liric, într-atât de generos e diapazonul gâtulejului său, bine uns de udeala din berăriile lui Kimels, Tanheizers, Kokmuizers și Nauksens.

Un bătrân cărunt, cu ochelari și fizionomie trandafirie, se ridică de la masă și ține o cuvântare. Este Reinholds Ozolings, figură ce a devenit subiect de anecdote, mare industriaș, bancher și fost ministru, care și-a schimbat fostul nume indiscutabil leton după moda germană - Osoling. E vestit prin zgârcenia lui de pomină și prin stâlcirea sălbatică a limbii materne, fără însă a cunoaște ca lumea nicio limbă străină: e ein om care bine cunoaște la el preț!

— *Roma est imperare orbi universo*¹! o ia el de la Roma antică, spre a demonstra cât de atotputernică e Riga și patriciatul ei. Reinholds Ozolings jertfește cu mâna lui un lats pentru copiii sărmani (scoate din buzunar un portmoneu, numără ceva mărunțiș pe care îl întinde șefei secției de binefaceri, *madame Meyer*. Aplauze, veselă însuflețire!). Urmați exemplul Romei antice.

¹ Roma înseamnă a stăpâni întregul univers (lat.).

— Ați auzit cum a cumpărat Reinholds vin mai deunăzi? Întrebă Frosch.

— N-am auzit. Zi-i!

— S-a dus la Sars și Kavicels și a cerut două lăzi din cel mai bun vin. Șeful magazinului s-a minunat: dar, excelență, fabricați pe moșiile dumneavoastră și trimiteți la magazine cele mai bune soiuri de vin din scorușe.

„Ich nu pei asta porkerien, face bătrânul. Dai la min ceva ca lum, strainen!“

„În acest caz, vă pot recomanda un excelent vin caucazian. Abia l-am primit“, propune domnul Kavicels.

„Ich nu pei fin rus! Refiuz prințipialen marf trimis deine communișten“.

„Dar, excelență, faceți totuși comerț cu in rusesc“, îi scapă lui Kavicels.

„În e alt gheșeft, eu la tine nu in cer, fin cer, ticăloșein!“

— Ho-ho-ho! Toarnă, ticăloșein!

Doamnele din societatea de binefaceri, socotind potrivii să reînvie vechile datini și obiceiuri, au hotărât ca balul de astă-seară să fie deschis de cotilion, iar ele să fie înveșmântate în straie cusute după moda anului 1860. Doamnele pretind la onoarea de

a fi considerate aristocrație letonă — ajută-le, Doamne! Frosch surâde satisfăcut: manierele și ținuta acestui cuconet, zice, demonstrează cât se poate de limpede că bunicile aristocratelor noastre umblau desculțe. Și asta încă nu-i tot hazul.

Consoarta generalului Smerlin, cu toaleta-i elegantă — o *Crêpe Georgette* gri, brodată cu fir de aur, cu două volane - închide pe loc gura tuturor pizmașelor. Concurentele pălesc. Dar generalul, unde-i, mă rog, generalul? De ce e singură generăleasa?

Capetele se apropie precipitate, buzele freamătă, se transmit în șoaptă supoziții... Toți au observat... în ultimul timp generalul a îmbătrânit rău, pare distrat, și ce pungi are sub ochi...

— L-au lăsat doagele și nu-l mai țin oasele, vrea să facă Brander un spirit, dar vai, e cam subțirel.

— Domnule, sunteți așteptat! mi se adresează majordomul, mijindu-și expresiv ochii.

În sfârșit! A apărut Algimant Ambrerod, vom putea cina.

Îl urmează pe majordom din coridor în coridor,

din pasaj în pasaj, înainte de a poposi în fața unei uși păzite de un tip cu nas de boxer. Straja vrea să-mi ațină calea, dar călăuza îi strecoară un „de-al nostru”, îl dă deoparte și-mi deschide larg ușa care dă într-o încăpere – ceva între vestibul și anticameră. Își face apariția *Holy Red*, nemulțumită, agasată, acră ca o murătură.

— Mocofanul tău de țărănoi e un degenerat – fulgeră regina. Nici n-a intrat bine, că s-a și apucat să întrebe de prețuri și cheltuieli, își nota totul temeinic într-un blocnotes... Mă luase cu frig la picioare, ce mi-am zis – precis e de la poliția de moravuri, de la crucea albastră sau de la curatorii pentru combaterea beției. Ca să-l țin departe de păcat, l-am luat de-o aripă și i-am dat brânci direct aici, unde alți patru țicniți dezbrăcați la jiletci se jumulesc de azi-dimineață unul pe altul, l-am așezat alături, să joace dracului și el... A venit și generalul Smerlin – cum a descălecat, direct la masa de joc. Și-a adus și o gorilă, e din poliția secretă, bătrânul zice că-i e șofer. S-au aruncat la mize mari. La început, amicul tău a avut noroc, de-aia s-a și înfierbântat, s-a apucat să dubleze, apoi să

tripleze miza, numai că taman atunci norocul s-a mutat la Smerlin — adineaori a spart a opta bancă. De-asta am trimis după tine. Du-ți-l de-aici pe Algimant, că mi ți-l curăță ăștia ca pe-un tontălău, nu-i lasă nici bani de frânghie, să se spânzure... Intră și spune-i că-l cheamă nevasta: aici nimeni nu se teme decât de neveste! Dar să nu-mi mai aduci un îngălat ca ăsta, că stricăm prietenia.

Holy Red mă lasă singur și iese bombănind – o seară ratată. Ai-ai-ai, Janis Vridrikis Algimant! Că mototol mai ești, te-aduc în iadul cel mai veritabil, și încă în tinda iadului mă pui în situația să te scot din încurcătură. A meritat oare să-ți vinzi sufletul de vreme ce nu există în tine nici cea mai mică pornire spre păcat? Ești mai imun la iad decât la gripă...

Bat tare în ușă și o deschid. Și, cum se obișnuiește a se scrie în asemenea situații: fum să-l tai cu cuțitul, dușumeaua împănată cu mucuri de țigară. În mijloc, în jurul unei mese învelită în postav verde, se află câțiva bărbați – și-au scos hainele, și-au suflecat mânecile cămășilor. Algimant al meu e printre ei, rămas și el doar în cămașă și-n

nădragii lui culoarea puiului de găină. Mâinile-i tremură, privirea îi emană o strălucire nefirească.

— Se află cumva aici profesorul Algimant Ambrerod, doctor în alchimie? Il cheamă de urgență soția.

Fizionomii nădușite se întorc iritate spre mine. Algimant întreabă năuc:

— Ce soție? A mea?

Un bărbat obez, cu obraji purpurii și pungi sub ochi, cu păr cărunt țepos, ca de arici, lovește brusc cu pumnul în masă:

— Cine ți-a dat drumul? Profesorul nu poate pleca! Aici nu e obiceiul să pleci când ți se năzare.

Este faimosul general Smerlin în persoană.

— Vă cheamă de urgență soția, e vorba, desigur, de ceva serios, insist.

— Închide ușa pe partea cealaltă, tinere! Altfel pun șoferul să te dea afara.

— În acest caz, domnule general, mă voi adresa soției dumneavoastră. Alături, societatea filantropică dă un bal. Tocmai am dansat cu doamna, mint eu și mă prefac că vreau să mă duc după nevasta generalului.

— Stai, stai, tinere! Guzganul bătrân a slujit

În armata țaristă, apoi la Kolceak. De acolo i se trag și expresiile. Ți-l bag undeva pe doctorașul tău, pe profesorul ăsta, n-are decât să se ducă la toți dracii... Cine dă? Pun trei latși, pe toți banii!

Ne înșfăcăm în grabă pălăriile și ieșim în stradă. Treptat, Janis Vridrikis își revine. Din păcate, trezirea este pentru el chinuitoare, dureroasă.

— Per global, am pierdut trei sutare... Minunat! Iar dumneata, Christopher Marlowe, numești asta amuzament... Ba se cheamă jaf, și încă săvârșit cu o rea intenție crasă. Și mult lăudata dumitale *Holy Red*! Nu m-a lăsat nici să cinez ca lumea, acum dinadins nu mai mănânc, și nici dumitale nu-ți dau... Doamne, Dumnezeuul meu, de ce m-ai părăsit, câte nu puteam face cu astea trei sutare! Câte porții de icre negre puteam comanda... Ce porții, puteam să mă scald din cap până-n picioare în icre... La ce bun tinerețea nou-dobândită, la ce bun forța virilă? Cui îi sunt toate astea de folos? Și ce-ai făcut dumneata, Christopher Marlowe, ca să pui frâu nesocotinței mele? Unde erai când mă curățau de parale? De ce ai vârât un puști

lipsit de experiență în ghearele unei bestii ca *Holy Red*? Nu-mi puteai da un sfat ca tovarăș mai vârstnic în ale distracțiilor? Doar ții minte, când abia intrasem, m-a primit așa de tandru o fecioară fermecătoare, spuneai chiar că e o sfântă. M-a îmbrățișat, mi-a spus motănel, m-a sărutat... Mirosea a mărar. Iată făptura făcută pentru mine... Am înțeles asta de la prima privire. Fata aceea m-a rugat să-i cumpăr banane... Auzi, banane!... Doamne, că prost mai sunt... Cât puteau costa niște banane – în cel mai rău caz zece, cinsprezece latși... Dar trei sute?... O să reclam... Ce general e ăsta? Las' că încondeiez eu iadul ăsta de tripou în „Satiricon“! Una cu pământul îl fac... Sub titlul „Cum câștigă bani un general“... Nu, mai caustic! „Generalul locurilor rău famate.“ Ha-ha! Va fi cea mai bună operă a mea – n-ai citit-o încă?

Disperarea, mânia, mireasma liliacului alb, cârligul lunii pe bolta de sineală, umbrele miezului de noapte l-au lipsit de judecată pe spițer, așa că nu răspund întrebării lui neghioabe. Mergem pe lângă castanii în floare, pe Colina Bastionului.

— Nici să mănânc n-am apucat, continuă să

se smiorcăie Janis Vridrikis.

Se oprește fără veste sub felinarul cu gaz ce irizează o lumină galben-licăritoare, își lipește fruntea de stâlpul zgrunțuros din fontă și se pornește pe plâns. Da, plânge în hohote! Consternat, ascult șoapta sugrumată a unei rugăciuni ce sună aproape ca un descântec:

O noapte! Sfântă, măreață, înstelată noapte!

Trimite-mi iubirea! Clară și transparentă precum cristalul roz, cu petale de mac, delicate în mânuța ei albă ca floarea de liliac... Trimite-mi-o pe Margareta

Încremenesc. Ce modulație neașteptată, uluitoare. De la *Eier*, *Butter* și *Speck*, la *sentimento sentimentissimo*! Dar îi văd lacrimile! Janis Vridrikis nu joacă teatru, prezintă pur și simplu fenomenul psihic al dedublării personalității. Trebuie, prin urmare, să fiu pregătit și în viitor pentru asemenea răbufniri sufletești.

Ce i-oi fi trăncănit despre această Margareta? Nu cunosc niciun fel de Margaretă. O singură dată, vrând să-l duc în

ispită, bâiguiseam cum că-i voi face cunoștință cu o damă bine făcută – plete blonde cu sclipiri de aur, jumătate poloneză, picioare fără cusur (ca orice slavă), ținută de-a dreptul seducătoare. Atât și nimic mai mult! Și el a mușcat momeala cu tot pliscul! Sfinte Cristoase!

Trebuie să încerc să-i explic cumva, în parabole, că de data asta s-a înșelat amarnic. Ne așezăm pe o bancă în mijlocul verdeții, în parcul de pe malurile canalului. În fața noastră se întinde un strat de regina-noptii și roze proaspăt sădite. Până-și șterge magistrul lacrimile, încep...

Era o noapte ca aceasta, deși nu atât de parfumată, pot spune mai curând fetidă...

Colindam prin East-End. Ulicioarele sunt aici cumplit de întortocheate, dar în final duc la Tamisa, pe malul căreia s-a aciuit teatrul nostru – mă rog, nu-i el chiar teatru, e mai curând o șatră găzduind o trupă de comedianți ambulanți. Cu toate astea, la noi se produc stele. Îl ții minte pe Ben Jonson (nu, nu doctorul din Cesis!)? Dar pe William? Nici el nu era de lepădat, personal am cea mai bună părere despre el, dar inima mea îi

aparține lui Mary, i se mai spune și Bruna Mary. Ți-o spun la ureche, abate, nu mă mândresc în chip special cu asta. Toate s-au petrecut din pricina acelui William... O, ce actriță minunată! Spune-i cum dorești – Mary, Margareta, asta nu schimbă esențialul: o iubesc, dar ea nu există... Nu, e doar o născocire, un personaj zămislit de imaginație... Un obscur autor de piese a inventat-o și i-a destinat rolul iubitei lui William. Am mușcat amândoi dintr-un cârlig gol, aruncat de un scriitor obscur. Jesus Maria! Ca să trăiești, ai absolută nevoie de idealuri, iată esențialul! Tu, abate, ai unul, fie el inexpresiv și sărac – căci imaginația ta nu poate depăși nivelul acelui Rețetar, ediția 1880. Dar un ideal rămâne totuși un ideal, și, oricare ar fi el, în timpul acțiunii lui suntem dispuși să ajungem și de batjocura lumii, în numele lui creăm minuni, suntem capabili de crime, idealurile slujesc drept excelent sprijin întăririi și fundamentării puterii personale, idealurile sunt urmate și de papi, și de hoții de buzunare. Iartă-mi, abate, necuviincioasa alăturare. Sper că nu mă vei da pe mâna inchiziției puritane și că nu-i vei expedia nașei

mele, miss Campbell, o epistolă la Kilmarnock, ca să mă lipsească de unicul meu subsidiu, atât de necesar pentru continuarea cursurilor mele de formare în instituțiile de înveselire ale East-End-ului. Roagă-te pentru mine, preacuvios abate, suflet neprihănit!

N-apuc să-mi termin monologul – mă rog, să-i zicem digresiune artistică – și abatele – oh, pardon, Janis Vridrikis, zvâcnește de pe bancă, împungând bezna cu arătătorul:

— Iat-o! Ea e!

Urmăresc cu privirea direcția indicată.

În lumina palidă a felinarului, zăresc pe podețul de peste canal o femeie care, înclinată ușor peste balustradă, privește apa. Strânge în mână o batistă pe care și-o lipește la răstimpuri de obraz. Pe umeri i se revarsă în neorânduială valuri de plete bălane. Are pe cap o pălărioară neagră cu un fel de voaletă pe frunte. Silueta ei lasă să i se distingă clar picioarele cu pulpe rotunde, talia feciorelnică.

— Ea e!

Janis Vridrikis face în direcția ei câțiva pași, necunoscuta privește în jur, se pleacă pentru o frântură de secundă, apoi se smulge din loc și o ia la fugă pe lângă noi. E îmbrăcată în

negru, aproape în doliu. Chipu-i e palid, ochii larg deschiși...

— Ea e! strigă magistrul. Am recunoscut-o numaidecât: poloneză, picioarele... Margareta!

Auzindu-i strigătul, femeia se oprește o secundă, apoi își iuțește pașii și dispare pe strada Kaltius. Janis Vridrikis mă trage din răspuțeri după ea.

— N-avem voie să o pierdem! Grăbește-te!

O ajungem curând. Cotise pe strada Laips și se îndrepta spre cafeneaua Torciani - loc unde, la miezul nopții, se strâng de regulă păsările de noapte.

— Prost mai ești, abate! Ai agățat o târfă, de-astea găsești aici câtă frunză și iarbă, ce atâta zarvă!

— Nu, nu e târfă, e Margareta!

Lămurește dacă ai pe cine! Parcă văd că se vâă iar în cine știe ce bucluc. Femeia cotește brusc spre Primărie și, trecând pe lângă Casa Capetelor Negre, statuia lui Roland, ușile cu oglinzi ale magazinului Jaksa sclipind în zorzoane de porțelan și argint, aleargă drept spre malul Daugavei. Janis Vridrikis - după ea, mai-mai s-o ajungă. Fără a reține necuviințele

cu care haimanalele întâlnite îmi comentează trapul, traversez strada, străduindu-mă să nu rămân în urma lui Janis Vridrikis. Doamne, stupidă situație! Cât o să tot alergăm?

În acest moment, se petrece însă ceva atât de uluitor, încât mă trec fiori pe spinare și acum, când îmi amintesc. Sincer vorbind, nu mi reamintesc întocmai și nu pot să redau în cuvinte episodul, pentru că totul s-a petrecut fulgerător, ca într-un film pus pe „repede-nainte”... Ne-am năpustit și noi spre Daugava. Femeia s-a cățărat cu ușurință pe balustradă, deasupra pontonului din dreapta, și-a abandonat gentuța pe trotuar și, fără a emite cel mai mic sunet, s-a aruncat în apă. Înălțimea era mică, s-a auzit un plescăit ușor, în mijlocul undeii umflate i se resfiraau pletele bălaie. Se zbătea în apă la vreo cinci pași de mal. În acel moment, Janis Vridrikis a ajuns la locul acțiunii. Și-a scos sacoul la două rânduri, și l-a pus cu grijă pe pod și, în cămașă și nădragi cum se afla, a coborât atent spre râu. În câteva secunde, magistrul se găsea lângă nefericita pe care o apucase de guler și cu care încinsese o adevărată luptă:

— Lăsați-mă! Lăsați-mă! Nu vreau să

trăiesc, lăsați-mă!

Femeia se împotriva, se zbătea din răsputeri, în două rânduri reușind chiar să se smulgă și să dispară sub apă, dar Janis Vridrikis o descoperise și o apucase de plete atât de zdravăn, încât nefericita scosese un țipăt jalnic.

În vremea asta, eu am dezlegat febril odgonul care fixa de pod un colac de salvare și l-am aruncat peste parapet, reținând în mână capătul plin de smoală al odgonului. Prindeți-vă de colac!

— De ce nu mă lăsați să mor? Lăsați-mă!

Îl admiram pe Janis Vridrikis. În acele momente era cu adevărat demn de numele său bine mirositor – Ambrerod. Un adevărat balsam pentru suflet, privire și miros. Aș fi sărit eu oare în apă spre a salva o femeie străină? Cum să vă spun... M-aș fi repezit eu oare pe urmele idealului meu — Bruna Mary? Și iarăși, cum să vă spun... Iată-ne deci – eu pe pod, ținând în mână capătul smolit al odgonului, și pe Janis Vridriks în apă, agățat cu o mână de colac și cuprinzând-o cu cealaltă pe necunoscuta care amuțise, bine îmbibată de-acum cu apă. Peste puțin timp,

se aflau amândoi pe ponton. Ne-am chinuit îndelung să tragem ghinionista sinucigașă pe mal și s-o rezemăm de un stâlp; ea stătea jos, scuturată de frisoane, dar nu mai rostea niciun cuvânt...

Ei bine, în acel moment Janis Vridrikis se lăsă în genunchi în fața ei și rosti tandru:

— Margareta, te iubesc!

Femeia izbucni într-un plâns cu suspine – pesemne totul i se învălmășise în cap – și își pierdu cunoștința... În vremea asta, de dincolo de Daugava apăru spinarea încovoiată a unei trăsurii de piață. Era chiar bătrânelul a cărui mârtoagă șchioapă ne dusesese la „Alhambra”. Ațipise un pic pe capră, se trezise și acum se apropia agale, fredonând în surdină unicul cântec pe care-l știa, adus cândva de pe meleagul său natal – Smolensk:

Ei, tu, noptică,

Noaptea mea poznașă...

Să facă bine să se grăbească, de pe Janis Vridrikis apa curge și roaie, ce mă fac eu acum cu ăștia doi?

— *Fuhrmann!*

Birjarul nici nu vrea s-audă. Aia doi, zice,

sunt prea uzi și par suspecti. Îi reamintesc că suntem chiar domnii aceia bogați și generoși care i-au plătit în urmă cu câteva ceasuri în bancnote curate, argument la care bătrânul se predă. Ne ajută să urcăm în birjă dama rebegită și o acoperă cu o cergă.

— Unde vă duc?

Într-adevăr, unde să ne ducă? Imposibil ca Janis Vridrikis să-și facă apariția în distinsa incintă a „Romei” cu un aspect atât de necuviincios. Camera mea de pe Grizinkalns a fost fără îndoială închiriată între timp altuia (ce vreți, de două luni n-am mai plătit și nici la față nu m-am arătat), ar rămâne doar să mergem la necunoscută. Dar dumneaei zace fără cunoștință. Nici măcar nu știm cum o cheamă. Ce-i de făcut? Doar n-o s-o ducem la poliție...

Vizitiul e o bomboană de om.

— Numai la poliție să n-o duceți, zice, ăia-s niște fiare... Veniți la mine. Baba mea o să bombăne ce-o să bombăne, c-așa se cade, da' se domolește ea. O pun să fiarbă niște ceai cu zmeură, o-nvelim bine peconița în pleduri, să se încingă, și mâine-om vedea ce și cum. Iar matăluță, conașule, îți zvânți

costumul ăsta galben ca puiu' de găină și
mergi frumușel acasă, la mămica, să-ți ardă
o mamă de bătaie!

Spițerul tace, cu capul vârât între umeri.
Inima-i tresaltă.

Margareta! Margareta!

Îți mulțumesc, noapte! Sfântă, măreață,
înstelată noapte,

că mi-ai trimis iubirea

clară și transparentă, precum cristalul roz,
cu petale de mac,

delicate în mânuța ei albă ca floarea de
liliac.

Îți mulțumesc, noapte!

X. Misteriosul doctor ordinarius

Perdelele văluresc ușor, pâlpâie-n ele stropi
trandafirii, așa arată diminețile mele, zilele în
schimb sunt cadre cenușii, jumătate neființă...
zilele de luni, de marți, de miercuri... luni,
marți, miercuri... Cele mai triste sunt
duminicile, dar după ele trec iar în goană zile
de luni, de marți, de miercuri... Data -
douăzeci și șapte, luna lui brumar, anul 1940...

Octombrie a trecut și s-ar părea că *doctor*

ord. mi-a găsit bacili. Bacili! Iar în zilele noastre, se-nțelege, nimănui nu i se permite să lucreze cu o tuberculoză activă. Să moară, da – asta cu plăcere. Am primit o scrisoare de la Janka Somerset, mă liniștește. Mă îndeamnă să mă pregătesc, n-au uitat, chipurile, de mine: postul de dirijor secund e în continuare vacant. De cum mă voi însănătoși, voi...

Citesc ziare, reviste. În fața ochilor mi se deschide o lume nouă, nemaivăzută. Scriitori, compozitori de al căror nume aud întâia oară – Șolohov, Ehrenburg, Șostakovici, Ilaceaturian. La radio se transmit versuri de Maiakovski.

O rog pe Leonora să-mi caute în biblioteca sanatoriului ceva în genul ăsta. Dar *doctor ord.*, îmi spune ea, a scăpat doar un „hm” și a spus că, pasămite, încă nu li s-au alocat fonduri pentru propagandă. Și i-a indicat să-mi dea „Povestea cu prostul și ariciul.” Sunt prea pașnic și deprimat de singurătate ca să văd în fapta doctorului zeflemeaua și batjocura – doar a fost întotdeauna atât de binevoitor, atât de amabil cu mine...

În ziarul *Jaunakas Zinas*, citesc că Seibel

tocmai a realizat o nouă montare a „Traviatei” și că de aceea „Donul liniștit” a fost amânată pentru primăvară. Sacrul templu imaculat al artei s-a trezit la o nouă viață, înnoindu-se cu nemuritoarea „Traviata”, altfel spus - cu „Dama cu camelii”. Jos pălăria! Dar știu că le merge mintea ălor acolo, în turnul lor de fildeș!

Am primit de la doctor permisiunea să scriu - sora mă aprovizionează cu hârtie cu portativ și ustensile de scris. *Doctor ord.* În persoană mi-a cumpărat un blocnotes special, pentru observații - ca să vezi generozitate!

Tovarășul meu de salon - un bătrân profesor - e un tip relativ acceptabil: se plimbă mult, doarme mult, citește mult, între noi nu există niciun fel de neînțelegeri, bătrânul nici măcar nu se interesează ce anume și cum scriu. Doar în prima zi, când ne-am cunoscut, a mormăit: hm, carevasăzică, dumneata compui muzică? Și cum se face că te-a lovit damblaua asta? Nu-i și-așa destulă gălăgie pe lume, vrei să-i adaugi și dumneata un pic - nu te înțeleg. Fie sub influența judecății lui sănătoase, fie

grație modestiei ideilor mele muzicale, fapt e că am început să-mi îndrept principala atenție spre cartea de bucate. Parcă mă împinge literalmente cineva de la spate: scrie, scrie! Și asta, probabil, pentru că în tot acest timp fantazasem în taină, ajungând cu închipuirile mele la punctul în care, laolaltă cu Janis Vridrikis, salvasem o necunoscută pe Podul Pontonului. Fragmentul respectiv e scris doar pe jumătate și cam în viteză, lipsit de eleganță stilistică, ticsit de evenimente și presărat cu slove negreblate și necenzurate. Abia după ce îl voi termina, va începe esențialul – finisarea artistică; dar pentru asta voi avea nevoie de luni, poate chiar de ani.

Mi s-au permis, în sfârșit, plimbările! Sanatoriul se înalță pe malul unei meandre învelite în mușchi a râului Gauja. Dincolo de râu se întind păduri de brazi, de brazi, de brazi... Undeva, în mari depărtări, poți zări siluetele cenușii ale dunelor Lilastes. Am voie să mă plimb o oră, o oră și jumătate. Mi s-a prescris să umblu prin brădet, pe potecile presărate de conuri, să n-o apuc cumva pe drumurile de sub deal, și nici să nu mă cațăr pe stâncile abrupte – lobii mei pulmonari,

păsămite, sunt încă șubrezi. Dar parcă înadins malul abrupt mă atrăgea infinit mai mult decât potecile. În nisipul roșcat al malului râul rosesese grota Velnala, jos creșteau stejari uriași, iar sub stejari, pe frunzele căzute, gogoșile de ristic pârlău sub tălpi ca un tir de artilerie. Într-un cuvânt, săvârșeam plin de zel numai acțiuni neîngăduite, căci ele mă scăpau din prizonieratul neîmplinirii și singurătății.

Peretele de gresie era coșcovit și jilav. Agățându-mă cu mare caznă de lăstarii deși de cornișor, m-am cățarat sus, pe culme. Creștetul râpei șistoase e năpădit de licheni albi, vara e fără-ndoială pe de-a-ntregul îmbrăcat în gălbiori amărui. Doamne, am uitat cu desăvârșire să inserez în Rețetar modul de preparare a gălbiorilor cu sos de smântână. Populația rurală le strică adesea prin fierbere. Or, prin fierbere gălbiorii își pierd aroma tomnatecă, de scoarța de pin, de mraniță putrezită de pădure.

Trebuie să ajung la râu, am fost adesea acolo, în pofida interdicțiilor *doct. ord.* De pe mal se poate zări cum, în mijlocul Gaujei, se învâlburează apa într-o bulboană cafenie.

Dac-aş nimeri în pâlnia aceea, n-aş mai avea cum să ies de-acolo, din adâncuri, şi s-ar termina scurt cu toate chinurile şi suferinţele mele – o-la-la!

Printre cioturile de arin aduse de revărsarea apelor, răzbesc peste pâraie, o iau prin brădetul ud, unde iarba e pudrată fin de brumă. E o toamnă lungă. Noiembrie e pe sfârşite, dar încă nu miroase a zăpadă.

Mă prăvălesc brusc într-un loc – ceva între smârc şi mocirlă. Izbutesc să ies pe brânci, îmbibat de clisă şi mâl. Ptiu, ce ghinion! Cu picioarele flească fac calea-ntoarsă, căutând să mă schimb pe neobservate, să mă încălzesc, să-mi usuc pantalonii, dar făptura cea albă se află, ca întotdeauna, la înălţimea datoriei: mă ia în primire chiar de la intrare. Leonora, sfânta Ioana a abatoarelor, stegara armatei salvării, care a închis nu o dată ochii la păcatele mele, se porneşte nitam-nisam să-mi facă scandal: mă ocărăşte, îmi face reproşuri, înfierbântându-se tot mai tare – prin purtarea mea, zice, îmi sap singur mormântul... Dacă trăiesc atât de iresponsabil, nu e exclus să-mi apară chiar bacili.

Bacili? Adică, până acum nu i-am avut?

Nu, până acum nu i-am avut... sora își dă repede seama că a luat-o gura pe dinainte... Într-un sfârșit, mărturisește că nu mai am bacili de două luni, dar că doctorul i-a ordonat să-mi ascundă asta, ca să fiu mai precaut. *Doctor ord.* îmi dorește numai binele. Ar trebui să mă cruț, să mă feresc, nu să mă port necuviincios ca astăzi, când am intrat în noroi până la urechi. Dacă se redeschide caverna?

Așadar, am fost ținut aici de pomană, puteam de mult să lucrez la operă...

Cer să fie chemat doctorul. Coc în minte gânduri sângeroase. Spre norocul meu, doctorul e plecat la Cesis, urmează să revină abia peste o săptămână. Ei, drăcia dracului...

Propria mea nesăbuință m-a răsplătit cu angină și febră mare, m-am înnegrit și m-am chircit ca un vierme. Leonora, totuși, nu m-a trădat, iar escapada mea a fost încetul cu încetul dată uitării. Mă hotărâsem să prind un moment prielnic ca să discut pe șleau cu doctorul, să-l întreb până când are de gând să mă țină captiv în temnița asta. Prilejul s-a ivit foarte curând.

Îmi reîncepusem plimbările, de data asta pe

uscat. Nu știu cum se făcea, dar de câte ori plecam să mă plimb, îmi ieșea în cale, ca din întâmplare, doctorul însuși, care-mi dădea primul binețe, se interesa de starea mea de spirit și făcea câțiva-pași alături de mine. Pesemne avea omul chef de trăncăneală, presupun că de aceea își luase chiar obiceiul să mă pândească la ieșire. Discuțiile noastre se învârteau în jurul muzicii și al literaturii distinse, dintre compozitori, ce-i drept, el auzise numai de Beethoven și Niko Dostals, în schimb despre scriitori își formase convingerea fermă că reprezintă sarea pământului. Ce scriu, mă întreba, ce proiecte am?

Niciodată n-am putut să-i sufăr pe indivizii care-și vâra nasul în ideile și proiectele altora.

— Am un singur proiect, răspund cu răutate, să scap de-aici cât mai grabnic.

— Ei, hai-hai, mă liniștește el părintește. Niciodată, zice, nu-i prea lărziiu să dirijezi sau să compui muzică, harul literar însă se cuvine a fi cultivat din fragedă copilărie, mai cu seamă când e vorba de un om cu o sănătate atât de fragilă și de precară ca a dumitale. Manifest, fără-ndoială, un interes aparte și

pentru chimie?

— Pentru chimie? întreb uluit. De ce aveți această impresie?

— Cum asta! În vreme ce zăceai în nesimțire mormăiai întruna nu știu ce formule.

Să fi pălăvrăgit eu într-adevăr, cuprins de febră, ceva în acest sens? Mă străduiesc să-mi ascund neliniștea, încerc s-o dau pe glumă:

— Chimia a fost sperietoarea anilor mei de școală, cea mai tenebroasă dintre științe... Când mă scotea profesorul la tablă, tremuram precum coada oii. Aveam senzația că nu voi scăpa în veci de toate acele reacții și difuzii. Probabil, în viziunile mele de coșmar, mi-a apărut și profesorul de chimie.

— Și cum îl chema pe profesorul dumitale de chimie? stăruie doctorul.

— Capșui. Mă scuzați, Șui... mai aveam în școală un Șui, acela însă ne preda religia, îl poreclisem Ghioaga Domnului.

— Hm... hm... mda... tușește incredul doctorul.

— Păi vedeți? Mă plec și culeg o mică plantă asemănătoare cu mușetelul. Asta-i romanița-

câinelui, *Matricaria discodea*... Un decoct din florile acestei plante calmează sufletul și domolește curiozitatea excesivă, băștinașii zemgalezi o folosesc încă din antichitate...

— Interesant, rostește doctorul, și totuși, dumneata știi mai multă chimie decât mărturisești.

— Exclusiv în domeniul farmaciei. Nutresc un adânc interes față de protozoare (elementele cele mai simple), stimate doctor, știu chiar că nu mai am de mult bacili.

— În situația dumată, trebuie pornit de la supoziția că aceștia există... vreau să spun că, practic, nu există, dar că, teoretic, prezinți pericolul... pericolul de a răspândi boala.

În acest moment, iau hotărârea că nu are rost s-o mai lungim și să ne-ascundem după deget!

— Aha, aceasta este deci motivul pentru care refuzați să-mi faceți externarea?

— Da, acesta este motivul... Aici poți face tot ce-ți pofteste inima, aici nu reprezinți pericol pentru nimeni. Acolo însă, în afara sanatoriului, sunt oameni sănătoși. A, înțeleg, dacă s-ar fi ivit o situație excepțională... dar domnul Siebel, slavă Domnului, se ține

perfect, ce mai, parcă-i un adolescent, în ciuda celor șaptezeci de ani. Să-l fi văzut la aniversare...

— Așadar, sunt în mâinile dumneavoastră? strig cu glas cumplit.

— În oarecare măsură, da! Liniștește-te, tinere! Acest minunat regim nou pretinde respectarea cu maximă rigurozitate a regulamentului sanitar. Acum se poartă lozinca: omul înainte de toate. Omul cu literă mare! În nădragi găuriți, dar cu literă mare (și doctorul se schimonosește într-un fel ciudat)... Iar eu trebuie să justific încrederea acordată și așa mai departe, și așa mai departe (rostind aceste cuvinte, rânjește și mă fixează cu o privire aprigă drept în față), doar și dumneata vrei să sprijini noul regim, dar mai stai un pic, că nu arde, încă nu arde...

Ce vrea măscăriciul ăsta de la mine?

— Deci va trebui să zac și la iarnă aici? întreb scrâșnind din dinți.

— Hm... asta depinde de dumneata, tinere... După mine... Mai spre primăvară... Dacă totul se va desfășura normal... trebuie să asculți radioul... da, spre primăvară, poate...

Se strâmbă iar în felul acela straniu, apoi îmi strânge mâna și glăsuiește:

— Totul va fi bine! Străduiește-te să respiri cât mai adânc în timpul mersului. Inspiri, reții aerul în piept, apoi îl slobozești cu forță, așa ne sfătuiește învățatul indonezian... Eh, i-am uitat numele... *Doctor ord.* îmi demonstrează cum se face asta... Curând te voi muta singur, într-un salon de la etajul superior. De-acolo ai o vedere încântătoare spre râu... Lucrează cât poțezi. Dar nu uita, pe primul loc – sănătatea, sănătatea și iar sănătatea... Omul cu literă mare...

Își mijește ochii și se îndepărtează, iar eu lovesc turbat pământul înghețat cu tocul și îmi înghit lacrimile.

Mă năpădesc norii bănuiei: nu cumva mâna aceea neagră care mă reține încarcerat aici îi aparține lui Siebel? Adulmec o rea intenție vădită – astea-s uneltirile dușmanului! Imediat însă îmi vin în minte cuvintele lui Janka Somerset și mă potolesc, rușinat: „Cei care își explică ghinioanele personale prin uneltirile și intrigile semenilor sunt niște «oameni sfârșiți»”. Mă hotărâsc să tac și să nu mă las pradă disperării.

Am un colțișor al meu, lucrez, scriu rețete, scormonesc subiecte – îmi caut în aceste preocupări liniștea lăuntrică. Dacă nu mi se dă drumul acolo, după uși, afară, trăiesc în lumea propriilor mele plăsmuiri. Oamenii sunt de tot felul – unul e harpagon, adună bunuri și-și ticsește sipetele și cuferele, altu-i gurmand, pânțec-nesătul, înfulecă și hăpăie tot ce agonisește. Există însă și ființe predestinate doar să vegeteze, aidoma lichenilor crescători pe stânci sau lintiței plutitoare pe ape. O, modestie cutremurătoare! Totuși, un trai searbăd este de o sută de ori mai bun decât cea mai fastuoasă moarte, decât cel mai scump monument funerar din marmoră de Santa-Croce... Tu ai putea confirma asta, dragostea mea, neuitata mea dragoste... Nefericita mea dragoste ucisă, doar tu, numai tu...

Bun, să uit de tine, mai bine s-o privesc pe Leonora, ființă imaculată, scumpă creatură, sfântă Ioana a abatoarelor, stegara armatei salvării. Răbdătoare, tenace, grijulie, plină de abnegație. Nu se lansează în discuții, nu face decât să muncească și să se roage Domnului.

Cât am fost neputincios ca ultimul

slăbănog, Leonora m-a îngrijit ca o soră bună, dar a fost de-ajuns să mă pun cât de cât pe picioare, ca să nu-i mai fiu pe plac. Ea are nevoie de-un debil, de-un prăpădit – abia atunci înflorește precum un crin alb. Eu, păcătosul, nu m-aș da în lături să-i fac puțină curte, dar ea e-ntotdeauna solemnitatea întruchipată – ceva mă oprește. Probabil căutătura rece a ochilor ei. Privirea acestei Mona Lisa nu se aprinde la micile mele glume cu două înțelesuri, din contră, se aburește de ceață, grăind parcă: iartă-l, Doamne, pe păcătos, că nu știe ce face. Leonora e sensibilă, nesfârșit de sensibilă. Dar tocmai această trăsătură a caracterului ei dă ghes mai dihai pornirilor mele josnice, drept care îi dedic zâmbetul meu à la Satana – veritabil rânjet de știu-că. Când ea, drept răspuns, îmi zâmbește, după care se pierde și pălește, consider că am bătut un cui în sicriul în care se va odihni neprihănirea ei pe care, dacă totul va merge ca până acum, voi izbuti să o redau țărânei cu muzică și onoruri cuvenite... Trebuie să ajung într-un fel s-o sărut. Dar la gândul acesta mă cuprinde invariabil un simțământ de rușine: doar e sfântă... Sfânta

Ioana a abatoarelor, iubita Mântuitorului...

Și așa, ca mărgelele mărunte, mi se rostogolesc zilele, una după alta. Trece Anul Nou, trece și Săptămâna Albă, vine după ea Ziua Cenușii. E o zi deosebită, în care se presară cenușă pe cap în onoarea substanței din care ai ieșit și în care ți-e ursit să te întorci. Anul acesta, de Ziua Cenușii s-au petrecut evenimente surprinzătoare.

Mă întorceam de la plimbare tropotind sprinten pe scara îmbrăcată în covoare moi spre etajul doi, unde se afla celula mea. Am dat de perete ușa și m-am oprit consternat în prag. *Doctor ord.* scotocea prin sertarul mesei mele de scris, abia reușind să-l împingă la loc. În primul moment s-a zăpăcit, imediat însă și-a regăsit fățărnicia.

— Ai venit, slavă Domnului. S-a pierdut „Fișa bolii”. Trebuia să fie undeva, pe-aici, pe masă, ce-i dezordinea asia! Soră! strigă el. Soră!

Aud pentru prima oară că „Fișa bolii” se păstrează în sertarul mesei mele de scris. Poftim comedie! La auzul vocii doctorului, Leonora sosește în fugă.

— Soră, ce-i harababura asta! o mustră

doctor ord. Țin minte că „Fișa bolii” era aici.

— Eu n-am văzut-o, domnule doctor, răspunde speriată Leonora.

— După câte bag eu de seamă, dumneata ai încetat în general să vezi! A fost sau n-a fost pe masă? Doctorul o străpunge pe soră cu o privire hipnotizatoare. A fost sau n-a fost?

— Da... Probabil... Nu! Sigur a fost... Imaculata făptură se încurcă, pălește - am dus-o probabil în laborator! De-o vreme sunt atât de distrată... șoptește ea.

Incidentul a fost aplanat, bineînțeles: „Fișa” va fi găsită prompt. Dar eu mi-am pierdut liniștea. Curioase învârteli, nimic de zis. La ce i-or fi trebuind doctorului hârțoagele mele? Analizez cu atenție manuscrisul Rețetarului: paginile-i sunt încurcate, în dârdora căutării, *doct. ord.* nu apucase să le pună în ordine. Carevasăzică, a venit să adulmece... Dar de unde până unde? Crede cumva că pun la cale o diversiune politică? Dar ceea ce compun eu nu sună defel a manifest. O fi vrând să-și spele trecutul cafeniu, uniforma de aiszarg, printr-o turnătorie? Păi în acest caz era de-ajuns o simplă sesizare: filfizon suspect...

Consider drept o datorie să vă aduc la cunoștință... Personal, n-am nimic cu el, dar...

Spre scară, în salon intră Leonora. O întreb dacă nu-mi poate procura o încuietoare cât mai zdravănă pentru masa mea de scris. Un lacăt!

Leonora roșește. Da, cu plăcere, ea are și-așa un drum la Riga, îmi va îndeplini cu plăcere rugămintea.

O întreb dacă-mi mai poate face un serviciu. Și anume: mâine e ziua de naștere a unei ființe dragi, defunctă acum, n-ar putea fi așa de bună să-i ducă niște flori? La mormânt...

O, sigur că poate... E chiar o datorie a ei față de Domnul...

— A fost o doamnă... extrem de tânără... e înmormântată la cimitirul Martins, îi explic. Nu demult i-a fost înălțat acolo un monument din marmură de Santa Croce — marmura a fost trimisă din Germania –, ce-i drept, eu încă nu l-am văzut... Dacă ai fi atât de drăguță și i-ai cumpăra trei trandafiri roș-gălbui, pe mormânt trebuie că stă scris numele ei – Margareta Schella.

Leonora se înviiorează, se va duce, obligatoriu se va duce. Știe cimitirul, e

undeva dincolo de Daugava, zice ea, un cimitir mititel, îl găsește ea. Ce-mi era doamna? Rudă? Să nu comande și un tedeum pentru pomenirea sufletului ei?

— Ba da, ți-aș rămâne foarte îndatorat, zic.

Sub halatul alb s-a trezit femeia care adulmecă o taină divină și arde de dorința de a o afla, eu însă nu mă avânt în explicații suplimentare, în schimb profit de elanul ei neașteptat spre a mă informa cam ce hram poartă acest *doctor ordinarius*.

Doctorul, aflu, a fost un om bogat. Dar prieteni răi l-au înșelat, l-au dus la faliment, pentru care faptă pe aceia îi va ajunge neîndoios pedeapsa divină...

Întreb care-i e numele de familie – până acum asta nu mă preocupase, într-atât îmi părea de șters tămăduitorul meu.

— Îl cheamă Aivars Johnson. Avea o casă la Cesis și o fermă în plasa Raiskums. După ce a fost scos din funcția de doctor de plasă, a venit la noi ca *doctor ordinarius*, asta s-a întâmplat acum doi ani.

— Johnson? strig eu.

— Da, e adevărat că de-o vreme, cei care-l caută la telefon întreabă de cetățeanul Aivars

Voldisovici – adaugă Leonora cu candoare.

XI. Un eveniment care i-a tulburat pe cetățeni

În dimineața aceea, toate ziarele Rigăi au irumpt cu o știre senzațională: lângă Podul Pontonului s-a înecat poetesa Margareta Schella. Cadavrul nu i-a fost încă găsit, dar polițistul de serviciu a adus la secție mărturii materiale: o gentuță aruncată pe pod și o pălărioară neagră, cu voaletă, pescuită în Daugava. În gentuță s-au găsit buletinul nefericitei, cheile locuinței sale și o figurină din fildeș întruchipându-l pe Buddha.

Evenimentul a fost expus pe larg de întreaga presă, de la cea a creștinilor până la cea a moderaților de stânga. Circulau versiuni dintre cele mai diverse. De aceea, întru stabilirea adevărului obiectiv, am considerat necesar să redăm în acest capitol extrase din toate izvoarele:

„Foaia creștinilor”: ...e destul de dificil să bănuim motivele care au împins-o pe M.S. la un pas atât de înfricoșător. Corespondentul nostru a reușit să stabilească faptul că, în

seara fatală, poetesa a zăbovit o vreme în sala rondă a cafenelei lui Schwartz; fuma nervoasă, privind neîncetat pe fereastră ceasul cel mare din fata chioșcului colonadelor. Către miezul nopții, s-a ridicat brusc și a ieșit, după care a fost văzută în zona Colinei Bastionului. M.S. aparținea grupului de poeți de stânga, fiind membră a organizației „Pescărușul”; în urma publicării unei poezii amurale (în care Sfântă fecioară era comparată cu o dezmațată cu buzele vopsite ce patrulează pe bulevard!), a fost eliberată din postul de dactilografă pe care-l ocupa la ministerul N.

Iată, la modul cel mai elocvent, unde duce așa-zisul „front de stânga’ (și agitația roșie. Nu putem decât să regretăm dispariția tinerei și să-l rugăm pe Cel-de-Sus să-i ierte nefericitei pe ceea lume rătăcirile sale.

Ziarul „Rundschau”: ...Evenimentul tragic de pe malul Daugavei se constituie într-un avertisment adresat tuturor balticilor. Domnișoara M.S. s-a născut în familia unui respectabil colonist german, un țăran din districtul Iris. După venirea la Riga, tânăra a fost întru totul abandonată, nu a fost

susținută în niciun fel de Kulturbund, a căzut sub influența cercurilor străine, și-a pierdut simțul unității naționale, a trecut de partea forțelor vrăjmașe și rezultatul - iată-l! Întrebarea este - unde a fost Kulturverein? Unde au fost conducătorii uniunii tinerelor fete? Rușine!

Correspondentul ziarului „Rundschau” a trecut și pe la ministerul unde a lucrat răposata. Capătă proporții zvonul conform căruia M.S. întreținea relații intime cu domnul F. director departamental. Nu cumva e vorba de același domn F. care, în 1919, combătea cu spume la gură Landesverein-ul? Și din a cui poruncă a fost împușcată în același an baroana Walter-Wintenheim, chipurile pentru participare la acțiuni de spionaj? Dacă-i așa, e limpede: M.S. Este victima obișnuită a urii patologice a domnului F. față de nemți. În această chestiune, este obligat să-și spună cuvântul onorabilul nostru concetățean von Berent, ministrul justiției. Frațiunea noastră nu va uita să facă o interpelare în acest sens în seim.

„Vocea centrului”: ...colaboratorii noștri au reușit să elucideze biografia poetesei M.S.

Răposata s-a născut în familia unui țăran sărac. La vârsta de șaisprezece ani, a început să ducă o viață independentă la Riga, a absolvit școala serală, muncind în același timp fie ca expeditoare la un birou de reclame, fie ca vânzătoare, fie pe post de corector. În ultimul timp a studiat la universitate, unde i-a cunoscut și s-a apropiat de studenții de stânga. Multă vreme a făcut parte din rândurile intelectualilor șomeri, apoi însă, domnul F., un director departamental nu lipsit de notorietate, a angajat-o ca secretară, fixându-i o retribuție nemaivăzut de înaltă – 120 latși pe lună. Cum se explică asemenea generozitate?

Se spune că domnul F. are la rândul lui un trecut cât se poate de roșu: pe vremea lui Kerenski achiziționa icoane, le trecea peste graniță și le vindea pe valută.

În ajunul morții sale, M.S. a spus: „N-am cunoscut în viață decât decepția, nestatornicia, infidelitatea... Mi s-a făcut lehamite de viață, vreau să scap de toate, vreau liniște...”

„Foaia bulevardului”: O descoperire de senzație! În locul sinuciderii – crimă! Astăzi a

venit la redacția noastră un ins care afirmă că poetesa M.S. nu s-a aruncat din proprie voință, ci a fost silnic împinsă în Daugava. Puțin după miezul nopții, cetățeanul respectiv, care dorește ca numele să-i rămână momentan necunoscut cititorilor, a văzut pe podul de lângă Colina Bastionului o femeie alergând. Potrivit descrierii, aspectul exterior al aceleia corespunde întocmai cu cel al domnișoarei M.S. După ea goneau doi indivizi dubioși. Unul dintre ei – care aducea a homosexual – purta pantaloni culoarea puiului de găină și avea în mână un cuțit finlandez. După ce a strigat de trei ori numele nefericitei, a amenințat-o cu cuțitul finlandez. Cetățeanul care a văzut toate acestea nu și-a dat seama inițial ce se petrece. A crezut că e vorba de o obișnuită explicație conjugală în aer liber; astăzi însă, citind ziarele, a sărit ca ars: ei erau! E convins că fata a fost mai întâi împunsă cu cinci lovituri de pumnal, abia apoi azvârlită în râu.

Onor. cititori! Corespondentul nostru stă zi și noapte pe malul Daugavei, unde se desfășoară operațiunile de salvare. După descoperirea cadavrului, vom scoate

neîntârziat o ediție specială, așteptați-o înainte de 21.30. Prețul - 10 centime.

Ziarul „La stânga”: Un colectiv al redacției noastre a vizitat modesta cămăruță a răposatei poetese Margareta Schella, de pe strada Valnius, în Riga Veche, unde răposata a locuit în ultimele două luni ale vieții sale. Cine-ar fi crezut? Abia alaltăieri, Gretchen a venit la redacție veselă, toată numai zâmbet, mai spirituală ca oricând, ne-a adus și o poezie - cui îi putea trece prin minte că e ultima ei poezie...

Trec podul fragil din umbre,
jos, verde, rece, zgomotește,
spre neființă se târăște largul
șuvoi...

La o analiză minuțioasă, colectivul nostru de redactori a descoperit că Margareta, în loc de tapete, și-a acoperit pereții cu manuscrisele stihurilor sale. Schella se plângea mai deunăzi că editurile burgheze nu o mai publică, naționaliștii o denigrează, că buzunarul nu-i permite să-și editeze singură o culegere de poezii. Acum, iată, după moarte - ce excentric! Parcă ai intra într-un templu.

Pe un perete se întinde un raft cu cărți...

Cărți, cărți, cărți... Da, poetesa prefera să nu dejuneze, dar să-și cumpere cărți... Ce excentric!

Pe alt perete - un pumnal finlandez nu prea mare, înconjurat de roze ofilite. Cam banal! Poate îi amintea cine știe ce împrejurare...

Pe al treilea perete - imaginea madonei. Hm...

O muncitoare să agate la căpătâiul patului o madonă... de Botticelli. De patru ori Botticelli să fie, e totuși vorba de Sfântă Fecioară, și încă deasupra patului!

Era membră a uniunii „Pescărușul”, dar scria poezii despre mătăanii. Ciudat... „Chiar dacă nu mai cred de mult în Dumnezeu, și nici în diavol. Da, așa era ea. N-are niciun rost s-o judecăm după moarte. Și-apoi, acel Buddha din fildeș... O, Doamne, câți zei... Și cu toate că nu constituia pentru nimeni un secret faptul că era atee, o, Doamne, nu putem fi convinși că era sută la sută. Orice s-ar spune, în această privință redacția nu poate împărtăși ideile răposatei... Nu poate!

Asta nu-i va împiedica pe redactorii noștri să se ducă la liderul partidului ei, avocatul Petermanis, directorul băncii, actualul

proprietar al centrului fostului domeniu Akenštaks, pentru a-i cere bani în scopul înălțării unui monument în amintirea Margaretei, și de astă-dată vom fi excesiv de principiali - poetesa trebuie condusă pe ultimul ei drum cu cinstea cuvenită - nu-i așa, tovarăși?

Urmează anunțul „Pescărușului”:

Cu adâncă durere, aducem la cunoștință...

— — — — —
— — — — —

Când Christopher Marlowe, așezat lângă sobă în cocioaba birjarului aflată pe insula Kliversals, citi toate astea, i se făcu părul măciucă. Janis Vridrikis încă nu reușise să-și usuce pantalonii, iar tânăra ce încercase să-și pună capăt zilelor, corcolită de nevasta birjarului și îndopată cu leacuri întăritoare, se desfăta încă în brațele somnului, când în odaie năvăli valvârtej bătrânul cel șchiop, trânti ziarele matinale pe masă și ne pofti posac să ne cărăm cu binișorul, că uite, afacerea ia o întorsătură urâtă și n-are chef să tragă ponoase pentru te miri ce criminali

și înecați (rostind aceste cuvinte, bătrânul își făcu semnul crucii), ei sunt niște ruși sărmani, dar respectabili, au făcut și ei ce-au putut, donșoara a rămas în viață, da' el tot se teme de poliție, Dumnezeu îi e martor, fiul lor, de când cu greva muncitorilor portuari, lânchezește-n pușcărie...

Janis Vridrikis și Christopher schimbă o privire: mda, situația nu era dintre cele mai roze. Probabil poliția amușina deja urmele bărbatului cu pantaloni atât de radioși. Bărbat care ședea liniștit și nici că-i păsa, privea mâinile albe ale fetei adormite, pierdut în surâsuri și strălucind tot...

Janis Vridrikis își serba triumful: doar era Margareta închipuirilor sale, poetesă pe deasupra, unde mai pui că era și de origine germană.

Fii binecuvântală, noapte,
în mâna-i albă ca floarea de liliac...

O, Atotputernice, ce-i de făcut, totuși?

Și să vezi minune: parcă dând ascultare rugăciunilor sale, Îngerul Domnului grăitu-i-a lui Trampedahs cuvintele trebuitoare:

— Christopher Marlowe! Ridică-te și du-te.
Închiriază în cartierul cel mai select al Rigăi

un apartament pentru doi străini: domnii călătoresc incognito. Spui că sunt niște *Reichsdeutsche* bogați care nu se uită la bani. Apoi îmi cumperi veșminte de la cel mai scump magazin — mășori și dumneata din ochi — și ochelari negri, în ramă de baga. Găsești pentru acest înger (și arată spre tânăra adormită) cel mai elegant mantou și cel mai delicat șal din dantelă de Bruxelles, pentru ca, înainte de a procura toalete pe măsura și gustul reginei mele, să ne putem instala în locuința noastră distins, cuviincios și civilizat, cum se cuvine unor veritabili *Reichsdeutsche*.

Janis Vridrikis scoase din buzunarul hainei (înainte de a se aventura în apă, magistrul avusese grijă să nu i se ude banii) cinci sute de lei în bancnote mari, apoi, după o clipă de gândire, mai scoase trei sute în bancnote mai mărunte și înghesui tot pachetul în mâna lui Christopher. Bătrânul birjar păli și-și făcu iarăși semnul crucii. Oaspeții îi cerură permisiunea de a mai rămâne la el până către prânz.

— Nu are cumva stăpânul casei și o altă birjă? Mai arătoasă la vedere? îl ispită Janis

Vridrikis pe bătrân cu o bancnotă de zece latși ținută între degete. Ei, vezi bine, ar plăti o sumă nemaiauzită pentru așa ceva.

Birjarul mai deținea, într-adevăr, un landou nu prea mare – un galoș vechi și jerpelit – în care, contra unei taxe speciale, plimba tinerii căsătoriți și studenții beți. În cele din urmă, *Fuhrmann*-ul se învoi, numai să se descotorosească cât mai grabnic de clienții ăștia blestemați... Se înțeleseseră ca bătrânul să-i transporte cu landoul închis (din fericire, se pornise o ploaie mărunță), cei trei vor lua loc înăuntru, se vor ascunde sub poclitul de piele și căluțul îi va trece peste Podul de Fier, ocolind astfel Podul Pontonului unde se adunaseră ciopor căutătorii cadavrului.

După ce Christopher plecă să îndeplinească poruncile, bătrânul – să-și câștige pâinea cu birja, iar consoarta acestuia se încuie înspăimântată în magazia de lemne, se trezi și Margareta.

— Unde mă aflu?

— Într-un loc sigur, Margareta.

Și, apropiindu-se, Janis Vridrikis o fixă cu o privire radioasă, îi întinse mâna și o ajută să se ridice din patul scârțâitor.

Fata îl privi uimită pe tânărul acela drăguț, al cărui chip se luminase de neasemuită blândețe și supușenie.

— Cine ești? Cum te numești?

— Algimant Ambrerod, scriitor și doctor în științe chimice. Pun tot ce am – talent, bogăție, devotament – la picioarele tale. Te ador, te iubesc.

Margareta își aminti tulbure noaptea trecută.

— Cum am ajuns aici?

Ambrerod îi arătă cu un gest paginile ziarelor de dimineață, împrăștiate pe masă. Chiar la vedere se răsfăța, gras, un titlu negru: *Cu aripile frânte în abisul Daugavei*. Sub titlu – fotografia unei Margarete zâmbitoare, cu brațele încărcate de flori.

Fata, necrezându-și pur și simplu ochilor, începu să frunzărească paginile și să parcurgă în fugă necrologurile, scoțând la răstimpuri gemete și apucându-se cu inimile de cap, pentru ca în final să izbucnească în hohote sălbatice de râs... Hohotele i se întetiră, frizau isteria, și, într-un sfârșit, ochii îi fură inundați de lacrimi.

Plânse în hohote, îndelung și nemângâiat.

Algimant se cam sperie, iar nevasta birjarului mai răsuci o dată cheia în broasca magaziei de lemne.

— Ei gata, ajunge, Margareta! Ajunge! Liniștește-te... toate astea au rămas în urmă, vom începe o viață nouă, te poți bizui pe mine: nu te voi părăsi niciodată... Îți dau cuvântul meu de onoare!

La auzul acestor cuvinte, pe buzele Margaretei fulgeră un zâmbet – scurt răsărit printre nouri de ploaie.

— De ce m-ai salvat?

— Pentru că nu voiam să pieri. Te-am văzut pe podul de lângă Colina Bastionului... Inima mi-a șoptit: e Margareta, ființa unică, „iubita mea divină”, ca la Beethoven... Și asta după câte mi-a fost dat să îndur la „Alhambra”... O, ce grozăvie! La început m-am înșelat, te-am luat drept poloneză... Dar e mai bine așa: îți pot da toate aceste asigurări în limba mamei mele, care era de fel din dunele *Kurşului*...

Înfășurată în halatul jerpelit al nevestei birjarului, desculță, Margareta nu știa ce să facă. Zări pe masă un pieptene știrb de lemn, încercă să-și pună rânduială în părul bălai, care în apă i se încâlcise într-un hal fără hal...

Asculta cu o senzație bizară cuvintele înfocate ale tânărului. Nu cumva visează? Buddha ne învață că după moarte omul renaște sub o altă înfățișare. Poate că micul zeu de fildeș a hotărât să-și bată joc de ea? Dar nu, ziarele matinale dovedeau că Margareta se află în continuare aici, în această murdară și blestemată vale a plîngerii. Cum, după toate astea s-a reîntors la viață? În societatea de ale cărei moravuri se săturase până-n gât, în atmosfera care pe ea o înăbușea? Niciodată! Nenorocirii ei li se vor adăuga batjocura și anecdotele usturătoare la adresa ghinionistei poetese Margareta Schella.

A poetesei care tânjise după frumusețe, omenie, dreptate...

Nu, drum de întoarcere nu există. Algimant e unica salvare! În acel moment, nu vedea altă ieșire...

Ambrerod începu să-i povestească despre sine. Era îndeajuns de înțelept pentru a evita lauda excesivă, ceea ce nu-l împiedică totuși ca, încă de la început, să strecoare așa, cantre altele, că veniturile lui ajung cu vârf și nderesat pentru un trai liber și independent.

Margareta, sigur, va fi indignată aflând că Algimant a închiriat pentru ea un superb apartament în cel mai elegant cartier al Rigăi. Curând se va întoarce *impresario* – însărcinatul său cu afaceri administrative – și îi va aduce articolele de toaletă strict necesare (nu se poate arăta așa șifonată în fața slugilor), după care o va duce la noua locuință, de care Margareta va putea dispune după gustul ei. Nici măcar prin minte nu-i va trece cuiva că acel apartament e locuit de faimoasa poetesă Margareta Schella, vie și nevătămată. Asta până se va potoli acest scandal abject... În cel mai rău caz, dacă va fi nevoie, el îi va putea procura oricând contra bani un pașaport străin. Are cunoștințe în cercuri germano-baltice influente.

— Câteva luni, se-nțelege, va trebui să duci un trai foarte retras și liniștit... Nu te vei arăta în lume. În acest timp, ne vom putea însă desfășura fiecare talentele. Eu îmi voi înzestra un mic laborator pentru cercetări chimice, dumneata – un cabinet de lucru, unde te vei putea dedica poeziei și lecturii... Vei avea la dispoziție o vastă bibliotecă. Dicționare, daine letone, enciclopedii

culinare...

— Enciclopedii culinare? repetă uimită Margareta.

— Sunt și ele necesare, inspirația are nevoie de izvoarele cele mai diverse. Dar îl vei găsi, firește, și pe Goethe.

— Ai, desigur, în vedere „Faust”. Personal, îl prefer pe cel al lui Marlowe. O, Doamne, ce drag îmi e acest Marlowe. Ce bine știa el să biciuiască morala oficială a timpului... să-i șfichiuiască pe puritani! Toată viața am visat să traduc „Tragica istorie a doctorului Faust”, fariseii de astăzi ar urla sub mușcătura ironiei lui. Da, îl iubesc pe Christopher Marlowe!

Janis Vridrikis înlemni cu gura căscată, apoi își aminti de dantura falsă, și-o încleștă iute și slobozi un „Hm!...” Ce-o fi însemnând declarația asta: îl iubesc pe Christopher Marlowe? Poate ar trebui luată drept glumă? Abatele avu senzația că o mână costelivă îi strânge inima și i-o răsuțește. Din fericire, această senzație dură doar o clipă, astfel încât gelozia nu avu vreme să-i schimonosească obrazul... Dorind să întrerupă tăcerea stânjenitoare, Ambrerod continuă:

— Stihurile tale vor fi tipărite în cele mai elegante ediții, pe hârtie cretată, cu ilustrații de Vidbergs; va trebui, firește, să-ți iei un pseudonim. De partea financiară mă voi îngriji eu... Pst, nu spune niciun cuvânt! Și eu sunt literat, deși un diletant schizofrenic mi-a furat prin șiretlic cea mai bună lucrare și acum are de gând să mi-o spurce. Dar nu mi-au secăt ideile. „Satiricon”-ul se va îmbogăți curând cu o serie de nuvele despre generali scrântiți și dame de consumație ofilite. Cât de veridic ai surprins toate astea în poezia ta, „Madona pe bulevard”!

— Îmi cunoști versurile? Întrebă bucuroasă Margareta.

— Da... Cum să-ți spun... în parte. (Janis Vridrikis abia în acea dimineață, aflate despre existența unei poetese pe nume Margareta Schella.)

Cuvintele tânărului o linișteau pe Margareta. Fără să-și dea nici ea seama, începea să simtă încredere și un început de tandrețe pentru idealistul cel roșcovan, căci Algimant nu-i dăduse de înțeles nici prin cuvânt, nici prin aluzii că ar nutri scopuri egoiste, pur masculine, așa cum se întâmpla

de fiecare dată când rămânea între patru ochi cu un bărbat care-i făcea declarații de amor. Austeritatea exterioară a tânărului bogătaș, privirea lui tandră, nasul aristocratic îi păreau Margaretei cât se poate de atrăgătoare. Trecutul se pierdea în depărtare ca un vis urât. Acum i se păreau ridicoli cei din pricina cărora suferise atât de crunt.

— De ce ai făcut asta? o întreabă Algimant, așezându-se alături, pe patul care scârțâia din toate încheieturile, și luând timid mâna rece a fetei în palma sa.

— Nu am găsit altă soluție... răspunse cu tristețe Margareta. Eram abia o copilă când am fugit la Riga, dar planurile-mi erau uriașe: să muncesc, să învăț, să devin scriitoare... Părinții nu m-au înțeles, de aceea nu mi-au asigurat existența și m-au abandonat în voia soartei. În toți acești ani, în ciuda foamei și nevoilor, am muncit peste puterile omenești, am reușit să intru la universitate, am strâns un prim volumaș de poezii, dar nenorocirile mele abia începeau. Am ajuns o intelectuală șomeră. Știi dumneata câtă durere și umilință ascunde acest cuvânt? Mi-am căutat tovarăși de idei printre studenții de stânga, printre

intelectuali, dar n-am avut noroc. Nimeni, nimeni nu m-a ajutat. Luptau cu răul și nedreptatea numai prin cuvinte, la acțiune treceau numai dacă asta le aducea vreun profit... Ulterior, am stabilit legături cu politicienii. Oameni prudenți, chiar ei își zic moderați de stânga. E o tagmă de înși cu stare: directori, proprietari de ferme, împuterniciți ai casierilor spitalicești, juriști. La un moment dat, n-am mai suportat: am dat buzna în cabinetul domnului F., director departamental la ministerul N., considerat unul din cei mai iluștri lideri ai muncitorilor, am bătut cu pumnul în masă și i-am pretins pâine și loc de muncă, așa cum promisese el însuși în discursul preelectoral. I-am spus că știu limbi străine și să bat la mașină, dar că de șase luni îngroș rândurile intelectualilor șomeri. Fapta mea l-a impresionat pe domnul F. În chip deosebit. S-a ridicat, mi-a spus „Bravo!”, mi-a sărutat mâna și s-a pronunțat în expresii extrem de măgulitoare la adresa cutezanței mele. Chipurile, tocmai se eliberase un post de dactilografă. Domnul F. ar fi fericit dacă nu voi refuza să-l ocup. Am devenit secretara directorului, aveam o leafă

bunicică. Lucram conștiincios, după slujbă citeam mult, trimiteam cu regularitate la aproape toate ziarele poezii pe care mi le publicau bucuros. Dar domnul F., considerând, probabil, că-i rămăsesem datoare, a început să-mi acorde tot mai des semne de atenție: îmi aducea ba un buchet de flori, ba o cutie de ciocolată. Uneori mă ruga să rămân după program, să-l ajut să-și alcătuiască rapoartele. Domnul F. e un hârb bătrân cu dinți de aur și țeastă cheală, duhnind a colonie și coniac. Doamne, dacă ai ști cât îmi repugnă bărbații bătrâni, mai ales cei care se întineresc cu ajutorul cosmeticii și-și închipuie că dacă se rad lună și strălucesc rozalii ca niște purcei devin irezistibili! Iubeam în taină un pictor faimos, mă legasem de el cu tot sufletul. Dar nu ne puteam căsători. Era însurat și avea o minune de fetiță. Duminicile și le petrecea în familie, venea la mine doar în serile zilelor lucrătoare, pentru că atunci se putea justifica față de soție: am fost reținut, adică, la lucru. Cu toate astea, îl iubeam frenetic, nemăsurat. Apoi s-a produs catastrofa: i-am ars domnului F. o palmă chiar în cabinetul lui (plesnetul a fost

auzit fără doar și poate în biroul vecin, unde se aflau celelalte dactilografe). Am fost concediată fără întârziere, iar ca motiv a fost invocată poezia mea, apărută în ajun în ziarul „Bals”, în care-aș fi elogiât imoralitatea. Plecând, am declarat în gura mare, de față cu toți funcționarii, că directorul F. s-a legat de mine în cabinetul său în chip grobian și necuviincios, drept care a primit una după ceafă. Și iarăși am devenit șomeră... Cercurile de stânga mă criticau pentru că proslăvesc în versuri madona, creștinii pentru că o hulesc și o profanez. Avocatul Petermanis, liderul partidului muncitoresc, a afirmat că fanaticele religioase ca mine trebuie luate de guler și date afară din rândurile tineretului muncitoresc. Tovarășii mei de idei, studenții de stânga, au încetat să-mi dea binețe sau să-mi răspundă la salut. Dar lovitura cea mai dureroasă, mai exact spus – lovitura de grație, mi s-a dat alaltăieri. Dragostea mea, unica mea dragoste, pictorul – care are acasă o frumusețe de nevastă și o fetiță bine crescută, și pe care-l iubeam și-l adoram – mi-a spus verde-n față că sunt o proastă fără seamăn: merita să fac atâta

scandal, ce, îmi pica rangul dacă directorul, domnul F., și cu mine... vorba aceea... doar aveam un post atât de bun... „La voi în departament toți știu că nu ești chiar așa de inaccesibilă. Și eu știu asta“, a spus dragostea mea, și a plecat. N-am mai știut ce să fac... I-am scris un bilețel și i l-am trimis acasă, am rugat-o pe slujnică să i-l dea personal.

Dragul meu

Îți poruncesc ca sâmbătă (adică mâine seară) să vii între zece și douăsprezece la cafeneaua lui Schwartz, te voi aștepta în sala rondă. Pretind să te apropii de mine, să mă săruți în public și să-ți ceri scuze pentru cuvintele pe care nu am puterea să le repet.

Dacă nu vii, imediat după miezul nopții îmi voi pune capăt zilelor, pentru că în acest caz, viața mea și-ar pierde orice sens.

M.

Se-nțelege de la sine că n-a venit, e laș de felul lui. Ce-ar fi spus frumoasa lui soție și fiica? Doar a doua zi era duminică, zi pe care trebuia s-o petreacă în sânul familiei... Presupun că azi a ars scrisoarea, i-a aruncat

cenușa în closet, a tras apa și a oftat ușurat: slavă Domnului, el nu e amestecat în afacerea asta tenebroasă.

E greu de spus dacă Janis Vridrikis pricepea trista – istorie a fetei și dacă, în general, o asculta... Nu făcea decât să privească ochii ei neobișnuiți, învăluiți de umbre întunecate (în irișii ei jucau curcubeie verzi și căprui), când aprinzându-se de mânie mocnită, când împăienjenindu-se ca de o ceață umedă. Gura îi era mică, plăcută, buzele pline, doi dinți din față îi erau puțin ieșiți în afară, uneori, în timp ce vorbea, i se dezveleau cochet, iar când își încheia fraza, mușcau buza de jos – și asta părea neasemuit de înduioșător și de dulce. Chipul ei rotund amintea prin ceva de cel al madonei, de aceea, probabil, avea un Botticelli deasupra patului, hotărî Janis Vridrikis. Doamne, femei ca ea sunt capabile de fapte eroice, dar și de crimă. Să te dai singur morții e totuși un act de eroism. Celor mai mulți dintre oameni asta le este peste puteri: sunt lași, preferă să-și aștepte sfârșitul, dârdâind în paturile lor.

În vreme ce povestea, Margareta se tot înfășură în halatul ponosit, încercând să-și

ascundă picioarele zvelte, desculțe. Janis Vridrikis mai c-ar fi încercat să-i mângâie cu un gest camaraderesc genunchiul delicat care se încăpățâna să scape din acoperământul lui peticit, dar își luă seama – e prea devreme...

Acele ceasornicului arătau orele unu ale amiezii când apăru Christopher cu niște cutii mari în brațe, o boccea după umeri, o legătură petrecută după gât și o geantă subsuoară. Deschise ușa cu un bobârnac și înlemni în prag, holbându-se fâstâcit la Margareta care, în fața unei oglinjoare ciobite și tulburi, încerca să-și pună cât de cât în rânduială părul vâlvoi.

Christopher arăta atât de animat și năvalnic, încât Margareta izbucni fără voie în râs. Se porni pe râs și Christopher, stătea așa, stângaci, neajutorat și se prăpădea de râs. Lui Janis Vridrikis zbenguiala asta i se păru nelalocul ei – situația era gravă, de glume le arde lor?

Magistrul îl trase pe Christopher în odaie, închise bine ușa după el, îl eliberă de poveri și i-l prezintă reginei sale:

— Christopher Marlowe, muzician!

— Christopher Marlowe?! exclamă adânc impresionată Margareta. Cum se poate! Așadar, te cheamă exact ca pe...

Christopher apropie discret un deget de buze... Ceea ce nu putea să însemne decât un lucru: tăcere!

— Muzician și student ambulant, adăugă el cu o ușoară plecăciune.

„Ce tip ciudat, gândi Margareta. O cicatrice îi brăzdează tot obrazul drept, de la ochi până la colțul buzelor. L-o fi atacat cineva?”

Totuși, ceva îi dis plăcu magistrului în toată scena asta. Țângăul trebuia pus la punct o dată pentru totdeauna!

— Marlowe e impresarul meu... A avut sarcina să-i procure fără întârzierere stimatei poetese un mantou și un șal din dantelă, pentru ca aceasta să poată ajunge nerecunoscută de nimeni în apartamentele sale. A fost îndeplinită însărcinarea? întrebă Janis Vridrikis.

— Da, domnul meu, răspunse Christopher, care îl mânca din priviri pe Ambrerod, zâmbind insolent.

— Mi-ai cumpărat jachetă și pantaloni în dungi, jiletcă cenușie, cămașă scrobită și

plastron negru?

— Da, domnul meu! Sper că vor veni ca turnate pe silueta domniei voastre.

— A, speri, carevasăzică? Sunt profund mișcat. Fii amabil și oferă-i doamnei mantoul! Iar mie dă-mi bocceaua. Mulțumesc! Acum, coboară cu mine în bucătărie, ajută-mă să mă schimb... Vă lăsăm singură, *madame*. Îmbrăcați-vă, peste o jumătate de oră vă așteaptă caleașca.

Margareta își dezbracă halatul. Pantofii se scorojiseră și se lăsau greu încălțați, costumul ei de culoare închisă se boțise de tot, Doamne, în ce hal putea să arate!

O scutură ușor un frison, probabil răcise în apă. Ce va urma acum, cum se va sfârși jocul acesta dement? Un lucru este cert: trecuse un prag dincolo de care își lăsase trecutul, iar acolo nu se mai putea întoarce. Astăzi n-ar mai fi în stare să-și pună capăt zilelor, mai mult nici măcar nu-i venea să creadă că noaptea trecută se aruncase în apă fără frică și fără să stea pe gânduri. Acum mijise o speranță, nu e exclus ca ea să fie înșelătoare, dar era totuși o licărire... O licărire de dragul căreia avea sens să continue jocul. Sau,

poate, vorbea cerbicia din ea?

Margareta apucă așa-zisul mantou - de fapt, un palton scump dintr-o țesătură verzuie, destul de lung, din cele care începuseră să se poarte în primăvara aceea, cu buzunare aplicate și cordon lat. Își puse pe cap șalul transparent de dantelă. Ce plăcut, ce cald! Din oglindă o privea o femeie elegantă, dar străină - nimeni n-o va recunoaște.

Extraordinar tip, acest *impresario*: a reușit să-i cumpere un palton pe măsură... Ce om ciudat... (Îi făcuse semn să nu rostească numele lui Christopher Marlowe. O fi vreo taină la mijloc? Sau e pseudonimul lui? Dacă și-ar aminti de gravurile epocii, oare nu era și obrazul nefericitului poet din Canterbury brăzdat de o cicatrice asemănătoare?)

Dar iată-i: în față - Algimant, în haină neagră și pantaloni vărğați. Părul pieptănat pe spate îi cade pe gulerul înalt, sub el se zărește plastronul negru, cu un ochi de sticlă în mijloc. Domnul Ambrerod aduce cu un tânăr diplomat: are maniere rafinate, o ținută sobră, dar, mai cu seamă, Margareta citește în ochii lui o adorație nemărginită. Pentru

Dumnezeu, cum să nu ai încredere într-un asemenea om? *Impresario* părea alături de el o vrabie năpârlită: spențer ponosit, pantofi lustruiți cine știe când ultima oară... Pricina o fi sărăcia, sau îngălarea? S-ar părea totuși că sărăcia, altfel n-ar fi ajuns să slugărească un scriitor bogat, ba s-o mai facă și pe comisionarul.

Algimat își privește nerăbdător ceasul. Dintr-un minut în altul trebuie să sosească *Fuhrmann*-ul. Pentru a scurta așteptarea, Christopher își continuă comunicarea începută încă în bucătărie:

— Așadar, am închiriat un apartament chiar în centru, pe bulevardul Rainis, alături, spre curte, e ambasada engleză. Am spus: domnul și doamna abia au sosit de la Berlin, tocmai își iau primul dejun la hotel „Roma”...

— Dumnezeule, când vom ajunge în sfârșit să mâncăm? face speriat Algimant. La „Roma” nu ne putem arăta... și stomacul mi s-a lipit pur și simplu de șira spinării.

— Putem comanda să ni se aducă în apartament, îl liniștește Christopher. Chiar de după colț, de la „Imperial”, în cel mai rău caz de la „Proprietari”.

— Ce prostie, de la „Proprietari”? Auzi, Margareta și „Proprietari”! Avem nevoie de ceva nemaiauzit, rafinat în cel mai înalt grad. Astăzi ne vei pregăti chiar dumneata un lunch, Christopher, demonstrează de ce e în stare „R.R.R.”, acum e al dumitale... Iar dejunul să ne fie adus imediat ce ajungem de slujitorul de la Micul Vermands... *Es stimmt!*¹

O atât de subită trecere la tema sașietății o uimi pe Margareta: tandrul ei domn și ocrotitor vorbea exact ca un măcelar sau ca un bucătar, din ochi îi zburase boarea aceea de îndrăgostit, buzele începuseră să articuleze peltic și nu era nici pe departe foamea sufletească cea care-i anima gura, era, fără-ndoială, flămând cu adevărat, gura aceasta voia, fără doar și poate, să mănânce... „Sărăcuțul”, gândi Margareta și privi fără voie spre Christopher. De colțurile gurii sale se agățase un surâs batjocoritor. Ce anume îl amuza? Poate Margareta „înveșmântată cum era în paltonul cel verde și șalul de dantelă? Doamna simți o ușoară iritare.

— Așadar, domnule Christopher, ești

¹ De acord (germ.).

muzician?

— Da, stimată poetesă,. Cânt la pian și mandolină.

— O, și la mandolină? Cu niște unghii atât de lungi!

— Ați vrut să spuneți - atât de murdare... Mi le-am murdărit noaptea trecută, când am aruncat în apă odgonul smolit. Dar să știți că, pentru mandolină, cu cât sunt mai lungi, cu atât e mai bine.

„Cicatricea nu-i urățește defel obrazul, Marlowe e un puști drăguț“, gândea Margareta.

— Christopher, du-te și vezi dacă n-a sosit caleașca, porunci Algimant gelos, așa că lui Marlowe nu-i rămase decât să dispară.

— E un bun muzician? întrebă poetesa.

— Da' de unde, un diletant!... Pe deasupra nihilist. Dacă ai ști cum gândește despre femei, despre dragoste! Un cinic! Își încearcă mâna în literatură, un coate-goale. Trăiește din veniturile și ideile mele. După ce te vei muta la mine, îl voi concedia negreșit, găsim noi alt *impresario*. De ăsta m-am săturat până-n gât.

— Ai spus că-și încearcă mâna în literatură.

Scrie versuri? Sau un roman?

— Nu, o carte de bucate.

— Poftim? exclamă uluită Margareta. Ce carte de bucate?

— Pievizuiește o carte de bucate deja revizuită și reîntregită.

— Dar asta-i o tâmpenie! Auzi, să-ți pierzi vremea cu o carte de bucate!

— O, nu, nu vorbi așa, domnișoară... Important e doar cine o revizuieste. Dacă pe vremuri problema de care ne izbeam era ce și cum se scrie, în zilele noastre literatura mai ridică o problemă: cine scrie. E foarte important să cunoști poziția scriitorului, atitudinea lui față de înalte cercuri.

— Vorbești serios? Și care-i poziția dumitale scriitoricească?

— Sunt neamț. Cu asta am spus. Totul, comentariile sunt de prisos...

— Algimant Ambrerod nu sună tocmai nemțește.

— E un pseudonim provizoriu. De fapt; mă numesc Trampedach Johann Friedrich. Nu se vede asta după forma nasului?

— Și eu sunt nemțoaică. Dar ai aflat probabil din ziare că aparțin grupării de

stânga. Nu vreau să te amănesc. Sunt foarte, foarte de stânga!

— Margareta, scumpa mea, „iubirea mea nemuritoare“, cum a spus Beethoven. De stânga? Ce prostie! Eu pe dumneata te iubesc, nu convingerile dumitale politice. În curând ne vom asemui cu toții. Va lua ființă o nouă Europă, o nouă omenire – o superomenire. În numele Nibelungilor... Wotan, Sieglinda și Alberich.

La aceste cuvinte, în cameră intră Christopher, care-i anunță că a sosit birjarul.

Se așezară tustrei în landoul negru lăcuit, jupuit pe alocuri; *Fuhrmann*-ul – care-și schimbase hainele cu o uniformă ponosită de pompieri, cu nasturi sclipitori, și-și pusese pe cap un ȝilindru din care, ca dintr-o umbrelă veche, se iȝea o sârmă – se aburcă pe capra înaltă, ȝfichiui bidiviul cu un bici de piele și landoul se urni cu mare pompă. Nu era o călătorie obișnuită, ci una fantastică! Până și nevasta birjarului ieșise din magazia de lemne și, fără prea mare curaj, își flutura mâna în urma celor ce plecau. Drum bun, dragi oaspeți! La ne-revedere!

Căru gardian sau poliȝist fluvial preocupat

de căutarea cadavrului i-ar fi trecut prin minte să se intereseze de fericitul mire cu ochelari *Harold Lloyd* și de logodnica cu șal scump de dantelă și strălucitor palton verzui, care treceau impozanți pe lângă ei, într-un landou atât de șic? Totul fusese ticluit de minune.

În apartamentul destinat domnului și doamnei, îi întâmpinară proprietara apartamentului, un lacheu și o bătrână jupâneasă. La discuția purtată în cea mai curată limbă germană, Christopher, cum se și cuvine unui subaltern, nu participă, rămânând într-un colț. Proprietăreasa, *madame* Berzlapins, îi încredință lui Janis Vridrikis cheile, primi chiria pentru o lună avans (străini, de, se cunoaște numaidecât!) și lăasă domnii în grija lacheului și a jupânesei. Simțiți-vă ca acasă! *Danke schön, auf Wiedersehen!*

Christopher cercetă îndelung și insistent cu privirea slujitorii, de ei trebuia să te temi în primul rând: în noua doamnă o puteau recunoaște pe nefericita poetesă (fotografiile Margaretei împodobeau aproape întreaga presă letonă) și puteau sesiza poliția. Dar se

lămuri curând că lacheul e neamț (puțin probabil să fi citit ziare letone), iar jupâneasa – o țărancă analfabetă; la întrebarea tânărului domn – ce revistă e aceasta (Christopher îi arătase revista „Odiha”¹, nu știu să-i răspundă. De unde să știe? Cu atât mai bine!

Janis Vridrikis porunci lacheului să dea fuga neîntârziat în piața centrală, de unde să cumpere o serie de produse, conform listei alcătuite de el. Calculase totul încă pe drum, însemnase rețetele și bucatele trebuitoare. Această ocupație potolise oarecum, fie și iluzoriu, foamea de nedescris a magistrului. Trecând pe lângă pavilionul plutitor de pește al lui Kezbers de pe faleza Daugavei, unde, înșirate afară, pe o ață, își răspândeau aroma lostrițele afumate și spinările auriu-cafenii ale somonilor, iar în vitrină se zăreau munți de raci roșii fierți și de hamsii argintii, pe Janis Vridrikis îl copleșise o stare insuportabilă, mai să leșine. Magistrului îi venea să smulgă portiera, să sară din mers și să se năpustească în pavilion, dar bunul-simț îi revenise: e totuși o nechibzuință să-ți pierzi capul din pricina pântecelui, și asta într-un

¹ În letonă: „Alputa” – revistă răspândită în Letonia burgheză.

moment în care încă nu reușise să-și consolideze drepturile.

Acum cercetau odăile locuinței. Salonul era tapițat cu damasc, în mijlocul lui – un palmier mare –, parchet, covoare, pian *Julius Heinrich Zimmermann*, din mahon, rafturi de cărți aproape goale – dacă nu punem la socoteală cele câteva sute de numere ale revistelor „Odiha” și „Senzația”¹. Pe pereți – câteva oleografii lipsite de gust, iar de tavan – agățată o lustră cu zorzonele și ciucurași din sticlă. Odaia era luminoasă, cu vedere spre Colina Bastionului – exact spre locul unde se cunoscuseră.

— Aici ar trebui schimbat totul, anunță Janis Vridrikis. La dracu’ toate mângălelile astea, cumpărăm tablouri valoroase, oricât ar costa! Ce pictori preferi?

— Svemps, Padega, Tidemanis, spuse într-un suflet Margareta, extaziată.

— Hm... am impresia că pentru peisaje ar fi mai potrivit Purvits, în cel mai rău caz Svemps (pe Padega nu-l știa, pe Tidemanis nu-l putea suferi, iar despre Svemps auzise numai așa, în treacăt)...

¹ În letonă: „Sensacija”.

„Algimant se pricepe, își zise în sinea ei Margareta. Într-adevăr, Tidemanis nu se potrivește, e prea luminos. Iar Padega este excesiv de original.”

— Și în privința cărților?

— A, da, cărțile! Le vom comanda! Pe toate deodată! (E o tâmpenie, desigur, să arunci atâta bănet... Aș putea trimite niște comisionari după propriile mele cărți, poruncindu-i Carlynei să le predea lor. Bun.).

Intrară apoi în următoarea cameră.

Alături de salon era dispus budoarul Margaretei, de sus până jos în tonuri de roz și crem. Oglinzi, pufuri mititele, măsuțe de toaletă. Totul ca-n basme!

Margareta. Era în culmea extazului, se temuse că Algimant îi va arăta un pat dublu și un dormitor conjugal. Iar el era personificarea tactului.

— Ei, cum îți place?

— Încântător, divin! răspunse Margareta cu lacrimi în ochi. Îți rămân pe veci recunoscătoare! (Ar fi vrut să se apropie și să-și sărute idealistul roșcovan pe frunte, dar *impresario* îi urma pretutindeni și-și râdea în barbă... Și totuși, de cine râde?)

În continuare - sufrageria, apoi o încăpăre nu prea mare pentru laborator, cabinetul de lucru și dormitorul lui Algimant, bucătăria, odăițele slugilor. Minunat, superb!

— Dincolo de coridor mai există o cameră, cu intrarea de pe scară. Cu permisiunea dumneavoastră, o voi închiria pentru mine, declară impertinent Christopher Marlowe.

Asta-i bună, Marlowe are de gând să locuiască tot aici?

— N-am încotro... Odăița mea de pe Grizinkalns, cu apă caldă dimineața și seara, a fost fără doar și poate închiriată demult altcuiva. Iar eu, după cum o știe prea bine onorabilul amic, doctor în chimie, științe oculte *et caetera, et caetera*, n-am o para chioară! Luând în considerație relația de pact în care ne aflăm... (Christopher era cât pe ce să-și ducă mâna la buzunarul de la piept al spențerului pentru a scoate pactul, dar Janis Vridrikis prinse a-i arăta prin semne că nu e cazul, pricepe, adică, și așa).

— Bine, bine, făcu Janis Vridrikis... Ceea ce mi-am dorit din tot sufletul s-a împlinit. Serviciile dumitale îmi vor mai fi necesare o lună, cel mult o lună jumătate... Apoi îți voi

reda libertatea, te vei putea reîntoarce la reședința dumitale, dedându-te ocupațiilor literare, muzicii... Dar după părerea mea, în situația actuală nu e tocmai oportun să rămâi și să locuiești în apartamentul meu. Înțelegi doar: cercetări, clevetiri... În acest apartament au tras doi *Reichsdeutsche*. Dar dumneata? Cine ești dumneata, ce legătură ai dumneata cu acești călători? Ți-ai primit „Rețetarul”? Ți l-ai primit. Mi-ai făcut cunoștință cu viața? Mi-ai făcut. Ce mai avem noi doi în comun?

— Dar sunt un intelectual șomer! exclamă disperat Christopher Marlowe.

— Ei și? Nu ești singurul! Șomeri sunt cu sutele, cu miile, ceea ce nu înseamnă că eu, Algimant Ambrerod, sunt răspunzător de soarta lor. Răspunzători sunt cei ce conduc. Acei directori F., miniștri X., artiști cu neveste frumoase și copii ascultători. Am dreptate. Margareta?

— Perfectă dreptate, răspunse fata adânc mișcată, și în ochi i se iviră lacrimi. Perfectă dreptate...

— Vezi... Se va edifica o nouă ordine, o nouă Europă... Atunci totul va fi altfel. În numele

Nibelungilor Sieglinda, Alberich. Și totuși, cum ai ajuns în halul ăsta? Și acolo, la voi, există șomaj? (Janis Vridrikis avea în vedere învâpăiata gheenă și diavoli ei). Bun! N-o să fiu calic, și apoi, încă mai am nevoie de dumneata... E timpul să începi să pregătești dejunul, care trebuie obligatoriu să fie o capodoperă a concepției culinare a secolului douăzeci. Vom demonstra cea mai înaltă culme a artei noastre. Margareta merită asta cu vârf și îndesat. Du-te și preia apartamentul meu de la „Roma“, ți-l dăruiesc... Poftim buletinul meu și niște dolari, plătește pentru o lună înainte... Sunt un om aspru, dar am suflet bun. Te aștept peste o jumătate de oră...

Lui Christopher Marlowe nu-i rămase decât să se încline și să plece. Trebuia să se înapoieze peste o jumătate de oră, ca să înceapă în timp util ritualul solemn al preparării hranei – locul lui era la bucătărie, printre servitori. Fie!

Cât el lipsi, bătrâna jupâneasă izbuti să-i cumpere Margaretei, de la magazinul lui Feigelsons, *Jockey Club*, aflat vizavi de bulevard, o pijama de culoarea somonului, cu

revere albe, cămășuțe și pantalonași de mătase și niște papucei roșii, cu pompoane de hermină la glezne. După baie, poetesa se repauză în budoar. Îi dădu la rândul ei jupânesei vechiul costum șifonat și pantofii scâlțiați. Făcută astfel fericită, țărancă îi mulțumi cu lacrimi în ochi – pantofii erau din piele de șarpe, un dar regesc!

Janis Vridrikis ieși în întâmpinarea lui Marlowe radiind de fericire: reușise să-și satisfacă foamea titanică printr-un mijloc simplu, chiar rudimentar – se furișase în cămară, răscolise rafturile, înfulecase o jumătate de pulpă de porc afumată și hăpăise niște smântână. Distinsul lacheu nu făcuse decât să-l privească chiorâș și să clatine din cap. Să fie oare chiar așa o foamete pe meleagurile germane? Auzise el că pe-acolo se economisește untul pentru tunuri, dar nu-și putuse închipui că situația e atât de catastrofală.

Și-acum, la treabă! Trebuia alcătuit un *menu* pentru primul *diner* luat în această casă, *menu* care să fie în egală măsură rafinat și hrănitor, această cină urmând să se constituie în epigraful tuturor cinelor ce se

vor servi vreodată la această masă. Ce propuneri are Christopher Marlowe?

Christopher îl sesiză că în cămară e agățat de un cui un mic iepure.

— Ce părere ar avea domnii dacă pentru aperitiv (*der Vorschmack*) s-ar opta pentru acel fel, amintit în capitolul unsprezece al celei de-a doua părți a lucrării capitale în probleme culinare, „R.R.R.”, sub denumirea de *potage*? Prescripția glăsuiește – *potage* din iepure tânăr împănat cu slănină – merinde savuroasă și folositoare sănătății.

Magistrul, mulțumit, susținu propunerea: într-adevăr, pentru început nu e rău. Și aminti – de data asta în limba letonă, în dialect de Kurzem – rețeta inserată în lucrare:

— Iei un iepure bine împănat cu slănină, îl tai în lung, apoi și-n lat, în trei-patru bucăți; în plus, înșfaci un claponaș și câteva ierunci bine împuțite, carne macră de vițel de lapte, toate astea curățate și tăiate mărunt. Arunci în oală unt cât o nucă, îl lași să se rumenească, așezi acolo o bucată din acel iepure și toate celelalte din care vrei să prepari amintitul *potage*. Iei apoi supă limpede din carne, o adaugi în acel amestec,

o lași să dea în clocot și presari deasupra legume tăiate mărunț, precum: varză creață, țelină și spanac, apoi torni totul în castronașe de argint, să se răcorească. Se servește rece.

*Sie. Sprechen ja, glänzend holländisch!*¹ rosti în sinea lui lacheul, care în tinerețe umblase pe vapoare și trăise la Antwerpen.

Jupâneasa plecase în vremea asta să caute un claponăș și sălbăticiunea cea împuțită – le va găsi oare? Doar aici nu-i orășelul de pe Venta unde afli la-ndemână toate cele. Aici e capitală, metropolă, aici nimeni nu lasă bunătate de ierunci să putrezească... Bătrâna își încălțase jerpeliturile cele de șarpe și o luase șontâc-șontâc la sănătoasa – cu Dumnezeu înainte!

Christopher făcu rost de un halat alb și se puse zelos pe treabă: înșfăcă satirul strălucitor și se năpusti asupra bietului iepuraș, trudi cu abnegație, îmbătat de extaz

— La urma urmei, e – și asta o artă! Simfonia mirodeniilor, muzica fripturilor murmurând în grăsime. *Potage* opus 109, Nr. 1, în fa major. Christopher își aminti subit că bunicul său lucrase ca bucătar pe o moșie și

¹ „Vorbesec excelent olandeza” (germ.).

reputase mari izbânzi în meseria lui, ajungând favoritul baronului, pe care îl însoțea și peste hotare. Poate acest talent i se transmisese pe linie ereditară? Fie, să arătăm deci de ce suntem în stare. Lacheului i se permise doar să taie, să mărunțească, să amestece, să curețe, să întrețină focul și să pună oalele la îndemână; trebuia lucrat iute și cu dibăcie. Margareta se va trezi curând, va dori să mănânce.

Ce-avem la felul întâi? Janis Vridrikis frunzărește îndelung blocnotesul, avea însemnat acolo modul de preparare a supei din coadă de juncan. Optase pentru această delicată încă pe când se afla în landou. O, scleroză blestemată!

— Supă din coadă de juncan? repetă zâmbind Marlowe. lei și tai cu o custură neascuțită coada opărită, dar nu chiar de tot, ci doar o crestezi așa fel, încât să rămână bucata întreagă, o întinzi pe un grătar peste cărbune aprins de ienupăr și o ții așa până începe să-și lase grăsimea. Fierbi apoi din ea o supă cu usturoi, morcov, țelină...

— Ajunge, ajunge! mormăi magistrul. De ce nemțește? Vezi doar, lacheul își ciulește

întruna urechile. Te rog să nu divulgi secrete. *Also*, după supă – *Brisolette*¹ de vițel în aluat. Taci, nu-i nevoie! Lasă-l să știe numai cum se prepară aluatul fraged.

— Cum te cheamă, *Mensch*?

— Antons, răspunse lacheul.

— M-ar aranja mai bine dacă te-ar chema Mikelis.

— Pot fi și Mikelis, dacă ți-neți, stimat domn.

— Ăsta zic și eu răspuns, se vede că ești neamț sută la sută! *Also*, Mikelis, dă fuga după coniac, uite niște mărunțiș. Doamna a răcit, nu poate bea decât *Huile de Venus Aunis et Saintogne* cinci stele, faci rost de asta și din iad dacă-i nevoie, dar faci. Ajută la combaterea guturaiului, dar numai dacă-l folosești în primele douăzeci și patru de ore. La întoarcere, cumperi de la Dașkov struguri și pere. Limpede?

— Limpede, domnul meu! rosti Antons, și-i pieri și urma.

— Mi-ați alungat ajutorul, cum să mă descurc singur? cârcoti Christopher.

— Te voi ajuta eu... Nu-mi place acest

¹ Chiftele din carne de vițel și slănină (germ.).

Mikelis, prea are privire de pungaș, mă va fura precis. Am în vedere rețetele, adăugă Janis Vridrikis, și, scoțându-și haina, își suflecă mânecile și se puse pe spălat legumele. Margareta, zice, va mai dormi o oră bună, după care va dori negreșit să mănânce.

Stăpânul spăla legumele și se gândea la Margareta. Iar Christopher cresta cozile, meditând la rețetarul revăzut și reîntregit. Nu va ieși prea sărăcăcios, prea anost, dacă va scoate prea mult în relief bucatele și băuturile?

Totul le reuși de minune. Margareta ridică în slăvi amintitul *potage*, supă din coadă de juncan gusta pentru întâia oară în viața ei, cât despre *Brisolette* – acestea se topeau pur și simplu în gură, iar pe masă își așteptau încă rândul un tort de nuci, fructe; cafea și coniac franțuzesc. La dejun, se-nțelege, participa doar Margareta și domnul Ambrerod. Christopher Marlowe și Antons gustară ceva în bucătărie, în vreme ce jupânesei nu i se acordă nici măcar această cinste, ea golindu-și castronul de supă în odaia slujnicilor. În această casă domneau legi feudale: cele opt odăi erau locuite de reprezentanți a trei

straturi sociale diferite.

La masă a servit Antons, iar coniacul le-a fost turnat de *impresario* în persoană.

„De ce-o fi zâmbind întruna, își bătea capul poetesa. Poate nu fac ceva cum se cuvine? O, sfântă fecioară, cu ce furculiță și cu ce cuțit se mănâncă aceste *Brisolette*? Și la ce slujesc oare aceste mici farfurioare de cristal?”

— A, nu, acum zău că nu mai pot, spuse Margareta. Prea mă îndopați, simt că plesnesc. Poate doar o ceșcuță de cafea tare. Mi-ați putea oferi o țigară?

Ca să vezi, niciunul din bărbați nu fuma. Se stârni iar zarvă, Antons fu trimis iar în goana mare la Dașkov după țigări englezești.

— *Tafelmusik*! răcni disperat Ambrerod, dezmeticindu-se. Până se aduc țigările, mai prelungim masa. Christopher, dragul meu, cântă-ne ceva! Cântă, pentru Dumnezeu!

Marlowe nu se lăsă rugat de două ori. De mult ardea de nerăbdare să atingă claviatura celui instrument nou-nouț, realizat de firma *Zimmermann*, într-atât de seducător îi străluceau clapele albe, ogindite în capacul lăcuit. Christopher se așază, stătu puțin pe gânduri, apoi, învăluind-o pe Margareta într-o

privire de pehlivan, glăsui:

— Stimată poetesă, voi interpreta partitura dedicată de Beethoven femeii, acelei *Unsterbliche Geliebte*¹, Sonata-fantezie opus 27 Nr. 2 în do diez minor, deci, probabil, de culoare roz. Ascultați cu atenție!

— Nemuritoarea mea iubită! mormăia Ambrerod în extaz. Iubita mea divină, cu petale de mac...

Și Christopher începu să cânte acea sonată atât de profund diferită de toate celelalte sonate ale lui Beethoven. Are o muzică tandră, parțial fantastică, parțial reală, care, după cuvintele autorului însuși, trebuie „interpretată cu multă delicatețe”. Christopher o știa pe dinafară. Tehnica interpretativă a părții întâi este destul de ușoară, în schimb partea a treia – finalul – e o nucă tare, dezvoltarea amplă a allegroului sonatian necesită nu doar sensibilitate, ci și virtuozitate, e de-ajuns o abatere de o secundă, o neglijență cât de mică pentru a pierde firul.

Instrumentul izvodea sunete curate ca de cristal, strunele bașilor vuiau, registrul

¹ Iubita nemuritoare (germ.).

superior suna aproape ca strunele celestei. Tema cantabilă a primei părți poate fi percepută cu deosebită limpezime: trioletele de acompaniament se execută atât de delicat, încât apare un plan armonic secundar abia perceptibil.

Christopher uită de toate: de sine, de Margareta, de Ambrerod, de rețetar și șomeri: interpreta imnul închinat de Beethoven femeii. Nicio notă cinică! Abia aici puteai descoperi că pojghița de bravadă și nihilism de pe sufletul lui Christopher era cât se poate de fragilă și că, îndeobște, cine știe dacă exista cu adevărat?

Muzica încetă, rămăseseră cu toții muți. Tăcea până și Ambrerod. Părea cam speriat.

— Cine a fost, de fapt, această *Unsterbliche Geliebte*? întrebă Margareta, fumând țigara adusă de îndatoritorul Antons.

— Beethoven a dedicat aceasta sonata Giuliettei Guicciardi, o femeie nestatornică și înfumurată, dar cercetătorii sunt de părere că nemuritoarea a fost cu totul alta... Dacă vă interesează părerea mea personală, am convingerea că „nemuritoarea” a fost, de fapt, o plăsmuire a genialului compozitor,

roști Marlowe.

— M-aș mira s-o intereseze părerea dumitale personală pe domnișoara, mârâi magistrul.

— Te poți oare îndrăgosti de o plăsmuire? râse Margareta.

— O, doamne, și-ncă cum! oftă Ambrerod. La început mi te-am închipuit, apoi te-am zărit și abia după aceea te-am îndrăgit.

— Câți nemaipomenit, reluă Margareta. Dacă și de scris scrii la fel, aș dori să-ți cunosc lucrările. (De unde i s-o fi trăgând cicatricea? Pecetea unei spade, a unui duel?)

— Lucrarea lui iat-o, e aici, pe masă: *Brisolette* de vițel, o poți cunoaște pe loc. Numai sosul spaniol nu e original. În viitor, domnule Marlowe, va ieși din dumneata un bucătar de mare clasă, zise Ambrerod, ridicându-și păhărelul cu coniac. Să bem pentru nemuritoarea iubită cu petale de mac...

— Să bea și Marlowe, altfel nu beau, îl întrerupse Margareta. Asta a fost „Sonata lunii“?

— Da, răspunse Christopher, turnându-și o porție zdravănă de coniac, așa au botezat-o

alții, nu Beethoven... A compus această sonată într-o noapte de vară, la Heiligenstadt, de aceea niște omuleți lipsiți de gust i-au atribuit prima parte lunii, iar pe cea de-a doua – dansului elfilor. Voiau cu tot dinadinsul să-l micșoreze pe Beethoven (nu-i prea comod cu un gigant!), ca să-și poată da cu presupusul, să poată bârfi o vreme: este sau nu Mignon vlăstarul legal al geniului... Chipul dumitale, Margareta, aduce foarte mult cu al Brunei Mary din Chelsea, fie-i țărâna ușoară! Să ridicăm acest pahar pentru cei readuși cu bine la mal... Prosit, noua mea suverană, și să nu vă părăsească madona lui Botticelli!

— Sunt nevoit să-ți amintesc, domnule *impresario*, că lecția de elocință a luat sfârșit, interveni Janis Vridrikis, congestionat și bosumflat. Comportarea lipsită de tact, manierele frivole ale subalternului său îl călcau pe nervi. Trebuie să scape rapid de parazitul ăsta, dar fără cel mai mic scandal, ferit-a sfântul, tânărul știe ceea ce nu are voie să știe nimeni pe lume: știe perfect câți ani are Trampedahs... Parcă ne-nțelesesem: să dai o fugă la *madame* Rubinstein, să aduci o modistă pentru a lua măsurile și a alege

împreună cu doamna croielile. Apoi trimiți aici vânzătorul de la Mušats, cu mostre de pantofi... E aproape șase și jumătate, la opt se închid magazinele, nu înțeleg ce mai aștepți.

— Mă duc, domnul meu! vorbi Christopher. Am impresia, totuși, că nu eu m-am repezit la pian, ci domnia voastră m-a invitat.

— Trebuie să faci numai ceea ce ți se poruncește. La restul permite-mi să mă gândesc eu!

— Am înțeles, domnul meu! Și râzând în gura mare, Marlowe închise ușa în urma sa.

— — — — —
— — — — —

Marlowe petrecu aproape o lună în apartamentul închiriat de Vridrikis. *Maître d'hôtel*, e drept, îl întrebase suspicios la început unde, adică, dispăruse domnul în persoană, dar se liniștise aflând că șeful lui Marlowe e comerciant și că e plecat în Estonia pentru a înființa acolo o societate petrolieră particulară pe acțiuni. *Maître d'hôtel* se mai întreba și de ce tânărul derbedeu nu comanda niciodată nici micul dejun, nici cina,

dar și pe tema asta Christopher avea răspunsul în buzunar: suferă, chipurile, din copilărie de diabet, trebuie să țină un regim sever, de aceea ia masa într-un restaurant lacto-vegetarian. Ei, dacă așa stau lucrurile, totul e limpede, *maître d'hôtel* înțelege, are el însuși un nepot chinuit de boala asta. Răspunsul clientului îl satisfăcu pe deplin.

Și era adevărul curat. Marlowe era nevoit să țină regim... Pentru că banii de buzunar primiți în primăvară se topiseră, iar cu amărății de latși economisiți în ziua în care îi cumpărase Margaretei mantoul și șalul nu-și putea permite decât să cumpere batog afumat din hala de pește și să bată drumul la cantina studentască, după pâine neagră. Dacă-o va ține tot așa, va ajunge curând la zeamă lungă preparată din pesmeți de pâine neagră muiați în apă. Ca în cele mai grele timpuri.

Înalta societate se desfăta pe litoral, sosise sezonul protipendadei. *Côte d'Azur* a noastră, adică spațiul cuprins între Bilderia și Edinburgh până la Karlsbad inclusiv, forfotea de trupuri cafenii. Ce-i drept, localitățile respective primiseră deja și nume letone:

Bulduri, Dzin- tars, Asars, domnii și doamnele însă le spuneau ca pe vremuri, suna mai șic. Pentru a ajunge pe acea coastă a bunăstării și îmbelșugării, se cerea o pricină deosebită, pe care Christopher, s-o spunem pe șleau, n-o avea. Și apoi, ce rost avea să dea buzna așa, nitam-nisam, pe riscul și răspunderea lui, peste protipendadă: doar era legat prin relații contractuale de magistrul. O dată pe zi, *impresario* trebuia să se înfățișeze stăpânului și să se intereseze dacă are de îndeplinit vreo sarcină oarecare, dar, din cauza Margaretei, se jena să vină la ora mesei. Doar n-o să-și calce mândria în picioare din pricina sărăciei. Mai ales că Janis Vridrikis nu întârziase să-și angajeze un bucătar priceput, ceea ce avea un singur și unic înțeles: nu mai avea nevoie de serviciile culinare ale lui Marlowe. Când doamna cerea totuși ca Marlowe să vină seara, să le cânte ceva, Janis Vridrikis nu găsea nici să-l tai seara potrivit: ba trebuia pusă biblioteca în nouă rânduală, ba meșterii urmau să bată în cuie galeriile pentru draperii, la ferestre, ba casa mișuna de pictori, cizmari, electricieni sau sobari. Christopher rătăcea fără a-și găsi locul, inutil

ca o grivnă tocită. Riga se golise, Frosch plecase într-o călătorie peste hotare, Calitis era oaspetele părinților săi la moara de apă din Bučausk, iar Brander trăgea la măsă și se scălda în mare – nimeni nu știa exact dacă la Kuivizs sau Pabazs. Se străduia, în singurătate, să-și biruiască mahmureala cronică: cumpărase, după spusele portarului casei sale, o jumătate de balercă de bere blondă, un sfert de butoi de bere neagră „Livonija” și dispăruse într-o direcție necunoscută. Christopher trândăvea, tolănit pe canapeaua verde ca mușchiul de pădure din apartamentul lui Janis Vridrikis, citea presa, blestema viața și strângea din dinți. Va fi oare nevoit să clămpănească iar și iar pe la botezuri și nunți, ca să câștige cât să-i ajungă de-o fiertură cu mazăre sau de câte-o sfrijită de turtă? De s-ar sfârși vara mai iute!

Trecuseră două săptămâni din ziua sfârșitului tragic al poetesei Schella, dar zarva stârnită de presă tot nu se potolise. Aproape în fiecare număr, ziarele publicau câte o poezie (cu neuitatul nume al autoarei în chenar de doliu). Ziarele abundau în amintiri ale prietenilor, dedicații, schițe

biografice. Apăruseră de-atunci trei ediții speciale, ale „Foiile bulevardului”, reporterii însă nu izbutiseră să declare decât că „înecata încă nu a fost găsită, căutarea cadavrului continuă”. Cetățenii, care-și cheltuiseră conștiincios, în trei rânduri, cele zece centime, se dezlanțuiră în blesteme. Apoi însă veni să se adauge noi mărturii prețioase, altminteri neverificabile: cineva ar fi văzut în apropiere de Bolderajas o jachetă albastră, aruncată la mal, un altul ar fi zărit pe mare ceva intermediar — între stog de paie și manșon. Și nici nu-i de mirare: curentul a fost în această primăvară atât de sprinten, încât Margareta (deși se întâmplă rar) a fost pesemne dusă de ape sub bancurile de nisip ale golfului Rigăi. Se iscă un scandal monstru: poliția nu fusese încă în stare să pună mâna pe ucigaș. Necazul era că o mulțime de bărbați purtau pantaloni galbeni: era ultimul răcnet al modei. Culoarea în sine izvorâse din magazinul lui Kamarins, dar fusese zămislită de regele modei pariziene, Dior. De pantaloni nuanță *Fernambuco* colcăia globul pământesc, ce putea face în această privință Friedrich

Rhode, fost șef al departamentului de poliție, actualmente insignifiant prefect într-un oraș la fel de insignifiant ca Riga? Ghinion și basta! Porunci să fie arestați circa douăzeci de suspecti, purtători de pantaloni culoarea puiului de găină, începând cu nuanța gălbenușului de ou și sfârșind cu cea a scaunului de sugar - *Kindergelb* - cum caracterizase respectiva materie prefectul însuși. Toți cei douăzeci se dovediră a fi membri ai „Garoafei negre” - până aici, totul corespundea mărturiilor martorilor oculari. Anchetați cu deosebită osârdie, doi din doisprezece se recunoscuseră vinovați. Friedrich Rhode deveni peste noapte o figură legendară, aspira de-acum la postul de șef al districtului Ludzas. Se află însă că perechea încriminată nici măcar nu pusese piciorul în Riga în noaptea fatală. Ambii „ospățiseră” la Daugavpils, unde forțaseră și jefuiseră magazinul de bijuterii „La David Busch”. Iar faptul că se recunoscuseră vinovați, fusese nici mai mult, nici mai puțin un tertip abil prin care voiseră să-l inducă în eroare pe respectabilul prefect pentru a-și însuși pe daiboj obiectele furate. Dar nu putuseră

Înșela ochii vigilenți ai paznicilor ordinii: briliantele le fură luate, ceasurile de aur confiscate, iar pungașii cu pricina – expediați aproape numai în tricouri în Mexico, cu un vapor având destinația Porto Rico. A doua zi, Friedrich Rhode își cumpără o limuzină, și de atunci până în zilele noastre pomenește în cuvinte pline de respect splinul poetesei Schella care, depășind cu bărbăție pragul ce duce spre sferele nepământene, îl ajutase indirect să-și câptușească buzunarele și să devină posesorul unui *Cadillac* cu șase cilindri.

În seim și în cercurile literare furtuna abia începea. La cererea fracțiunii minoritare – susținută de astă dată de creștini latifundiari – domnul F., director departamental, activist de frunte al stângii moderate, fu destituit din post cu majoritate de voturi și acoperit de rușine. A doua zi fu găsit spânzurat în closetul propriei locuințe. Ziarele uitară o vreme tragedia poetesei, toate paginile se împeștrițară cu fotografiile post-mortuare ale directorului, cu descrierea closetului și a planului său: săgeți negre desenate pe fotografii indicau rezervorul de care fusese

fixat lațul fatal. Membrii stângii moderate dezlănțuiră un atac feroce. O declarație pe Margareta mucenică arsă pe rug de creștini în scopul de a insufla groază în rândul tuturor poeteselor care, în stihurile lor, o batjocoreau sau aveau de gând să o batjocorească pe născătoarea de Dumnezeu.

O săptămână mai târziu se preconiza dezvelirea la cimitir a unui monument închinat eroinei – favorita muzelor, plecată dintre noi înainte de vreme. Lângă mormântul simbolic urmau să curgă râu discursuri îndreptate atât împotriva minorităților, cât și a coaliției guvernamentale, dar și împotriva impunerii pe averile proprietarilor de ferme de pe fostele moșii ale baronilor. Avocatul Petermanis, liderul moderaților, proprietarul fermei Akenstaks, jertfi cu mâna lui trei sute de lași pentru monument, așa încât își câștigă și el dreptul la discurs. Își dădu obolul și ziarul „Pescărușul”¹, adăugară câte ceva și împuterniciții casierilor spitalicești. Numai de la șomeri nu se putu obține niciun sfanț.

Fu comandat în mare grabă un obelisc din

¹ În letonă: „Kaija”.

granit roz: în mijloc – basorelieful Margaretei, iar sub el – cuvintele rostite de nu știu ce faimos pictor, soț al unei preafrumoase soții și tată al unei binecrescute fete, când primise vestea sfârșitului Margaretei: „Prea grea e lovitura ce-ai dat cui te-a-ndrăgit!”

Toți se aprinseră brusc de dragoste pentru poetesă, tuturor le deveni apropiată, de neînlocuit... Până și ziarul reacționar „Puterea verde”¹ se dădu drept prieten al poetei și prinse a-i ridica osanale nefericitei care, pasămite, în anumite poezii ar fi apelat la tematica rustică, proslăvind romantismul vieții rurale din departamentul Irș. Organul stângii moderate, „Pescărușul”, făcu mare tam-tam pe tema asta, reproducând în paginile sale un articol denigrator, publicat în urmă cu un an de „Puterea verde” sub titlul „Preoteasa desfrânării”. Articolul era împănat cu expresii dezgustător de abjecte. Creștinii cumpărau ziarul la toate colțurile și se delectau citind cuvintele care profanau amintirea defunctei. În acest timp, în tabăra editurilor mic-burgheze se declanșară lupte intestinale pentru dreptul de a edita o culegere

¹ În letonă: „Zalais speks”.

a poeziilor Schellei. Cei care până nu de mult îi respinseseră versurile, i le vâneau acum fără scrupule de prin paginile ziarelor și periodicelor în care fuseseră publicate. Mai aprig între toți se dovedi Janis Stern, proprietarul editurii „Trandafirul galben” (lui îi aparținea și tipografia). Trecându-i și lui pe la ureche ceva în legătură cu sfârșitul Margaretei, domnul Stern fugise degrabă la proprietara camerei mobilate, cumpărase vechile tapete din camera poetesei – pe care erau lipite foi dactilografiate cu poezii – și poruncise ca acestea să fie dezlipite și duse la el acasă. Intuind că toate neamurile Margaretei muriseră, domnul Stern se declară proprietarul legal al moștenirii ei poetice. Ceare a face că foarte recent o numise pe Margareta „privighetoare roșie” și o dăduse afară din birou, nu existaseră martori...

„Visez cumva?” se întreba Margareta. Urmărea cu atenție evenimentele care i se păreau ireale, ilogice. Când citise pentru prima oară necrologurile, ditirambele și amintirile ce-i erau dedicate, căzuse pradă unui acces de isterie, acum însă primea toate astea cu o bucurie răutăcioasă. Să se

răzbune! Pe toți și pentru tot. Babalâcul ăla nenorocit, domnul F., plătise deja. Fie-i țărâna ușoară! În fond, nu el fusese cel mai mizerabil.

„Prea grea e lovitura ce-ai dat cui te-a-ndrăgit... Ha- ha! Prietenul meu intim, lovitura abia te așteaptă, țin’te bine!” Sufletul Margaretei era inundat de un val de jubilarie – din păcate, nu era o jubilarie senină, înălțătoare, era doar jubilaria sângelui și a urii. Rănile și durerile sufletului încă nu i se cicatrizaseră, deși ea, de bine, de rău, se întremase. Îi venea să se năpustească în stradă și să strige: „Răstigniți-l, răstigniți-l pe acest făt-frumos care are o mândrețe de nevastă și o dulceață de fetiță. Răstigniți-l!”

Margareta reîncepu cu încetul să scrie – un timp nu-și putuse aduna gândurile, în suflet îi domnea confuzia. Dar cu timpul se dezmeticise: la urma-urmei, avea în stăpânire un budoar luxos, o bibliotecă, un cabinet de lucru și inima unui prieten credincios. Și toate acestea îi fuseseră dăruite de Janis Vridrikis, salvatorul și reazemul ei, care acum își reluase fostul nume.

Impresario, dându-se drept excursionist, șterpelise din fostul apartament al Margaretei de pe strada Valnius micul pumnal înconjurat de trandafiri ofiliți – talismanul ei. Margareta îl cumpăraseră cândva dintr-un talcioc de la un bătrân armean, care o încredințase că pumnalul i-ar fi aparținut cândva lui Timur și i-ar purta stăpânului noroc. Christopher i-l adusese, i-l întinsese și spusese — iată-vă jungherul. La rândul său, Janis Vridrikis îi dăruise un mic Buddha de fildeș, aidoma celui ce-i aparținuse cândva. Și iată: talismanul și Buddha și-au reluat locul pe masa ei de scris. Micul zeu șade, o contemplă cu ochii lui oblici și așteaptă. Ce așteaptă? Totul e în regulă. Margareta a compus astăzi un mic poem. Interiorul apartamentului e parcă special gândit pentru inspirație: Tone, Svemps, Skulme – minunate pânze. Poate fi mândră, îi lipsește doar madona, dar nu, n-o mai poate suferi pe madona. Nu mai poate suferi femeile umile și supuse, femeile clemente...

Va concepe de îndată un pamflet îndreptat împotriva tovarășului domn Petermanis. Ei da, chiar împotriva domnului Petermanis, chit că domnul cu pricina fusese atât de generos

în privința monumentului. Oh! Iar „Puterii verzi” poetesa îi va plăti printr-o poezie epică. Va descrie traiul paradiziac al țăranilor din districtul Irș în natura! Cât privește editura domnului Stern – o va da în judecată pentru sustragerea tapetelor. Janis Vridrikis îl va măslui pe procuror pentru ca acesta să confere cazului o tentă de spionaj și să-l bage la zdup pe domnul Stern; Margareta va declara la proces că pe tapete erau înscrise indicații cifrate – destinate serviciului de informații al unei anume puteri străine – referitoare la starea tehnică a forțelor blindate aflate în înzestrarea statului, precum și la dislocarea acestora pe teritoriul republicii. Asta va produce efect. Cu atât mai mult cu cât guvernul își prețuiește până la paroxism cele două tancuri – ce să-i faci, pe ele se bizuie capacitatea sa de șoc! Din ziua în care unul din tancuri se defectase subit în timpul unei parade desfășurate pe Esplanadă, trebuind să fie tras din zona defilării de câteva gloabe, comandantul suprem al armatei, generalul Smerlin, fusese trecut în rezervă. Afacere dubioasă, ce mai, să-nnebunești, nu alta!

— Privighetoarea roșie va mai cânta, domnii mei! își spunea Margareta. Johan Friederich Trampedach era acum *Reichsdeutsche*, un străin elegant, cetățean german. Cu Margareta era mai mult decât galant, o copleșea cu atenții, îi ghicea din priviri orice dorință. Nu exista zi în care Margareta să nu primească ofrande regale. Ba un pled din vulpi argintii, ba o rochie plisată din moar cu ape schimbătoare. Fata, pe care nu o răsfățase nimeni în viața ei, răspundea cu profundă recunoștință simțămintelor lui Janis Vridrikis. Încetul cu încetul, fu cuprinsă de dragoste pentru acest idealist roșcovan și curând se lăsă pradă mângâierilor lui, mângâieri care, altminteri, nu-i produceau cine știe ce plăcere. Dar ar fi fost de-a dreptul o cruzime să nu răsplătească un sentiment atât de dezinteresat. Ar fi fost o ingrată. Și totuși, de ce să nu recunoaștem, unele ciudățenii ale lui Janis Vridrikis o uimeau peste măsură, adică, de ce să n-o spunem pe șleau, o stupefiau pur și simplu. Era vorba, în primul rând, de maniera moșnegească de exprimare la un om atât de tânăr, apoi de limbuția lui pe teme îndeobște cunoscute, de

lăcomia lui fenomenală, dar, înainte de toate, de pasiunea maniacală pentru medicamente. Iubitul ei lua picături și decocturi dimineața și seara, înainte de masă și după aceasta, își frecționa șalele cu alifii, își ungea călcâiele, își picura leacuri în urechi și în ochi, le inspira cu ajutorul unui inhalator. Înaintea culcării îngurgita hipomană, iar dimineața, cum deschidea ochii, înghițea muște uscate, deși n-avea a se plânge de sănătate, dormea tun, sforăia ca un taur, dinții îi clănțăneau în gură când și-i strângea, în somn. Uneori Margaretei i se făcea efectiv rău, dar dragostea autentică îi poruncea să se stăpânească și să suporte cu răbdare ciudățeniile alesului său. Și-apoi, cine nu are ciudățeniile, spuneți-mi și mie? Margaretei, de pildă, îi place când își face baie să se bălăcească în vană, să împrăște cu apă, să asurzească văzduhul cântând în gura mare și chiuind – și ce, nu e ea cu toate astea o ființă fermecătoare? Asta ca să nu mai spunem că șterpelește pe furie heringi din cămară și îi înfulecă apoi, încuiată în budoar. E un nărav moștenit din fostele zile grele, când lucrase ca expeditoare la biroul de reclame –

organismul i se obișnuise de-atunci cu heringii. Și mai avea Margareta o ciudățenie: la fiecare cinci minute se privea în oglindă, dar, între noi fie vorba, toate femeile sunt supuse acestei slăbiciuni - își cercetează fără-ncetare fațada, uitând cu desăvârșire în acest timp reversul ei.

Acum Janis Vridrikis petrecea tot mai mult timp în afara casei, avea ba ședințe, ba seri de berărie. Era ocupat până peste cap pentru că făcuse cunoștință și se împrietenise la cataramă cu Knirim, de la redacția *Rundschau*. Margareta se plictisea în singurătate. Și-ar fi dorit nespus să mai vină Christopher, să cânte la pian, dar era deja ajuns să-și exprime această dorință, pentru ca Janis Vridrikis să spumege de-turbare nestăpânită: doamna, zice, trebuie să păstreze distanța în relațiile cu *impresario*: îi despart obstacole de clasă. Se apuca apoi să-l denigreze pătimaș pe tânăr în ochii poetesei. Christopher e, chipurile, un pește și-un hoț, i-a șterpelit prin vicleșug un manuscris pe care vrea să-i publice dându-l drept al lui. Trampedahs bănuiește chiar că Marlowe i-ar spiona.

La început, Marlowe nu-i plăcuse Margaretei, puștiul parcă prea era plin de sine, parcă prea era ironic. („Are un rânjete de știucă”, gândise ea odată). Cu timpul însă, realizase că tânărul este nefericit și singur și că rânjetele ironic nu este decât o mască. Odată, Christopher își făcuse apariția exact în momentul în care doamna și magistrul erau pe punctul de a se așeza la masa pe care se lăfăiau bucate alese. Dintr-un platou exalau un miros îmbătător o rață friptă, cu pielița rumenită, și niște trufe cu maioneză. Margareta îl poftise pe Christopher să ia masa împreună cu ei, dar tânărul refuzase categoric și plecase în mare grabă. Din sclipirea febrilă a ochilor lui, Margareta, pricepuse lesne că Marlowe era cumplit de flămând. Se vedea de la o poștă – era neîngrijit, se jigărise... O ducea, de bună seamă, numai cu pâine și apă... Aș, fleacuri! Schella nu mai voia să-și bată capul cu asemenea lucruri. Acele vremuri rămăseseră undeva, în urmă, acum nu voia decât să se țină cât mai departe de mizerie! Christopher nu fusese în stare atunci să o salveze, acum nu e ea în stare să-l ajute. Asta-i viața.

„Oare am uitat ideile care mă entuziasmau odinioară? se întreba Margareta. Ei și? Mai bine din glod în palat, mai bine o parvenită trândavă decât îndărăt, în infern! Janis Vridrikis m-a salvat. Îți mulțumesc, bunul și nobilul meu prieten, dorința ta e lege pentru mine. Christopher nu va veni.”

Dar într-o seară, magistrul nefiind acasă, doamna se împodobi cu cele mai elegante accesorii vestimentare, își vopsi buzele-i hâtre, ușor bombate, cu ruj scump *Chanel* și ieși să facă o plimbare pe bulevard. La urma urmei, până când să stea închisă ca o condamnată la ocnă? Lângă teatrul de operă dădu nas în nas cu Janis Vridrikis. Magistrul își luă imediat rămas-bun de la tovarășii de drum, chemă îngrijorat un taxi și împinse delicat fugara în mașină. Dar Margareta nu se lăsă, pretinse ca Trampedahs s-o ducă undeva, indiferent unde, să se distreze, îi era peste putință, zice, să mai îndure o asemenea viață.

În ziua aceea în sala Ulejs se desfășura o serată literară în memoria răposatei poetese Margareta Schella. Lectorul – un pictor, soț exemplar al unei neveste superbe și tată al

unei copile vioaie - tocmai prinsese a-și depăna amintirile despre eroina defunctă, despre copilăria ei lipsită de bucurii, petrecută în familia unui biet argat din districtul Irș (îi plăcea să exagereze, despre sine, de pildă, obișnuia să spună că e fiul unui biet fabricant), când în sală năvăli valvârtej tânăra sculptoriță Elfrida Alsupe (chiar cea care tocmai terminase de cioplit în piatră basorelieful Margaretei), care se precipită, gâfâind, spre organizatoarea seratei și îi șopti la ureche:

— Ce coșmar! Margareta e în cafeneaua lui Schwartz și fumează!

— Ce prostii îndrugi! Care Margareta? Organizatoarei i se opri se inima în loc.

— Schella.

— Te-ai țicnit?

— Ea e! Ai cuvântul meu de stângistă! E toată numai puf și pene. Lângă ea stă un diplomat roșcovan... Portarul mi-a suflat că au venit singuri, cu limuzina lor... Tipu-i străin, un milionar... Margareta m-a zărit și mi-a făcut semn cu mâna: „Ce mai faci, Fridocika?”

— Acum, ce ne facem? organizatoarea se

luă cu mâinile de cap. Ce nenorocire! Trăiește! Ce se va întâmpla cu fracțiunea noastră?

Elfrida Alsupe îl întrerupse brutal pe lector:

— Tovarăși! S-a petrecut ceva îngrozitor! Margareta Schella trăiește, în momentul de față se află la Otto Schwartz și ne transmite tuturor salutări!

Sala mai întâi înlemni, apoi se cutremură de un vacarm infernal:

— Ce-e-e-e?.

Lectorul păli, se înălbi ca ștergarul și părăsi tribuna clătinându-se pe picioare.

Tăcere... Trece zăngănind un tramvai... Din stradă răzbate râsul cuiva.

Sinistră catastrofă. Se poate închipui o mai mare impertinență? De fapt, trebuia să te aștepți din partea ei la o asemenea figură. Uite unde duc madonele! Acum chiar că am încurcat-o, se pare că ne-a sunat ceasul!

Ce vreți, nimeni nu era pregătit să înfrunte o asemenea dezonoare. Poftim, să-ți învie răposata eroină!

Organizatoarea seratei literare și alți câțiva membri ai fracțiunii se repezică până la clădirea în care-și aveau sediul. Apelul lor

telefonice îl sculă din pat pe tovarășul domn Petermanis, care se dăruise somnului de după-amiază. Trebuia acționat fără târăgănare și luată neîntârziat o decizie, mâine toată Riga va fi la curent. Ar fi oportună o desolidarizare.

Și soborul fracțiunii trece la desolidarizare.

— Așadar, se afla cu un străin la Schwartz? Clar - e o renegată! rezumă Petermanis. V-am spus-o dintotdeauna: smulgeți masca acestei madone! Și voi? Îi ridicați monumente, îi organizați funeralii! Rușine! Țsta-i șantaj! Unde-i redactorul?

— Aici, domnule Petermanis, răspunde un tânăr dolofan, așezat chiar alături.

— Niciun domn Petermanis, ci tovarăș... Prea s-a lipit boieria de dumneata, redactore! Culegi acum ce-ai semănat! Descurcă-te! Pune-ți mintea la contribuție... Eroina prea timpuriu decedată.. Mucenica! Nu crezi că e penibil? Schella și-a pus în gând să-și bată joc de noi și i-ai căzut în cursă... Te poți considera concediat din funcția de redactor, tovarășe Baltkaj!

— Și cu monumentul ce facem? întrebă Elfrida Alsupe.

— Monumentul rămâne! răspunde vajnic Petermanis. I-l vom dedica victimei acestei Margareta – devotatului deputat al stângii moderate, în veci neuitatului director departamental, domnului F., care a suferit fără vină. Dezvelim piatra funerară duminica viitoare, așa cum ne propusesem. Vom da de-nțeles că articolele și discursurile pe tema monumentului au fost doar o glumă odioasă, menită să-i năucească pe dușmanii și zavistnicii directorului F.

Petermanis se întoarce apoi spre sculptoriță:

— În noaptea asta scoți basorelieful de pe monument, faci ce știi, urmă să nu rămână dintr-însul! ordonă el.

— Dar nu vreau! țipă strident Elfrida Alsupe. E cea mai bună lucrare a mea. De data asta am fost într-adevăr în mână.

„Ptui, fi-ți-ar mutra a dracului... urlă în sinea lui șeful, privind-o pe sculptoriță. Asta cică-i sculptoriță!”

— Atunci, îmi dai mie ciocanul! Interesele fracțiunii sunt mai presus de orice!

— Nu voi permite! răcnește Elfrida Alsupe.

— Aș vrea s-o văd și pe asta! se hlizește

Petermanis. Între altele, cuvintele „Prea grea e lovitura ce-ai dat cui te-a îndrăgit“ pot rămâne. Asta urmând a avea sensul următor: lovitura va fi dată de abjecta Margareta, pe care directorul F. a iubit-o, asta nu mai e decât acum un secret, după moartea directorului avem dreptul să relevăm bărbătește realitatea: a fost victima unei poeteze desfrânate. Propun s-o excludem imediat pe Schella din rândurile fracțiunii noastre.

— Am exclus-o încă anul trecut, tovarășe Petermanis, intervine secretara, după moarte n-am apucat s-o reprimim, vreau să spun, să completăm formele de reintegrare în rândurile noastre.

— Hm... penibil. În acest caz, ar fi de dorit s-o primim chiar azi, pentru ca mâine s-o excludem cu tărahoi mare, sper că pricepi? face Petermanis. Întotdeauna scapi trenul, tovarășă secretară!... Îți dau acum prilejul să te îndrepti. Iei asupra dumatăle sarcinile de redactor al „Pescărușului”. În numărul de mâine – niciun cuvânt despre înecați! Scrii despre monumentul închinat directorului F., iar pe ultima pagină inserezi o notă despre excluderea nedemnei tovarășe M.S. în

legătură cu faptul că s-a vândut unor bancheri milionari străini, trădându-i astfel pe antreprenorii letoni care pun la dispoziția clasei muncitoare locuri de muncă. Punct! Și vezi să exprimi asta la cel mai înalt nivel ziaristic!

Odată aceste dispoziții date, se răspândiră cu toții. Cumplită camarilă de politicieni, scursoarea societății...

Dimineața sosi mai înțeleaptă decât seara. Stânga moderată se repezi să iște prima scandalul, să se salveze de o dezonoare sigură. Peste o lună sunt alegerile! Ajută-ne, Doamne! Partidul se află pe marginea prăpastiei. Erou-defunct incontestabil fu încoronat în grabă directorul departamental F. Moderații făcură o interpelare în seim referitoare la acțiunile josnice ale opoziției care, printr-o excludere de nimic justificată, îl împinsese la pieire pe onorabilul deputat, domnul F. Pretinseră guvernului un vot de încredere și – ura! guvernul căzu, coaliția era pusă cu botul pe labe.

Cunoscutul pictor, soț, tată etc. o șterse urgent în Liepaja, la rudele soției. Se spunea că ar fi suferit un șoc nervos, că ar fi fost atins

de mania persecuției, că s-ar trata la clinica de hidroterapie din Bernats, că ar vizita slujbele baptiste și și-ar face injecții cu insulină.

Cât despre înalta societate, aceasta nu găsea nimic mai bun de făcut decât să-și răcească gura pălăvrăgind pe seama Margaretei și a lui Janis Vridrikis, ale căror creștete erau învăluite într-un nimb de mister. Despre bogăția de basm a aristocratului, despre apartamentul lui elegant de pe bulevardul Rainis, despre tapetele din damasc și blănurile Margaretei se țesuseră adevărate legende. Membri ai guvernului, ex-miniștri, generali cu soțiile se străduiau pe întrecute să răzbească în ilustrul salon.

Crema societății o invitase pe Margareta să onoreze cu prezența sa carnavalul din Cartierul Latin, să fie oaspetele Balului Presei, ea însă nu se ducea nicăieri, nu căuta să lege cunoștințe noi și nici nu primea pe nimeni în saloanele sale.

Janis Vridrikis, cum stă și bine unui străin, se întâlnea doar cu foști baroni, conți și patricieni ai Rigăi Vechi, pentru că participa

la banchetele ce aveau loc pe strada Keninius, la care accesul înaltei societăți letone era interzis. Era o societate prea necioplită – dacă-i luai la bani mărunți, aflai că toți se trăgeau din argați, or, la sus-amintitele adunări se dezbăteau probleme care nici nu trebuiau să treacă pe la urechile băștinașilor, precum iminența acelei *Drag nach Osten* – cruciada asupra Răsăritului – pe care căpetenia maeștrilor cântăreți din Nürnberg, Urian Aurehan, promitea să o declanșeze. Se comenta, de asemenea, în fel și chip, cum s-ar putea pune iar mâna pe puterea economică, pe moșiile confiscate, cum ar putea fi stârpiți acești bogați parveniți – baronii inculți.

În vremea asta, dragii și ușuraticii noștri letoni își înjghebaseră un nou guvern civil, membrii săi – miniștri și generali – conviețuiau în cea mai deplină tihnă, se ocupau fără preget de intrigi și zâzanii mărunte, întrețineau amante și, în oarba lor naivitate, nu băgau de seamă că la Apus se îngroșau nori negri de furtună, care se tot lățeau și cuprindeau înălțimile. Erau trâmbele negurilor nibelungice.

Poetesa recepționa toată zarva și speculațiile din jur cu sinceră batjocură. Își scria memoriile. Nu se abona la ziare, nu intra în niciun fel de discuții cu reporterii. Ziua citea și lucra la poezii, seara hoinărea prin cafenele. Margareta îl înduplecase pe Janis 'Vridrikis să-i permită lui Christopher să o însoțească în aceste escapade, întrucât, pe zi ce trecea, lui Trampedahs îi rămânea tot mai puțin timp pentru viața particulară. În orele pe care Trampedahs și le petrecea la acele adunări atât de importante, *impresario* avea obligația de a o plimba pe doamna. Seară de seară, Trampedahs era fie la adunările germanilor baltici de la institutul Herder, fie la *Krepesch*, fie – mai rar – la Crama Primăriei. Cartierul general – dacă ne putem exprima astfel – al magistrului se afla într-o casă particulară de pe *Concordia Rigensis*, într-o mică fundătură, vizavi de catedrala Sf. Jacob. Pe ulicioara aceea izbucneau neîncetat conflicte între studenții letoni și cei germani (rețineți —*De belluni beveronicum*), intrau în acțiune bâte și bastoane de cauciuc, erau vremuri tulburi, aerul părea încărcat cu electricitate. „Date fiind împrejurările, e mai

bine ca Margareta să nu se plimbe singură”, gândise Janis Vridrikis și se învoise. La urma urmei, nu era Christopher bărbatul care să-l concureze pe el.

Afacerile lui Marlowe se amelioraseră oarecum, îi mergea binișor: obținuse un post destul de bine plătit de organist într-o parohie bogată, post pe care i-l procurase *madame* Cauna, considerată președinta comitetului doamnelor din respectiva parohie. Tânărul studia cu sârg contrapunctul și mai câștiga câte ceva dând lecții particulare.

Spre Anul Nou, reușise să se înnoiască: își cumpărase un costum elegant, mocasini lăcuiți, palton cu guler de blană și gambetă neagră, numită în acei ani *Oktober*. Nu mai era cazul ca Margareta să se jeneze pășind pe bulevarde alături de însoțitorul ei, care-și legăna aristocratic bastonașul galben din trestie. Domnișoarele care vizitau cafenelele cercetau geloase perechea așezată la o măsuță mai retrasă – pe doamna în costum *derby* de călărie, culoarea vișinei (răsucea în mâini o cravașă), și pe zveltul ei însoțitor. Dar ceea ce-i uimea pe toți peste măsură era faptul că doamna aceea inaccesibilă și-l

alesese drept cavaler pe Christopher Marlowe.

— Poftim? Chip? Prietenul casei? Rudă? Amant?

Acțiunile lui Chip crescuseră nu pe zi, ci pe ceas ce trecea. Cei pe care Janis Vridrikis îi putea scoate dintr-un necaz, încercau să-i între lui Christopher pe sub piele, îl asaltau cu invitații – o discuție purtată la masă putea releva mai îndeaproape figura legendarului bogătaș și a atât de mândrei și retrasei sale prietene. Se răspândise zvonul că Marlowe ar fi o rudă de-a Margaretei pe linie maternă.

Iată însă că într-o bună zi, Christopher Marlowe (care își închiriasse o cameră mobilată ieftină) se pomeni vizitat de domnul Stern, proprietarul editurii „Tradafirul galben”. Acesta îi dăruie tânărului un ceas de argint, îi strânse îndelung mâna, îl bătu pe umăr și îl felicită pentru melodia „Elegie mașinii de scris” (pe versurile Margaretei Schella). Domnul Stern ardea de dorința de a edita acest cântec. A, da, că veni vorba, n-ar putea domnul Christopher să pună o vorbă bună pe lângă Schella, în sensul ca aceasta să renunțe la procesul intentat lui pentru

Însușirea acelor tapete – cu alte cuvinte, a manuscriselor poeziilor? În acest caz, domnul Stern i-ar plăti Margaretei șapte sute de lași drept de autor și i-ar edita culegerea într-o ediție de lux... Cu mâna pe inimă, el o prețuiește nespun de mult pe Schella, atât ca poetesă, cât și ca om...

Hm... Christopher știa că Janis Vridrikis îi promisese Margaretei să-i tipărească opusul pe propriile lui speze, dar cercurile germanilor baltici, luând cunoștință de conținutul revoluționar și nici pe departe progerman al poeziilor, îi ordonaseră lui Trampedahs să renunțe la publicarea lor. Nesupunerea ar putea influența în modul cel mai nedorit cariera lui Janis Vridrikis. Magistrul depusese jurământ de credință maștrilor cântăreți din Nürnberg, jurase pe Freyja și Frigg, pe Alberich Nibelungul. Trebuie privit în viitor. Ce-ar spune Urian Aurehan? (Mizerie, persecuții, dușmani...)

Janis Vridrikis i se confesase odată lui Christopher cu lacrimi în oohi: se află, zice, între două focuri. Margareta insistă ca el să-și dovedească marea iubire printr-o faptă, dar domnii de la *Rundschau* îl sperie cu o serie de

neplăceri. Ce-i de făcut? O, Doamne, de s-ar găsi cineva dornic să editeze cărțulia aia amărâtă! Ar fi și lupii sătui, și oaia întreagă, căci asta s-ar fi fost săvârșit fără participarea mea – îl implora Janis Vridrikis.

Impresarul se dovedi a fi exact omul potrivit pentru a aranja totul. Margareta renunță la acțiunea judecătorească intentată lui Janis Stern, proprietarul „Trandafirului galben”. Editorul îi plăti poetesei un onorariu nemaiauzit pentru acele vremuri – șapte sute de lei -, culegerea fu tipărită pe hârtie cretată, special într-un număr redus de exemplare, împodobită cu vinietele unui faimos grafician, și se vându la un preț astronomic.

Asta, da, senzație! Lumea bună, toți vechii adversari ai talentului poetic al Margaretei nu-și precupețiră eforturile într-o procurare a culegerii. Cum altfel? A avea în colecție o asemenea carte reprezenta de-acum o chestiune de bonton pentru înalta societate. Culegerea era scumpă, nu era de buzunarul oricărui păduchios. Și așa se face că miezul ei revoluționar nociv, înveșmântat în formă subtilă, nu nimeri nicidecum în rândurile

norodului simplu, unde ar fi pricinuit prejudicii incommensurabile – atât de ordin ideologic, cât și moral –, ci se cățăra pe rafturile cititorilor sătui unde, legată în coperti de marochin roșu, odihnea printre memoriile prințesei Bebutova și romanele lui Maurice Decobre. Volumașul ei era arareori scos din raft și încă mai rar frunzărit. Întreaga acțiune de tipărire lusesse până la urma o abilă manevră politico-culturală, organizată de nimeni altul decât de Janis Stern, proprietarul „Trandafirului galben”.

După înfrângerea în alegeri a stângii moderate, domnul Peternums trecu de partea dușmanului – extremiștii de dreapta, aspectul său exterior permițându-i acest pas: slăbănog, favoriți suri, ochelari cu ramă de aur – un aspect cum nu se poate mai convenabil. Parcă-i rămăsese altceva de făcut? Muncitorii trecuseră de partea sindicaliștilor, nu mai aveai cu ce-i momi și opri. Burtăverzimea se temea: se zvonea că-n curând se vor dezlănțui ororile comunismului, mai în fiecare săptămână aveau loc în orașele republicii procese intentate ilegaliștilor. Clubul național răcnea

din răspuțeri, reclama dictatură, pumn de fier. Într-o singură privință nu se puteau înțelegere: cui trebuia să-i aparțină respectivul pumn. Cine va fi conducătorul? Vechii latifundiari apăsau pe ideea că, vezi bine, ei ar fi sarea pământului și clasa aleșilor, naționaliștii protestau, cutreierau ca bezmetici străzile orașului, distrugeau firmele evreilor, smulgeau de pe stâlpii de afișaj lozincile latifundiarilor. Lupta intestină sfârși prin lichidarea Clubului național și dispersarea cruciaților prin diverse închisori – să-și vâre mințile-n cap. Toamna era pe sfârșite. Pe strada Matis, în direcția Grizinkalns, se depănase o procesiune cu steaguri roșii și lozinci: „Pâine și muncă!” Erau șomeri și sindicaliști. Se spune că ar fi fost vreo treizeci de mii. Nicicând Riga nu văzuse ceva asemănător. Fusesse convocată poliția lui Friedrich Rhode, care-și plasase oamenii de ordine de-o parte și de alta a străzii până la Grizinkalns, pe care, de asemenea, îl înconjuraseră.

Cât despre Trampedahs, acesta lucra tenace și silențios ca o cârtiță fără să ia aminte la nimic din toate astea. Ducea o viață extrem de

activă. Măiestria creatorului și savantului intrase într-o nouă fază. Părăsind studiul formelor antice ale limbii letone cu care se delectaseră predecesorii săi, Stenders cel Tânăr și Elverfelds, se înturnase către liga propăvăduitorilor culturii germano-baltice. Magistrul nu-și mai proclama originea letonă, asta ar fi fost acum de prisos. Se plângea tot mai rar de greaua pierdere a Rețetarului. Nu erau timpuri în care să-ți stea gândul la rânză și fripturi, acum la loc de cinste se aflau stadioanele și zepelinele. Janis Vridrikis își spărgea capul cu prețul de cost al preparatului T-1, era penibil să produci otravă din sâmburi de prune! Cât ar fi costat în acest caz zece mii de galoane de T-1 (cantitate care, conform calculelor măeștrilor cântăreți, abia de-ar fi acoperit necesarul primelor zile de război). Knirim îi interzisese să efectueze experiențe în laboratorul de acasă. Lui Trampedahs îi fu prezentaat un anume domn N., directorul fabricii de lacuri și vopsele *Schreienbusch*, care avea legături cu *IG Farbenindustrie*; fabrica deținea un anume drept de extrateritorialitate, în laboratoarele magnifice utilizate nu-și vârau nasul nici copoii, nici

observatorii guvernamentali; societatea străină obținuse concesiunea de la creștini cu puțin înainte de căderea cabinetului. Într-unul din aceste laboratoare minunate își petrecea prima jumătate a zilei Janis Vridrikis, După-amiaza, lucra la cartierul general *Concordia Rigensis*, care oficial se numea Societatea iubitorilor literaturii și istoriei germano-baltice. Magistrul studia neobosit cruciadele, scrisese și un poem dedicat contelui de Gleihen, cerceta literatura patricienilor Rigăi și a promotorilor ei. Izbuti să dovedească faptul că Vastlavis Pliens, sau Pliene, poet născut la Riga în secolul șaisprezece, era de origine germană, întrucât semnase poemul său de o eleganță stilistică fără precedent, închinat Rigăi – „*Enconium inclitae civitatis Rigae metropoli Livoniae*” – cu numele (*conscriptum*) *Basilius Plinius Rigensis* (1595). Putea oare un leton să cânte într-un stil de o asemenea strălucire pescarii Daugavei, turnurile și piețele Rigăi, portul și pe bărbații veniți aici cu căruțele din Zemgala, Latgala și Selija, și încă în latină curată? E clar ca lumina zilei: nu e câtuși de puțin vorba de letonul Pliens (cum însuși semna), ci de germano-balticul Plinius.

Magistrul mai dezgropă o curiozitate demnă de tot interesul, și anume: legenda despre Embuts Indulis și prietenul său Pudikis, despre contele leton Mindaugs, cavalerul german – *Komtur* – Groningen și preafrumoasa lui fiică Arri, legendă tipărită în anul 1869 în primele numere ale „Curierului baltic” în traducerea letonă a lui von Mirbach. Se vădi că marele poet Rainis a creat drama sa „Indulis și Arija” după citirea legendei germano-baltice (interesant, câți ani o fi avut Rainis la acea dată?) *Silentium, curona!*¹ Tot ce ne vine de la Roma e bun.

Trampedahs iniție în ziarul *Rundschau* rubrica „Satiricon” (de astă dată în limba germană) și o bombardă cu foiletoanele sale sarcastice, care nu-și pierduseră actualitatea în ce-l privește pe dușmanul de moarte al magistrului, Johnson. Dacă pe vremuri Janis Vridrikis măcar nu-și numea jertfa, acum foiletoanele indicau deslușit că e vorba despre doctorul Aivars Johnson, lămurire la care era anexată adresa, precum și o succintă caracterizare: Cesis, strada Gauja 85, doctor, șarlatan și protobestie. Johnson

¹ Tăcerea este o cunună (Tăcerea e de aur). (Lat.).

rămăsese nesfârșit de uimit aflând că prigonitorul său de la *Rundschau* este un tânăr străin și cumplit de bogat. Cu unul ca ăsta, firește, nici gând să te măsoari, ceea ce nu înseamnă că fiecare articol nu-l lovea pe Johnson ca un cui înfipt în sicriul gloriei sale care stă să apună. Cât despre adjunctul lui Johnson, Ivbulis, acela dormea și visa de-acum ziua și ceasul în care Fortuna îi va aduce plocon locșorul eliberat de șef.

Margareta nu pricepea sensul și miezul foiletoanelor inserate în „Satiricon“, pe ea o captivau doar finețurile limbii germane vechi folosită de Janis Vridrikis (pe care și-o însușise paralel cu studiul graiului antic leton, absolut intuitiv), precum și stilul cu totul aparte. Janis Vridrikis folosea cu îndemânare în proză aliterația, structurile ritmice, rimele și alte attribute ale poeziei – iar cutezanța aceasta spirituală ieșită din comun o încânta pe poetesă. Se vedeau, ce-i drept, extrem de rar; Janis Vridrikis își petrecea în apartament doar nopțile, începând de la ore târzii. Și ajungea întotdeauna acasă atât de obosit, încât se trântea de îndată pe pat, pentru ca după zece minute să înceapă a sforăi și a

scrâșni înfiorător din dinți.

Care ar fi fost viața Margaretei dacă n-ar fi trecut Christopher zilnic pe la ea? De cum termina cu lecțiile, Marlowe zbura ca vântul ca să petreacă două-trei ore în budoarul tapetat cu damasc al poetesei. Margareta era un interlocutor interesant. Ducând o viață retrasă și solitară, ea medita îndelung și scria mult. Versul ei dobândise un anume rafinament al formei, o eleganță a stilului. Avea nevoie ca niciodată înainte de un om cu care să poată sta de vorbă, căruia să-i poată împărtăși proiectele artistice.

Își citea versurile cu voce tare, apoi aștepta verdictul. Iar Christopher i le judeca fără milă. La început, Margareta suferise, dar cu timpul s-a obișnuit. Nu se putea supăra pe un puști care, în scepticismul și ironia lui, nu admitea niciun patos, nicio figură de stil romantică... Ce vreți, așa era muzicantul nostru! Ha-ha! Margareta îl poreclise hibrid Rabelais-Hoffmann, comparație care îi plăcuse tânărului. Christopher tocmai compusese un ciclu de cântece intitulat „Poem mașinilor de scris”, pe versuri scrise de Margareta Schella cu mult înaintea tentativei de sinucidere.

Textele erau de un realism aspru, cu anume reminiscențe de naturalism expresionist. Era stilul ei de atunci. Dar strălucirea melodică a muzicii lui Marlowe tempera totul. Margareta asculta uimită: speranța lumina disperarea fără margini. Asta nu mai era negarea vieții. Christopher descoperea în sufletul Margaretei predispoziții pozitive. Nu se da bătut puștiul ăsta, se pricepea întotdeauna să iasă din impas... Și în ciuda firilor lor atât de diferite, poetesa și muzicantul erau totuși uniți prin atitudinea lor sceptică față de oameni. Amândoi pierduseră niște idealuri, sau, poate, nu le avuseseră niciodată – asta n-o știau nici ei cu exactitate. În orice caz, acum erau preocupați de căutarea unora noi. Margareta vedea salvarea în pozitivismul lui Christopher, iar Christopher – în setea ei de omenie.

Ceva trebuia să se petreacă. Minunea era în curs de împlinire. Poate – o nouă Renaștere?

Margareta îl ruga adesea pe tânăr să se așeze la pian și „să facă muzică”: erau cele mai voioase clipe ale prieteniei lor. Christopher abia aștepta ca poetesa, luându-și colile liliachii (căci numai pe acest fel de

coli își scria acum versurile) și o jumătate de duzină de creioane bine ascuțite, să se așeze la măsuta ei de scris din colțul salonului și să-i spună: cântă, muzica, și încă mai mult povestirile dumitale ciudate, mă inspiră...

Se poate oare numi „a face muzică” o asemenea modalitate de petrecere a timpului? Christopher mai mult vorbea decât cânta. De cum se stingeau acordurile muzicii, începea să-și emită fanteziile despre Renaștere - arta Renașterii era pasiunea lui, mai cu seamă virginaliștii și madrigaliștii englezi din secolul șaisprezece.

Christopher interpreta creațiile pentru virginal ale lui William Byrd, John Bull, Orlando Gibbson și John Dowland: cercari, frottole, vilanele. În dorința de a păstra nealterată acuratețea stilului, Christopher îi cerea Margaretei un șal din dantelă mărginit de un volan unduios, cu care acoperea strunele pianului, pentru ca sunetul lor să devină surd, ca de spinetă. Și ascuțit, zdrăgănit, ca de chitară - astfel trebuie să sune un virginal.

Christopher începu cu Thomas Tallis, o rugă să-și concentreze atenția asupra modulațiilor

admirabile — acestea pot părea și în ziua de azi prea îndrăznețe –, asupra modalităților interzise de contrapunctiști olandezi, asupra cvartei mărite. Iată Renașterea! Nu degeaba John Merbecke fusese osândit la ardere pe rug ca eretic pentru vina de a fi introdus în motet două tritonuri, ha, melodie satanică! (Ce-i drept, ulterior episcopul de Winchester îl grațiase.) Puritanii demonstraseră că cele două tritonuri nu reprezentau altceva decât coarnele și coada dracului: un triton ar fi intrat în discant – în coarne adică, celălalt, în bas – spre coadă adică. O inovație diavolesc-renascentistă, fapt deja autentificat de *Noblemann and Gentleman Catch-Club*. Oh, veselele și poznașele *catch*, în care poate cânta fiecare cum îi dictează inima, unica obligație fiind aceea de a urma canonul și de a nu uita cuvintele cupletului următor!

— Iar acum, Margareta, îți voi cânta o monodie lirică din *Nuove musiche*, probabil era acompaniată de lăută, dar eu știu să o imit, efectul va fi acela al sunetului de chitară. Textul e luat din „Eduard al II-lea” de Christopher Marlowe – *Raife the Lord o ye*

*gentils all*¹. Am interpretat-o dumnezeiește la premieră, pe onoarea mea.

Și începu să cânte în recitativ, într-o engleză impecabilă, strălucita monodie încărcată de metafore a lui Marlowe. Era destinată basului, melodia fusese compusă de William Byrd, pentru că el era cel ce compunea pe vremea aceea monodii, vilanele și moresce pentru *Blackfriars-Theater* din Londra.

Tot ascultându-l, Margareta începuse să priceapă de ce atunci când îi fusese prezentat și ea voise să-l întrebe cum se explică faptul că tânărul și scriitorul englez au nume și prenume identice, ca și aceeași cicatrice pe obraz – de la ochi până la colțul buzelor – Christopher îi făcuse semn să tacă.

— Sunt sosii, sunt una, își șoptea Margareta în sinea ei. *Raife the Lord*. Chiar dacă nu sunt același trup, ideea e una și aceeași.

Când declama, în ochii lui Christopher se aprindea o văpaie mefistofelică, Margaretei i se făcea și frică.

— În teatru lucrau Lyly, Pil, Ben Jonson, Henrick și eu, reluă Christopher. La început,

¹ Slăviți-l pe Domnul, o, voi toți! (Engl.)

Shakespeare era organizatorul spectacolelor. William și cu mine ne-am născut în același an (1564), anul în care în Italia venea pe lume astronomul Galileo Galilei și se stingea Michelangelo – nu ți se pare minunată această coincidență? Și încă mai minunat e faptul că Renașterea virginaliștilor englezi a fost preliminară de tatăl lui Galileo – Vincenzo Galilei, cel mai mare compozitor al școlii *Nuove musiche*, poet și reformator al muzicii. Ascultă, Margareta, poezia și compoziția lui Vincenzo Galilei *Il rapimento cefalo*. Și Christopher cântă în recitativ, acompaniindu-se instrumental, monodia găsită în albumul *Fitzwilliam Virginal Book*, nu înainte însă de a-i citi declarația extraordinară a lui Vincenzo Galilei și Giulio Romano.

„În ano 1589, când cercul – numit și camerata – al prietenilor lui Giovanni Bardi, conte de Verni, reunea în străvechiul oraș Florența o mulțime de poeți, muzicieni, gânditori și învățați, am dobândit amândoi în timpul conversațiilor reciproce mai multă înțelepciune decât în treizeci de ani de studiu sânguincios al contrapunctului. Ne urmărea bănuiala că ordinea existentă la acea dată

— și anume de a disprețui în timpul cântării pronunția și sensul cuvintelor, nesocotind deci în acest fel poezia – este într-un tot nedreaptă și absurdă. Așa se face că în beneficiul contrapunctului – acest stupid asasin al cuvântului poetic –, silabele sunt când ciuntite, când lungite, când fără milă retezate, acțiuni care le văduvesc de sens și strălucire. Platon a enunțat ideea că, într-o monodie, cel mai important este cuvântul, urmat de ritm, și abia după acestea două vine și tonul, în niciun caz invers. Pentru că sunetele trebuie să înalțe spiritul (**intelletto**) nu doar prin armoniile sale consacrate numai auzului. Trebuie de aceea să impunem cu toată fermitatea înalta noastră cerință: – în actul cântării (**nobile spezzatura del canto**), mai presus de orice să îngrijim și să dezmierdăm poezia, și doar arareori să permitem câte-o disonanță iscusit executată – o chintă sau o terță – lăsând însă basul în pace adâncă, cu excepția acelor pasaje în care vrem să-l slobozim laolaltă cu vocile medii, să zburde și el nițel, într-un învoioșirea sufletului“.

Cuvinte de aur ale Renașterii: să îngrijim și

să dezmierdăm frumosul, poezia! Contrapunctul era o dogmă înghețată, se scuturaseră de el, astfel înflorise muzica pentru virginal, și – în pofida puritanilor – teatrul. Atunci am scris noi cele mai nostime comedii și cele mai dure drame pentru micul nostru teatru *Blackefriars*, – ce teatru, mai curând o baracă de bâlci instalată pe malul Tamisei. William ne depășea pe noi toți. Ben Jonson nu suporta asta și, mânat de pizmă, a publicat un pamflet în care s-a năpustit asupra „Nevestelor vesele din Windsor”. Cei doi rivalizau și din pricina unei femei, Bruna Mary. Sfântă fecioară! Bruna Mary mi-a revenit mie, dar nu știu ce individ gelos l-a cumpărat pe abatele de Deptfort care, în timpul unei încăierări obișnuite, m-a crestat cu pumnalul...

— Taci! îl întrerupse nerăbdătoare Margareta. Nu-mi plac asemenea grozăvii. Doar ești un tip cu umor, povestește-mi ceva nostim.

— Elisabeta era cea mai hâdă regină, iar James I – cel mai netaientat alcătuitor de versuri. Când Chapman, într-una din comediile sale, și-a permis să se exprime în

felul următor: „James este întruchiparea înșăși a umorului, iar Elisabeta e minunată precum antica Elena“, abia a scăpat de spânzurătoare. De atunci s-a încetățenit expresia „umorul spânzuratului“.

— Ești un palavragiu răutăcios, îl informă Margareta puțin supărată. Te faci doar că povestești lucruri serioase pentru ca, de fapt, să te lauzi peste măsură. Ți place grozav să te ridici în slăvi.

— O, nu, o contrazise amar Christopher, E adevărat, muzicienii obișnuiesc să se piardă în nesfârșite discuții asupra propriei persoane, adună în jurul lor pensionari și elevi ca să se destindă și să se autoconvingă că tot ce le trece prin cap în acea secundă e sfântul adevăr. Eu sunt lipsit de această bucurie – mă privesc cu ochi obiectiv. Sunt puțin egoist, un pic ambițios. Geamănul meu, cel ce mă observă, nu e nici el mai bun. Nu ne vedem cu ochi buni unul pe celălalt. El rânjește satisfăcut când vede un spectacol ieftin, înșăilat cu ață albă. Distanța se micșorează un pic doar după o dușcă de vinișor dulce. Abia după vreo două sticle ne contopim și devenim una, dar atunci suntem în stare să ne spunem

niște chestii, că a doua zi ni se face părul măciucă.

— Mai bine cântă ceva! spuse Margareta, amenințându-l cu degetul.

— Cine-și putea închipui că puritanii îmi râvnesc viața? continuă Christopher cu încăpățănare și începu să cânte *rigaudon*-ul lui John Bull. Cât sânge au vărsat creștinii ca să oprească învârtirea pământului, sau măcar discuțiile despre asta. Învățații erau arși pe rug sau cum-parați, dar niciun singur spirit nu a putut fi îngenunchat. Galilei s-a lăsat cumpărat, s-a învoit să tacă, prea îi era drag confortul, și-apoi știa că Pământul se învârtește oricum, fie că asta le place șefilor au ba. Dumneata, Margareta, semeni grozav cu Galilei: îți place confortul și îți dai perfect de bine seama că totul va merge înainte și fără participarea dumitale. În taină speri într-o minune, dar nu-ți ajunge curajul să ieși în stradă și să-ți împrști blestemul „Răstigniți-I!”. Basorelieful de pe monumentul dumitale a fost ras de însăși sculptorița care îl cioplise. În fond, ce-i rămăsese artistei de făcut? Pentru obediența sa va primi o recompensă suplimentară. Va înghiți și va tăcea. Puritanii

scormonesc în tot locul să afle dacă n-a rămas vreun monument antic, vreo statuie neprețuită sau vreo Diană despuiată în ramă aurită, ca să le facă fărâme. Dar, în ciuda lor, Renașterea se apropie! Christopher își încheie discursul într-o cadență lentă, pesemne pentru că nu putea prezice când i se va înfăptui proorocirea, și nici dacă generația lui o va apuca sau nu.

— Ciudat om ești dumneata, Christopher, spuse Margareta. Janis Vridrikis afirmă că ți-e frică de pentagrame și nu suporti cântatul cocoșului în zori. E adevărat?

— Da, cântatul din zori al cocoșilor mă neliniștește. De câte ori îl aud, stau cu sufletul la gură: va mai răsări oare soarele? Cucurigu! E doar un impuls țâșnit dintr-un căpșor mizer, mai exact, din ceas astronomic; mie însă mi se pare că, poate, odată, cocoșul va ațipi, și atunci se va petrece ceva...

— Se va nărui lumea! râse Margareta. Între altele apetitul meu a trâmbițat a treia oară. Antons întârzie cu masa.

— Eu plec, se trezi brusc Christopher și îi întinse mâna.

— Ba nu pleci nicăieri! făcu Margareta. Te

rog, te rog foarte mult, rămâi să iei masa cu mine. Apoi vom colinda puțin, doar ai seară liberă, nu?

— Pot veni mai târziu, se eschivă Christopher, pe picior de plecare.

Dar Margareta prinse mâna tânărului, stăruind galeș:

— De ce eviți întotdeauna să rămâi la masă? O faci din înfumurare? Oricum o să dai fuga să îmbuci ceva. Apropo, cum îți mai merg afacerile? Am în vedere pâinea cea de toate zilele. Ești iar la strâmtoare?

— Sunt obișnuit cu asemenea necazuri, domnișoară, răspunse Christopher, fără a-și ridica privirea. Ții minte sentința spirituală a lui Balzac, a pus-o în gura lui Mercier. Literatura, poezia și arta – producții ale creierului omenesc – nu au reușit niciodată să hrănească. Recolta stropită cu cerneală dă în pârg (dacă îndeobște dă vreodată) peste zece-douăzeci de ani de la însămânțare. Firește, nimeni nu poate aștepta atâta amar de ani. De aceea tinerii artiști ridică uneori la rang de graminee până și bălăriile. Aceste bălării, domnișoară, constituie uneori și sursa subzistenței mele.

Sună gongul, Antons deschise larg ușa dinspre sufragerie.

— Domnii mei, masa e servită!

— Christopher, fă-mi plăcerea să iei masa cu mine... Antons, pune un tacâm și pentru domnul *impresario*, astăzi îl voi reține la masă, trebuie să merg după cumpărături și am nevoie de însoțitor.

Christopher se dădu bătut, deși se jurase să nu șadă în veci la masa acestui frige-linte de Trampedahs. Nările-i adulmecară mireasma sosurilor delicate, aroma înghețatei de ananas. Luă loc în dreapta doamnei.

— Ce ne propui? Întrebă Margareta.

Melone auj Eis,

Bouillon,

*Rheinilachs kalt mit Krebschwänzen
garniert,*

Ravigote Sauce,

Rindfleisch mit Kohlen,

Pflaumpudding

Ananas —

das ist alles, gnädige Frau!

Christopher mânca cu poftă, dar cumpătat și demn, atent mereu cu doamna. De fapt, nici nu era un gurmand, de carnea de vită nici

nu se atinse, îi plăcu, ce-i drept, la nebunie somonul, l-ar fi hăpăit dintr-o îmbucătură, dar nu lăsă să se observe asta.

Margareta îl privea cu un zâmbet, se simțea o mare doamnă care-și poate permite să nu respecte eticheta, ba chiar socoti de cuviință să tragă o dușcă întremătoare, apoi căută calambururi rimate în limba germană, reușind să-l înveselească până și pe lacheu. Dar Christopher nu mai era în formă, abia izbuti să stoarcă vreo două poante cât se poate de anemice. După ce amândoi se îndestulară, sosi timpul s-o pornească prin magazine. La Jengels pentru mănuși, la Talis pentru pălării. Christopher avusese de gând să lucreze puțin după prânz. Asta-i bună! Ce, au intrat zilele-n sac?

— — — — —

O zi pâcloasă de februarie, străzile forfotesc de sănii, pe hulubele lor clincănesc zurgălăi – sunt vestitele *Fuhrmann*-e ale Rigăi, zburând ca vântul. Zăpada scârțâie sub tălpicile săniilor, arareori trece câte-un taxomotor, pietonii grăbesc – gerul se întetește. Dominând acoperișurile Rigăi Vechi, țâșnesc spre cerul

albastru-leșios turlele înverzite, din aramă, ale bisericilor și catedralelor: lunganul Peteris, modesta gotică Janis, apoi degetul sfântului Jakob, spătoasa clădire a Domului, dar și alte hramuri divine neamintite în nicio prezentare a capitalei, întrucât nu au o personalitate a lor, nu fac decât să confere panoramei plenitudine, aidoma figuranților într-un spectacol de teatru.

La brațul lui Christopher, Margareta e atât de fermecătoare, încât haimanalele întâlnite în cale, trecând pe lângă ei, o măsoară din priviri: „Drace, asta zic și eu ținută, și ce picioare! Precis e poloneză!... Ce noroc pe găliganul ăsta cu gambeta pe ceafă! Ce înger are fericirea să ducă la braț!”

Ajungând în Vechea Rigă, cei doi zăresc pe strada Jakob o mare neagră de oameni. Bărbați, femei, adolescenți...

Dar ce se petrece? Se adună muncitorii. Pe faleza Daugavei, lângă palatul prezidențial, va avea loc un miting. Acuși îi auzi că declară grevă generală, că cer dreptate. „Nu cerem, pretindem!” „Cupa răbdării noastre s-a umplut până la refuz!” strigă lozincile.

— Ha, ca să vezi! bombănește morocănos

un bărbat cu ochelari în rame de aur, trecând grăbit pe lângă ei, ceea ce n-o împiedică pe Margareta să-l recunoască pe domnul Petermanis, fostul „tovarăș” Petermanis, care se arătase atât de generos cu monumentul ei. Sătul și elegant, gătit cu paltonul lui de filfizon, Christopher se simte stânjenit, așa că îi propune Margaretei să ocolească puhoiul de oameni, nu-i momentul potrivit, cine știe ce se poate întâmpla. Poetesa poartă o blană elegantă de nurcă: șase familii ar putea trăi timp de șase luni cu o asemenea avere. Dar Margareta e literalmente căzută în transă.

— Să mergem, zice, trăgându-l pe Christopher chiar în mijlocul mulțimii...

Chipuri dure, mohorâte... năpădite de țepi aspri, îmbrobodite în basmale... chipuri marcate de pecetea morții. O femeie plânge... Merge și plânge... Un bătrânel schioapătă... De jur împrejur - victime ale unei mizerii de neînchipuit. Spre Christopher se îndreaptă priviri încărcate de ură. Dar Margareta continuă să-și croiască drum prin străduțele înzăpezite, trăgându-l după sine. În urma lor zboară înțepături, șoaapte. „la te

uită, un copoi de pe Albert¹, arată fix ca-n filme – gambetă pe ceafă și baston în mână”, îl șfichiuieste răutăcios apostrofarea unui puști cu înfățișare sumbră. Răsună un râs spart. O fată, lângă el, adaugă: „Și-a agățat și-o demoazelă de logodnică...”

Christopher are senzația că-i ia foc spinarea. Deodată, îl zărește pe Somerset ieșind de după un colț împreună cu un necunoscut, amândoi grăbesc în direcția lui, Janka însă, aruncându-i lui Christopher o privire neîncrezătoare, se întoarce grăbit și dispare într-o ulicioară.

— Janka, Janka! îl cheamă Christopher, dar Margareta îl târăște înainte.

Încă puțin și ajung pe faleză. Chiar nu l-o fi recunoscut Janka? Deși, cine știe, s-ar putea să nici nu fi fost Janka, Christopher nu și-l amintea purtând șapcă de jocheu. A fost mai degrabă un străin care semăna cu Somerset, atâta tot.

Iată-i ajunși pe faleza Daugavei. Locul e înconjurat de un cordon de polițiști călare. Margareta și Christopher se pomenesc înghesuiți în mijlocul mulțimii, chiar în fața

¹ Pe strada Albert își avea sediul comandamentul poliției politice.

unui podium încropit în grabă din lăzi și cutii. Oamenii stau la oarecare distanță de ei, în zid compact, evitându-i ca pe leproși. Pretutindeni – broboade din lână grosolană, șepci albastre; unii, în pofida gerului, sunt îmbrăcați doar în haină sau salopetă jerpelită și ponosită. Doamne, ce mulți sunt! Și vin, vin întruna. Pe pod, din direcția Agenskalns, dinspre fabrica de ciment, dinspre șantierul naval. Negri, mânjiți de funingine... Ce s-ar alege de palatul prezidențial dac-ar porni-o toți laolaltă spre el? O, dar nu vă neliniștiți, cordonul polițienesc e instalat aici tocmai pentru o asemenea împrejurare.

Christopher e puțin înfricoșat. Biciuită de ploaia mărunță, Margareta se strânge mai aproape de el... Din mii de guri se ridică în văzduh un abur albicios – suflarea înghețată vine dinspre depozitele roșii de făină și cereale, acolo unde, într-o gheretă, se află ascuns Kristaps cel Mare¹. Pravoslavnicii au pus lângă statuie lumânări și mănunchiuri de imortele – te pomenești că sfântul va alunga șomajul, oricum, ofrandele nu pot pricinui nimănui vreun rău.

¹ Veche sculptură, reprezentând un luntraș de pe Daugava.

Aburcându-se pe podium, oratorul începe un discurs impetuos și vehement, privirile-i aruncă fulgere, mâna lui dreaptă indică palatul prezidențial, îi acuză și-i încredinează pe cei cărora le e dată puterea și care nu se rușinează de fățarnicia lor. Christopher realizează abia acum că vorbitorul e una și aceeași persoană cu bărbatul pe care-l însoțea, pe ulicioară, cel ce semăna cu Janka. E, așadar, un lider sindical. Dacă-i așa, nu încapă nicio îndoială: cel de-al doilea nu putea fi Somerset.

Piața vuieste de strigăte: „Așa e!“, „Trăiască!“, „Jos!“ Oamenii încep un cântec, chipurile li se însuflețesc, ecoul izbește zidurile Rigăi Vechi.

— Jos pălăria, burjuiele! se aud în jur șoapte înveninate. Christopher se dezmeticește, își scoate speriat pălăria, vântul înghețat îi arde dureros fruntea pe care și-o simte complet asudată.

Margareta cântă laolaltă cu toți. De unde știe ea cuvintele? În fond, e cam lipsit de tact să te proțăpești înfășurată în blană de nurcă în mijlocul mulțimii jerpelitate și să intonezi laolaltă cu ea cântece revoluționare.

Mitingul ia sfârșit fără incidente, poliția călare era, ce-i drept, pregătită pentru dezordini și încăierări, dar spectacolul nu avusese loc. Naționaliștii n-avuseseră chef să iasă din locuințe și cârciumi pe o vreme atât de căinoasă, moderații fac în pantaloni de frică, iar creștinii consideră nedemnă de ei o asemenea confruntare – nu merită să-ți mânjești mâinile. N-au decât să înceapă greva generală. Vedem noi care pe care. Industriașii vor declara *lock-out*. Pentru ei, greva asta e ca alicele pentru un elefant. Din pricina crizei financiare, exportul se redusese, așa încât depozitele gemeau de marfă. Răzvrățiții și acoliții lor n-au decât să-și pună pofta-n cui. Fabricanții și negustorii nu vor avea de suferit.

Caii polițiștilor tăcăneau din copite în tăcerea mohorâtă. Începuse să se întunece.

Margareta și Christopher așteptară până se împrăștie mulțimea, erau amândoi înghețați bocnă, Margareta se plângea că vântul o pătrunsese chiar și prin blană. Grăbiră apoi spre locanta lui Schwartz, să bea o cafea fierbinte și să se încălzească.

Aici – altă lume. Nu, nu ăsta-i cuvântul –

adevărat paradis. Clinchet ușor de lingurițe lovite de vesela delicată de porțelan, fete cu bonețele albe, forfotind cu tăvi și cafetiere de argint, trântori eleganți, doamne seducătoare, distinși domni calviți, ofițeri cu părul lins, în uniforme negre, coborând scările albe din marmoră. Picioarele ți se afundă în covorul moale și pufos. Crema societății nu e îngrijorată de cele petrecute pe faleză, ziariștii și-au și înnădit satisfăcuți reportajele pentru edițiile de a doua zi: „Câteva zeci de bătrâne și haimanale de profesie s-au adunat aseară pe faleza Daugavei, unde, ca de obicei, le-a adresat o cuvântare instigatoare studentul în economie K., cunoscut scandalagiu și agent comunist.”

Margareta comandă tort de nuci cu rom, balsam negru și cafea turcească, dar nu le atinse mai deloc. Tăcea. Și Christopher era deprimat de cele văzute, el însă măcar încerca să destindă atmosfera.

— Am slăbiciunea de a reține rețetele celor mai diferite licori, fiindu-mi necesare în alcătuirea rețetarului meu, revăzut și reîntregit. Componenta principală a balsamului negru o constituie nigroperuinul,

sau decoctul din muguri de stejar peruan – conține substanțe care predispun cetățenii la o stare de lene și somnolență. Ce crezi, n-ar fi cazul să-i adresez guvernului propunerea de a oferi greviștilor un butoi din acest balsam, licoare inventată în 1715, pe insula Veisaqu de faimosul navigator Lipst Feisaque? Pe muncitori îi poți foarte ușor domoli cu ajutorul libațiunilor alcoolice.

— Cine ești dumneata, Christopher? îl întreabă Margareta. Obrajii-i ardeau.

— Un romantic culinar. Un muzicant care se mângâie cu speranța că va ieși cu timpul din el un scriitor.

— Scriitorii și poeții s-au aflat întotdeauna de partea împilaților.

— Nu toți. Există și poeți de curte, obligația lor rezidă în a avea grijă ca nimic să nu le amenințe stăpânii

— Iar acești poeți slujesc cu credință stăpânirea. După câte înțeleg eu, dumneata, Margareta, te-ai decis să-i ajuți pe împilați prin versurile dumitale de un ales rafinament. Îți doresc succes.

Margareta se supără.

— Dar dumneata? Prin ce ai de gând să-i

ajuți dumneata?

— N-am câtuși de puțin intenția să-i ajut, de aceea nici n-am cântat laolaltă cu dumneata. Deși, poate, ar fi trebuit...

— Cu cartea de bucate? îl chestionă Margareta ironică.

— Preascumpă doamnă, cei ce o vor citi se vor simți sătui măcar spiritual...

Poetesa fu cuprinsă de un acces de tuse, își duse mâna la piept și se încovoie în chip straniu, dar curând se liniști și ceru o țigară.

Conversația lâncezea, stăteau amândoi distrați și posomoriți. Cele văzute peste zi îi copleșiseră prin asprimea lor. În plus, Margareta nu se simțea deloc bine: tâmplele-i zvâcneau, obraji-i ardeau. Răcise fără doar și poate. După puțin timp, doamna aruncă țigara și-l rugă pe Christopher să o conducă acasă. Și astfel se încheie acea zi, al cărei început li se păruse celor doi atât de semnificativ. Realitatea crudă, crudă, crudă, infinit de crudă spulberase visul lor de Renaștere...

A doua zi, Margareta căzu la pat. Janis Vridrikis chemă urgent un medic – un bătrânel antediluvian, membru și el al

societății prietenilor literaturii. Bătrânul bănuia o aprindere de plămâni. Amantul cel roșcovan, cotropit de disperare, nu părăsea o clipă patul bolnavei, nu-l lăsă nici pe Christopher să intre când acesta, auzind de nenorocire, venise în goană să-i facă o vizită. Trampedahs îi anunță pe Knirim și pe șeful laboratorului că nu va apărea prea curând la lucru – nu o poate lăsa singură pe Margareta.

O săptămână mai târziu, starea bolnavei se înrăutăți: febra-i urcă, bolnava începu să aiureze. Moralul lui Janis Vridrikis era la pământ. Magistrul convocă un consiliu medical și află în sfârșit adevărul. Margareta avea tuberculoză bilaterală. Situația era dintre cele mai grave.

După ce esculapii se îndepărtară, roșcatul se prăvăli în genunchi lângă patul iubitei (Margareta abia căzuse într-un somn agitat). Și germanul abia convertit la credința păgână apelă iarăși la religia protestantă și începu să se roage cu frenezie Domnului: „Tatăl nostru, carele ești în ceruri! Oare vrei să-mi iei minunea pe care mi-a dăruit-o noaptea înstelată? Iubirea mea, cu mâini ca petalele... Doamne al meu, Savaot!”

Trecură două săptămâni de luptă cu moartea. Și zeul evreu primi rugile lui Trampedahs (fapt despre care, firește, magistrul nu suflă nimănui un cuvânt) – Margareta depăși criza. Pericolul nu-i mai amenința viața, dar tuberculoza e boală haină și perfidă. Janis Vridrikis stătea în continuare acasă și îngrijea bolnava. Interzisese vizitele lui Christopher de când Antons – alias Mikelis – îi raportase domnului că în ziua aceea fatală, *impresario* purtase bolnava pe străzi până la miezul nopții, în pofida gerului de minus douăzeci de grade. Christopher reușise să o descoasă odată pe jupâneasa înveșmântată într-un palton din postav țărănesc, întâlnită în piață, și fosta țărăncă mărturisise tot ce știa despre boala trupească a doamnei sale. De mult se lipise de doamna boala asta rea, dar dânsa se ferea să afle cineva de asta. În taină chiar tușea cu sânge. De o vreme încoace, o lua cu frig aproape în fiecare seară, o durea pieptul, ea trăgea însă nădejde că totul va trece de la sine.

Cum suporta Christopher boala doamnei? Margareta însăși să-i fi pus această întrebare, i-ar fi răspuns fără o clipă de

șovăire că propria lui soartă i s-a părut întotdeauna mai importantă; în realitate, muzicantul nostru era în pragul disperării, mai cu seamă după ce lacheul Antons – alias Mikelis – îi comunicase că domnul Trampedahs îl roagă pe Christopher să nu-i mai deranjeze cu prezența lui. În cămăruța lui de la etajul cinci, tânărul se zbuciuma și se preumbla cuprins de furie, aidoma unei fiare rănite. Cu ochii minții, o vedea pe Margareta moartă, dădea fuga în toiul nopții în parcul de lângă bulevard și se posta într-un loc de unde putea fi văzută fereastra ei. Privea în sus: lumina rămânea aprinsă până spre dimineață, apoi se stingea. Christopher se întorcea acasă înghețat, încerca să lucreze, dar nu-i sta mintea la nimic. Gândurile-i zburau întruna la suferindă. Muzicantul înălța rugi Celui-de-Sus, blestema ființa nevăzută care a gratulat lumea cu atâtea mizerii: boli, moarte lentă, neputință, groază în fața morții. Unde dispăre omul, cununa creației, suveranul a tot și a toate? Și unde se volatilizează spiritul când omul e năpădit de milioane de microorganisme? Aceste gânduri și altele asemenea îl hărțuiau

pe Christopher, iar natura lui nu era dintre cele mai robuste.

Aflând că Margaretei îi e ceva mai bine, îi trimise un buchet de liliac alb. Trecură zilele și, într-un sfârșit, Christopher primi o știre de la Trampedahs: cei doi vor pleca undeva, în Alpii Bavarezi. Margareta trebuie să se trateze obligatoriu într-un sanatoriu montan. Îl roagă să poftească, au de pus la punct afaceri importante.

Sosit pe bulevardul Rainis, Christopher fu întâmpinat de amfitrionul însuși, care îl conduse în cabinet. Astăzi vor ridica ancora, starea Margaretei e critică, dar aerul de munte îi va ajuta negreșit. Vor pleca la Berchtesgaden, iar la primăvară Margareta va fi instalată într-un sanatoriu din Davos – asta, se-nțelege, va costa o grămadă de bani, dar Janis Vridrikis e capabil de acest sacrificiu. Magistrului i s-a propus un post rentabil la München, așadar vor pleca pentru mai multă vreme... Vrea să-și păstreze totuși apartamentul din Riga, investise în el destule parale. Servitorii sunt concediați, iar Trampedahs îl desemnează pe Christopher drept împuternicitul său. Se bizuie pe

corectitudinea tânărului, îi leagă și pe mai departe relații contractuale, fapt în virtutea căruia Christopher va primi zece latși pe lună. Este o sumă cât se poate de consistentă. Obligația sa constă în a verifica săptămânal starea apartamentului, dacă nu a fost cumva jefuit ș.a.m.d. Îi predă lui Christopher cheile pe loc, adresa cea nouă urmând a-i fi comunicată imediat după instalare. Iar de Paști, să aibă Christopher bunăvoința de a-i trimite Carlynei o carte poștală în care să-i transmită salutări și din partea lui. Poate Christopher dorește să-și ia rămas-bun de la doamna? Nu e nevoie să-i conducă la gară. Vor veni după ei Knirim cu soția, îi vor conduce cu automobilul lor.

Janis Vridrikis bătu ușurel la ușă, după care cei doi pătrunseră în dormitor. Margareta, într-o pijama neagră, stătea pe jumătate culcată pe o canapea, învelită cu o pătură din păr de cămilă. Era trasă la față, palidă, pe obraji îi juca o roșeață nesănătoasă. Îi întinse mâna lui Christopher – palma-i era fierbinte și neajutorată ca a unui copil. Se străduia să zâmbească, dar zâmbetu-i aducea a grimasă, ziceai că acuși-acuși o s-o podidească

plânsul.

— Ai văzut ce Renaștere? Nu știu dacă ne vom revedea. Îmi pare rău că nu te voi mai asculta cântând virginale... A fost încântător, îmi voi aminti asta întotdeauna când voi fi în munți... Și, poate, și acolo, mai sus...

Janis Vridrikis porunci să se grăbească: Margareta nu are voie să-și forțeze vocea, poate reapărea tușea.

— Vă doresc grabnică însănătoșire, doamnă Margareta, vorbi Christopher. În privința apartamentului, nu vă faceți griji, îl voi păzi ca un cerber. Luați cu dumneavoastră doar pumnalul lui Timur – jungherul, cum l-am botezat noi, aduce noroc...

Asta a fost despărțirea – placidă, aproape flegmatică. Dar întors acasă, Christopher se zvârli pe pat și izbucni în hohote de plâns. Era, totuși, un puști naiv.

XII. Murmurul verde al primăverii

Mi s-a comandat uvertura „Murmurul verde al primăverii” pentru concertul de Întâi Mai al filarmonicii abia organizate. Exact: mi s-a comandat, până acum noi, muzicieni, n-am

cunoscut această vocabulă. Janka Somerset a venit la sanatoriu însoțit de doi funcționari ai comisariatului, mi-au adus contractul, m-au rugat să-l semnez, mi-au dat un avans și mi-au spus ca partitura, la fel și vocile, să fie scrise și transcrise cu o săptămână înaintea concertului. După plecarea oaspeților, am tot învârtit emoționat bancnotele noi între degete; mi se întâmpla pentru prima oară în viață una ca asta. Să primești bani pentru o compoziție care nu e nici măcar începută... În primul moment, m-a încercat un bizar sentiment de nemulțumire: pătrunderea stimulentului utilitar în artă nu va întina oare înălțătatea puritate a creației? În viața mea nu mi se întâmplase să primesc vreun sfanț nici pentru compozițiile terminate; de fapt, nici nu mi le comanda nimeni. Îmi duceam jugul mizeriei mele existente sub semnul convingerii că pentru muzică nu primești nicăieri o para chioară. Janka pusese probabil la cale istoria asta, pentru a opera prin metoda încurajării asupra stării mele depresive...

Am scris uvertura în două săptămâni. Doctorul Johnson era extrem de uimit că-mi lăsasem de izbeliște o preocupare atât de

interesantă precum colecționarea și clasificarea rețetelor de bucate și băuturi (trebuitoare pregătirii următoarelor capitole ale R.R.R.), ca să compun și să transcriu te miri ce partitură necesară noului guvern. *Doctor ord.* nu-mi mai ascundea faptul că obiectul pasiunii sale este tot medicina dietetică. Îmi citise întâmplător câteva rețete, chipurile împrăștiate pe masa mea de scris, și băgase de seamă că lui îi lipsesc, de aceea mă ruga să i le împărtășesc și pe celelalte. Rânjeam satisfăcut. Domnul ăsta mă crede chiar atât de idiot, încât își închipuie c-o să-i fac plocon descoperirea care-mi făgăduiește o celebritate mondială? Tot e bine că Trampedahs îmi povestise la vremea lui despre acest doctoraș șarlatan: acum, când soarta m-a pus la cheremul canaliei, știu măcar de ce anume trebuie să mă păzesc. Am început să-mi păstrez însemnările într-un portofel, la brâu: mă încerca bănuiala că cineva obișnuiește să cotrobăie în lipsa mea prin sertarele mesei de scris.

Îngerul meu dalb - Leonora - cutreiera sanatoriul cu privirea stinsă, cu o expresie ofensată întipărită pe chin: nu mai avea

niciun muribund nevolnic pe care să fie nevoită a-l ocroti și îngriji cu nesfârșita-i ardoare. Întrucât pentru milostiva samariteancă nu exista viață intimă, se adâncise cu totul în studierea scrierii sfinte și a vieților apostolilor, nemailăsând din mână Noul Testament – o cărțuție cu cruce de aur încrustată pe copertile-i negre. Capriciile feminine, accesele neașteptate de tandrețe și cochetărie erau temeinic ascunse în tainițele sufletului ei senin, unde se depuseseră precum gunoaiele pe fundul unui izvor cristalin. Zadarnic încercasem odată să glumesc, insinuând că ființa ei poate trezi iubirea. Răspunsul ei fusese doar o privire nedumerită și sfioasă, după care își întorsese fața. Ciudată creatură, gândeam. Și totuși, nu știu ce drăcușor din mine îmi dădea ghes să aflu ce plutește, de fapt, în bulboanele afunde din spatele irișilor albaștri ai Leonorei. Pe zi ce trecea, privirea-i prindea o nouă strălucire, părea că-s muguri ce stau să se spargă – un dor neînțeles îi frământa fără astâmpăr sângele.

Venise primăvara, mă înzdrăvenisem, era

de-acum lucru hotărât că de Sf. Ivan¹ voi fi externat cu diagnosticul – practic restabilit. Doctorul și Siebel își atinseseră scopul: mă ținuseră în izolare exact perioada de care avuseseră ei nevoie, stagiunea se încheiase. Opera „Donul liniștit” fusese dirijată de un oaspete — un maestru din Leningrad; pe domnul Siebel nu reușise să-l impresioneze. În muzica lui Ivan Dzerjinski răzbateau deslușit ditirambele revoluției și intonațiile cântecelor de masă, nici pomeneală de flaute, de harpe și liniștita Dunăre albastră. Fusese primul mare eșec pe care marele intrigant și-l recunoscuse, privind prin geamlâcul miop al cotineței sale — pardon, al cabinetului său de dirijor principal, care lui i se părea turn de fildeș — spre intrarea hotelului „Roma”, unde tocmai dispăruse maestrul invitat. Întoarce-s-ar mai repede la el, la Leningrad.

O, ceasuri de negrăită beatitudine petrecute întru compunerea uverturii „Murmurul verde al primăverii”! Primăvara cânta împrejur, cernea o ploaie călduță, burnița din zori până noaptea târziu. De

¹ 24 iunie, ziua Sf. Ivan-Kupala.

dincolo de Gauja se ridica ceața, iar prin ferestre răzbătea un *concerto grosso*. Parvenea din păduricea de la poalele brădetului. Cântau acolo pe-ntrecute trei grupuri - două *obligato*, una *concertante*: *pizzicato*-ul picăturilor de ploaie, clarinetele mlădioase ale creștetelor de mesteacăn care o porneau de la fa de jos până la al doilea si. Iar pe cuprinsul acestui triton, alerga cu viteza vântului o boare abia perceptibilă, nici chiar puritanii n-ar fi găsit în ea ceva diavolesc. Apoi am compus partitura graurilor de baltă. Și să mă ierte toți graurii lumii, dar am chinuit, am scris, rescris și descris în partitura mea improvizația lor, binemeritându-mi banii pe care apoi i-am risipit, i-am cheltuit pe chefuri și pe portarii hotelurilor — dar să nu anticipăm, asta s-a întâmplat mai târziu, mult mai târziu.

La sfârșitul lui aprilie, *doctor ord.* mi-a permis să plec pentru o zi la Riga, și era într-adevăr nevoie să fiu acolo, începeau repetițiile uverturii. Scos în afara vieții, uitat de toți, îmi petrecusem peste un an din viață în clinica albă cu etaj de sub cotul iute al străvechilor maluri ale râului (casa cea albă

fusesse construită înaintea tuturor războaielor de un faimos negustor suedez de cherestea pentru iubita lui tuberculoasă — se spune că era un picuț poloneză). Aduceam cu mine vocile și partitura transcrise. De la gară, am pornit-o cu inima tresăltând spre clădirea Vechii Gildia, nu departe de cafeneaua lui Torciani și de Soho, stabilimente care se bucurau de cea mai îndoielnică faimă. Acum, în Gildia fusesse amenajată o sală de concerte: de-a lungul pereților străluceau steme reîmprospătate, vopsite în nuanțe pestrițe de carmin, la ferestre luceau vitralii aruncând sclipiri de un verde stins și gălbui, în sală se aliniau rânduri de fotolii noi, tapisate în piele stacojie. Clădirea zumzăia de larma haotică, dar molcomă a instrumentelor muzicale. Instrumentiștii își acordau uneltele de muncă. M-au năpădit amintiri tulburătoare: asta e o fermata pe la, de mult știută și atât de dragă inimii mele. Curând, de-a dreapta și de-a stânga, își croiră drum cuvintele și se porni un murmur uniform, neostoit, ca foșnetul frunzelor sub ploaie.

Mă întâmpină prieteni și cunoscuți: sunt, cică, foarte schimbat, m-am maturizat — se

vede treaba că mi-au venit mințile la cap! Bineînțeles că m-am maturizat, doar nu cu mult înainte de a porni încoace mi-am retezat pletele și mi-am pieptănat părul cu breton drept, pe frunte, precum romanii antici. Ce-mi zisesem: dacă or să înceapă să mi se cânte uverturile în concerte publice, se cheamă că e cazul să capăt un aspect artistic. Dar amicii îmi spun că au venit cu totul alte timpuri, vechile năravuri și legi burgheze s-au dus pe apa sâmbetei. Pictorii și artiștii nu mai sunt priviți ca niște slugi boierești și ca propovăduitori ai nedreptății instituite de Domnul Dumnezeu. Cozile de topor ale vechii stăpâniri s-au pitit prin văgăuni, unii au întins-o în urma prusacilor, spre meleaguri germane, alții încă se mai vânzolesc pe-aici, țin intrigă, seamănă vrajbă, de-ăștia, cică, trebuie să mă țin cât mai departe.

Din povestirile cunoscuților înțeleg că veniseră într-adevăr timpuri noi. În sanatoriu mi se ascunseseră multe, iar unele, pare-se, cu bună știință, doctorul Aivars Johnson trăgea pesemne nădejde să trăiască după vechile obiceiuri. Poate a început aievea Renașterea atât de îndelung așteptată de

mine?

Violonistul Naruns îmi destăinuie că imobilele și vasele armatorului Cauna au fost naționalizate, cât despre bătrân, acesta lucrează într-un birou, ca socotitor, de necaz s-a apucat de băutură, iar Daila urmează niște cursuri de dactilografie...

— Ce să-i faci, fiecare trebuie cumva să trăiască, orice om vrea să-și câștige pâinea, adaug eu compătimitor, neștiind cum să reacționez la această veste.

Anul trecut, căpetenia îl vârase la închisoare pe Cauna-junior sub acuzația de defăimare și calomnie; când noile autorități îi eliberaseră pe deținuții politici, îl scăpaseră la-nghesuială și pe el. În clipa următoare, își luase tălpășița la țară, iar acum se ascundea pe undeva, prin mlaștini. Miliția măturase toate hățișurile, fără succes însă — caută acul în carul cu fân! Într-un sfârșit, se lăsaseră păgubași: la urma-urmei, cât o să poată sta ascuns în gaura lui? Se lasă gerul, n-o să aibă ce înfuleca - iese dumnealui.

„Cum prind o clipă de răgaz, trec pe la madame Cauna, la vremea ei mi-a ajutat destul de mult... Trebuie să ajuți omul la

necaz, să ai cât de cât înțelegere”, decid în sinea mea.

Înaintea repetiției, sosește și Janka Somerset însoțit de reprezentantul comisariatului, cel care diriguiește acum problemele de artă și creație. Mă prezintă:

— Tovarășe Kraulis, vi-l prezint pe Christopher, speranța noastră. Să ascultăm ce-a compus.

— Nu sunt specialist, se eschivează el modest. Să judece mai bine specialiștii și criticii!

Îl privesc atent, parcă l-am mai văzut undeva. Ochi ardenți, statură viguroasă, ușor adusă de spate. Parcă totuși mi-l amintesc mai zvelt? Brusc, în minte-mi revine anul treizeci și unu. Faleza Daugavei. Mitingul sindicaliştilor pe un ger de minus douăzeci de grade. Agitatorul care chema la grevă generală. Exact. El e! A luptat și a învins. Ei da, un asemenea tip e demn de tot respectul, jos pălăria! Eram obișnuit de mult, de pe vremea conducătorului, ca orice șef, dacă avea chef, să-și dea cu părerea despre muzică, arborând o mină deșteaptă. Orice proprietar se considera un specialist rafinat și

în literatură, și în pictură, și în muzică. Odată, la vernisajul unei expoziții, conducătorul însuși se legase de un oarecare tablou — de ce, zice, nu i se vede calului cel de-al patrulea picior? Atât de rar merge pictorul la țară în scopul cunoașterii vieții sătești, încât nu știe câte membre are un cal? Racursiu? Ce racursiu, neghiobule, dacă nu știi, nu te băga. Futurist, puturist!

În ce privește un cântec de-al meu, inspectorul șef din Camera de arte și literatură se exprimase în felul următor: „Știi ceva, tinere, nu ți-a reușit, e prea întunecat. De ce compui numai muzică de-asta tânguitoare? Timpul nostru poartă pecetea unității poporului, a renașterii spiritului străbun – fiii poporului cântă, fetele frumoase dansează în horă... Așa trebuie, așa este, așa va fi... iar ce nu e, nu e și basta!” Iată sfaturile pe care memoria mi le reînvia dintr-un trecut recent. Or, noul șef parcă venise de pe altă planetă!

Sosește dirijorul — fostul meu coleg de an, Leo Schulz — și repetiția începe. Leo e un tânăr deosebit de înzestrat, e cu doi ani mai mare ca mine. A terminat cursurile lui Snefogt și, în scurt timp, va intra în rândul elitei

dirijorale. E la prima descifrare a partiturii, de aceea mă roagă să stau alături, să-l ajut la introducerea corecturilor. Slavă cerului, corecturi n-au fost multe, orchestra suna bine, am simțit imediat asta. Parcă mi se luase o piatră de pe inimă. Am observat că întotdeauna compozitorul simte primul dacă lucrarea sa e o reușită sau un eșec. Numai un tâmpit notoriu caută o cale de mijloc. Și, de regulă, nici în primul, nici în al doilea caz nu dai de înțeles asta. Arborând o mină disperată (și trebuie că toți artiștii au parte de înscenarea asta), m-am apropiat de critici. Stăteau neobservați, într-un balcon aflat în semiobscuritate. Primul — un elegant gentleman cărunt și uscățiv, cu ghetre, al doilea — chel, cu ochelari, cu o limbă neobișnuit de ascuțită — tenorii se temeau de el ca de foc. Emisei fraza stereotipă:

— După părerea mea, e groaznic. Va trebui, probabil, să mă-mpușc.

— Serios? ricană chelul. Vrei să spui că puteai compune mai bine? „Murmurul verde al primăverii”! Titlul nu e rău, doar muzica e cam prea verde. Altminteri, sună destul de proaspăt... De ce nu ți-ai intitulat compoziția,

să zicem, „Varză proaspătă”? Și chelul izbucni în hohote nestăvilite de râs, ștergându-și cu batista lui albă lacrimile mijite în colțurile ochilor.

Gentlemanul cu ghetre îmi strânse mâna în tăcere — asta spunea multe... E cel mai faimos recenzent muzical al celui mai faimos ziar. Scrie o singură piesă solistică pe an, n-are timp de mai multe. Ce vreți, e un compozitor cumplit de exigent cu sine însuși.

„Jubilează, inimă! *Vittoria, vittoria!* Hm... Leo mi-a spus să mă întorc liniștit la sanatoriu, totul, zice, va fi în ordine. Ha! Vrea să primească de unul singur ovațiile și florile, nemernicul! Au dirijorii năravul ăsta, n-ai ce le face, pentru ei important e să fie în frac. Se antrenează în fața oglinzii ca niște cocote! “

La sfârșitul repetiției, Kraulis, urându-mi succes, plecă, iar Janka, trăgându-mă mai la o parte, îmi spuse:

— Să nu-ți închipui că-i cine știe ce! Va trebui să te pui serios pe treabă. Ești un leneș cu ștate vechi, ai și prea multe obligații... Nu vii la concert? Fie, cred că-i mai bine să nu vii, gloria te poate pierde. Bun, rămâi sănătos...

Pumnul lui dur îmi dădu o împunsătură și

Janka se depărtă cu pas elastic, sportiv.

Instrumentiștii se împrăștiu, discutând. Eram într-o stare de spirit — să zbor, nu altceva! — mă simțeam stăpânul lumii, dar mă prefăceam că nu le pricep aluziile — că să mă urnesc la crama lui Janis, să ud rezultatul, la tractirul AT, la Zalamans, să dăm pe gât aldămașul, la Globul Negru, să ung strunele, nu cumva să scârțâie, la Izvorul de Bere să îndrept falsul „dis”¹ descoperit în partitura fagotului, întremându-mă și cu niscai saleuri, aperitiv pe care muzicanții l-au botezat „megete de dort” (corect ar fi fost „degete de mort”). Este jargonul vechi de când lumea al muzicienilor ambulănți. Ciudat lucru, timpurile se schimbă, dar calambururile breslei muzicale rămân neschimbate, e o corporație care poate conferi deplină strălucire unui compozitor slab și îl poate îngropa pe unul talentat — asta însă numai dacă muzicienii cu pricina au în ei scânteia divină. Cu muzicienii ăștia poți s-o scrântești, trebuie luați cu binișorul! Numai că eu voiam să fiu singur, treaba lor, n-au decât să creadă ce vor. O iau spre bulevardul Rainis, trec prin pasajul cramei

¹ Denumire, în notație literală, a sunetului re diez.

romane, de o parte și de alta se aliniază niște firide — mi se întâmplase de atâtea ori odinioară să poposesc pe aici — și ajung într-o încăpere spațioasă, unde în vremuri trecute nu exista bucurie mai mare pentru Brander decât să stea de la prânz pân-la cină în picioare, prăvălit pe tejghea, sorbindu-și tacticos berea. Se supăra când bufetierul, un ins în halat alb, îi propunea — n-ar fi mai bine să ia loc?... O, nu, Brander se grăbea. Cei de pe la mese făceau prinsoare: se va așeza sau nu? Dar nu se așeza, stătea acolo până seara, n-avea omul timp de pierdut, trebuia să-și termine universitatea.

Amintiri răzlețe îmi răsar în minte, nici nu-i de mirare...

Mă apropii de clădirea albă a operei, privesc afișele. Colectivul operei pregătește decada, vor merge cu „Baniuta“ în turneu la Moscova, la Teatrul Mare, acolo va avea loc o festivitate grandioasă! Mi se strânge ușor inima: uite că se descurcă de minune și fără mine.

Deodată îl zăresc pe Calitis șchiopătând în întâmpinarea mea. Doamne, dar cum arată?! Îmbrăcat cu te miri ce zdrențe, în niște botine nepotrivite sezonului, murdare, într-o scurtă

vătuită verde-închis, cu gulerul descheiat, cu o șapcă slinoasă trasă pe ochi, cu mâinile vârâte în buzunarele pantalonilor — uite-așa, vine chiar înspre mine! Încremenește brusc, își înfundă șapca mai adânc pe frunte, se răsucește, traversează fără grabă și dispare după colțul librăriei. Nu m-a văzut, ori n-a vrut să mă vadă? Și la ce s-o fi îmbrăcat ca o paparudă? Are, totuși, o fabrică de cherestea în Bučausk și două case mari în Riga. A, da, fabrica de cherestea și casele au fost naționalizate! S-ar părea deci că el, Calitis, a devenit salahor, o fi trăgând la gater – poftim, prostul, s-a jenat de înfățișarea lui. Bietul *Flausch*, l-aș fi împrumutat din onorariul meu. Janka îmi vârâse în buzunar un plic: aici, zice, e restul câștigului.

Mă săgetează gândul că trebuie să fac o vizită familiei Cauna, n-or duce-o nici ei pe roze. De bine, de rău, ei mi-au sărit întotdeauna în ajutor. Trebuie să iau tramvaiul unsprezece. Alde Cauna locuiesc pe strada Poruka. Prin apropiere locuiește și Frosch, c-un drum poate trec și pe la el.

Cumpăr cele mai scumpe bomboane de ciocolată, cea mai mare cutie pe care o

găsesc – „Laimas“, legată de-a curmezișul cu panglicuță roză, cu o țigancă zâmbăreață pe capacul lucios. N-ar trebui să iau și niște flori pentru Daila? Adică, mai bine nu, cine știe ce bazaconii și-ar mai putea închipui...

Mă întâmpină *madame* în persoană. Își desface brațele, izbucnește într-un plâns cu suspine și mă strânge la piept ca pe un fiu rătăcitor.

— Vezi cum am ajuns cu toții în ziua de azi! mi se tânguie cu un glas de nerecunoscut și se pornește pe bocete. Ziceai că cineva și-a dat duhul și în camera învecinată se află sicriul cu lumânări aprinse alături. Cine și-ar fi putut închipui, domnule Christopher...

Zgomotul o aduce în coridor pe Daila care, uimită, mă recunoaște într-un târziu.

— A, domnul Christopher. Pardon, acum probabil trebuie să vă spun tovarășe Christopher. Bună ziua!

Se urâtise considerabil. Părul îi era în neorânduială, chipul cenușiu și puhav. Trecuseră cel puțin nouă ani de când încetasem lecțiile de pian. Fusesse o activitate fără sorți de izbândă. Daila se apucase de tenis. Jocul e totuși joc. Acum se antrena la

Underwood — mai știi, poate acesta era cel mai nimerit instrument pentru ea?

— Intrați, mă poștește mama. Ah, bomboane, ce dar scump! *F-fabelhaft*¹! Întotdeauna am spus: domnul Christopher este un adevărat gentleman leton și așa va rămâne întotdeauna. Ții minte ce-am discutat atunci cu profesorul Aperkot...

— Ambrerod, *maman*, o rectifică Daila.

— Da, da, întocmai! Eram la Schwartz. Ai spus atunci: la dracu' socialiștii ăștia!

— Am spus eu așa ceva? fac uimit.

— Ai spus, ai spus... Vezi și dumneata în ce hal am ajuns acum... Ni s-a luat catul de jos, au mutat un fochist din Latgala, cu nevastă-sa și cinci copii mici. O adevărată calamitate! Iar noi ne-am înghesuit aici, nici n-avem loc să respirăm! Patru oameni în șase odăi!

— Trei, mamă!

— Da, trei persoane în cinci odăi. Dumneata ai spus atunci: să-i ia dracu' pe roșii ăștia!

Încep să mă neliniștesc:

— Am spus eu așa ceva?

— Ai spus, ai spus... Daila! Pune tacâmurile, să oferim un dejun unui vechi prieten. Ce să-

¹ Minunat! (Germ.).

i faci, astea-s timpurile - nu mai avem servitoare. S-a dus brigadieră la o fabrică de bomboane. Bine că a plecat, își pusese ochii pe cămăruța mică, dinspre curte: „Nu merge, tovarășă! i-am spus. Numai peste cadavrul meu! Stăm și-așa claie peste grămadă, vreți să scoateți și sufletul din noi? Aici nu sunteți în Gomel!” După asta s-a rușinat, și-a adunat catrafusele și-a plecat. Am școlit-o, din țarancă și ciobancă, am făcut-o jupâneasă cu diplomă. Daila! Pune masa, odată, ce te lălăi atât?

Trebuie să recunosc, Daila a devenit o gospodină îndemânată. Cu un șorț legat pe dinainte, aleargă și robotește sprintară. Cum glăsuiește proverbul acela? Goliciunea te-nconjoară, iară foamea dă de-a dreptul... Sincer vorbind, aici nu miroase nici pe departe a foame. Miroase ca la țară, după tăierea porcilor. Pe masă apare o veselă scumpă. Printre cuțitele și lingurile de argint strălucește și aur curat, Doamne, cât costă toate astea! În fețele de cristal ale unei fructiere uriașe se oglindește cu sclipăt, la răstimpuri, lustra cu becuri în șapte culori, în răsfrângerea ei până și Daila pare mai

frumoasă.

— Știm, știm, ești un mare cunoscător într-ale rețetelor și bucatelor. Între altele, când acel Antricot...

Intră Daila. Cară din bucătărie un castron aburind conținând o zeamă lungă.

— Acum va trebui să ne spui dumneata - ce fel e acesta? chicotește mama, dârdâindu-și, cu bunăvoință, bărbia dublă. Iar de ghicești - ai jumătate din împărăție și fata de soție...

Mi se face inima cât un purice. Dacă dă dracu' și ghicesc?

Daila stă în picioare, îmbujorată, își tot netezește șorțul. Ei?

Îmi pun în farfurie o porție zdravănă. Gust... Ce porcărie! Inexprimabil!

— Nu-mi dau seama, recunosc. E un fel cu totul aparte.

— Pastet din lin de Daugava în sos de ciuperci, mă încunoștințează triumfătoare Daila...

Aha, pește, carevasăzică... Simțisem eu, da, simțisem că e pește... Dar să-ți bați joc de el în halul ăsta! Peștele necesită pricepere!

— Rețeta acestor pastete e secretul dumneavoastră? Dacă nu, poate mi-o

destăinuiți și mie, întreb foarte interesat. Sunt colecționar, dar încă nu mi-a fost dat să gust...

— Mai simplu nici că se poate! mă întrerupe bucătăreasa. Iei lin pescuit în Daugava (se poate și lin din Venta, Lielupe, și chiar din Abava) — cinci funți. Le razi solzii, le tai capetele, îi dai repede în fiert. Așa! Apoi îi arunci în oala în care-ai prăjit deja pitărcile.

— Vai, Daila, nu se cade să spui pitărci, se spune *les champignons*, o învață mama.

— Denumirea curentă este ciuperci, observ eu.

— Ciuperci... Mda, unde rămăsesem? Pitărcile, *les champignons*, ciupercile – n-are importanță – se amestecă cu sos de mere pădurețe, adaugi unt ușor rumenit, sare, ceapă și piper negru. Ca să conferi aromă preparatului, se recomandă să presari în zeamă nucșoară pisată. Toate astea se pun într-o oală și se înăbușă la foc mic. Până se înăbușă, iei cinci mânătărci, le dai un praf de sare și zgaibe de nucșoară...

— Cruste! o îndreaptă mama.

— Coji, îi suflu eu.

— Da, coji de nucșoară... Unde

rămăsesem... A, da! Pui totul pe foc și prăjești...

— Pe tingire, nu pe foc, se agită mama.

— N-am spus „în foc“, strigă Daila. Apoi amesteci sosul cu un căuș...

— Atunci, la „Riga“, domnul Christopher a spus — la dracu' socialiștii!

— Mamă!

Daila n-a reușit să-și termine relatarea, *madame* o întrerupea întruna, astfel că spre final puțin a lipsit să nu se încaiere, din care pricină pastetul din lin de Daugava în sos de ciuperci a rămas în veci o enigmă pentru mine. Nu mă voi plânge de colicile și crampele care mă chinuiau cumplit în tren, pe drumul de întoarcere. Mă voi mărgini doar să spun că în pântecul meu parcă se zvârcolea într-un acces de turbare, în căutarea ieșirii, un întreg banc de lini.

N-am mâncat tot ce-mi bulucisem în farfurie. M-am prefăcut atras de gogoloaiele pufoase de brânză de vaci aflate într-un ciubăr de lemn. După cuvintele amfitrioanei, fuseseră aduse de la țară, îi plac atât de mult lui Fredis! E marfă proaspătă, necontrafăcută, nici nu se poate compara cu

producția actualelor cooperative de lactate, ăia aduc pe piață dracu' știe ce acrituri – s-ar plânge, cică, Fredis.

— Fredis? întreb. Dar el unde e?

— A dispărut, a dispărut dragul nostru Fredis! se poticnește nemângâiata mamă. Asta-i soarta mea: copiii ba-mi dispar, ba-mi apar, ba-mi apar, ba-mi dispar, se tânguiește ea, aruncând priviri neliniștite spre tavanul prin care răzbesc sunete nedeslușite. Ciudat, cine s-ar putea plimba acolo, în pod? Nu spun că noua putere nu face nimic bun, continuă ea. Am cumpărat icre negre, conserve de crabi. În viața mea n-am mâncat atâtea delicatese. Fredis spune...

Daila se ridică nervoasă de la masă și se apropie de maică-sa.

— Da, bietul Fredis! Trebuie să pribegească precum fiarele prin codri și lunci, să scape de urmărirea bestiilor... Ca să vezi, ce timpuri... Apoi, am cumpărat și *Ținandali*, și *Saperavi*, vinuri caucaziene...

Se aude scara scârțâind, apoi cineva descuie îndelung ușa de la intrare.

— E tata, se întoarce de la lucru...

În cameră dă buzna, împleticindu-se,

bătrânul Cauna. Mapă jerpelită, palton descheiat, nu are veston, cămașa-i e ieșită din pantaloni – jalnică priveliște... Se oprește în mijlocul încăperii, își holbează la mine ochii roșii, se clatină.

— Pșșș! *Șipșango*?

— Dânsul e domnul Christopher, profesorul de muzică al Dailei, îi strigă madame în ureche, nu-l recunoști?

— *Șipșango*, tango, malango... mormăie Cauna, căzând greoi în fotoliul care trosnește sub greutatea lui.

— Tata și-a pierdut toate idealurile, oftează trist madame. Ne-au luat casa cea mare de pe Strada Morii, căpitănia portului i-a luat cu japca vapoarele. Acum bătrânul lucrează în port ca socotitor. Adevărată batjocură! Primește doisprezece cervoneți¹ pe lună. Cum să-și poată întreține cu banii ăștia nevasta și copiii? Trebuia să facă grevă, nu să lucreze pentru un guvern atât de crud. Daila și-a vândut colierul de briliante pe jumătate de preț... Dar ce puteam face? A urmat șase luni niște cursuri de dactilo, dar mașina de scris strică mâinile, și-apoi, și leafa era de

¹ Bancnotă de zece ruble (până la reforma monetară din 1947).

mizerie. Mai bine să ducă și să vândă cârpe la talcioc, în curând magazinele or să fie pustii.

— *Șipșango*, pufnește greu Cauna, fixându-și soția cu o privire tâmpă.

— Ce proști am fost, Doamne, ce proști! se mânie *madame*. Puteam să ne dăm drept *Volksdeutsche* și să ne repatriem... Ca alde Calitis. Doar i-ai cunoscut și dumneata, Herbert ți-a fost coleg de universitate. *Madame* Calitis și-a adus aminte că sora lui bunicu-său după tată semna în documente *Kunigunde Zahl*, pușlamalele străzii o porecliseră Unigunde fon țal. S-au dus fuguța la ambasadă (era imediat după revoluție, noul guvern nu apucase încă să publice legea naționalizării), și-au vândut întreprinderea forestieră „Utag”, au primit pașapoarte nemțești și au reușit să prindă ultimul vapor spre Germania. Și de Crăciun am primit o vedere cu îngerași. Sărbători fericite, pace pe pământ și bucurie în suflet; în decurs de o oră, au fost evacuați pentru ei niște polonezi, așa că au primit casă gata mobilată, cu tot cu veselă și îmbrăcăminte, ba pe deasupra și o fabrică de cherestea, la cincisprezece kilometri de Poznan. Ce mai, zice, ne

descurcăm...

— Imposibil! zic. Chiar adineaori l-am văzut pe Herbert. Era într-o stare absojuit deplorabilă, n-a plecat nicăieri.

— I-am condus eu însămi la vapor, se supără *madame*. Doar n-o să-mi spui dumneata...

— Stimată coniță, jur că azi l-am întâlnit pe stradă pe Herbert Calitis... Am fost prieteni. E adevărat că, văzându-mă, s-a întors din drum și a trecut pe celălalt trotuar, de parcă n-ar fi vrut să dea ochi cu mine. Cândva ne-am cam ciondănit.

Ușa ce duce din salon în coridor se trânteste de perete, în prag apare Fredis, e în pijama, în ochi îi arde o flacără frenetică, poți să juri că-i pe jumătate dement.

— Fred! strigă laolaltă mama și Daila.

— Gura! face el. Începe! Kazenellenbogen, ești un băiat de aur! Dar fii atent, niciun cuvânt, nimănui... Ești de-ai noștri... Era, într-adevăr, Calitis?

— Pot să jur.

— Atunci, totul e-n regulă... va începe curând! Fred mai să plesnească de însuflețire. Ne-ai adus o veste bună.

— Ce va începe? întreb.

— Că prost mai ești, Kazenellenbogen! Dacă vei fi vreodată la ananghie, să vii aici... Vei găsi întotdeauna prieteni. Dar fii atent, nu cumva să-ți treacă prin minte să ne trădezi.

De ce l-aș fi trădat pe Cauna? Palid, barbă crescută perie, obraji scofâlciți. Nici urmă din frumusețea și eleganța lui de odinioară! Într-adevăr! Se pare că mulți au dus-o chiar mai rău ca mine. Fredis a stat ascuns tot răstimpul petrecut de mine în sanatoriu. Eu cel puțin pot ieși să respir aer curat, în vreme ce Cauna trebuie să stea închis în pod. Și pentru ce? Pentru că, în prostia tinereții, intrase în cârdășie cu naziștii? Pentru că se maimuțărise și jumulise de pe ziduri apelurile conducătorului?

Îmi iau rămas-bun și plec. Fii liniștit, Fred, nu sunt Iuda Iscarioteanul! Și totuși, e cam ciudat, gândesc în vreme ce-mi cumpăr biletul la gară. Parcă lumea întreagă s-ar fi scindat brusc în două tabere: urmăriți și urmăritori. O, oameni, oameni! Iertați-vă unul pe altul, și Domnul vă va ierta pre voi. Să punem cruce vechilor socoteli și prejudecăți, să începem o viață nouă!

Șinele zbârnâie, trenul mă duce, legănându-se, îndărăt la sanatoriu. Acolo, încă din ajun, odaia pierdută este așteptată cu impaciună de Leonora – nu, de sfânta Ioana a abatoarelor. Cu ghiociei de azur ai privirilor, cu cârlionții de aur ai părului răzvrătiți de sub boneta albă.

— Vi s-a dat permisiunea pentru numai douăzeci și patru de ore; ce va spune doctor ordinarius?

Îngrijorarea Leonorei e lipsită de temeii. Fiul cizmarului din Canterbury nu are nicio protecție, e sărac precum sobolul din East-End, și totuși și-a dat bacalaureatul, ba încă un bacalaureat la Cambridge.

— Ce tot spuneți?!

M-a ajutat optimismul. Ai auzit, scumpa mea, cum sunt slăvit în acel cântec de stradă pe care, ca să-și treacă timpul, l-au compus imediat după moartea mea actorii din trupa prințului de Nottingham? Îl cântă pe vechiul motiv al morescării „N-are decât să turbeze cavalerul Manta- Neagră”. Asta da, glumă! În cântec se afirmă că mi-aș fi permis atacuri indecente la adresa doamnelor: cică aș fi încercat să o duc în ispită pe cea de-a cincea

soție a lui Titus Andronicus.

Dar totul s-a petrecut altfel. „Keet, mi-a spus matroana, arătând cu degetul, mi-a căzut în corsaj o portocală, ajută-mă s-o scot de-acolo.”

„Dar, doamnă, am răspuns, eu văd acolo trei: pe care s-o înșfac mai întâi?” Asta a fost tot. Restul e scorneală curată, cum e de altfel și gluma după care la Blackfriars mi-aș fi rupt piciorul și de atunci m-aș teme să-mi mai asum roluri de amant, și că viața mea ar fi fost, chipurile, un absurd dumb show. Fleacuri!

Șinele zbârnâie... Trenul a și trecut de Vangajis. Keet, curând e rândul tău să intri în scenă!

Odată întors la sanatoriu, m-am așezat sârguincios să-mi continui cartea de bucate. Ajunsesem la pasajul în care Trampedahs și Margareta plecau pentru prima oară peste hotare. În acest capitol am săvârșit din nebăgare de seamă o greșeală de neiertat: nu l-am rugat la timp pe Antons, lacheul magistrului, să-i ceară bucătarului rețeta acelui fel de mâncare pe care-l preparase în ziua în care prânzisem pentru ultima oară cu

Margareta - *Rheinlachs kalt mit Kressschwänzen garniert*. Toți servitorii se răspândiseră care-n-cotro, iar eu rămăsesem cu buzele umflate. Țin minte că în merindea aceea nu aflai fărâmbă de pește, ceea ce n-o împiedica să răspândească o aromă divină de somon, iar asta-mi stârnise o uimire de nedescris. Să convingi și să amăgești un gurmand - iată culmea artei! Exemplul Dailei ne-a demonstrat la ce poate duce antiteza - diletantismul culinar: pastetul său din lin putea trece cu deplin succcs drept porumbei pârpalți. Și, peste toate, mai mirosea și a rahat canin.

Abia îmi reluasem în ritm vioi creația întreruptă, când *doctor ord.* începu să mă descoasă, insistând cu deosebire asupra lucrărilor mele de cercetare. Într-o după-amiază fierbinte de iulie, Johnson mă întrebă nitam-nisam dacă n-am auzit cumva de biochimistul și filosoful indian Peh Khak și despre teoria lui asupra regenerării celulelor. Întrebarea mă nedumeri nespus, dar mă prefăcui că aud pentru prima oară numele lui Peh Khak. Johnson mă înștiință că a aflat de la persoane competente cum că domnul

academician Peh Khak ar fi inventat un anume elixir care regenerează celulele distruse ale organismului, dar că nu apucase să publice tehnologia preparării leacului, întrucât murise de pe urma unui infarct. *Doctor ord.* își expuse prezumția conform căreia elixirul s-ar extrage, prin condensare, din *cola* – cu alte cuvinte, din frișca bătută a laptelui de cocos, atâta tot... Habar n-avea despre existența misteriosului „Raggi”, de asta puteam fi sigur.

— Ca rezultat al distilării descrise de dumneavoastră se obține o băutură extrem de plăcută și bine mirositoare — *arak*-ul, răspund eu. Dar acesta poate fi procurat oricând poftiți de la Sars și Kavicels, e doar cu puțin mai scump decât whisky-ul, așa că nu știu dacă merită să vă zbuciumați atâta.

Tentativa de a-mi smulge secretul preparatului „Raggi” suferi un eșec. „Piei, satană!” îmi spusei în sinea mea. Johnson își strânse buzele și se îndepărtă înciudat. Și totuși, mirosise ceva, pungașul... Ciudat, în ce fel putuse da el de urma elixirului meu, CM-30?

Răspuns nedumeririi mele a dat un

document descoperit cinci ani mai târziu la Edole, în arhivele serviciului secret abandonate de nemți – e vorba de o scrisoare adresată de Janis Vridrikis Trampedahs lui Aivars Johnson, datată mai 1940. Dar în iunie 1941 eu nu știam încă nimic despre asta.

Îmi permit să public o copie a scrisorii care, după victorie, mi-a permis să-l demasc pe criminalul de război Johnson, fost escroc și șarlatan. Din câte am auzit, în prezent se ascunde undeva, la granița dintre Uruguay și Paraguay, în adâncul pădurilor tropicale, printre maimuțe și papagali, în orașul Dolores Sancruzificato Sacramento.

(Inedit)

Geheim!¹

Berlin 10.V.1940

Sehr geehrter Herr Johnson!

Vă întind mâna într-o generoasă împăcare, deși pe vremea când funcționam la Cesis Dumneavoastră mi-ați pricinuit numai neplăceri. Dar ați suportat pedeapsa convenită pentru mașinațiunile Domniei voastre:

¹ Secret (germ.).

batjocorit de foiletoanele mele satirice și eliberat din post, ați ajuns un oarecare doctor ordinar. Cu toate astea, situația politică cere ca în prezent să uităm vechile disensiuni. Îmi sunteți necesar la fel cum eu Vă sunt necesar Domniei voastre.

Cu puțin înainte de a mă repatria, între mine și câteva persoane s-a declanșat un conflict acut, iar cum eu mă aflam într-o stare de mare afect, o persoană a fost ucisă, iar cealaltă grav rănită de mine. Cugetul nu mi-e umbrit – eu sunt arian, iar victimele erau niște renegați care-și făceau rasa de rușine. Am reușit să mă imbarc la timp, așa că instanțele Dumneavoastră judecătorești nu-mi mai pot face niciun rău.

Omul căruia i-am pricinuit o rană gravă și care în prezent zace fără cunoștință deține un important secret de stat: rețeta elixirului de regenerare a celulelor, descoperită de doctorul Peh Khak, un biochimist indian. Urian-Aurehan însuși a dat dispoziții secrete oamenilor rămași la Riga cu însărcinări speciale ca tânărul să fie internat în spitalul Diaconilor, unde asupra lui se vor efectua observații și se vor nota expresiile pe care le

va bolborosi în stare febrilă fiind.

În numele lui Urian-Aurehan (sunt însărcinatul plenipotențiar cu afaceri al Conducătorului), Vă încredințez misiunea de a urmări ca amintitul om să se vindece. În acest timp, Veți încerca, prin toate mijloacele – permise sau nepermise, cu binele sau cu forța, – să-i smulgeți rețeta sus-pomenită. Administrați-i injecții care slăbesc împotrivirea spiritului. Când oastea noastră va sosi, elixirul ne va fi de mare trebuință pentru întinerirea supraoamenilor îmbătrâniți, de rasă ariană. Atunci ne-o Veți preda nouă, faptă pentru care Veți primi o răsplată generoasă, postul de medic primar într-un lagăr de concentrare, precum și titluri și alte onoruri. Dar vai Domniei Voastre de nu ne Veți da ascultare, dacă Veți încerca să Vă ascundeți, dacă Veți arăta împotrivire sau dacă Veți acționa în contra voinței noastre.

Pe rănit îl cheamă Christopher Marlowe, are 30 de ani, ocupația – muzicant ambulant și scriitor ratat. Căutați-l neîntârziat și luați-l sub supraveghere!

Johann Friedrich Trampedach

Berlin, U-12
Rucketsstrasse 8
Abt. 003 676

După cum am mai spus, pe-atunci habar n-aveam despre uneltirile celor doi conspiratori, așa că duceam trai liber și lipsit de griji, mă plimbam cale de două verste depărtare, hoinăream pe drumeaguri ocolite, îmi spoream rezistența, mă căleam, cutreierasem toți codrii, toate lăstărișurile, cercetasem toate smâncurile și mlaștinile, amuzându-mă în tot felul – retezam, de plidă, crengi de arin și meșteream fluiere ciobănești în care suflam de plictiseală, în dorul lelii. Prinsesem meșteșugul ăsta de la un puști cu păr plăviu, în pantalonași ferfenițiți și cu țurțuri sub nas. Nu se știe de unde apărea, fapt e însă că apărea întotdeauna pe malul Gaujei.

Țintind cu degetul spre cer, puștiul îmi spune: „Nolu ăsta-i numai bun de-o plimbălică. Aploape că l-am plins de moț.” Și-mi arată un mic vălătuc alb care se târăște pe șleaul cerului, dinspre mare spre răsărit, adică exact către noi. Un norișor, unul singur:

ciudat, e o vreme calmă și senină, în umbra arinilor mai sclipește încă roua. Sufletul țângăului, ca și al meu, tânjește spre sfere înalte și e bucuros că și-a găsit un însoțitor pe măsură. Lăsăm imaginația să ne-o ia razna și ne ridicăm în țării fără grabă, ca două biplane – de regulă, nu putem preciza clipa în care, desprinzându-ne de pământ, prindem a visa cu ochii deschiși. Și așa, pe nesimțite, ne luăm zborul spre nor și-l încălecăm, abia de încăpem amândoi. „Nu te mai foi, îi spun, șezi potolit, altfel te pomenești pe pământ cât ai zice pește. “

Când eram mic, bunicul se plângea: „Gauja atrage norii și întoarce vânturile din calea lor, de-aia-i secetă pe la noi. Iar acum: a fulgerat, a tunat, dar nici n-a apucat furtuna să se apropie de râu, că s-a și răzlețit, s-a tras de-a dreapta și de-a stânga lui, o s-avem an flămând, aia e...”

De data asta ce se va întâmpla? O să zburăm peste albie, sau iar ne va mâna râul cine știe unde?

Privim panglica albăstruie a Gaujei: serpuiește și se răsucesce printre codri de brazi și de pini, iar acolo, în depărtarea cea

îndepărtată, pătrunde în nisipurile albe ale mării. În fiecare primăvară, malurile râului își schimbă înfățișarea, inundațiile năpădesc cu nisip luncile și islazurile, iar în anul următor, în locul lor apar vederii limbi de nisip uscate din care se ițesc smocuri spălăcite de paie din anul trecut, culcate de ape. De la înălțimea la care ne aflăm zărim și limbile de nisip, și luncile. Acolo unde pământul e verde-închis, presărat cu frunzele rotunde ale brusturilor – e lunca inundabilă, iar dincolo, unde sălciile albe s-au împodobit aidoma unor scoruși voioși cu mărgeluțe roșii, amărui – sunt smârcurile și bancurile de nisip. Spuneți, dară, nu e asta o călătorie paradiziacă, nu-i ăsta un zbor pe-un alb covor de puf? Ce ușor poți stabili unde se află țările lumii: păsările și aviatorii le recunosc după aștrii cerești, noi – după brazi, în partea aceea năpădită de la poale până pe creștet de licheni argintii e soare-apune. Așadar zburăm spre soare-apune, spre meleaguri cu reni și câini înhămați la sânni, grozavă călătorie, heiia, heisa! Țin’te bine!

Pesemne am nimerit într-o bulboană cerească, norul s-a balansat, apucă-te de

coarne! Alături a răsărit un altul, ia te uită ce minune! E la fel de micuț ca al nostru. Brusc, o lovitură stridentă, ca de ciocan izbit de fier. În țării, o luminare izbucnește și se stinge – al treilea nor... Ceva nu-i în regulă... Să coborâm mai repede, puștiule, fugi acasă, nu-s norișori, sunt proiectile... trage antiaeriana! Privește colo, în înaltul cerului – uite, sunt avioane străine, au cruci negre pe aripi! Fugi, ștregarule, fugi cât te țin picioarele! Furișează-te pe lângă zidul de piatră, nu, ăștia care țopăie prin iarbă nu-s greieri, sunt schije!

Așa a început războiul.

În saloanele spitalului domnesc panica și groaza. Toți fug pe la casele lor, la neamuri, deși *doctor ord.* dăduse dispoziția – fără panică! Viitorul apropiat ne va arăta ce avem de făcut. O parte din bolnavi se înscriu la voluntari, toți cei cărora le permite starea sănătății au fost invitați să se unească spre a organiza o unitate-șoc de vânătoare – în împrejurimi fuseseră zărite iscoade germane parașutate în spatele frontului, podul fusese aruncat în aer. Johnson e alături de bolnavii lui ca un tată bun, nu permite nimănui să

plece; bolnavii au fost încredințați ocrotirii lui, până la front sunt sute de kilometri, ce rost are să vă alarmați. Auzi colo, agenți dușmani la doi pași! În cea de-a patra zi, *doctor ord.* cere tuturor celor aflați în sanatoriu să-și predea cărțile, scrisorile și jurnalele – asta era, cică, dispoziție de sus și reprezenta, ca să spunem așa, o măsură de precauție față de spionii inamicului aflați în vecinătate, el, pasămite, va duce toate astea la miliție.

Dispoziția lui Johnson nu îngrijoră pe nimeni în afară de mine. Ce mai contau acum două, trei scrisori și cărți acolo. Totul fusese eclipsat de năvălirea trădătoare a nemților, de sălbatica declanșare neanunțată a războiului. La ce bun mai există atunci norme și tratate internaționale? Vor să înghită toată Europa, sau ce? Opri-li-s-ar în gât! Eram alarmat: soarta manuscrisului meu era în primejdie. A-i preda manuscrisul lui Johnson echivala cu pierderea lui pe veci. Mă sfredelea și bănuiala tulbure că dispoziția lui *doctor ord.* fusese ticluită anume de hatârul meu. Dis-de-diminează, mi-am scos manuscrisul din masa de scris, l-am învelit în ziare și l-am ascuns într-o stivă de lemne, lângă împrejmuire.

— Ei, muzicantule, mi s-a adresat Johnson la vizita de dimineață, rânjind cu bucurie răutăcioasă. La Riga au loc lupte de stradă... Radioul tace, roșii fug. Păcat, mare păcat de ghinionul cu opera. Numai să n-ai neplăceri. Că veni vorba, dumneata încă nu ți-ai predat cărțile și hârtiile, conform dispoziției. Exact peste o oră te aștept la mine în cabinet. Plecând, *doctor ord.* Îmi îmbrățișă cu privirea sertarul mesei de scris de care atârna lacătul cumpărat de mine.

Soarta mi s-ar fi hotărât în următoarele zece minute, dacă de mine nu s-ar fi apropiat ființa cea dalbă - Leonora - și nu m-ar fi prevenit cu glas tremurător:

— Fugiți, Doctorul a chemat la telefon niște aizsargi, sau oameni de ordine, miliția, zice, a fost deja evacuată. Vor să vă ridice. Treceți prin spălătorie în pivniță, iată cheile! Pivnița are ieșire în curte, țineți-vă pe lângă stiva de lemne și ajungeți fără să fiți observat în pădure. Între timp, eu îl rețin pe șef în cabinet. Să vă ajute Dumnezeu și Sfânta Fecioară! și m-a binecuvântat cu semnul crucii.

Scumpă creatură angelică! Mă salvează

pentru a doua oară! Îi strâng mâna rece și ies în vârful picioarelor în urma ei, pe coridor. Stau și aștept ca sora să intre la doctor. Ca și când aș căuta ceva, cobor la parter și deschid cu îndemânare ușa spălătoriei. Fereastra e gata deschisă. Apuc din fugă pachetul ascuns în stiva de lemne. Ajuns în pădure, strâng la piept manuscrisul – e salvat! În sertarul mesei a rămas doar volumașul editat în 1880 de Janis Vridrikis. Dar pe-ăsta îl știu deja pe de rost.

Îmi încep călătoria plină de peripeții spre Riga. Cu manuscrisul ascuns sub cămașă, îmi croiesc drum cu grijă și fereală printre lăstari și arbuști, spre șosea. Zgomotul luptei – bubuitul artileriei și exploziile bombelor – răzbește de undeva, din spatele frontului, ceea ce mă nedumerește nespus. După o oră bună de mers, zăresc după un colnic nisipos șoseaua. Urc pe colnic și privesc — deasupra pădurilor de pin și a brădetului se târăsc dinspre Riga, împrăștiindu-se în cele patru zări, colonne negre de fum. Arde... Mi se strânge sufletul – nu cumva nemții sunt deja la Riga? Șoseaua parcă a amuțit, doar în văzduh roiesc avioane, de undeva vine în

zbor țăcănitul unor rafale stinghere de mitralieră. Decid să merg de-a lungul șoselei, pe lângă șanț, la adăpostul tufișurilor — altfel te poți lesne rătăci în pădure. În apropiere suspină o turturică, gângurindu-și aria: cucru, cucru... Puțin îi pasă ei de război și luptători, are ea necazurile ei. Tocmai mă pregătesc să sar peste șanțul drumului când, dintr-un tufiș, chiar în fața mea, aud un strigăt pătrunzător:

— *Halt! Wer kommt?*

Doi indivizi în albastru-cenușiu, cu mantale lungi și căști își fac apariția pe șosea. Chiar alături de ei observ o motocicletă cu ataș, camuflată cu crengi de pin. Cei doi se apropie fără grabă, îndreptând spre mine țevile automatelor.

Văd pentru prima oară în viața mea o armă îndreptată spre mine, așa că mă opresc docil. Tabloul seamănă cu cel pe care mi-l amintesc din cărțile copilăriei: doi lupi se apropie cu boturile căscate de un mieluț alb de primăvară, iar acela, cu coada între picioare, își așteaptă soarta smerit. Nemții se apropie. Unul din ei mă lovește cu patul automatului peste buzunarele pantalonilor – întâi peste unul, apoi peste celălalt. Sunt goale.

Percheziția se rezumă la atât – nu am haină. Cine sunt, încotro merg? mă întreabă în germană.

Hotărăsc s-o fac pe tontul și neghiobul, dar se pare că nu-i nevoie să mă străduiesc, pricepuseră asta și singuri.

— Am ieșit și eu din casă, să mă uit... E zăpușeală, vine furtună pesemne, zic și înfloresc într-un zâmbet larg.

Hm... răspunde nemțește, e pe jumătate despuiat, e sărac cu duhul. So.

În ce casă, zice, locuiesc?

Arăt la nimereală spre o alee mărginită de butași în floare, aflată cam la un kilometru și jumătate de șosea, pe munte. Aleea trece pe lângă o chichineață patriarhală, acolo există fără-ndoială o așezare. Doar n-o să-și părăsească nemții postul pentru mine.

— Marș! E interzis să ieși în șosea. Dacă te mai prindem o dată – poc-poc! Unul din ei, mai înalt, îmi arată semnificativ țeava automatului.

Nu e nevoie să mi se spună de două ori. Părăsesc șoseaua și o iau drept „spre casă”, trăgând cu coada ochiului îndărăt. Dar nu-i mai interesez, în depărtare se iscă un vuiet

straniu, de parcă ar urla și ar rage acolo nu mai puțin de o sută de mamuți, tumultul crește, iar pe când mă apropii de butașii în floare, pe șosea își fac apariția primele tancuri, cu cruci negre zugrăvite pe laturi. După ele urmează un întreg puhoi înfricoșător, cumplit, de monștri de oțel... Încerc să-mi potolesc cu palma inima care-mi bate să-mi spargă pieptul... Abia acum realizez ce s-a petrecut... *Hanibal ante portas!* Acești monștri diformi din oțel distrug visul despre omenie, asupra noastră scoboară noaptea neagră a lui Urian-Aurehan: Nibelungii se târăsc spre Răsărit!

Intru obosit în curte. Sunt acasă doar două femei și un copil mic, în ochii lor citesc o groază mută.

Cer de băut. Sunt dus în casa mare, așezat pe o laviță, mi se aduc lapte aburind și un codru de pâine. Femeile nu mă întreabă nimic, mă privesc doar compătimator și oftează... Pe când mă pregătesc să plec, bătrâna îmi oferă o haină;

— Unde pleci, fiule, fără haină!

Îi mulțumesc, dar n-o primesc. Fără haină bat mai puțin la ochi.

— Ce-o să fie, ce-o să fie, spune încetișor bătrâna. N-ai putut și tu pleca mai degrabă? Băiatul și nepotu-meu și-au luat puștile și-au plecat, au zis că or să se bată, acolo, la estoni, să-i ajute Cel-de-Sus, că s-au dus să se pună pentru o cauză dreaptă. Numai atât nu știu eu, cum o să ne descurcăm noi două singure aici?

Toată ziua am rătăcit prin păduri și mlaștini, căutând după soare și după mirosul de ars drumul spre Riga; spre seară am ajuns la marginea orașului și m-am oprit pe malul lacului, la pescari. Bunii oameni m-au înduplecat să nu intru noaptea în oraș: se instituiseră restricții de circulație, dai direct peste jandarmi și ăștia nu stau să-ți caute prea mult în coarne.

Era exact ziua sfântului Petru – cum se spune, sora mai mică a zilei sfântului Ivan. Dar în vara asta, daine nu se mai cântă, hore nu se mai încing – în locul dainelor și horelor urlă Junkerele, țiuie gloanțele, bubuie tunurile. Dar fetele tot dăduseră năvală pe mal: rupeau papură și frunze de stejar, își împleteau coronițe și tare-ar fi vrut să se pună și pe cântat, dar pescarii bătrâni

strigau: „Împlețiți de-mpletit, dar țineți-vă vocea-n frâu, că altfel picați în vârșă, nu-s timpuri pentru așa ceva!“ Erau însă și bătrâni care, punându-se pe băut, începuseră să fredoneze: „Pune-l-aș pe friș să-mi joace țonțoroi pe pietre-ncinse...” Nevestele își trăgeau grabnic bărbații în casă, îi culcau cu gura-n jos și, pentru orice eventualitate, îi mai acopereau și cu perna – păi te vâăă răștia într-un terci, de-n veci nu mai ieși din el. A, da, că veni vorba, se zvonește că-n curând nu se vor mai găsi crupe, era ordin ca toate rezervele din magazine să fie predate armatei germane.

M-au botezat Peteris, mi-au pus pe cap o cunună din frunze de stejar și s-au apucat să mă cinstească – eram singurul bărbat tânăr pe o rază de zece kilometri în jur. Toți tinerii se risipiseră – care plecase la război, care dăduse dovadă de zel față de administrația districtuală și își oferise din proprie inițiativă serviciile noii cârmuiri, majoritatea însă luase calea codrului, căci se auzise că ocupanții îi vor mobiliza pe toți. Așa cică ar fi spus fiul proprietarului local al fabricii de hârtie, Adolf Bumbier, întors în primele zile ale războiului:

fusese parașutat în spatele frontului ca să semene panică și să indice aviației inamice țintele pentru bombardament. Moștenitorul fabricantului ajunsese acum comandantul cătunului, umbla în uniformă germană, cu o insignă roș-albă pe mânecă. Toți se temeau de el, făgăduise represalii nemiloase împotriva comuniștilor rămași. Amenințările lui îi vizau cu deosebire pe nu știu care nearieni. Dar unde-mi găsești aici nevastă de pescar care să poată garanta că bătrânul ei este sau nu arian – toți aveau bărbi negre și mițoase.

În zorii zilei următoare, după ce trăsesem un pui de somn în magazia de lemne, pe fân de mai an, mă spălasem cum se cuvine la izvorul împrejmuit cu ghizduri de lemn, mă bărbierisem și mă pieptănasem, am pătruns prin ulicioare mărginașe în Riga. Dar ce priveliște mă aștepta! Baricadele încă nestrânse, gropile răscolite, mașinile chircite, geamurile sparte, știrbiturile săpate de grenade pe zidurile caselor stăteau martore luptelor disperate de apărare. Ici-colo mocneau încă incendiile. Catedrala Sf. Peteris arsese, turnul său zvelt, pitoresc, se

prăbușise, cartierele vechi ale Rigăi erau distruse. Casa Capetelor Negre, cea mai frumoasă clădire a Rigăi, fusese distrusă de o bombă incendiară nemțească, te podidea plânsul și mai multe nu. Numai Roland rămăsese în picioare – ca un student după duel, cu nasul zbrobit.

Deodată îmi simt inima-ncleștată ca într-un pumn de gheață – partitura mea, „Murmurul verde al primăverii“! Pe locul unde se înălța odinioară biblioteca de partituri a filarmonicii, rămăseseră doar câțiva pereți și căpriori dărâmați. Poate apucaseră totuși să evacueze biblioteca? Slabă speranță... Dacă n-au reușit, mi-am pierdut cea mai bună lucrare muzicală. Îmi pipăi fără voie legătura ascunsă sub cingătoare, o apăr cum își apără pisica puiul; e unicul meu manuscris rămas întreg – rețetarul revăzut și reîntregit.

Pe faleză încă mai fumegă un tanc care luase foc, în chepeng se zărește un trup ars. Cumplită priveliște. O, oameni, oameni!

Și totuși, există eroi printre noi. Tanchistul se opusese cotropitorilor până la ultima suflare, ținuse sub foc capul de pod. Când i se terminaseră munițiile, se aruncase cu tancul

în grosul trupelor dușmane, povestește un bătrân, martor ocular.

Îmi țin firea, trebuie să hotărâsc ce am de făcut mai departe, unde să mă duc... Fred spusese atunci – dacă te vei afla vreodată la ananghie, vino la noi... Fie, până chibzuiesc ce și cum, o să trec pe la alde Cauna.

Până la Mezapark trebuie s-o iau pe jos, tramvaiele nu mai circulă. Aici, în verdeața vilelor și proprietăților private – nici urmă de război, totul este curat și îngrijit.

Sun la apartamentul Caunilor. În ușă apare un individ cu mutră respingătoare, cu banderolă verde pe mânecă. Pe banderolă e zugrăvit un craniu. Interesant, ce corporație o fi simbolizând?

— Aș dori să-l văd pe domnul Cauna, zic.

— Dumnealor locuiesc din nou jos, la mezanin, răspunde individul. Aici s-a instalat cartierul general al securității. Dumneavoastră, în ce problemă?

— Personală. Sunt un prieten al familiei.

— Aha, așa... Îl chem imediat.

Lăsând ușa deschisă, mutra abjectă reintră în apartament, de unde răzbat voci – s-ar zice că se ceartă.

Iese Fredis. Poartă tunică semimilitară kaki, de aizsarg, cizme lăcuite lungi, la brâu - un toc cu pistol, iar pe mânecă - aceeași banderolă cu craniu precum avortonul dinainte.

— A, tu erai, face Fredis nemulțumit. Știi ceva, nu-mi arde-acum de tine, am treburi mai importante. Azi trecem la acțiune... toți roșii de pe listele dinainte alcătuite... Pe evrei îi lăsăm pe mai târziu. Tu ai venit probabil cu ale tale. În general, problema ta îl privește mai mult pe Herbert, el e acum șeful poliției speciale letone de securitate, conduce un detașament operativ... Între altele, mi s-a plâns de tine, cică ai fi participat la concertul festiv de Întâi mai, ai compus nu știu ce imn. Ar trebui să fii scuturat nițel. Eu, sigur, am intervenit pentru tine — doar l-ai văzut atunci pe Herbert pe stradă și pe mine în pod și nu ne-ai turnat... Pe scurt - acum ar fi mai bine pentru tine să nu-i pici lui Herbert sub ochi. Calitis e foarte pornit. Și eu sunt sever, dar sunt drept. Acum nu mai are importanță dacă ești prieten sau *Kommilitone*. Ai colaborat cu roșii? La zid, fără prea multe discuții...

— N-aș putea s-o văd măcar pe *madame*

Cauna?

— Mama face ordine în apartament, n-o deranja acum. L-au dat afară pe fochistul latgalez cu catrafusele și copiii lui cu tot. În ce-l privește, odihnește acum într-o groapă, printre pinii din Bikerniks, cu el discuția a fost scurtă. Acum trebuie rânită murdăria, trebuie spălat și curățat totul. Nemții ne-au trimis niște evreice să spele podelele. Mama trebuie să le supravegheze, ce, crezi că e ușor lucrul pentru o femeie de vârsta ei... N-o deranja tocmai acum!

Și Cauna îmi trăneste ușa-n nas fără multe menajamente. Să mă duc la *madame*? Dar acolo lucrează acum evreicele. Niciodată nu m-am simțit mai murdar, mai întinat ca în clipa în care am părăsit casa Caunilor. Și doar mă cunoșteau, fusesem profesorul lor particular...

Ce-mi rămânea de făcut? Ar mai fi fost cămăruța mobilată de pe strada Akas. Proprietăreasa îmi trimisese la sanatoriu câteva scrisori. Întâmplarea de atunci o amărâse îngrozitor, era îngrijorată de sănătatea mea și de fiecare dată ținea să-mi amintească: de voi dori să mă întorc la Riga,

pot locui din nou la ea, nu va închiria nimănui cămăruța mea. Probabil se simțea vinovată pentru că-i dăduse drumul atunci ucigașului în apartament.

Am luat-o spre strada Akas, deși n-aveam chef să mai locuiesc acolo, prea apăsătoare erau amintirile care mă legau de ea... Și-apoi, și clădirea era sumbră, lumina pătrundea doar dintr-un gang înalt, alcătuit din două ziduri de piatră, trebuia să stai zi și noapte cu lumina aprinsă. Dar ce să-i faci, altă soluție nu vedeam.

Soneria era smulsă, de aceea m-am văzut nevoit să zgâlțâi și să bat îndelung la ușă, până ce aceasta se deschise – ce-i drept, cu lănțișorul de siguranță nedesprins. Prin crăpătura ușii mă privea speriată tușa Amalija.

— Domnu' Christopher! șopti ea. Azi ați fost deja căutat de două ori. Un domn, așa, înalt, cu pince-nez, cu chică bogată... Erau cu el patru bărbați înarmați, aveau pe mâneci banderole verzi, cu cranii. V-au răvășit toată camera, hârtiile, cărțile. Căutau dacă nu-s ascunse cumva acolo niscai medicamente sau sticlute. M-au pus să jur că anunț poliția

de securitate imediat ce apăreți. Așa că eu nu v-am văzut și nu v-am auzit. Cu aceste cuvinte, tușa Amalija închise ușurel ușa și întoarse cheia în broască.

Rămăsesem înlemnit pe palierul întunecat. Pe scări tocmai urcau niște inși. Am urcat la rândul meu, fără zgomot, ca un liliac, până sus de tot și m-am lipit de ușa podului. Indivizii cu pricina intrară în apartamentul de dedesubt.

Ieșit, în sfârșit, în stradă, am priceput că afacerile-mi sunt, cum se spune, pe dric. Copoiul și spărgătorul fusese, fără-ndoială, doctorul Johnson. Voia să-mi smulgă taina rețetei „Raggi“, să devină stăpânul elixirului CM-30. Un singur lucru nu puteam pricepe: de unde până unde se pricopsise aventurierul ăsta cu cinstea de a avea la dispoziție o întreagă escortă de gorile înarmate? Poate pentru că era un fost comandant de aizsargi? Așadar, aizsargii sunt din nou la putere? Pe vremuri erau cei mai înfocați naționaliști letoni, și acum sunt cei mai de nădejde prieteni și complici ai cotropitorilor. Uite, asta nu puteam pricepe în ruptul capului.

Mi-am dat seama că nu pot cutreiera teleleu

pe străzi. Mă cunoaște o grămadă de lume, mai cu seamă din înalta societate. Crema Rigăi se umflase iarăși, din clisă acrită se transformase iar în frișcă bine bătută, care, ce-i drept, începuse să cam pută. N-aveam ce căuta acolo. Trebuia să-mi pierd urma până nu era prea târziu. Din puținii bani rămași am cumpărat țigări, o sticlă de rachiu, un salam obișnuit de Kurzem și o bucățică de jambon. M-am dus la stația de marfare Tornakalns, unde se formau garniturile goale pentru eșaloanele militare – trenurile de pasageri nu mai circulau. I-am arătat unui fruntaș gras la început țigările, apoi salamul de Kurzem, și i-am spus că trebuie să ajung acasă, la copii, în direcția Liepaja. Stratagema mi-a reușit, peste o oră eram amândoi instalați într-un vagon gol de marfă: eu îl cinsteam cu *snaps*, în vreme ce el își exprima convingerea că, din moment ce merg în spatele frontului, nu pot fi un tip periculos. Toți ăi cu pufușor pe botișor fug spre Răsărit.

Iar când eu m-apucaii să cânt în germană *Lebe wohl, du stille Gasse, lebe whol, mein altes Haus*¹, fruntașul îmi ținu isonul cu

¹ Rămâi cu bine, străduță liniștită, rămâi cu bine, casa mea bătrână (germ.).

lacrimi în ochi, întrucât leorpăise de unul singur aproape tot clondirul (fapt petrecut între Jelgava și Dobeles). Apoi se porni să-și descarce sufletul, să mă încredințeze că-l doare inima pentru tot ce se întâmplă el, vezi bine, era un fost social-democrat,

*Rot ist die Liebe und rot ist Tomat,
Rot ist der Schilips vom
Sozdemokrat!*¹

cântam noi pe când ne apropiam de Saldus. Amicul nu-mi dădu voie să cobor în stația respectivă, e zonă păzită, zice. Dar după ce trenul va porni și va câștiga ceva viteză – atunci cu toată plăcerea, n-am decât... După ce așteptă puțin, fruntașul îmi deschise ușile și-mi zise:

— Hei, camarade, tuleo!

Am sărit în bezna neagră și am aterizat în lăstari de urzici și ciulini, lovindu-mă dureros. Eram salvat!

La nouă kilometri de Saldus locuia sora tatălui meu. Soțul îi murise, iar ea purta singură de grijă micii gospodării. Eram un ajutor dorit – veniseră timpuri grele.

¹ Roșie este iubirea și roșie e roșia,
Roșie este cravata de social-democrat! (Germ.).

XIII. Suferințele tânărului Werther

Când Janis Vridrikis și Margareta plecaseră în străinătate, Christopher avea doar douăzeci și doi de ani. La această vârstă, un alt tânăr cu înzestrarea lui artistică s-ar fi putut deja impune. Despre Marlowe însă, n-ai fi aflat pe nimeni care să spună altceva decât că e un băiat vesel, care se îmbracă bine și cântă drăguț la pian. Janis Stern, nevoit de împrejurări, îi editase într-adevăr niște bucăți solistice, dar cumpărătorii nu se înghesuiseră, le considerau nereușite. Christopher evitase tentația de a compune în spiritul popularului cântec „Mult aș vrea să te dăm huța“, unicul stil ce domnea pe atunci la Riga; nu i-ar mai fi lipsit decât panglicile cu broderii populare la gât.

Tânărul fusese evident stricat de impresionisti, în mâinile lui căzuseră partiturile tinerilor francezi – Ravel, Roussel și Satie. Neînchipuita sprinteneală a întregii structuri a acompaniamentului, cascadele de cvartacorduri paralele, forma diafană, maniera cântării apropiată de cea a

declamației (Christopher nu uitase povețele lui Verni și Vincenzo Galilei), nu lăsau nicio speranță ideii de popularitate. Studiile de la conservator i se păreau aride și anoste, dar Marlowe avea destulă minte pentru ca, strângând din dinți, să studieze cu sârg formele tradiționale, să descâlcească talmeș-balmeșul instrumentației și să-și însușească vaste cunoștințe muzicale enciclopedice care lui, ca tânăr scriitor, îi puteau fi cândva de folos. După doi ani, absolvise cursurile interpretând o compoziție proprie – un concert în mi minor pentru pian (tonalitate dulceagă, de culoare aproape galbenă!) – și obținând astfel titlul de artist liber profesionist, fără dreptul de a ocupa o funcție plătită în instituțiile subsidiate de autorități... Ia și mușcă dacă poți!

În diplomă, firește, nu se pomenea un cuvânt despre drepturi, dar legile nescrise sunt uneori respectate mai îndârjit decât cele scrise.

Nenorocirea era că Marlowe căzuse în dizgrație. Și încă într-una dintre cele mai crâncene. În timp ce el studiase, avuseseră loc scandaloase lupte fracționiste. Vechii

proprietari, patroni, analizând modul în care Urian-Aurelian pusese mâna pe putere pe meleaguri germane, ajunseseră la concluzia că e timpul să se pună și ei pe treabă. Deputații se înfruntau și se încăierau în aprige dispute, se tocmeau și speculau în propriul profit, corupția înflorește, cetățenii cârteau; guvernele se instalau și se prăbușeau, roiau ca albinele – luna și noua putere.

Conducătorul lovide cu pumnul în masă și spusese – ajunge! Luând legătura cu prietenul său, domnul Smerlin, comandantul suprem al armatei, organizase într-o noapte un puci și proclamase statul veșnic și indestructibil al Talavei¹, cu alte cuvinte – dictatura.

Micii negustori amuțiră, la masă locurile fură ocupate de căpcăunii cei mari. Se înstăpâni o liniște de mormânt. Doar din palat mai răzbateau cuvântări și osanale închinat celui mai înțelept și luminat dintre conducători.

În această atmosferă, Christopher avu norocul sau nenorocul de a primi gradul de artist liber profesionist și de a interpreta

¹ Talava – stat al vechilor latgalezi, sec. XII-XIII.

personal la serata absolvenților concertul său în mi minor. Dirijase Leo Schultz.

Se întâmplă ca serata să aibă loc la numai o săptămână după o mare adunare a vechilor proprietari, în cadrul căreia conducătorul își enunțase principiile referitoare la artă în general și la muzică în special. Această părere personală căpătase putere de lege, spusele marelui om de stat fuseseră stenografiate și reproduse în toate ziarele vechilor proprietari (celelalte ziare fuseseră lichidate ca fiind inutile, iar criticii și redactorii lor – pentru felurite păcate – băgați la zdup). Esența noilor principii era pură și clară. În muzică e necesar să fie cultivat vechiul spirit leton, proslăvită glia, cântate unitatea și prietenia claselor (conducătorul se exprimase foarte tăios la adresa răutăcioaselor cântece de luare în zeflema) și, înainte de toate, să se tindă spre melodicitate, melodicitate și iar melodicitate!

Pentru traducerea în fapt a acestor principii, trebuia împiedicată pătrunderea în arta noastră a influențelor străine – cum ar fi, bunăoară, folosirea unor stiluri improprii nouă – cel monoton-rusesc (Ceaikovski), ciripitor-

italian (Puccini), dar mai ales cel al decadenților francezi (Dukas, Debussy, Ravel), asta ca să nu mai vorbim despre stilul răspândit de cealaltă parte a frontierei — în Rusia — al lui Prokofiev și Șostakovici: de regulă, din muzica acestor compozitori lipsește melodia, unde mai pui că sunt și roșii — o lume ostilă nouă, vechilor proprietari, patroni.

— Neavând posibilitatea de a ne dăuna direct, striga oratorul, vor ca prin arta lor să semene în rândurile noastre discordia și deruta. Dar spun: opriți-vă în prag, domnilor, niciun pas mai mult!

— Ura! umpleau gorilele văzduhul cu răcnete și aplauze. Ura!

Criticii care voiau să continue a scrie prin ziare cugetară o vreme, apoi spuseră astfel, încât să fie auziți și de alții:

— Ia te uită ce înțelept gândește omul acesta cărunt, pe care noi îl credeam doar mare agronom și expert în problemele economiei naționale. Fie deci un stil unic leton. Porniți deci și adunați de prin sate străvechi țambale și fluiere, străbune obiceiuri pastorale!

Și se ridicară căutători puzderie, care străbătură cu piciorul sute și mii de verste până în îndepărtata Alsunga, unde descoperiră, scociorând prin vechituri, instrumente muzicale antediluviene, înființând apoi capela suiților¹ care, în fiecare dimineață și seară, zdrăngănea pe strune sub ferestrele conducătorului „Conașu’ năvăli-n galop”.

Auditoriul din sala conservatorului primi debutul lui Christopher cu cordialitate – marea lui majoritate era formată din studenții respectivului conservator și apucase, asemenea lui Marlowe, să cunoască nu numai noua muzică sovietică, spaniolă și franceză, dar și creațiile atonalištilor vienezi – Schönberg și Alban Berg. „Pacificul” și „Rugby” de Honegger se interpretau în concerte. Marlowe continua să urmeze structura tonică, pentru că nimeni nu-l învățase să compună altfel, iar treaba nu era simplă. În partea întâi meditase, bătând pasul pe loc în mi minor, în partea a doua trecuse la acvamarinul la bemolului, iar finalul îl

¹ Suiți – letoni catolici, care populau împrejurimile Alsungăi; se remarcă prin costumele, datinile și cântecele lor deosebite.

zugrăvise în roșul strident al de majorului, ceea ce sunase extrem de original.

Colegii se scobiră de câte-un ban și-l târâră pe Christopher la clubul artiștilor de pe strada Valnius, să sărbătorească succesul lângă bolțile gotice ale sfântului Lukas. Dar, vai! Bucuria triumfului se dovedise prematură. A doua zi, ziarele îl făcură pe Marlowe una cu pământul.

„Neglijență în pregătirea național-ideologică a studenților de la conservator”. „Pe o pantă lunecoasă”. „Lipsa de talent sub masca pseudomuzicii”. „La cheremul evreilor și al comunismului universal”. „O mare decepție pentru melomanii Rigăi”.

Titlurile vorbeau de la sine. Christopher nici măcar nu-și dăduse osteneala să citească mai departe, soarta lui era pecetluită: era de-acum un artist-intelectual liber-profesionist! Muzica sa nu va fi nici interpretată, nici editată – încetase de a mai trezi interesul cuiva. Iar acesta era sfârșitul tuturor năzuințelor sale artistice, căci fără sprijin moral și material niciun spirit nu poate supraviețui.

Christopher îi privea cu uimire pe unii din tovarășii săi de idei, tineri foarte talentați:

trăgând învățăminte din tristul său exemplu, aceștia se străduiau din răspuțeri să înoate pe cursul călduț indicat de conducător. Propria carieră îi preocupa mai presus de orice. Ei între ei îl ponegreau pe conducător, își permiteau chiar să facă bancuri pe socoteala lui, dar de compus compuneau panegirice, cântece pe texte alcătuite din lozincile lui și jalnice surogate pe teme folclorice, în spiritul străbunilor-la-lumina-opaițelor.

Christopher își continua viața dulce de profesor particular, *tapeur* și maestru de dans. Cinematografele trecuseră însă la filme sonore și o fostă ocupație rentabilă - să stai adică pe scenă, în fața ecranului, să-l urmărești și să improvizezi muzică în conformitate cu imaginile - devenise inutilă după introducerea noii tehnici. Păcat! Marlowe își formase mâna în meșteșugul ăsta, ajunsese un specialist redutabil. Deliciile amorului schimbă, să zicem, imaginea unei furtuni (tremolo pe octavele bașilor, mâna dreaptă lovește cu sete nonele - i-a dat Cel-de-sus lui Christopher o mână și o mobilitate unică a articulațiilor, nemții

numesc asta *ein fenomenales Handgelenk*), după un foxtrot languros urmează lătratul unui câine – ei da, Christopher putea să redea pe clape chiar și lătratul de javră, iar dacă instrumentul nu era cine știe ce acordat, lătra el însuși. Se plătea bine.

Și așa, precum măgarul înhămat la brișcă, își târa el povara pestriță a zilelor. Anii treceau ca-n zbor, proiectele, după ce licăreau o clipă, dispăreau, nu reușise să ducă nimic la capăt. Fără să bage nici el de seamă, Christopher devenise un așa-zis moftangiu și intrase în societatea moftangiilor.

Ce fel de oameni frecventează această societate? E o castă de artiști care-și petrec zilnic un anumit număr de ore în cafenea, fumează, beau moca și discută despre artă și căile dezvoltării sale. Nu arareori din rândul acestor omniscienți ies, cu timpul, criticii. Până una-alta însă, se mângâie cu speranța că îi așteaptă culmi strălucitoare, că într-o bună zi își vor ului urmașii printr-un procedeu genial, printr-un strălucit artificiu. Dar începutul e cel mai greu: poetul trebuie obligatoriu să găsească titlul cel mai expresiv, pictorul – să întindă pânza pe

șevalet și să traseze cu penelul prima tușă. Să traseze? N-ar fi mai bine să stropească? Se încing discuții: să stropească sau să traseze? Sunt temeinic forfecăți toți cei care au apucat deja să traseze.

„Dă-l încolo, tot ce scrie-i apă chioară. Și-a pierdut cu totul originalitatea. I-ai citit ultimul roman? Steril, jonglează cu subiectele, scamatorie curată... Minte scurtă și netedă ca un poponeț de sugaci; subtexte, fluxul conștiinței – nici pomeneală. Eu, de pildă, aș fi făcut așa...” și tânărul geniu nerealizat își expune varianta pe care n-o va scrie în veci, nici măcar n-o va schița, și asta pentru că s-a înrolat în armata moftangiilor.

De peste patru ani, Christopher nu mai așternuse pe hârtie o singură notă (și trecuse peste el cea de-a douăzeci și opta primăvară), nicio singură frază, deși în acest timp, în discuții la o țigară, slobozise la fum intelectual cât pentru alcătuirea unor întregi dicționare enciclopedice, și încă i-ar mai fi rămas câțiva vălătuci de afumat cârnații.

Dar asta era soarta tinerilor căutători ai acelor vremuri, și ar fi păcat să-i luăm acum în batjocură. Ce le rămânea de făcut? Cărțile

nu li se tipăreau, compozițiile nu le erau interpretate, tablourile nu le erau admise la expozițiile oficiale. Ce mai dezghețați își agățau pânzele și cartoanele pe gardul ce împrejmua parcul Vermands, sub tei, pe strada Merkelis (vizavi de universitate). Acolo nimeni nu le cerea chirie - parcul nu aparținea cuiva anume, o antică domnișoară de onoare de la curte îl dăruise în timpuri imemorabile cetățenilor urbei. Iar puștani cu berete spaniole, eșarfe galbene înnodate la gât și ghete lăcuite încălțate pe piciorul gol, nu erau și ei cetățeni ai urbei?

Polițiștii treceau în revistă expoziția și, dacă nu descopereau vreun nud evident, îi lăsau în plata Domnului. De fapt, le era cam greu să spună cu exactitate ce anume era mâzgălit pe tablourile acelea, așa că se calmau repede.

Pictorii liber-profesioniști de sub tei erau o seminție cu care te puteai înțelege, nu creau probleme, ba uneori rădeau câte-un păhărel cu păzitorii ordinii publice. Cu ei te puteai târgui ca pe Marijas, la Smuskin. Cât costă, de pildă, tablouașul de colo? Bărbatul cu beretă spaniolă cere inițial o sumă fabuloasă.

Cetățeanul interesat se sperie și vrea s-o întindă, artistul însă îl prinde de-un nasture și scade din prețul inițial optzeci la sută. Iar când nefericitul (care a întrebat și el așa, să se afle în treabă) îi arată disperat punga de bani care găzduiește doar doi latși, bărbatul cu beretă spaniolă desprinde pânza și declară solemn:

— Această *nature morte* e a dumneavoastră!

În acest fel, unii filistini și-au făcut rost de tablouri cărora, după moartea artistului respectiv, le-a crescut prețul inimaginabil. Cea mai mare parte a pânzelor atât de expresive ale lui Padega a luat această cale, el personal murind de tuberculoză. Iar cu pânzele lui, un faimos editor a organizat ulterior o expoziție postumă. Businessmanul colecționase pesemne încet și cu răbdare producțiile artistului, achiziționate pe aleea cu tei.

Christopher nu voia să se umilească într-atât încât să cânte la vioară la umbra pomilor. Și-apoi, nici n-ar fi putut concura cu ansamblurile care pribegeau pe la casele și hanurile de pe Strada Morii. Câte-un scripcar

e însoțit de o țigăncușă cu tamburină și caterincă, ceilalți, tot pe banii ăștia, ascut cuțite și foarfeci.

Comparativ cu ei, Marlowe avea unele avantaje: se putea încălzi în sferele înalte, unde, după cum se știe, nu se pretind nimănui bani pentru tratație. Era, ca să spunem așa, înscris în nomenclator cu cinul de dandy. Invitațiile la nunți, jubileuri, zile de naștere curgeau gârlă, mai cu seamă după ce se aflate despre strinsele sale legături cu milionarul Trampedahs.

Perechea de bogătași plecase, dar Marlowe era considerat în continuare custodele apartamentului lor, deși bătrânul harpagon trimisese doar în primii doi ani cei zece latși lunari promiși. Acum tânărul controla așa, din obișnuință și fără recompensă, apartamentul, pentru a se convinge că ușa nu a fost spartă, deși de treaba asta se achita încă mai bine *madame* însăși – doamna Berzlapins adică. Apartamentul se afla în casa ei și îi aparținea, doar mobila, tablourile și biblioteca erau proprietatea lui Trampedahs.

Christopher își închiriasse o cameră pe strada Akas, costa douăzeci și cinci de latși

pe lună – de bine, de rău, făcea rost de suma asta din lecțiile particulare. Pe masă odihnea manuscrisul deschis – opera vieții sale, „R.R.R.“, pagina doisprezece. Și de câți ani! Nu izbutise să depășească pagina doisprezece, n-avea timp...

Azi, de pildă, are loc o excursie studențească la Koknes. Încă din anii studenției, Christopher era considerat sufletul tuturor cântecelor – *magister cantandi*. Dirijorul, rapsodul și compozitorul. Și *mihi mollis, fidu-cit!* Fără Christopher nu se putea, pur și simplu.

Miercuri, în clădirea asistenței feminine se organizează o serată pentru domnii bărbați. Domnii bărbați, domnii bărbați, tra-la-la-la! Trebuiau conduse *le tour de valse* și poloneza, și cine știe s-o facă atât de iscusit ca el?

Vineri dă un bal corporația studențească „Imerija“, trebuie să-și închirieze un frac. Christopher îi și dăduse lui Sneider cinci latși, va trebui s-o ducă o săptămână întreagă cu hrană rece. Membrele corporației „Imerija“ treceau drept cele mai frumoase și elegante studente, spre dimineață, zice-se, trebuie să

li se cânte Chopin și Schumann, ce vrei, erau fete exaltate – încingeau șemineul, îl îmbuibau cu plăcinte, îl obligau să bea o porcărie de vin roșu fiert cu mirodenii, dar, mai presus de orice, adorau muzica romantică. Uneori, Christopher ardea de dorința de a-și interpreta propriile compoziții, dar de fiecare dată era crunt batjocorit. Imerijencele erau fiice demne ale timpului lor, fredonau cu jumătate de gură „Mult aș vrea să te dau huța” și „Bade-al meu e călăreț, e un mândru călăreț”. A doua zi, Christopher era chinuit de mahmureală și nu pricepea în ruptul capului de la ce i se trage...

Duminică – nuntă. Se mărită sora lui Frosch, fru- moasa Kunigunde, iar Christopher, se-nțelege, urmează să fie unul din cei șapte cavaleri de onoare, prieteni ai mirelui. În frac, cu panglică albă petrecută peste piept, cu trandafir la butonieră, cu o lumânare în mână. Are însărcinarea de a însoți fericita pereche la ceremonie – ferească sfântul să păteze cu parafină fracul închiriat sau să calce pe trena druștelor miresei, înveșmântate în rochii din muselină de mătase. Sunt aidoma unor îngeri albi, numai aripile le lipsesc, dar nici să nu-ți

treacă prin minte să le-atingi c-un deget, că se și aburcă în landouri, laolaltă cu cavalerii de onoare, pentru a o porni apoi cu toții spre casa unde se serbează nunta. Christopher se dovedise, ca de obicei, la înălțime, făcuse totul cum se cuvine, bravo lui!

Marți... Mai departe nici nu vrea să se gândească... Cei mai buni ani i se scurg ca-n nu știu ce mistere tulburi sau ca într-o fastuoasă montare teatrală în care lui personal îi e rezervat doar un rol de figurant.

— Christopher? flecărește în cercul cucoanelor domnișoara Okolo-Kulaka. Vai, ce băiat vesel, are atâta umor... Închipuie-ți, bea și nu se-mbată.

— Fugi de-aici, draga mea! râde o a doua. Pur și simplu a căpătat o mare abilitate de a șterge putina la timp, așa se și face că nimeni nu-l vede beat.

— Am vrut odată să ne batem joc de el, mai zice Nina Okolo-Kulaka. Era mare chef la Neilands, fabricantul. Am pus pariu că-l facem prizonier pe Christopher și nu-i dăm drumul până nu se face praf sub ochii tuturor. Am închis ușa apartamentului și-am pus la poartă un lacăt de hambar. Așteptam să

vedem când încep să-i ardă călcâiele. Spre dimineață, când ne-am adus și noi aminte de el – dispăruse. Pricepuse probabil că a căznit într-o cursă și se furișase pe fereastră în camera jupânesei, de-acolo coborâse pe burlan în curte, spărsese lacătul cu o piatră și – pe-aci ți-e drumul. Dimineața — ce să vezi? Ședea aici, lua micul dejun și se dregea. Interesant, din ce-o fi trăind?

Într-adevăr, nici Christopher nu înțelege adesea din ce trăiește... Și pentru ce trăiește. Bine că nu-i rămânea timp de meditații.

Din starea asta semiletargico-semimaniacală îl smulse în dimineața de cinci mai o veste uluitoare: Margareta și Trampedahs reveniseră la Riga. De fapt, cei doi se întorseseră încă de la sfârșitul lui aprilie, Janis Vridrikis însă, găsindu-și apartamentul în ordine exemplară, își zisese că nu e absolut obligatoriu să-i mulțumească lui Christopher; ideal ar fi fost ca haimanaua asta să nu se afle în general la Riga.

Fluierând nepăsător, Christopher tocmai se pregătea s-o pornească spre un *five o'clock tea dance* organizat de Societatea presei, când cineva bătuse la ușă; intrase

proprietăreasa, tușa Amalija, care-i întinsese un bilețel:

— O scrisoare, fiule, a adus-o un om...
semăna cu bătrânul Vizuls...

Christopher apucase fără niciun chef bucățica de hârtie împăturită. De un an îi era dator croitorului Vizuls, acum acela îl încunoștința indiscutabil că paharul răbdării lui se umpluse și că va aduce cazul în fața tribunalului... (*O, tempora!*)

„Mult stimată domnule Marlowe,

Ne-am întors. Nu știam unde Ești și ce mai e cu Dumneata. Astăzi am obținut în sfârșit adresa Dumitale – l-am trimis pe Antons (care e din nou în serviciul lui Johann Friederich) la biroul de adrese. Voi fi bucuroasă să Te văd mâine, în prima jumătate a zilei.

Margareta Schella.”

A doua zi, Christopher și-a făcut apariția în apartamentul de pe bulevardul Rainis. I-a deschis Margareta în persoană. Doamne, ce mult s-a schimbat! Nici nu-i de mirare, au trecut șapte ani de când și-au luat rămas-bun. Christopher nu mai nădăjduia s-o revadă

vreodată. Chipul Margaretei e vizibil slăbit, fruntea, deasupra rădăcinii nasului, ca și colțurile buzelor îi sunt brăzdate de riduri mărunte. Doar buzele i-au rămas aceleași – hâtre, ușor bombate. Poartă o rochie neagră de stofă, cât se poate de simplă (negrul îi venise întotdeauna bine). Janis Vridrikis, îl anunță ea, e la slujbă, venise la Riga în problema repatrierii, lucrează la *Utag*.

— Repatriere? Asta ce mai e?

Tuturor germanilor baltici li s-a propus să revină în patria mamă – Germania, iar guvernul și-a dat asentimentul. În acest scop fusese organizată societatea *Utag*. Consortului său i s-a încredințat dificila sarcină a transportării moștenirii culturale germane, în ce-i privește pe ei doi, vor pleca, normal, ultimii.

— Așadar, nu ați venit pentru multă vreme? întreabă Christopher, lăsându-se într-un fotoliu elegant în fața doamnei care se afla așezată pe canapeaua aceleiași garnituri.

— Nu știu, răspunde distrată Margareta, cercetându-l din priviri pe Christopher. („Iată, deci, cum arată în realitate“, gândește doamna, și ochi-i oglindesc o ușoară

decepție).

Atunci, demult, la plecare, Margareta fusese cuprinsă de disperare, era distrusă, nu spera că se va reîntoarce cândva. Ah, și acest Christopher! Orele lungi petrecute împreună, plimbările, muzica lui îi apropiase atât de mult, dar tânărul rămăsese închis în sine, se purta reținut și cu răceală. Margareta sperase în taină că între ei doi se va înfiripa o ușoară idilă. Mai devreme sau mai târziu, toți tinerii își pierdeau capul după ce o cunoșteau pe Margareta.

(„Sunt o femeie interesantă, își mărturisea Margareta sieși, sunt poetă, sunt deșteaptă, sunt frumoasă.”) Dimineața își privea cu încântare în oglindă trupul, sânii elastici, părul auriu ce i se revărsa în valuri pe umeri, dar Christopher dădea impresia că nu bagă de seamă toate astea, făcea pe ironicul. Niciodată nu puteai anticipa cuvintele caustice pe care le va zămisli gura lui ca de știucă, doamna se supăra adesea.

Și atunci când plecase... Măcar o aluzie să fi citit în ochii cenușii ai muzicantului. „Nu uitați să luați jungherul lui Timur.” Asta fusese tot.

Vreme de șapte ani, Margareta trăise din amintirile trecutului – singură printre străini, bolnavă și solitară, aceste amintiri deveniseră unica ei distracție, iar aceste amintiri se învârteau în jurul muzicii pentru virginal, al poveștilor lui Christopher despre reîncarnare și al vieții lui de pribeag. Într-un sfârșit, din aceste amintiri se cristalizaseră visurile, acestea căpătaseră o formă și Margareta începuse să scrie nuvele. În închipuirile ei, îl investise pe Christopher cu curaj și talent genial, îl făcuse ideal de bărbăție, iar pe sine se imaginase inspiratoarea și geniul lui bun. Da, Margareta devenise o visătoare exaltată. La Davos fiind, ceruse să fie dusă sus, în munți, la tăietorii de lemne, stătuse acolo trei zile într-un bordei din bârne, privind înălțimile roz-albastrii, și compusese „Virginalistul Alpilor de nea“, pe care i-o dedicase.

Dar iată, întruchiparea visurilor sale stă înaintea ei, în salon, și arată destul de veșted. „Ce ochi, ce ochi are, goi, lipsiți de expresie! observă disperată Margareta. Unde au dispărut micile scânteii de râs, drăcușorii zburdalnici? Pe obraz are întipărită o grimasă

de deprimare și neputință. Stă indolent, prăvălit într-o rână pe spătarul fotoliului. Arată banal și vulgar“.

— Ce mai face domnul Trampedahs? întreabă obosit și fără interes Marlowe.

— Mulțumesc, bine, e foarte ocupat, răspunde Margareta, și buzele-i tresar.

Relațiile ei cu Janis Vridrikis deveniseră extrem de bizare. Magistrul se purta cu Margareta ca un proprietar ce și-a cumpărat o mobilă scumpă, plătind-o nechibzuit, mai mult decât face. Zgârcenia ascunsă cu grijă izbucnise violent. Magistrul începuse să se scumpească până și la banii de coșniță. Aluzia făcută într-o doară – cum că el ar fi scos-o din apă ca pe-un cățel (în sens figurat, firește) și i-ar fi oferit o viață bună, în vreme ce ea nu știe decât să se hlizească la oricare nou-întâlnit cu mutră mai de doamne-ajută – trăda existența unei însușiri cu totul noi și uimitoare, care sporea și se manifesta invers proporțional cu intensitatea și frecvența izbucnirilor lui amoroase (tot mai arareori își exprima în rugăciuni recunoștința, și tot mai arareori amintea de petalele de mac și mânuța ca floarea albă de liliac). Magistrul se

năruia văzând cu ochii... Uneori, Margaretei i se părea că și-a legat viața de un moșneag de optzeci de ani, deși aparent nu-i dădea mai mult de treizeci și cinci, patruzeci. În urmă cu trei ani o ceruse de nevastă. La Berchtesgaden fuseseră chiar pe punctul de a se căsători, dar când lui Janis Vridrikis i se ceruse buletinul, nu-l putuse afla niciunde, cu toate că nu exista nici cel mai mic dubiu asunra provenienței lui ariene. Căsătoria eșuase. După această întâmplare, Trampedahs nu-și reînnoise cererea în căsătorie. Iar Margareta nu insistase, în pofida faptului că statutul ei social – metresă de milionar – nu-i făcea cinste, mai cu seamă în Germania, unde la ceremonii și în vizite era invitat doar Trampedahs Vridrikis. Se considera indecent să inviți o metresă – se puteau simți jignite virtuosoalele soții ale domnilor. Asta însă n-o afecta pe Margareta, i se făcuse lehamite de salvatorul ei. Janis Vridrikis era cuprins la răstimpuri de un soi de patimă călâie și libidinoasă, atunci îi pretindea ca turbat dezmiardări, după care treceau și șase luni în care n-o învrednicea nici măcar cu o privire, nu făcea decât să-și

înghită muștele uscate.

La Berchtesgaden, Margareta înfiripase un flirt nevinovat cu un vânător de munte, locotenentul-major Benno. Se iscase un scandal monstru. Janis Vridrikis o trimisese neîntârziat cu rapidul la Davos, unde tocmai se urmărea pretutindeni, asta însă până când nici acela nu rezistase, se înamorasese de ea și îi căzuse la picioare – „Ah, piciorușele astea, aproape ca de poloneză!” spunea cel prăbușit, dar Margareta, care pricepuse că adoratorul ei e copoi, nu avusese încredere în el, preferând să se lase pradă visărilor despre o iubire minunată, rămasă neînflorită în nordul părăsit de ea.

Și iată, acest vis stă acum în fața ei și o întreabă ce mai face domnul Trampedahs, acest Christopher nu poate născoci nimic mai de soi.

Domnul Trampedahs se simte bine, trăiește, e sănătos, numai că a devenit excesiv de gelos, de aceea l-a și poftit în prima jumătate a zilei. Ce-a mai compus domnul Christopher în acești ani? Câte simfonii, câte opere? Fără-ndoială, acea amuzantă carte de bucate a fost deja

publicată? Margareta îl ia peste picior.

— Ce nostim: oameni serioși și vă ocupați de cărți de bucate, adaugă ea.

Christopher nu râde, nici măcar nu zâmbește.

— Sunt cinci ani de când n-am mai scris o singură notă.

— Probabil pentru că te-ai adâncit în literatură până peste cap?... Oh, te înțeleg! Eu, de pildă, am scris și nuvele... Aș vrea să ți le citesc, vorbește Margareta.

— N-am scris un rând de când ați plecat. Nu citesc nimic și nu vreau să-ți ascult nuvelele, pentru că arta, literatura – totu-i deșertăciune. Visez o bodegă cu adevărat populară, unde să vând bere și tutun. Spuneai că germanii baltici au de gând să-și ia tălpășița curând, așa că se va elibera fără-ndoială vreo locantă. De hatârul dumitale voi începe să adun bani și voi deveni un prea-cinstit membru burtos al societății. Dar până la acele binecuvântate vremuri, poate mă împrumuți dumneata cu vreo două sutare, ripostează Marlowe.

Margareta se ridică înciudată și simte brusc că musafirul ei răspândește un damf

dezgustător - e beat și are ochii injectați.

— Cum de nu ți-e rușine să mi te înfățișezi în asemenea hal? strigă Margareta cu durere.

— Nu eu m-am înfățișat, dumneata personal m-ai chemat. Așadar, cu ce-o pot servi pe doamna?

— Te ridici imediat, te duci acasă și te culci, strigă Margareta. Asta-i prea de tot!

Christopher se ridică în tăcere, o măsoară cu o lungă privire disperată și se îndreaptă către ușă. Margareta apucă să-i zărească tocurile tocite și terifiantele șosete verzi. Odată ușa închisă, doamna se încuie în budoarul ei, se trânteste pe pat, fixând peretele cu ochi goi.

— Așa să fie? Chiar așa să fie?

— — — — —
— — — — —
Și totuși, adevărul nu poate fi ocolit, la acel *five o'clock tea dance* de la Societatea presei se petrecuse un incident extrem de neplăcut.

Dansul era în toi, când de măsuța la care sedea Christopher împreună cu soția lui Kezbers, proprietarul restaurantului, și cu cele două fiice ale sale, două fetișcane frumoase coz, se apropiase, turmentat de-

acum, Elstins, editorul și directorul ziarului vechilor patroni și-și trecuse laba păroasă prin decolteul domnișoarei Irena, de la ceafă până la fese, și încă, așa fel că fremătase toată încăperea.

Christopher sărise ca mușcat și-i arsese una lui Elstins! Lui Elstins! Proprietarul unei vile pe Strada Parcului, bossul vechilor patroni și directorul ziarului „Bacon”! Efectul sonor fusese zguduitor. Domnii se buluciseră din toate colțurile încăperii spre locul incidentului, întrebând ce s-a petrecut.

— Porc negru ce ești, nu se putuse abține Christopher. Vier bătrân!

— Vei răspunde pentru asta! Poliția! se înăbușea Elstins. Ai jignit guvernul!

— Ce-i cu scandalul ăsta? se interesă un domn, apro- piindu-se.

— Un neisprăvit, un muzicant ratat a îndrăznit să ridice mâna asupra mea. Poliția! Cine i-a dat drumul în Casa presei? Afară, macaroană! Socialistule! Vagabondează pe-aici și stoarce bani!

— Nu v-a ajuns, mai vreți? striga Christopher cu ochii în flăcări, dar oameni inimoși transportaseră de la fața locului

victima care, umplând văzduhul cu urlete și vaiete, îl amenința de departe pe muzicant:

— O să mi-o plătești! Neisprăvitule!

— Groaznic, cum poți să te porți în halul ăsta! șuierase *madame* Kezbers. Magazinele noastre depind de Elstins... Mergi imediat și cere-ți scuze, roagă-l să te ierte...

— Bine, dar am apărat onoarea fiicei dumneavoastră de acest ticălos, protestase Christopher.

— Care ticălos? Ce te amesteci în treburile mele? Dacă vrei să știi, dumneata ești un ticălos! se indignase Irena. N-a făcut decât să mă mângâie ușor – și dumneata te-ai năpustit asupra omului. Nu-mi ești nici mire, nici logodnic... Și-apoi, în viața mea nu m-aș mărita cu un coate-goale ca dumneata. Trăiești, într-adevăr, din cerșit, storci bani... Ar trebui să-ți fie rușine!

— Plecați mai iute de la masa noastră, îi spusese și *madame* Kezbers, alarmată. Acuși vine poliția, te pomenești c-or să ne creadă prieteni cu dumneata... O adevărată belea coate-goale ăștia, te fac de râsul lumii.

Christopher se ridicase, voind să plece, dar de el se apropiase un polițist și-l dusesese în

încăperea învecinată.

Păzitorul ordinii întocmise un proces-verbal, deși Christopher îl asigurase că cel ce încălcase ordinea fusese directorul care, vezi bine, jignise o doamnă.

— O doamnă? surâsesse acela ironic. Știi ceva, tinere, la banii lui poate să-și permită și mai mult de-atât...

Articolul legii referitor la jignirea guvernului căzuse, întrucât folosirea apelativului desemnând animalul domestic „porc” dobândise pe vremea aceea un sens exclusiv nobil. Porcii erau exportați în Germania, în Anglia, pentru ei se primea valută. Elstins în persoană era directorul societății pe acțiuni „Bacon” și reușise, în pofida legii, să îndese nu o singură dată în vapoare sute de porci personali, astfel încât, zărind în procesul-verbal cuvântul „porc”, se cam speriasse și poruncise să fie ras. Am fost și bătut! adăugase ca să-și dea importanță, ceea ce polițistul, un omuleț ponosit și lingav, consemnase fără întârziere...

— Plăcerea aceasta vă va costa cincizeci de lași, îl lămurise el compătimator pe Christopher. Mă mir de dumneata, ce te

împiedică să începi o viață ca oamenii? Să am eu anii dumitale, aș închiria o crâșmă și m-aș apuca să vând tutun și bere. Trăind cumpătat, m-aș îmbogăți un-doi. Uite, chiar și Elstins ăsta a-nceput fix la fel, și-acum îl vezi ce grangur e, nici că-i pasă, o duce ca fașcistu' (polițistului îi trecuse pe la ureche cuvîntelul ăsta nou și, după mintea lui, de ocară). Cu această recomandare, îi dăduse drumul lui Christopher și doar în ultima clipă îl mai întrebuse, încet:

— Barem l-ai pocnit ca lumea?

— Da' de unde, abia l-am atins, mai mare tărăboiul!

— Eh, trebuia să-l altoiești zdravăn! Că tot amenda aia o plăteai, îl mai povățuise polițistul, omidă sfrijită și jalnică. Îi făcuse cu ochiul lui Christopher și se îndepărtase. Amenda trebuia plătită în două săptămâni.

Eh, troița mamei ei de viață! Lui Vizuls cincizeci, la prefectură - cincizeci, pentru cameră - douăzeci și cinci, datoria la Frosch - șaisprezece, la masă nici cu gândul să gândească. De voie, de nevoie, va trebui să se ducă la Sirons. Acolo încă se mai dă pe credit. Heija, heisa!

— — — — —
— — — — —
Iată, aşadar, ce se petrecuse în dimineaţa aceea şi iată, aşadar, de ce arăta Christopher cum arăta când se înfăţişase ochilor Margaretei. Nu trebuia să se ducă, şi totuşi îl mânase naiba acolo.

La Margareta, care fusese pentru el toţi anii aştia refugiul mângâietor, visul lui în ceasul înfrângerilor. „Dacă Margareta n-ar fi plecat, ar fi ieşit om din mine ”, se justifica faţă de sine însuşi... „Dacă Margareta se va întoarce cândva, mă voi duce la ea, îi voi împărtăşi necazurile mele, voi plânge cu fruntea culcată pe genunchii ei... Voi începe o viaţă nouă...”

În realitate, totul se petrecuse pe dos. În dimineaţa aceea, după o despărţire de şapte ani, nu-i putuse smulge gurii măcar un cuvânt duios din toate acele slove pline de tandreţe pe care în somn şi aieveau i le şoptise imaginarei sale Margareta. În loc de asta, se-apucase să toarne la grosolănie şi fusese dat afară.

În sferele înaltei societăţi, incidentul fu aplanat încă a doua zi. Irena se înfiinţă

personal la domnul Elstins la redacție, cei doi petrecură în biroul respectivului aproape o oră, luând micul dejun, după care tânăra fecioară, roșie ca focul, fugise, iar bossul dăduse dispoziție să fie chemat Laus, șeful rubricii „Ultimele știri”, scosese cu mâna lui din mapa acestuia articolul „Un criminalist prieten de familie al unui cunoscut comerciant” și spusese: „Deocamdată – *modus suspendi*”. (Irena trebuise să se înfățișeze încă în două rânduri la convorbiri, înainte ca afacerea să fie considerată clasată). Lui Christopher, oricum, bossul nu prea avea ce-i face, și-așa muzicantul era în afara legii: de mult era interzisă pomenirea numelui său în presă. Marlowe doar își binemeritase porecla de Don Quijote de Schreienbusch, poreclă altminteri deloc rău brodită, căci, într-adevăr, se lua la trântă cu morile de vânt. Dar cercurile înalte nu se lepădaseră de Christopher, o, nu – multora Elstins le stătea ca albeața pe ochi și l-ar fi aruncat cu plăcere pe muzicant în ring pentru încă o rundă împotriva atotputernicului boss. Numai familia Kezbers declară răspicat și fără ocoliș că n-a auzit și nici nu vrea să audă de

niciun Christopher Marlowe.

Din ziua aceea, muzicantul încetă să mai dea curs invitațiilor. Se îmbrăca la voia întâmplării, hoinărea nebărbierit pe străzi; seara dădeai peste el sub pomii de pe bulevardul Rainis, în locul bine cunoscut de-acum – de unde puteau fi zărite ferestrele de la dormitorul Margaretei. Le privea îndelung și fără geană de speranță, iar când seara, târziu, se cufundau în beznă, se întorcea acasă tremurând din pricina umezelii nocturne, arunca o privire acelei a douăsprezecea pagini a manuscrisului și, dând din mână a lehamite, se culca. Parcă nu-i totuna!

Într-o dimineață se sculă decis, se bărbierii, se îndreptă spre bulevard și se opri la intrarea casei cunoscute. N-avu curaj să pășească mai departe. Tânărul conchise că e mai bine să aștepte jos, să se plimbe înapoi și încolo pe trotuar. Se preumblă astfel până la amiază și tocmai voia să dea fuga la cantina studențească să se întremeze acolo cu niște pâine (nu-i ajungea și de batog), când o zări pe Margareta. Doamna ieșise și se îndrepta exact spre el. Lui Christopher îi stătu inima-n

loc, pentru orice eventualitate se prinse de grilajul unei ferestre de la subsol. Când Margareta ajunsese în dreptul lui, muzicantul își smulse de pe cap melonul jerpelit și o salută.

— A, Don Quijote de Schreienbusch! (Ajunsese și la urechile ei porecla). Ce faci aici?

— Te aștept pe dumneata... expiră trudnic Christopher. Sunt ultimul... ultimul...

— Serios? Nici prin minte nu-mi trecea... E frumoasă?

— Cine? făcu muzicantul uimit.

— Ei, cine, Dulcineea... de dragul căreia erai cât pe ce să-l faci praf și pulbere pe atotputernicul redactor șef. Acea găsculiță, pe nume Irena, care vrea să facă din dumneata un negustor de bere, bravo! Minunat, înalte idealuri ai, Christopher!

— Trebuie să stai de vorbă cu dumneata, rosti răgușit muzicantul, trebuie neapărat să ne întâlnim.

— Mă tem că n-aș mai avea puterea să-ți suport grosolăniile.

— Știu, sunt un om de nimic. Dar mai întâi ascultă-mă și abia apoi pedepsește-mă!

Margareta nu-l asculta, își continua drumul,

iar Christopher se târa în urma ei ca un câine bățut.

— Cine e mai frumoasă - Irena sau eu?

— Ce prostie! Irena? A fost o pură întâmplare. Acest redactor șef a stârnit acum cinci ani campania criticii care m-a distrus... M-am lăsat cuprins de sentimentul răzbunării...

— Cine e mai frumoasă - Irena sau eu?

— Margareta, tocmai pentru că dumneata...

— Cu petale de mac? și Margareta izbucni într-un râs nemilos (buzele ei hâtre se întredeschid, Dumnezeule, sunt roșii ca sângele!). Dar unde ți-e umorul, Christopher? Adineaori ai vorbit de maniera lui Janis Vridrikis.

— N-aș putea să-ți fac o vizită?

— Imposibil! Prietenul și salvatorul meu a devenit de două ori mai gelos, a năimit un detectiv particular, uite-l... vine... la zece pași în urma noastră... Nu întoarce capul atât de evident! Adio! Salve! Din fericire, ai ajuns să semeni cu un cerșetor, o să-i spun lui Janis Vridrikis că m-a acostat un amărât pe stradă și i-am dat un lats de-o vodcă... Cu aceste cuvinte, Margareta vârî în palma întinsă de

Christopher pentru salutul de despărțire o monedă de argint de cinci latși și traversă iute strada, lăsându-l pe muzicant în deplină confuzie, privind tâmp banii.

— Cinci latși de argint, bălmăjea Christopher pierdut. Cinci latși de argint pentru crahul meu, plata nefericirii mele...

— În ziua aceea trecu pe la el Janka Somerset. Christopher stătea pe divan, în chichineața lui sumbră de pe strada Akas, își cuprinsese capul în palme și cugeta cum e mai bine să-și pună capăt zilelor: să se împuște, să se înece, să se spânzure sau să se arunce înaintea trenului.

Să se spânzure - ar fi prea dezgustător! Obrazul se acoperă cu pete vinete. Sub tren - inestetic, trenul te desfigurează îngrozitor. Cât despre înecați - mai văzuse el, nu e nici așa un spectacol prea seducător... Mai bine să se-mpuște. Deci: Christopher va zăcea în sicriu - frumos, inaccesibil. Margareta se va apropia, îl va privi și va înțelege totul: muzicantul s-a sinucis din pricina ei... Din pricina acelor cinci latși de argint... Toată

numai suspine, Julietta se va arunca pe sicriu, deși s-ar părea că în spectacolul de la *Blackfriars-Theater* fusese tocmai invers, Romeo se aruncase pe sicriu. În fond, tot un drac... Că-l jelești sau nu, un cadavru rămâne un cadavru, nu mai ai cu ce-l ajuta, o, mândră și nemiloasă Mary, plângi, Brună Mary, plângi... Lacrimile tale nu-l vor readuce la viață pe talentatul Christopher Marlowe. Plângi, crudo!

În acest punct, monologul lăuntric se frânse, în cameră intrând Somerset.

— M-am întâlnit adineaori cu Frosch. Spunea c-ai ajuns pe dric... Ehe, *Flausch, Flausch!* Ce se întâmplă cu tine?

Christopher își plecă fruntea, - era adevărul adevărat, n-avea niciun rost să i-o ascundă.

— Nu dau o ceapă degerată pe eroismul tău de la Casa presei, continuă Janka. Cu oameni ca ăștia trebuie luptat cu alte mijloace... De ce nu lucrezi? Toți așteptau fapte mari de la tine.

— Care - toți? Îl întrebă Christopher. Critica m-a făcut ținta batjocurii. Interpretarea compozițiilor mele e interzisă. Auzi colo - toți.

— Toți cei care n-au uitat să gândească.

— Pentru noi toți gândește acum conducătorul, i-o tăie scurt Christopher.

— Eu nu vorbesc despre vechii patroni și acoliții lor. Nu am în vedere nici societatea după care te dai tu în vânt. Mă gândesc la cei ce-și urmează calea fără să oscileze când într-o parte, când într-alta.

— Și ce-ar trebui să fac după părerea ta?

— Să scrii, să lucrezi!

— Pentru cine? Am convingerea că arta e destinată oamenilor care o pot înțelege. Cum să ajung la ei? Pe ce ușă?

— Doar nu-ți închipui că acest obscurantism va dăinui multă vreme! Catastrofa e iminentă, fulgerele și tunetele vor limpezi atmosfera, va trebui dusă o luptă crâncenă. Și tu? Talentele autentice au intuit întotdeauna cursul dezvoltării societății umane.

— Crezi că se va schimba ceva?

— Și încă foarte curând... Vezi să nu te pomenești ca paceaurele alea de fecioare din Biblie, ții minte, bănuiesc, din poveștile bunicilor - când s-aprindă candela, abia se-apucau să caute mirul.

— Nu mă mai ajută inspirația, mărturisi

Christopher. Ieri încă mai aveam o vagă speranță, azi n-o mai am, nimeni nu are nevoie de mine.

— Dacă-i așa, nu ești artist. Un geniu înseamnă răbdare, stăpânire, încredere în sine. Dacă-ți lipsesc aceste trei însușiri, nu te va ajuta nici cel mai strălucit talent, vei rămâne un spirit steril. Ce-ți oferă ție zdrăngănelile la pian în saloanele cuconetului? N-ai băgat încă de seamă că ai ajuns o paiață mondenă? Vrei, într-adevăr, să le intri sub piele?

— Janka, vorbești exact ca eroul pozitiv dintr-un roman plicticos. O faci pe moralistul cu alții, în vreme ce tu, personal, duci o viață independentă în lumea nu știu căror idealuri ciudate. Și nici nu ți-e greu s-o faci, ai părinți bogați, ești îndopat de cultură franțuzească (tot pe banii lui taică-tău), studiezi ba filosofia, ba matematica, ai terminat conservatorul, totul de-a valma, pentru că-ți poți permite să faci tot ce-ți trăsnește prin minte. Eu m-am născut sărac, de aceea încerc să răzbat cum pot în lume, așa că te rog să-mi acorzi circumstanțe atenuante. Ție ți-au fost hărăzite privilegiile nefirești, care mă

calcă pe nervi.

— Și ce-ai zice dacă aş folosi aceste privilegii nefirești (și, nu-i așa, ilogice din moment ce altora nu le sunt date) în slujba cauzei care urmează în viitor să înlăture tocmai asemenea stări nefirești de lucruri? Fiecare are un talent al lui, și am impresia că eu mi l-am descoperit pe-al meu și încerc să mi-l perfecționez. Răbdarea, stăpânirea de sine și credința în ceea ce fac mie îmi sunt infinit mai necesare decât ție, iar calea mea nu e nici ea lipsită de primejdii, seamănă cu mersul pe-o frânghie întinsă strună sau pe tăișul unei săbii, și încă practicat nu de amorul artei, ci spre a sluji cinstit un ideal. Iată-mi deci privilegiile!

Absorbit de propria-i persoană, Christopher pricepea prea puțin din lungile tirade ale prietenului său. Cuvintele lui Somerset despre răbdare, stăpânire de sine și credință nu-l înflăcărară.

— Tu crezi într-adevăr că epoca asta sumbră va lua sfârșit?

— Sunt convins, ripostă Janka. Vezi și tu ce se scrie! Apropo, citești ceva în general?

— Nu, răspunse Christopher, nimic în afara

notelor prezentate de chelneri, a polițelor trimise de cămătari și a scrisorilor de amenințare primite de la croitori.

— Mda, n-o duci grozav... Ce datorii ai?

— Crezi că te poate interesa asta?

— O, da! Să zicem că din privilegiile mele nefirești (căci lui taică-meu continuă să-i curgă gârlă bănuți câștigați fără muncă) ți-aș pune ție la dispoziție o mică parte. Ai avea ceva împotrivă?

— Cred că nu... în caz contrar, ori mănânc răbdări prăjite, ori mă spânzur. Asta mi-e situația în ziua de cincisprezece mai¹, în așa-zisa zi a pântecelor sătule. Nu am dreptul să te mint.

— Numai cu o condiție. Începând chiar de azi, scrii o simfonie.

— Nu, asta încă nu-mi dă mâna... Voi începe cu niște „Sarcasme”, acesta va fi titlul viitorului meu ciclu de sonate. Sarcasme despre fericire, despre dragoste... imn închinat pântecelor îndesate, balada monedei de cinci latși.

— Scrie ce vrei. Dar să fie sincer. Forma exterioară și sarcasmul nu vor exprima nimic.

¹ Ziua loviturii de stat fasciste (1934) din Letonia.

Pătrunde mai adânc: dincolo de sarcasm... Mă întreb ce-ai face dacă s-ar întâmpla neverosimilul, dacă ți-ai putea satisface exigențele spirituale. Tot așa ai nega totul? Tot așa ți-ai bate joc? Chiar crezi că nimic nu merită să fie tratat și altfel? În acest caz, n-ai fi decât un brotac căruia îi e dat doar să orăcăie. Dar vreau să apuc ziua în care vei cânta ca lebăda în zborul ei înalt.

— Of, eroule pozitiv! *Deus ex machina*. Nu cumva te-a dus Frosch pe Muntele cucilor?

— Nu, vin de pe Muntele Ciekurs¹. În prezent, trăiesc independent.

— Așadar, ai picat din Himalaia.

— De cât ai nevoie ca să ajungi pe tărâmul în care curge lapte și miere?

— Prefectului - cincizeci. Lui Vizulis - cincizeci, locuința - 2 X 25, deci iar cincizeci, lui Frosch...

— Frosch m-a însărcinat să-ți transmit că în momentul de față nu e presat.

— *Pareat tristitia*²! Mă rog, întrucât însă luna asta m-apuc de lucru, se cuvine să înfulec o dată pe zi - asta mai face vreo

¹ Cartier proletar revoluționar al Rigăi, între Mezapark și centru.

² Mâhnirea piară! (lat.)

treizeci.

— Frumușică sumă! Preascumpul meu prieten, ce bine că bătrânul Somerset e strângător, ia aici două su-tare, două sute întregi! Jură că nu pui vin în gură!

— Jur!

— Pe Trimpus, Bachus și Horațiu...

— Pe Trimpus, Bachus și Horațiu!

— Pe mreana cea neagră!...

— Pe mreana cea neagră!

— Jură că toată luna asta n-o să-mi umbli haimana prin saloane și-n vizite...

— Jur!

— Pe Euridice!

— Dice!

— În acest caz, fiule, ia banii pe care i-au câștigat cu sudoarea frunții argații tatălui meu. Ei le știu prețul.

— Îți mulțumesc în numele comitetului văduvelor de pe lângă societatea de întrajutorare a geniilor nerecunoscute. Mai am o întrebare.

— Întreabă, fiule, binefăcătorul te ascultă.

— Cum rămâne cu coniacul? Și ăsta e interzis?

Janka îi arse lui Christopher o scatoalcă

zdravănă și plecă.

Finalul primului tablou.

Seara-i mai bun sfătuitor ca dimineața: Christopher dădu fuga la florăria aflată vizavi de apartamentul Margaretei, cumpără trei trandafiri roș-gălbui, o cutiuță căptușită cu pernuță de mătase, instalează cu grijă în ea moneda de argint și alege un plic *cremme* pe care așternu cuvintele: „Dezinteresatei și generoasei doamne Margareta Schella”. Apoi contra unui bacșiș de cincizeci de centime, îl năimi pe comisionarul care toată ziua străjuia după colț, fără nicio treabă, cu o roabă și un număr de tinichea, să urce și să predea respectivele daruri la apartamentul opt. Christopher rămase să aștepte jos întoarcerea comisionarului. Aflând că florile și cutiuța au fost primite de însuși Janis Vridikis Trampedahs, Christopher fu cuprins de un entuziasm de nedescris. Îi fusese totuși returnată magistrului moneda de argint.

De-a lungul atâtor ani, Somerset învățase năravurile colegului său de conservator, care trebuia împins întruna de la spate și cicălit. Lenea lui Christopher nu era de cuprins în cuvinte. Dar dacă apuca să intre în priză, o

vreme se ținea de treabă și lucra fără preget. Puștiul avea rezistență, dar nu și caracterul care să-i regleze și stimuleze această rezistență. Acum, nu mai ieșea zile la rând din chilia lui, compunea, se canonea să-și dibuiască stilul propriu, să-i găsească o formă onorabilă. Își încheiase socotelile cu creditorii, iar tușei Amalija îi plătise chiria cu o lună avans. Într-un cuvânt, Christopher se simțea aidoma unei păsări căreia, în țările cerului, nu-i rămâne decât să-și deschidă aripile ca să zboare.

Tehnica scriiturii apucase să-i ruginească în mare măsură, ceea ce-l făcea să sufere cumplit. Ideile muzicale nu se lăsau cuprinse în volumele și construcțiile trebuitoare; mâzgălea, ștergea fără milă, se înfuria, zbiera. Noaptea, când își făcea, în sfârșit, apariția și inspirația, era deranjat de vecini. Băteau în tavan și-n podea în ritmul muzicii lui. Burjuii! Ha, nu pot să doarmă? Zvântă pereții în bătaie, nerușinații! Niște barbari!

Christopher refuză să mai dea lecții de muzică, acestea l-ar fi târât îndărăt în înalta societate din care abia se smulsese. Obținea mijloacele necesare hranei cântând corale la

orgă, la biserică. Împărțea în mod egal conținutul pungii în care-și depuneau obolul pelerinii cu țârcovnicul și suflătorul în foalele orgii (întruchipați de una și aceeași persoană, persoană care astfel jumulea două treimi din obol, în vreme ce artistului îi revenea doar una) și-și ducea astfel, cu chiu, cu vai, existența sa amărâtă.

Și așa, în chin și agitație, trudi toată vara și toamna. Se urnise puțin din loc și manuscrisul rețetarului, esențial era că depășise pagina treisprezece care trezea în tânăr o spaimă superstițioasă, întrucât exact la amintita pagină urma să descrie prima sa întâlnire cu Janis Vridrikis. Christopher tocmai poposise în orașelul de pe Venta spre a-l zdrobi cu ispita și a-l supune voinței sale pe urâciosul boșorog. Dar totul se petrecuse de-a-ndoaselea. Trimisul lui Lucifer, greu umilit, suferea de dorul Margaretei, în vreme ce doctorul Faust, după ce dobândise o putere demonică, își bătea joc de el și se distra nepedepsit pe seama lui.

Christopher n-o mai văzuse pe Margareta de vreo șase luni. Doamna nu se interesa defel de nefericitul tânăr. „Pe veci pierdută”,

gândeă Christopher. Se străduise să-și transpună pe cât posibil durerea și ura în „Sarcasmele” care de-acum erau terminate.

Amicul Frosch, voind să-l îmbărbăteze pe compozitor, hotărî ca acesta să-și interpreteze creația în primă audție în cadrul unei seri literar-muzicale pe care preconiza s-o organizeze de Crăciun în casa din Mezapark a tatălui său, unul dintre cei mai iluștri negustori de coloniale din Riga. Frosch era pe jumătate neamț, dar întreținea strânse legături cu letonii – poeți, pictori, muzicieni. Nutrea o deosebită slăbiciune pentru pictură. Casa lui de pe prospectul Vizbijas arăta ca o galerie de tablouri. Bătrânul Frosch, conservator între conservatori în concepțiile lui despre lume și viață, era topit după ultramoderniști – cubiști, expresioniști și alții asemenea; poate că patosul lui după avangardă constituia o manifestare a snobismului, cine știe! În salonul lui se învârteau numai talentele care se țineau departe de cursul oficial și de orientările academice. Aici se purtau dispute și discuții libere, ba se întâmpla să scape și câte-o anecdotă sarcastică. Frosch-junior, tovarășul

de studenție al lui Christopher, pătruns din fragedă copilărie de atmosfera casei, avea grijă ca în salon să nu se strecoare vreun parvenit din mediul vechilor patroni, vreun fanfaron sau flecar. Așa că arareori se întâmpla ca un reprezentant al cremei să ajungă oaspete al acestei alese societăți artistice. Însăși această împrejurare nu demonstra oare iminența apocalipsului? Extrema conservatoare se scindase în grupuri care se dușmăneau: negustori și moșieri, cubiști și naivi... E gândul paradoxal care îl fulgeră pe Christopher în momentul în care, trecând pragul casei lui Frosch și traversând vestibulul împodobit cu pânzele expresioniste, aproape abstracte, ale fauviștilor, se îndreptă spre salonul puternic iluminat.

Acolo, în picioare, discutau deja grupuri-grupuri artiștii de la „Pasărea albastră” – scriitori și poeți cunoscuți, dar persecutați, uniți de o nemulțumire comună: burduhănosul dictator închisese „Pasărea albastră” și declarase în afara legii arta modernistă.

E motivul pentru care salonul era astăzi

deosebit de primitiv cu cei care făgăduiau să-i stupefieze pe rafinații consumatori de frumos prin ceva nemaiauzit, extravagant, uluitor. Mulți sporovăiau deja pe seama „Sarcasmelor” lui Christopher. Frosch le ascultase fragmentar — i se păruse a fi ceva zguduitor, o veritabilă cotitură în muzică, o sfidare aruncată academiștilor. Își va scanda apoi stihurile Olafs Zalaiskalns. Iar Zara Leja, o evreică delicată și distinsă, va cânta la vioară: pentru prima oară va răsuna la Riga o sonată de Prokofiev; Zara o studiasse cu Marlowe anume pentru această serată.

Christopher se instalase deja la strălucitorul pian de concert cu capacul ridicat, când ușa se deschise și amfitrionul – căruntul negustor – o introduse pe Margareta. Majoritatea artiștilor de față o cunoșteau după nume, deși apăsese pentru prima dată în această societate. Doamna se lăsase înduplecată să vină spre a da citire câtorva din creațiile sale: se spunea că Margareta ar fi început să scrie în maniera expresioniștilor germani – or, expresionismul, cum bine se știe, constituia slăbiciunea familiei Frosch. Oblăduitorul poetesei făcuse de astă dată exces de

mărinimie, presupunând că la Hans-banană (cum îi spunea el bătrânului Frosch) se adună în exclusivitate bătrâni senili. Vânătorii de munte sau de căprioare nu pot avea acces acolo, drept care chibzuise chiar că-i mai înțelept ca el să rămână acasă, spre a se odihni.

Lui Christopher i se opri răsufierea, dar se strădui să-și țină firea. Se văzu nevoit să aștepte până ce Margareta îi salută pe toți și luă loc. Purta o rochie de seară scurtă, neagră, în jurul gâtului avea petrecut un colier dublu de perle, pe umăr îi era prins un trandafir artificial roș-gălbui. Poetesa se mișca liber și degajat, expunându-și înadins picioarele zvelte, neobișnuit de frumoase. Doamna nu mai era chiar așa tânără, ochii-i păreau umbriți de o ușoară tristețe, buzele însă i se răsfrângeau ca întotdeauna într-un zâmbet ispititor, dezvelindu-i doi dinți albi. Lui Christopher îi înghețase pur și simplu sângele. Cunoștea atât de bine acest zâmbet... Ea abia îi răspunse, de departe, la salut, se așeză aproape de un grafician oacheș – cel care desenase vinietele pentru prima ei culegere de poezii –, pe care îl salută

veselă, chiar cu o anume familiaritate, și amuți. Stăpânul casei îl rugă pe Christopher să înceapă.

— Sonată în trei părți, intitulată „Sarcasme”, anunță Christopher. Partea întâi – „Autoflagelare”.

Marlowe începu *mezza taste*: motivul lui John Bull bubuia aida unor clopote îndepărtate. Nu se putea ca Margareta să nu-și amintească – doar îi cântase adesea această compoziție pentru virginal, acum motivul muzical avea o altă destinație – să creeze fondul deasupra căruia, ca un strigăt, să se înalțe recitativul, o frază în douăsprezece tonuri care se repeta obsedant, necruțător. Apoi, accentul! Și muzica se risipește. În secunda următoare, se ridică din registrul mediu același strigăt ce-ți sfâșie sufletul, dă buzna în bași, se întinde ca o văpaie în discantus – și nu mai poate fi ținut în frâu.

Vi s-a întâmplat vreodată să vedeți tablourile carnale seminaturaliste-semihalucinante ale lui Salvador Dali? Ai senzația că artistul taie cu scalpелul în carne vie, că deschide cavitatea toracică și disecă

inima fibră cu fibră. Să doară! Astfel se purta și Christopher cu inima lui...

După prima parte se auzi un murmur aprobator, distinșii bătrâni se însuflețiră.

— la uite ce dă din el, nemernicul!

Ici-colo clincăneau lingurițele de ceai. Ssst! În acest salon se servesc doar ceai și sandvișuri mici-mititele, înfipite în scobitori...

Partea a doua - „Ziua pântecelor îmbuibate”.

Dans dezgustător. Caricatură gen secolul șaisprezece înfățișând tipuri ale lumii interlope londoneze: mutre ticăloase, rânjite - răzbat motive caracteristice morescăi: postul a luat sfârșit, burduhănoșii își înfig ghearele în piftiile de porc, toți înfulecă, înfulecă, înfulecă!

Ascultătorul care ar fi ghicit că motivul de bază e un *rigaudon*¹ - deformat și stâlcit până la deplină nerecunoaștere - al lui William Byrd, s-ar fi convenit să zvâcnească în picioare și să strige cuprins de indignare: „Cruță virginaliștii!”

În pauză, două pictorițe exaltate nu-și

¹ Dans originar din sudul Franței, în metru binar și mișcare moderată, inventat de maestrul de dans parizian Rigaud, la sfârșitul sec. XVII.

putură înfrâna un geamăt; Margareta își acoperise ochii cu palma. Christopher se temea să privească în direcția ei.

— Partea a treia – „Flămânzii primesc câte-o monedă de argint de cinci latși”.

„Pustiu... pustiu fără margini. Nimic triumfal, nimic beethovenian. Oameni sfârșiți de subnutriție urlă, cad în genunchi, își întind mâinile a rugă. Și iată, asupra lor prinde a strălumina Domnul Dumnezeu. El dăruiește fiecăruia câte o monedă de argint de cinci latși. Flămânzii se prosternează, își presară cenușă pe creștete. Omuleții își dau sufletul: dar în mâna fiecăruia sclipește câte un argint de cinci latși.” Christopher citi aceste cuvinte ca epitaf la ultima parte.

— — — — —

— — — — —

Spre tânărul geniu se repeziră înțelepții cărunți, unii îl îmbrățișau, alții îi strângeau mâna, o a treia categorie era, din contră, rezervată și zgârcită cu laudele. La urma urmelor, societatea adunată aici își putea permite să-ți spună verde-n față ce gândește.

Câțiva declarară că Marlowe depășise tot ceea ce se crease până atunci în muzica

letonă. Bătrânii înțelepți erau totuși de părere că, deși le dăduse o copită zdravănă lui Jurjans și Melngailis, mai era totuși mult ca să-l aiungă pe Janis Zalitis¹. Cei rezervați și zgârciți cu laudele apreciară, în general, lucrarea lui Marlowe un pas înainte, dar își exprimară îndoiala cu privire la necesitatea unei asemenea literaturizări a muzicii – muzica trebuie să vorbească de la sine. Poate la baza „Sarcasmelor” se află o trăire autobiografică anume? De unde bizarele titluri ale părților?

— Nu, nu, răspunse pripit Christopher.

Margareta nu se amestecă în discuții, nu se apropie de Christopher, rămase pe scaun, continuându-și flecăreala cu graficianul ei oacheș.

Se ridică apoi Olafs Zalaiskalns – și salonul amuți. Acesta urma să-și scandeze poemul pe care i-l refuzase gazeta literară a vechilor patroni. Timid, cu păr bălan, obraji pătați și ochi albaștri, de copil. Christopher încercase cândva să pună pe muzică un text de-al lui, dar realizase curând că nu poate atinge

¹ Janis Zalitis (1884—1943), Emils Melngailis (1874—1954), Andrejs Jurjans (1856—1928) – cunoscuți compozitori letoni.

expresivitatea clară și în același timp de o negrită gingășie a versului. Marlowe renunțase la încercările sale componistice pe versurile lui Zalaiskalns și bine făcuse, de unde concludem că era îndeajuns de chibzuit ca să nu se condamne singur la eșec.

Olafs anunță cu voce mică, lipsită de curaj:

— Poem liric. „Dama de cupă și micul valet de tobă”.

Era pur și simplu de neînțeles motivul pentru care amintita revistă literară respinsese o creație atât de subtil rafinată. E momentul să facem mențiunea specială că Olafs Zalaiskalns fusese pe vremuri legat de moderații de stânga; pesemne conducătorul nu-i putuse ierta acest păcat. De fapt, poetul nici n-avusese de gând să ceară iertare. Zalaiskalns era prea onest pentru a-i face acest hatâr. Poemul era teribil de reușit – publicul aplaudă, Christopher înghesuindu-se laolaltă cu toți să strângă mâna autorului și să-i spună câteva cuvinte încurajatoare.

Se ridică și Margareta Schella, se apropie de Olafs și-l sărută pe obraz. „Ești superb, superb!” exclamă doamna, și timidul alcătuitor de versuri roși ca sfecla,

nepreapricepând, de fapt, ce țintea lauda Margaretei – poemul sau propria lui persoană. Margareta părea tulburată, începu să discute și să râdă cu însuflețire.

Și astfel, doar cu un valețel de tobă, Zalaiskalns îl făcuse pe Christopher knock-down.

— *Charmant!*

— O-la-la! Dama de cupă sărută valetul de tobă, făcu graficianul cel oacheș, aprinzându-și nemulțumit o țigară. Nu-i plăcuse deloc scena. Margareta se repezise la Zalaiskalns, lăsându-l pe el la jumătatea vorbeii.

Dar în acest moment începu să-și acordeze instrumentul Zara Leja. Ochi căprui, migdalați, păr tuns scurt, negru, cu nuanțe albastrii, exact opusul angelicei Margareta. Christopher lovi o clapă – la! Strunele izvodiră un sunet ușor. Leja zâmbi și-și înclină aprobator capul. Răsună sonata lui Prokofiev. La început, muzica păru simplă, curând însă sub arcușul Zarei prinseră a răpăi staccato-uri, spiccato-uri și détaché-uri mărunte: degetele agile și delicate ale frumoasei fete storceau din vioară flageolette și triluri de o puritate neasemuit de cristalină; apoi Zara se

năpusti, cu tot corpul parcă, asupra registrului grav al corzii „sol”, și arcușul ei dezlănțui mărețul și asprul vibrato. Zara avea un talent extraordinar, violoniștii o invidiau – după terminarea conservatorului va pleca să se perfecționeze la Paris, și n-avea decât nouăsprezece ani! Câte năzuințe, câte speranțe!

Din nou aplauze și exclamații aprobatoare. Christopher se așeză alături de Zara și îi sărută mâna mică și fragilă, de copil. Îi apropiase marele Prokofiev, se simțeau prieteni de când lumea.

„N-are niciun rost să trag cu coada ochiului spre locul unde Margareta gângurește cu Olafs, ajunge! Nu merită!, se admonestă Christopher în sinea lui, și drept urmare începu a-i povesti vecinei sale o anecdotă străveche despre un instrumentist care, lovind talgerele mari (într-o simfonie de Brahms), își prinsese între ele barba și răcnise ca din gură de șarpe. Leja era o ascultătoare îndatoritoare, gata să facă haz de orice fleac. De „acolo” se putea foarte bine crede că „aici” se distrează de minune. Și Christopher își pulveriza vorbele de duh fără oprire.

Se văzură totuși nevoiți să pună capăt
zglobiei conversații – bătrânul Frosch anunță
rândul Margaretei. „Al excelenței și iubitei
noastre poetese”, adăugă el. Ei da, normal –
cei mai buni sunt întotdeauna păstrați pentru
final. Cu toții auziseră multe despre
Margareta, nimeni însă nu-i citise încă
ultimele versuri. Cei de față stăteau cu
sufletul la gură – va fi negreșit o surpriză!

Poetesa își scoase emoționată din poșetă
cunoscutele file liliachii și prinse a citi:

Am părăsit vremelnic grădina poeziei,
Am învățat să privesc noaptea,
Am învățat să citesc piatra,
Și-am învățat să mă cobor la cei
Ce pragul n-au putința să-mi ajungă.

— — — — —
— — — — —
Când podul de lumini s-a prăbușit,
Mi-am înălțat un altul, din mult fragile
umbre.

— — — — —
— — — — —
Și revenită în grădina poeziei,
Am fost recunoscută,
Eu, cea întoarsă din tărâmul

În care, larg, îmi deschisese moartea cale...

„Da, acum e ea cea adevărată, gândea Christopher, o recunosc în aceste versuri triste, a părăsit poza de mare doamnă. În comparație cu Olafs poate părea neobișnuit de simplă, dar simplitatea asta izvorăște din bogăția simțămintelor, din ascuțimea minții și bun-gust.”

În salonul ce reunea în exclusivitate snobi se înstăpânise liniștea. Doamnele și domnii erau decepționați: aveau cunoștință de Freud, îl citiseră pe Kafka și Max Brod, pe Wedekind și Werfel, dar în cazul de față nu era vorba de niciun fel de expresionism, asta era apă îndulcită, ia să nu-ncerce dumneaei să-i tragă pe sfoară!

Se-nțelege de la sine că nimeni nu-și exprimă cu voce tare protestul, toți erau aici pentru libertatea opțiunii, respectau opinia altora, și totuși entuziasmul suna fals, omagiile erau adresate mai curând superbelor picioare ale poetesei – ce-i al ei, e-al ei!

Christopher aplaudă cu răceală accentuată

și se reîntoarce pe dată spre Zara. Fata îi povestea sufocată de emoție despre genialul Thibaud pe care îl ascultase recent pentru prima oară în viața ei. Violonistul produsese asupra ei o impresie covârșitoare. Uite, așa ar vrea ea cândva să cânte. Christopher îl prefera totuși pe Zimbalist. Apoi porniră o dispută despre Oistrah, o tânără celebritate care fusese de curând în turneu la Riga. Christopher îl găsea de-a dreptul fantastic, dar Zara îl considera pe Przyhod încă mai fantastic. Zara avea un râs tare drăgălaș care-i dezvelea dinții de un alb strălucitor. Christopher o simți pe Margareta apropiindu-se, rămânând în picioare în spatele lor și ascultându-i.

— Doamna vrea să ne părăsească, anunță căruntul Frosch, sărutând galant mâna poetesei. Domnii săriră în picioare; se ridică și Christopher. Sperăm să vă revedem în salonul nostru... Nu, nu, noi nu plecăm nicăieri, adăugă amfitrionul. Aici e patria noastră, casa noastră, cetatea noastră. Un pas nu voi face în regatul lui Urian-Aurehan. Nu există barbari mai înspăimântători! O zi n-aș putea trăi printre ei.

— Soțul meu e convins că trebuie să plecăm („Margareta a spus: soțul meu, observă Christopher. S-au căsătorit deci?”) Oricum, în ce mă privește, e mai bine să plec... Nimic nu mă mai leagă de aceste locuri... nimeni nu are nevoie de mine.

— O, nu spuneți una ca asta! o contrazise emoționat amfitrionul. Toată lumea vă iubește... N-ar fi mai bine să chemăm un taxi?

— Mă va conduce acasă domnul Marlowe, anunță fără veste Margareta. E totuși administratorul casei noastre.

— Într-adevăr, răspunse bătrânul Frosch, auzisem ceva... Dumneata, tinere, ai, cum se zice, zece meserii...

— Sunt *impresario*, confirmă Christopher, precipitându-se să-i ofere Margaretei blana și s-o ajute să-și tragă cizmulile roșii din marochin. Nu mai vedea ochii migdalați ai Zarei, dinții ei de un alb strălucitor (uitase și să se scuze, nu-și terminase anecdota, dar ce vreți – suflet de artist!)

Afară era destul de ger, zăpada scârțâia sub tălpi.

— Căutăm un taxi? întrebă Christopher.

— Nu. Să mergem până la lac, vorbi

Margareta. Nu mă grăbesc.

Traversară în tăcere bulevardul și, luând-o pe o cărăruie îngustă, bătătorită în zăpada Mezaparkului, se îndreptară spre păduricea de pini. Era o seară luminoasă, chiciura care se scutura în praf sclipitor de pe crengi umplea văzduhul cu licăriri misterioase, în jur domnea, măreață, o liniște albă. Margareta pășea alături. Christopher își aminti că ei se mai plimbaseră cândva, în doi, pe cheiul Daugavei... Numai că acum Margareta se lipise mai strâns de el, poteca era tare îngustă. Prin îmbrăcămintă, prin blană, îi simțea trupul drag, atingerea involuntară a umărului, dar nu îndrăznea să o atragă spre sine, doar Margareta era o doamnă inaccesibilă.

— Vă e frig cumva? o întrebă Christopher. Țineți minte cum s-a sfârșit acum șapte ani plimbarea noastră?

— Parcă ne tutuiam.

„Într-adevăr, gândi Christopher, într-adevăr, ne tu- tuiam“.

— Ba da, mi-e frig!... Dar ție, om fără inimă, nu-ți dă prin minte să mă încălzești! Pe neașteptate, ea îi înlănțui gâtul cu brațele, iar

buzele ei – buzele ei roșii, pline, buzele ei ușor bombate – se lipiră de buzele tânărului și i le sorbiră îndelung, îndelung, nesățioase, avide. Christopher îi simțea obrajii umezi și reci, genele tremurătoare zbătându-se, părul scăpat de sub pălărie, doldora de pulberea zăpezii – și părul ei mirosea a proaspăt.

— Margareta! șopti Christopher. Margareta! Ea îl îndepărtă ușurel și vorbi:

— Să nu ne pierdem capul... Nu am dreptul să te sărut. Stau mai prost cu sănătatea decât vă închipuiți voi toți. Plămânii-mi sunt ciuruiți ca o sită.

— Taci! Tocmai de aceea te voi săruta, spuse Christopher și o ridică de subsori, ca pe-un copil. Uite-așa!

— Ai o putere de urs, râse Margareta, Ah, tu, ureche de urs, te iubesc, deși n-ar trebui să-ți spun asta, ești mai tânăr cu șase-șapte ani decât mine. Nu mă contrazice! Cum încep să îmbătrânească, femeile se îndrăgostesc de puștani, asta-i poveste veche de când lumea.

— Dar eu te iubesc de mult, de mult de tot... Ți-a făcut plăcere să mă umilești, să mă duci la disperare, răspunse Christopher.

— Iar ție – să nu-mi acorzi nicio atenție și să

mă disprețuiești. Ce-ai tot șușotit astă-seară cu violonista aia brunețică, de ce râdea întruna? Nu cumva de mine? De versurile mele răsuflate? Crezi că eu n-am băgat de seamă ce decepționați au fost cu toții? Și tu ai fost?

— Tocmai îi spuneam Zarei că ai devenit autentică numai după ce ai început să-ți citești versurile. Că în tot restul timpului nu faci decât să pozezi, ca să mă chinuiești pe mine.

— Chiar asta-i spuneai? întrebă Margareta.

— Nu, doar o gândeam. Aș fi spus-o dacă nu s-ar fi aflat nimeni lângă mine.

— Oh, urecheatule! făcu Margareta. Și îl lovi pe Christopher cu mânușa peste obraz ca un pisoiaș cu lăbuța. Știam că astă-seară vei fi în acest salon, altfel n-aș fi venit. Dar ceea ce ai cântat tu m-a ucis... Nu merita să-ți bați joc în halul ăsta de *rigaudon*-ul lui William Byrd, zău așa! N-ai inimă, Christopher! Asta nu-i muzică, e un coșmar! De ce vrei să obții celebritatea prin trucuri exterioare, prin manierism?

— Dar cei cinci latși de argint?

— Oh, nu mi-am imaginat atunci ce pot

declanșa. Simțeam nevoia să te umilesc.

— N-a fost manierism, ci disperare. Credeam că te-am pierdut...

— Dar nici măcar nu m-ai cucerit... Dacă nu ne venim în fire, prevăd zile grele.

— Dar, Margareta, Margareta mea! Eu nu vreau să-mi vin în fire!

— Poate vrei să-mi vând blana și să mă tocmesc slujnică?

— Cum poți trăi cu avortonul de Trampedahs? Sufletul și trupul îi sunt îmbinate cu șuruburi, ca la roboți.

— Taci! Trampedahs e convins că voi pleca în Germania cu el. Dar sunt decisă - nu voi pleca niciodată. Ți-o jur - niciodată!

Cu ochii închiși, Margareta căuta buzele lui Christopher, repetând stins:

— Niciodată, niciodată... Tu nu-ți poți închipui cum s-au schimbat oamenii acolo. E poporul meu, dar nu-l mai recunosc! Mizantropi, trădători - mi-e greu să-ți descriu ce-am văzut, ce-am îndurat. Urian-Aurehan i-a pervertit pe toți, inclusiv pe Janis Vridrikis. Am hotărât ca în ziua în care Trampedahs se va pregăti de plecare să fug și să mă ascund. Apoi mă voi întoarce pe bulevardul Rainis și-

mi voi pretinde camera – doar sunt soția lui legitimă, am și eu niște drepturi, nu-i așa, domnule *impresario*?

— Soția?

— Da. Săptămâna trecută l-am obligat pe Trampedahs să se căsătorească oficial cu mine.

— Margareta! Așadar, te vei întoarce pe bulevardul Rainis? Îndărăt?

— Dar unde să mă duc? E binefăcătorul și soțul meu.

— Soțul! Ți-aș putea povesti despre acest soț niște grozăvii...

— Taci! vorbi Margareta. Dormi liniștit, mă voi gândi numai la tine. Janis Vridrikis petrece zile întregi în cabinetul lui de lucru, acolo și înnoptează. Îți aparțin doar ție, urecheatule!

Christopher pătrunse cu privirea ochii, acum întunecați, ai doamnei și se întristă nespus... Cum, asta să fie fericirea?!

— Îți aparțin doar ție, ureche de urs, dar nu mă simt în stare să mă lipsesc de confort. Am plămânii făcuți sită, cât o s-o mai duc? Un an, doi? Lasă-mă să trăiesc măcar acest scurt răgaz fără griji. Janis Vridrikis mă va întreține chiar dacă voi rămâne la Riga împotriva

voinței lui, sunt sigură. Omul acesta e patologic atașat de mine, și mă voi folosi de asta...

— Dumnezeule, ce fel de femeie ești tu, Margareta? rosti Christopher pălind.

— Sunt o flușturatică salvată din vâltoare, care nu vrea să se întoarcă acolo.

— Am o cameră pe strada Akas, ne-am putea instala acolo destul de rezonabil, o imploră Christopher. Ce vrei tu să faci e insuportabil!

— Te-am văzut flămând, cu șosete verzi și ghete jerpelite când ai venit la mine. Mi-am spus atunci: păzește-te! Duhnește a nenoroc!

— Deci nu mă iubești, ți-e doar milă de mine...

— Te iubesc! Dacă mi-era milă, te lăsam astăzi cu violonista aceea oacheșă. E atât de frumoasă! Mă și gândeam: Doamne, cât sunt de frumoși împreună, cât sunt de tineri și fericiți! Zara e înzestrată, înfloritoare și sănătoasă, tu ești genial! Ce copii deștepți și frumoși ați avea!

— Dar eu te doresc pe tine, numai pe tine! strigă Christopher, sufocând-o pe Margareta cu îmbrățișările lui, ridicând-o de subsuori ca

pe-un copil și trântind-o într-un noian de zăpadă, și iar ridicând-o, și iar trântind-o. Margareta crezu că urecheatul ei se scrântise și strigă: „Gata, ajunge!” Cum însă asta nu ajută la nimic, îi smulse lui Christopher căciula de pe cap și i-o aruncă departe, în zăpadă. Când urechea de urs și-o recuperează, Margareta se afla deja pe mal, pășind pe drumul de întoarcere.

Dincolo de întinderea albă licăreau sute de lumini, puzderie de stele mai mari și mai mici presărau bolta, e de neînțeles de ce erau atât de multe, ar fi fost prea îndeajuns două – cele care trebuiau să le aducă norocul, doar se spune că fiecare om se naște sub steaua lui. Se întorceau în tăcere, un vânticel înghețat băntuia întinderea albă, creștetele pinilor trosneau, mănunchiuri de chiciură transparentă se vălătuceau în văzduh, așezându-li-se pe umeri, pe gene.

Prinseră ultimul tramvai către centru. Prin ulicioare mărginașe, Christopher o conduse pe doamna până la bulevard, iar el, tulburat și nefericit, hoinări încă multă vreme prin Riga potopită de nea. Margareta apăruse în calea lui și dispăruse iar. Cât de simplu se

despărțise de el Margareta: noapte bună, și așa mai departe... Soțul meu nu doarme încă, mă așteaptă... Pleacă mai repede, stai lipit de zid, de la geam se vede, fii cu băgare de seamă...

„Fii cu băgare de seamă! Margareta are grijă ca nu cumva Janis Vridrikis să afle cu cine și-a petrecut ea seara“, gândea Christopher cu amărăciune, și colțurile gurii i se schimonosiră fugar într-un zâmbet strâmb. „Soțul!“

Soțul acesta avea deja peste optzeci de ani.

— Un homunculus! și Marlowe izbucni în râs. Un homunculus creat de mine! Îi puteam povesti totul Margaretei, dar la ce bun? Acest homunculus are apartament și bani, în anotimpul friguros ea are nevoie de blană, de cizmulițe de marochin, o, Doamne, în încălțările astea divinele ei glezne și pulpe par încă mai desăvârșite.

Ajuns acasă, Christopher uită aceste gânduri și se lasă cuprins de o bucurie fără margini: își amintea buzele calde, ușor bombate ale Margaretei, trupul ei, da, chiar și relieful sânilor ei. Îi simțise, sigur, doar prin blana pufoasă, dar și la simpla amintire a

acelei senzații i se urca sângele la cap. În secunda aceea Margareta îi aparținuse lui, numai lui... Cu doar câteva ore în urmă, mâinile lui o îmbrățișaseră, degetele lui îi mângâiaseră fruntea, obrații, ochii... Palma lui păstra încă parfumul ei. „E parfumul Margaretei, își spunea tânărul, atingându-și palma cu buzele. Parfumul ei... Ehe, frățioare, ți-ai pierdut capul!”

Christopher fugi în viul nopții pe bulevardul Rainis și, ascuns după un pom, privi în sus, spre fereastra Margaretei. Fereastra ei era întunecată, și întunecate erau toate ferestrele pe partea aceea a casei. Margareta dormea. „Dormi, iubita mea, dormi, sfânta mea! Te iubesc!”

Dar în a treia cameră de după coridor, unde se afla cabinetul lui Trampedahs, degeneratul homunculus își freca spina cu o alifie hexametilentetraminică. Lumina lămpii mate îi proiecta profilul hâd, deformat. Homunculusul citea o rugăciune:

— Noapte atotstăpână! Tu, care în mânuța ei albă ca floarea de liliac, cu petale de mac... Pedepsește-o, o, pedepsește-o! Se întoarce la miezul nopții, și de fiecare dată o conduce nu

știu ce derbedeu, și ea îi poruncește să stea mai lipit de zid, ca să nu-l văd eu. Iar când pe mine mă cuprinde patima, ea se încuie în odaia ei, nu-mi deschide când îi bat la ușă, nu răspunde rugăminților mele. Mă jur pe Freyja și Frigg – în felul acesta îmi voi ieși din minți. Noapte cu petale de mac! Să-i primească mai bine aici și eu să trag cu ochiul prin gaura cheii...

Dar bulevardul era pustiu ca un loc părăsit, era aproape trei dimineața și-un diavol prefăcut în vânt vuia în crengile înghețate ale teilor, tânguindu-se cu voce de cobe, puțin lipsea să se pornească și el a se ruga.

A doua zi, Christopher nu-și găsi liniștea. Încercă să lucreze – în zadar, gândurile lui dădeau târcoale Margaretei. De ce nu se înțeleseseră asupra întâlnirii viitoare? Cum să trăiască într-o asemenea confuzie? În ajun, încercase să aducă vorba despre o viitoare întâlnire, dar Margareta îi răspunsese: „Așteaptă până te voi chema eu... Nu întreprinde nimic de unul singur!”

Auzi, nu întreprinde! Dar așa, torturat de așteptare, poți muri de dor, crudo! Spre seară, nemaiputându-și afla locul, se îmbracă

și o luă la pas spre Mezapark. Găsi cărăruia singuratică, o porni pe ea când descoperi alături, în zăpadă, niște urme adânci. Erau pecetea cizmulitelor roșii de marochin ale Margaretei: în acest loc ea se opri și-i cuprinse gâtul cu brațele. „Te iubesc!” Muzicianul își închise ochii, își întinse mâinile și mormăi ceva – era un biet puști naiv. (Of, că prost mai ești, ar trebui să jubilezi, când colo, tu!...)

Cărăruia era bine bătătorită, pesemne o străbătuseră mulți, dar – curios lucru – se curma brusc chiar lângă lac. Mai departe pornea o întindere înghețată. Cărăruia îl conduse pe Christopher la o palmă de loc bătătorit, sub povârnișul malului – pe locul acela stătuseră ei doi în ajun, acolo se sfârșea și cărăruia... Christopher zări troianul în care-și căutase căciula. Rămase o clipă locului, apoi se răsuci și o luă îndărăt pe aceeași cărăruie, dar nu întâlni țipenie de om în cale. Pădurea era pustie, se lăsa seara...

Muzicianul așteptă o zi, așteptă o săptămână. Niciun semn de la Margareta. Măcar o scrisoare să-i fi trimis! Dar dacă scrisoarea ei se rătăcise pe drum? Cuprins de

agitație, tânărul o luă la întrebări pe proprietăreasă. Nu, săptămâna asta nu venise nicio scrisoare, doar nota pentru curentul electric... Cum mai stă cu banii?

— Săptămâna viitoare, răspunse Christopher. (De unde-o să-i ia atunci, n-avea idee). Poate, să treacă pe la Frosch? Partitura „Sarcasmelor” rămăsese la el, ar fi fost un motiv foarte plauzibil... La „Sarcasme” nici nu voia să se mai gândească. Își dăduse seama că erau nereușite... Locul lor e-n sobă – și cu cât mai repede, cu atât mai bine!

A doua săptămână, Dumnezeule... Nu, îi era cu neputință să mai aștepte! Ce să facă? Brusc, își aminti că în sertarul mesei sale se află cheile înmânate lui de Janis Vridrikis în urmă cu șapte ani. Da, cheile apartamentului – o legătură întreagă – cum se și cuvine unui administrator de casă boierească, având o simbrie lunară de zece latși. Prins de treburile, Janis Vridrikis uitase să i le ceară înapoi.

În fiecare dimineață magistrul zorea spre birou, apoi lucra în laboratoarele uzinei... Christopher va descuria ușurel ușa de la intrare, având grijă să nu fie cumva observat de slugi, apoi va pătrunde în budoar.

Doamne, cât o va încânta pe Margareta trucul lui! Iar dacă totuși, contrar așteptărilor, Margareta va lipsi în acel moment, el o va aștepta. Cum de nu-i trecuse până acum prin minte ideea asta strălucită?

Gata. Va face asta chiar mâine.

Dis-de-diminează, se găti (șosetele cele verzi fuseseră date de mult pradă flăcărilor, iar pe tocurile pantofilor străluceau flecuri noi), luă legătura de chei, ajunse la bulevard și se ascunse în cabina telefonică. Din fericire, nimeni nu-l deranja – trecătorilor li se părea că tânărul aruncă o monedă în aparat și încearcă stăruitor să dea un telefon, dar șmecherul de Christopher privea cu coada ochiului ușa de pe partea cealaltă a bulevardului. Era nouă fără un sfert, trecătorii zoreau cu sufletul la gură – cancelariile și birourile își începeau programul la ora nouă, Trampedahs trebuia să se grăbească. Dar iată-l: dichisit bătrânește, cu un baston cu măciulie de argint în mână dreaptă și servietă burdușită în stânga. Se opri un moment – măciulia bastonului i se agățase de mânecă – își scoase ceasul, rămase uimit, apoi își iuți pașii, îndreptându-se spre Parcul Vermands.

Aproape imediat după el ieși Antons, cu o sacoșă pentru piață. Oho! Christopher nu se-așteptase la atâta noroc, fiți blagoslovite, duhuri bune! Acum va putea ajunge prin intrarea de serviciu – portăreasa venea abia după prânz – până la coridorul cufundat în beznă. Nu-l va observa nimeni.

Se furișă hoțeste până la etajul doi, descuie ușa și ascultă câteva momente cu răsuflarea tăiată. Liniște. Doar inima i se zbătea înfricoșător în piept: de fericire pentru că avea să o revadă pe Margareta, și de teamă — oricum, se furișase într-o casă străină... Cineva puse în funcțiune dușul, din baie se auzea un susur ușor... E ea... Cu pas de pisică, tânărul străbătu în goană coridorul, apăsă binișor clanța – și ușa cedă: da, odaia era pustie... Patul cu învelitoare chihlimbarie zvârlită în lături, așternutul și pernele albe ca neaua... Pe spătarul unui scăunel erau așezate niște veșminte. „Abia s-a trezit, îi trecu lui Christopher prin minte. A așteptat pesemne să plece dezgustătorul homunculus.”

Tânărul se năpusti asupra învelitorii aurii, sărută straietele răsfirate – ele păstrau căldura,

pecetea trupului ei. Ridicând ochii, zări pe perete micul pumnal de argint al lui Timur – jungherul, cum îi spusese el odată (doamna răsese atunci îndelung). Jungherul era înconjurat de trandafiri ofiliți – nu e exclus să fi fost cei pe care-i trimisese el dimpreună cu moneda de argint. Scoase cu atenție pumnalul de pe perete și îl cercetă: ascuțit ca briciul – de ce ținea oare Margareta chiar deasupra patului o armă atât de primejdioasă? Abia apucă să agațe pumnalul la loc când, în spatele lui, auzi ușa scârțâind. Intră Margareta cu un halat de baie aruncat pe umeri. Scoase un țipăt scurt și rămase ținută locului.

— Christopher, șopti ea, Christopher!

Doamna nu știa ce să facă.

— Doamne, cum arăt! spuse ea, înfășurându-se în halatul elegant, cu revere și manșete în picățele și străduindu-se insistent să-și acopere pieptul. O, Doamne, nu vă uitați! (Avea în picioare niște papucei argintii.)

— Parcă ne tutuiam, vorbi Christopher.

— A, da, sigur... Tocmai de-asta n-ai voie să te uiți, se supără Margareta.

— Ești minunată ca un vis, șopti Christopher (suna bombastic, simți și el asta și se îmbujoră). Nu găsesc acum cuvintele potrivite, dar te ador (își îndreptă el stângăcia)... M-am cățărat pe burlan și am intrat prin ferăstruică (puștiului nu-i era de ajuns că pătrunsese aici prin efracție, voia să o uluiască prin ceva mai dihai).

— Ești nebun! îl întrerupse Margareta cu voce tremurătoare (era înciudată, halatul de baie era prea scurt, nu-i acoperea genunchii albi).

Christopher înlemnise și o privea într-o stare de beatitudine.

— Nu te apropia! strigă Margareta. Rămâi unde ești, nu te apropia, te rog!

Dar Christopher n-o auzea, era deja lângă ea. Ochii Margaretei erau larg deschiși, pupilele i se întunecaseră, chipu-i era palid, palid... I se vedeau bine ridurile mărunte, la rădăcina nasului și-n colțurile gurii. Doar buzele-i ardeau, purpurii, ușor bombate, ispititoare. Când i le atinse, simți că doamna tremură.

— Cum ai pălit... șopti tânărul. Ce-i cu tine? El îi mângâie tandru obraji.

răstimpuri, buzele ei scăpau un geamăt. Christopher o rugă să nu mai facă așa – îl înfricoșa acest sunet.

— Ziua asta îmi va fi fatală, îi răspunse doamna cu glas moale, și o înecă o tuse seacă. Christopher o îmbrățișă, o sărută, dar criza nu se potolea... Când reuși, în sfârșit, să-și stăpânească tușea, Margareta vorbi:

— Starea sănătății mele e mai proastă decât vă închipuiți voi toți. Am plămânii ciuruiți.

Se auzi soneria de la intrare – Trampedahs! Christopher sări ca ars și începu să-și caute veșmintele.

— Nu e Trampedahs, vorbi Margareta cu un calm ciudat, vârându-și picioarele în papuceii argintii.

— Antons?

— Nu. Pe Antons l-am trimis la Jelgava, se întoarce abia după-amiază. E altcineva. Mă duc să-l lămuresc, tu stai liniștit, așteaptă-mă.

Se auzi din nou soneria. Mai prelung, mai nerăbdător. Margareta nu se grăbea – își potrivea părul, se rujă, se admiră în oglindă și, zâmbind, îi spuse:

— Mă-ntorc îndată.

Christopher se îmbracă zorit. Trebuia să fie gata de orice. Citise recent „Cei trei mușchetari”, cu chestii de-astea nu e de glumit! Dacă trebuia să țină piept unor bandiți?

O auzi pe Margareta deschizând ușa, apoi o voce bărbătească...

Bărbătească? Vocea deveni mai puternică, dar doamna părea că o pune la punct, după care la urechile lui Christopher parveniră doar un murmur și un gângurit șoptit. Apoi ușa se trânti, se auziră pași ușori și intră Margareta. Avea în brațe un buchet de trandafiri de un roșu întunecat.

— Ultimii mei trandafiri, rosti Margareta și așeză florile pe pervaz, într-o vază chinezească brun-roșcată. Ți i-aș dăruir, dar mi-e teamă că nu-i vei primi. Mi i-a adus Olafs Zalaiskalns.

— Olafs? se încruntă gelos Christopher. Cu ce drept?

— Cu cel fundamental, glumi doamna. Cu dreptul celui căruia i s-a dat un telefon și a fost invitat să treacă pe la mine în dimineața aceasta. L-am trimis pe Antons la Jelgava, iar

Janis Vridrikis se întoarce abia noaptea târziu. Toată săptămână trecută m-am întâlnit cu Olafs. Ce zici de asta, dragul meu duelgiu? Întrebă Margareta, mângâind obrazul lui Christopher și cicatricea pe care și-o câștigase duelând cu Calitis.

Stors de puteri, Christopher se prăbuși pe spătarul fotoliului. Mâinile-i tremurau.

— Margareta! Vrei să mă ucizi! Ce fel de femeie ești tu?

— O flușturistică!

— Și eu, eu ce mă fac? exclamă Christopher disperat.

Margareta se lăsă la picioarele lui, își așează capul pe genunchii tânărului și vorbește:

— Vreau să mă spovedesc... Ascultă-mă...

Un timp domni tăcerea, se auzea doar suflarea maladivă a Margaretei.

— Dragostea pentru tine mă torturează de când am început să te urăsc, începu ea cu o mare efort. Mă tratai cu dispreț și batjocură... Și totuși, mă simțeam atrasă de tine. Am înțeles că nu-ți voi putea rezista multă vreme, avem suflete prea înrudite. Au urmat apoi boala mea, plecarea... Speram să te uit. Ți-ai găsit! Mă gândeam la tine

neîncetat. Am întâlnit acolo un vânător de munte. Am vrut să-i succed capul, să mă dăruiesc lui ca să mă eliberez de tine, dar idila mi-a fost descoperită și am fost trimisă în Elveția. Când m-am întors aici, am înțeles că ești pentru mine un fel de farmec vrăjitoresc... Dacă va continua tot așa, voi ajunge iarăși unde am mai fost. Am iubit o singură dată, în tinerețe. Un pictor cu nevastă frumoasă. După asta, mi-am jurat: niciodată în viață! În seara aceea, în Mezapark, mi-am pierdut capul. Dar după ce m-am întors acasă, am hotărât – nu! Trebuie s-o termin! Am în jur atâția bărbați interesanți. Toți îmi fac curte, în fiecare seară mă conduce altul acasă: luni și vineri – cel mai adesea Olafs, marți – graficianul oacheș, miercuri și sâmbătă – un atașat de la ambasada de alături, iar joia merg cu un ofițer frumos ca o cadă să dansăm foxtrot. Și-n capul tuturor e un singur gând – să se culce mai devreme sau mai târziu cu mine... Acum s-a sfârșit cu toate astea. Olafs a fugit ca un apucat... l-am mărturisit că am fost a ta... „Christopher se află la mine în dormitor, mă așteaptă, mai bine pleacă... Iubitului meu i s-o fi urât

așteptându-mă“...

— — — — —

— — — — —

Așa a început. Zile, luni zburau în netulburată fericire. Margareta încetase să-i mai dea socoteală lui Trampedahs; de cum se închidea ușa în urma magistrului, ea dădea fuga în strada Akas, în cămăruța întunecoasă și lipsită de confort a lui Christopher, la ursul ei urecheat. Erau ceasurile de supremă fericire după care tânjiseră în toți acești ani. După-amiaza, Christopher dădea lecții de muzică – își luase atât de mulți elevi, încât nu-i mai rămăsese vreme și pentru compoziție. Tânărul voia să demonstreze că poate câștiga un purcoi de bani. Străduințele lui disperate erau absolut zadarnice, lucru pe care Christopher îl pricepu foarte bine și foarte curând. Amândoi visau la fericire, dar își clădeau visurile pe nisip și, de fapt, asta-i preocupa prea puțin, erau ca doi copii. Trampedahs știa că nevastă-sa are admiratori, aflase și că aceștia sunt puzderie, dar nu făcea vâlvă, își ascundea cât mai adânc gelozia năvalnică, mângâindu-se cu speranța că timpul va rezolva totul de la sine:

peste o lună aveau să plece în Germania. Janis Vridrikis îi pretindea soției doar să înnopteze acasă, să dea ordinele necesare servitorilor, să supravegheze împachetarea bunurilor – nici ea să nu trăgăneze, să se pregătească treptat de plecare. Magistrul socotea că-și va recâștiga la băile de la Nauheim forța virilă pierdută, – era o pierdere grea, nici chiar hipomania nu-i mai era de vreun folos, dar sufletu-i era în continuare bântuit de pofte trupești. Margareta era obligată să-și petreacă acasă duminicile, așa suna directiva magistrului. Janis Vridrikis ținea să prânzească împreună, pentru ca apoi să-i expună, în cabinetul lui, esența mitului secolului douăzeci, căci Margareta, zicea el, e nemțoaică pursânge, ariană sută la sută, de aceea trebuie să se pregătească pentru noua misiune ce-i va fi încredințată în împărăția lui Urian-Aurehan.

Margareta îl asculta și aștepta plină de răbdare sfârșitul lecției, căci nu voia să se trădeze. Planul fugii fusese pus la punct în amănunțime, aștepta doar ziua și ora.

Sosi și ziua: paisprezece aprilie. În seara din ajun, bunurile magistrului fuseseră încărcate

pe vapor, „navlosite” – cum chiar el se exprimase; în apartament rămăseseră doar un container cu îmbrăcăminte și geanta de voiaj roșu cu negru a Margaretei. A doua zi, dis-de-diminează, Antons urma să le trimită la vapor. Janis Vridrikis îi ceruse Margaretei să-și petreacă ultima noapte la hotel, dar ea nu se lăsase înduplecată. „Vreau să înnoptez acasă!” – o ținea una și bună. Avea în poșetă cheile cămăruței de pe strada Akas. Margareta începu să-și împacheteze lucrurile, dar Trampedahs nu se depărta un pas de ea, avură chiar o mică ceartă. Magistrul înșfăcase cu mâna lui micul pumnal al lui Timur de pe perete, deși acesta îi aparținea Margaretei – era un talisman și ca atare doamna voia să-l poarte asupra-și, în geantă. Janis Vridrikis se justificase spunând că se temuse, chipurile, că Margareta îl va uita agățat pe perete. Magistrul, se știe, era un cărpănos fără pereche și, zărind pumnalul — jap! pusese laba pe el – era, oricum, argint curat, nu te miri ce tinichea. Nu degeaba armeanul care i-l vânduse Margaretei îi spusese că pumnalul fusese purtat de însuși Tamburlaine. Cei doi se certaseră și se-nfruntaseră până spre

miezul nopții, după care se îndreptaseră, conform obiceiului, spre a se repauza, fiecare în odaia sa, fiecare în patul său.

Margareta număra orele cu inima tremurândă... Două... Trei... Acum avea să se hotărască totul.

Doamna își începu pregătirile. Nu-și uită nici papuceii argintii, îi plăceau atât de mult lui Christopher... Trei și jumătate... Din coridor răzbătu un lipăit flasc. Margareta stinse lumina și împietri. Dar nu. Era una din cele patru-cinci obișnuite preumblări nocturne ale magistrului până la closet și îndărăt. Deși seara nu punea strop de lichid în gură, organismul o știa pe-a lui: se scurgea și iar se scurgea, iar el, Trampedahs, seca și tot seca. Apa se prăvăli în closet gălgâind și bolborosind, apoi lipăitul se îndepărtă în direcția cabinetului.

— Sfântă Maria, șopti Margareta, de ce n-are somn?

Număra ceasurile... Patru... Patru și jumătate... La cinci, Margareta riscă și ieși din cameră în coridor, furișându-se până la ușa cabinetului... Magistrul adormise, slavă Domnului, Margareta prinse cunoscutul

scrâșnet al dinților și un sforăit fără istov – auzindu-le din întâmplare, un neavizat ar fi fost lovit de damblaua bâlbâielii. Era semn sigur că somnul magistrului e profund și că până-n zori nimic nu-l va mai putea deștepta.

Margareta își înhăță paltonul și sacoșa, întredeschise ușa, coborî scara cu băgare de seamă, ieși în stradă și respiră ușurată... Salvată! Soarele răsărise, în văzduh se risipea o răcoare ușoară, lăptarii băteau străzile cu șaretele lor, portăresele se-apucaseră de-acum să măture trotuarele, privind curioase în urma doamnei care zorea cu o sacoșă și cu paltonul pe-un braț... Unde s-o fi grăbind? Pesemne la vreun tren matinal. Maică, ce mai puicuță!

Margareta știa că Marlowe doarme încă. Nu-i suflase niciun cuvânt despre planul ei de a fugi în noaptea asta, se temuse ca nu cumva, zănatec cum îl știa, să-i treacă prin minte s-o întâmpine și să facă la mânie, sau, cum se spune, prins de pandalii, cine știe ce pocinog, niciodată nu puteai anticipa comportamentul urecheatului ei.

Acum, doamna îi va face o surpriză. Era cinci și jumătate, vaporul urma să plece la

douăsprezece, mai rămăseseră deci șapte ceasuri în cap... Le vor petrece aici, în mica lui chilie întunecoasă de pe strada Akas.

— Iubitule, șopti Margareta, apropiindu-se de patul lui. Christopher dormea făcut ghem, cu o palmă sub obraz, respira adânc și liniștit. Iubitule (Doamne, cât e de tânăr!)... Margareta își deschise sacoșa roșu cu negru, scoase din ea un mănunchi de mărgăritare, o brățară de aur, verigheta și o bijuterie rotundă, cu briliant (pe care i-o dăruise secretarul ambasadei!) și le resfiră lângă pat.

— Urecheatule, îl zgâlțâi ea pe somnoros, ureche de urs! Crezi că ajung aceste daruri până-mi voi găsi o slujbă?

Christopher întredeschise pleoapele, dădu cu ochii de Margareta și vru să se ridice, dar ea nu-l lăsă.

— N-am pus geană pe geană toată noaptea, spuse ea, Doamne, ce somn îmi e. Pericolul a rămas în urmă. Sunt sclava ta.

„Sclava“ se dezbracă și se întinse alături de ursul ei. Dormeau astfel înlănțuiți, fericiți. Ce simplu se rezolvase totul! Christopher era năucit. Dumnezeule, se născuse în zodia norocului! Muzicantul zări bijuteriile

împrăștiate pe podea și spuse:

— Nu trebuia să iei astea cu tine.

— Dar cu ele vom cumpăra un pian, vorbi Margareta. Un *Steinway* negru, lăcuit... Vreau să te-aud cântând și compunând... Va trebui să lucrezi mult, îngrozitor de mult...

— Iubita mea, iubita mea...

Și somnu-i cuprinse astfel, fericiți și senini. Soarele se înălța tot mai sus și mai sus pe cer, pe străzi începură să duruie căruțele ferecate, să zdrăngăne bidoanele cu lapte, lăzile, scărițele atașabile, iar din fundul curții urca o duhoare cumplit de scârnăvă de ulei ieftin de măslină și varză murată, dar puțin le păsa de asta acelor doi fericiți, visau amândoi un vis amuzant, și în acest vis își apăreau unul altuia.

Letterele RRR au prins forma slovelor Pardoner, Poticary, Pediar - gunoierul, spișterul și portarul. Este o comedie a lui Heywood, mai exact, o morality pe care teatrul nostru, Earl of Leicester Men, o prezintă în curtea interioară a castelului contelui de Pembroke, William Herbert. Eu joc în rolul spișterului, care e în realitate un diavol

mascat. Candell îl întruchipează pe gunoier, un biet monah din ordinul nevoiașilor, care i-a eliberat din iad și i-a înapoiat portarului nevasta desfrânată. Conținutul e de un alegorism fără precedent, dar v-o spun doar așa, că veni vorba...

Până aseară m-am zbătut în nemângâiată suferință. Mary plecase la Londra, unde a rămas trei săptămâni la rând. Știam că s-a dus, ca de obicei, la William, pedepsi-o-ar Cel-de-sus pe târfa, destrăbălata și nerușinata asta din Gawsworth. Dar acum e iar cu mine – divină, mai dulce, mai tandră ca oricând... Și nu mă încercă nici cea mai mică ură citind cele 128 de sonete în care amicul meu, Shakespeare, o preamărește pe Mary Fitton interpretând un virginal, în expresii de genul: „Gelos sunt pe mâinile tale ce-și dăruie gingașa mângâiere unor acorduri dansante”.

Știu și că ea i-a servit drept prototip lui Shakespeare pentru Cleopatra. Dar de ieri toate astea nu mai au nicio importanță pentru mine – Bruna Mary este iarăși a mea! Ne-am petrecut noaptea din ajun într-un han, într-o cameră, într-un pat, căci ea se dă drept băietan și poartă straie bărbătești. În puritana

Anglie, femeilor nu le este îngăduit să joace teatru, de aceea zglobiul puștan este considerat în trupa noastră extemporally. Am ascuns-o în galeria castelului pe al cărei frontispiciu e agățată iscripția – Upper Stage. Această încăpere constituie o parte a scenei, aici slugilor castelului le este interzis accesul, pentru că acesta este și locul unde noi ne schimbăm veșmintele. Conte William Herbert a simțit totuși ceva la spectacolul de aseară. Trupa noastră jucase „Tragedia spaniolă” de Kyd și, în interpretarea Belimperiei – fiica ducelui de Castilia (pe care o juca iubita mea) – contele de Pembroke adulmecase totuși femeia.

Înaintea spectacolului, lac de sudoare de sus până jos, mă chinuisem să îndes torsul încântător și admirabilele rotunjimi ale lui Mary Fitton în corset. Se vede treaba că nu reușisem pe deplin. Două săptămâni la rând, rolul Belimperiei fusese interpretat de niște băiețandri din Oldgate, plăți ca osul de pește, pesemne așa se face că schimbarea îi sărise pe dată contelui în ochi. Conte William Herbert a dat buzna în cabină după spectacol (din fericire, Mary plecase deja la han) și ne-

a invitat pe toți să înnoptăm la castelul lui. Printre ei, și pe actorul care-o interpretase pe fiica ducelui castilian, și în care contele adulmecase femeia. Neapărat și pe el!

Tot restul zilei mi l-am petrecut încercând s-o conving pe Mary să fugă cu mine la Deptfort: contractul cu Earl of Leicester Men se încheiase, eram liberi ca păsările cerului. A fi oaspetele contelui de Pembroke împreună cu Mary ar fi însemnat să mă vâr într-o dără-veră de neînchipuit: William Herbert nu lăsa să-i scape nicio femeie frumoasă. În situația de față, trufașul conte n-ar ține cont de cătușele prieteniei nobile ce-l leagă de Marlowe – lordul e obișnuit să-și satisfacă toate poftele, că de-aia e lord. La Deptfort locuiește nașa lui Mary, acolo am putea afla adăpost până am găsi o altă trupă de teatru.

După spectacol, ne-am certat: Mary voia totuși la castel! Bruna Mary n-a avut niciodată un amante lord, știu asta fără greș, și acum nu vrea să scape prilejul, pedepsește-o, Doamne, pe târfa asta, pe desfrâната și nerușinata asta din Gawsorth!

John Perkin, clovnul Robert Wilson și

Candell mi-au sărit în ajutor. Scumpii mei colegi de la Leicester Men au înfășurat-o cu anasâna pe Mary într-o blană, au vârat-o sub poclitul unei trăsurii și acum, fericiți, plecăm împreună spre Deptfort.

...Ea îmi aparține iarăși mie, numai mie – divină, mai dulce și mai tandră ca oricând. Doarme cu căpșorul lipit de pieptul meu și-și plânge speranțele neîmplinite.

Trăsura coboară o pantă abruptă, jos curge un râu larg și adânc, iar pe râu, abia perceptibil din pricina ceții și a crepusculului, se zărește un vapor. Iau binoclul și privesc: e un vapor cu repatriați, botezat mândru Steuben. Coșul, pe carminul căruia e zugrăvit un cerc alb cu zvastică neagră la mijloc, sloboade un fuior de fum și aburi – răzbate un şuier prelung de sirenă – sau poate, e mugetul unei morse? Pleacă ultimii repatriați... Când Christopher lasă binoclul de la ochi, n-o mai află pe Mary alături.

— Unde ești? strigă el...

Pe Christopher îl trezește un urlet animalic. Ușa e dată de perete, proprietărea se aude țipând. Un individ înarmat cu un cuțit se apropie de el. Are o figură înfricoșătoare, de

nebun, ochii-i sunt ieșiți din orbite! E abatele de Deptfort, își smulge peruca: țeasta-i e goală ca o rotulă, el e! S-a trezit și Margareta. Ea înlănțuie gâtul lui Christopher cu brațele sale, îi acoperă trupul cu trupul ei și strigă: „Pleacă, suflet mârșav, privește cât te disprețuiesc!” Și în acest moment, scoate un vaiet neomenesc, prăbușindu-se peste Christopher. Șuvoiul roșu țâșnit din gâtul ei îl izbește pe tânăr drept în față. El dă să se ridice, dar o durere atroce îl lovește în piept și-i curmă respirația. Christopher întinde brațul, dar urmează a doua lovitură – el cade, și totul în jur se cufundă în beznă... Undeva, în depărtare, se stinge un sunet... prelung... neostoit... tremură... moare...

— Doamne, aibi milă de noi, ce grozăvii se petrec acolo, sus! răzbat glasuri din curte.

De jos duhnește a varză călită și a ulei ieftin de măsline.

PARTEA A TREIA

XIV. Arbeit macht frei!¹

¹ Liber prin muncă! (Germ.)

Privește – vei zări întinzându-se un mic lac, iar în mijlocul lui o insuliță botezată Likainis; pe ea se află gospodăria „Likainis” – o casă roșie de cărămidă, un grajd alb și o fânărie, o livadă și, în jurul ei, un gard înclinat. Zac în magazioara de provizii și privesc pădurea printr-un ochi tulbure de geam. Tot vacarmul războiului s-a depărtat, târâș, spre Răsărit. Doar trenurile cu tancuri, care blindate și echipamente militare se rostogolesc fără-ncetare pe lângă noi, uneori sar în aer, și atunci, apără-ne, Doamne, avem parte numai de mizerii: la „Likainis” năvălesc jandarmi și voluntari cu bonete militare boțite, cu mutre de fiare și buze arse de vânt, mânjiți de ulei, cu banderole verzi pe mâneci. Sunt aceiași „bravi letoni”, dar au ajuns de nerecunoscut — s-au transformat în criminali și hăitași feroci. Sunt trimiși să răscolească pădurile, să dea foc caselor — și ei se duc. Sunt trimiși să ucidă — și ei își dau toată silința. Cine sunt acești oameni? Fii de gospodari, de fabricanți, de negustori? O, nu! Sunt cârpaci, dijmași și bețivi, și mai sunt câțiva care s-au tocmnit de teamă: cu gândul la carieră se făcuseră

activiști în timpul sovietelor - ăștia nu erau mulți, dar erau. Ce mai adunătură, Doamne, dar unde se aflaseră toți aceștia până acum? M-au înșăfăcat, m-au îmbrâncit, m-au interogat, mi-au cerut documentele. După ce mătușa, sora tatălui meu, i-a repezit (răposatul bărbatu-său fusese polițist de plasă) - cum îndrăznesc, ticăloșii, să se atingă de oamenii cinstiți și cumsecade - m-au lăsat și au dat fuga să-i înhațe pe alții, pe „autentici”. Din moment ce Likainiete - stăpâna gospodăriei - garantează, nu mai încape discuție...

Mi-am spălat mâinile, obrazul, (polițiștii-voluntari îmi dăduseră brânci în noroi) și m-am dus să lucrez; nimic nu mă mai miră. Nu mă împotrivesc răului - dacă m-au pocnit, se cheamă că au avut pentru ce. Sunt un fugar, într-o bună zi s-ar putea să fiu descoperit. La două-trei sute de kilometri de aici explodează obuze, se varsă sânge, pier oameni, și asta e infinit mai rău. În plasa noastră, totuși, de bine, de rău o mai scoți la capăt: dă-i domnului *Kreislandwirt* atâta unt, atâtea ouă, atâta carne și atâtea cereale, ține-ți gura - *Sieg heil* - și muncește, prin muncă îți

dobândești mântuirea. Pe frontispiciile pușcăriilor și lagărelor morții e agățată lozinca: *Arbeit macht frei!* Liberi? Liberi de ce? De moarte? Muncește, băstinașule, c-om vedea noi pe urmă ce-om face cu tine... Eu, unul, nu eram un lucrător de invidiat. Nici n-apucam bine să pun mâna pe greblă sau pe coasă, că mă podidea sudoarea și începeam să gâfâi ca un ogar. În schimb, ca înhământor și vizitiu eram neîntrecut. Pentru Likainiete au venit timpuri grele; e, de fapt, singura aptă de muncă, bătrânul argat Josts nu e bun de nimic, azi- mâine împlinește optzeci de ani. După ce a apucat și el a trăi pe spinarea statului un an (puterea sovietică îi dăduse o indemnizație și bilet la sanatoriu), s-a stricat și s-a nimicnicit cu totul – nu face decât să pufnească și să-și amintească vremurile bune de odinioară. Și nici din partea mea n-are cine știe ce folos – un bicisnic, atâta tot. Totuși, Likainiete mă alimentează pe furiș cu smântână (sunt unica ei rudă de sânge rămasă în viață), iar asta-i o fărădelege cumplită: ocupanții au lipit la direcția plășii un anunț: toată smântâna să fie prelucrată în unt și predată nemților. Pe cei dovediți de

folosința smântânii îi așteaptă pedeapsa cu moartea. Cu moartea! „Ce timpuri, se miră nașa-mea, să n-ai tu drept la bunul tău. Ca-n vreme de ciumă, zău așa!” În seara aceea a adunat închiudată toată smântâna, ne-am ascuns tustrei în șopronul căruței și am lins-o pe toată. Primarul plășii are ordin să-i iscodească, să-i demaște și să-i toarne pe cei ce nu se supun ordinului. Ca adevărat leton ce se află, trimite pândari pe la case, veghind ca nimeni să nu cuteze a fura alimentul națiunii diriguitoare.

Trecătorii povestesc că la oraș, totuși, lucrurile sunt puse la punct încă mai dihai – toată merindea e împărțită pe cartelă: pâinea, crupele și o bucățică amărâtă de salam. De bine, de rău, țăranii se mai descurcă – contra cotei de unt li se eliberează niște hârtiuțe în schimbul cărora pot primi vodcă și candel – asta-i adevărat. Bătrânii gospodari numesc aceste hârtiuțe *Bezugschein*. Vodca, cică, îi menține pe toți în ascultare și într-o perpetuă negureală a minții. Ca nu cumva să se umfle valul cârtelii — nemulțumirea mocnește ca jarul sub cenușă. Luteranii plășii, de pildă, fac larmă,

spun că s-ar fi ivit lăcusta și văzduhul înflăcărat prezise de Biblie, și că-n curând va sosi însuși stăpânul întunericului.

— Îl aveți în vedere pe Urian-Aurehan? ceruse lămuriri un trecător, dar luteranii își plecaseră speriați ochii – o, nu, îl avem în vedere pe altul, pe acela, pe italian. Știe dracu' pe cine au ei în vedere – fapt e că peste mănosul Kurs trecuseră patru ani sterpi! Dar oștirii vrăjmașe tot dă-i și îmbuib-o: ăi albaștri-cenușii înfulecă, ăi cafenii beau, ăi negri rod, dar mai mult și mai mult trebuie burdușiți galbenii. Fazanii! Și să nu le uităm pe fecioarele cu fulgere pe revere; surorile Sieglidei și Gudruniei, ariene pursânge.

Noi, băștinașii, ne scoatem de prin cufere și sipete străvechile cărți de bucate și le tot citim până ce nevoia ne gonește după colț. Ne-am ajustat în așa măsură după spiritul timpului, încât reușim să ne săturăm doar cu slova tipărită. Acum adevărul e că, recitind paginile Rețetarului, toate cele expuse în el îți par cea mai desăvârșită proză fantastică.

Să luăm, cu titlu de exemplu, frișca topită à la Engelart: împrejmuiesc rețeta cu un lanț de spânzurătoare — semn preventiv că această

delicatesă este interzisă de lege. Circularele comandaturii au omis doar ciocârlile – pe-astea le poți vâna și înfuleca pe săturate, de același regim bucurându-se ciorile și stăncuțele. Dar cum să pui mâna pe ele? Orice armă de foc, mare sau mică, descoperită la un băștinaș constituie un argument îndeajuns de puternic pentru ca acesta să fie fără întârziere pus la zid sau agățat în ștreang. Așa că cei cu scaun la cap își ascunseseră pistoalele prin pădure și așteptau ora când toată șleahta asta de galbeni, negri și cafenii avea să se spulbere în cele patru vânturi. Căci după Stalingrad (coșmarul războiului dura deja de doi ani) această perspectivă era la îndemâna oricărui om cu capul pe umeri.

Se zvonea că prin părțile Rhinului pisicile îmbucaseră toți guguștiucii, dar că în ultima vreme și pisicile fuseseră stârpite. Că, în schimb, câinii sunt la mare cinste. Cei ce împărtășeau credința lui Wotan ridicaseră acest animal la rang de sfânt. Câinii sunt pentru Urian-Aurehan ce sunt elefanții pentru hinduși, îi iubește ca pe ochii din cap, îi dădăcește și îi corcolește. Bulldogii și ogarii scoțieni ajută la descoperirea și distrugerea

oamenilor. Citește și minunează-te!

Bun. Mai departe – gogoșele trandafirii. Ce minune-o mai fi și, asta? Afară cu gogoșelele, în fond, la dracu' și cu Rețetarul! Dați-mi-l pe Publius Vergilius (nașa mea învățase doi ani la Dubulti, la alde Berzins și Schmith, de-atunci îi respectă pe clasicii antichității). Scandați-mi ceva, fie și numai câteva strofe, din „Bucolice”. Să luăm la nimereală — deci, al treilea verset de sus...

Ars optima ad faciendum vinegretum divinum

lute, prieteni, veniți să vedeți ce divină merinde aici se-ncropește, Căci fără preget Maro împarte rețete de băuturi și bucate Oricui, fie că-i mândru înveșmântat în taftale sau e-un biet sărăntoc din Megarn;

Precum a lui Priap comori strălucesc a grădinilor daruri, Îmbucurează privirea vârtoși dovlecei și legume răskoapte, la deci custura și toacă mărunț niște ceapă, fasole păstăi,

Să le adaugi apoi frunze-aromate de dafin,

și ulei de măsline,

Pune pe mas-apoi fructe zaharisite și
însoțește-le

Cu îmbălsămatele vinuri aduse din Chios.

Dar - pe sfântul Epicur, pe cumplitul Lucullus, asta e o rețetă în versuri! Nici nu speram să dau pe negândite peste secretul de preparare a vinegretei¹, descoperit cu douăzeci de ani înaintea erei noastre, deci acum o mie nouă sute șaizeci de ani! Asta zic și eu noroc! Stihurile îi sunt atribuite lui Maro, adică lui Publius Vergilius, fapt de care, sincer să fiu, nu sunt câtuși de puțin încredințat. Făcând însă abstracție de asta, e cea mai antică filosofie culinară cunoscută de istorie, dacă nu punem la socoteala, sigur, iepurele fals al lui Lucullus, sau deșarta fantezie culinară a lui Erasm din Rotterdam - „Fals Faust” (se are în vedere rața de Brabant flambată pe păcură). Aș dori să amintesc în acest sens, de asemenea, un fel de mâncare foarte prețuit de pământeanul nostru - Maurice de Saxa - „becață à la Piltene în sos Mordang” - contele gustase pentru prima

¹ Salată, asemănătoare celei „de boeuf”.

oară această merinde în mijlocul lacului Usma, pe o insulă rezervată botezată cu numele lui, unde inspectorul local îl amendase cu doi ducați și consemnare în dosarul personal pentru încălcarea normelor de combatere a incendiilor. Asta-i bună, cum nu se poate? Ce tot spuneți? Mă rog, așa sau altfel, acest zbor sublim din lumea antică peste ducatul Piltene către zilele noastre mie mi s-a părut o pricină destul de întemeiată pentru a insera în „Rețetarul revăzut și reîntregit“, drept prim paragraf – imediat după introducere – rețeta lui Vergilius Publius, iar de aici mi-a venit ideea să adaug compoziției mele literare un al doilea titlu – „Fals Faust“, pe care vă sfătuiesc să-l abordați exclusiv în sensul gastronomic în care se percepe, de pildă, „iepurele fals“ sau „fazanul fals“, în niciun caz să nu se creadă cumva că mi-ar fi stat în intenții profanarea creației consilierului de taină din Weimar sau a marelui meu tiz, Marlowe. O fac pur și simplu din plăcerea de a tachina doamnele. Îmi închipui ce tulburare le va produce stratagema mea: acest pseudoscriitor amestecă stiluri, învălmășește timpuri și

evenimente, nu are nimic sfânt. Dar ce poate fi sfânt pentru mine? Și de unde să iau sfințenia asta? Sunt un câine gonit și căzut în dizgrație, fugar și pribeag, pe care doctorul Johnson și casapii lui îl caută prin toată țara. Vă mirați că încă nu am fost prins? În legătură cu această împrejurare sunt nevoit să vă dezvălui un secret pe care îndrăznesc să sper că dumneata, distinsă doamnă, nu-l vei folosi în detrimentul meu.

Ajuns, târâș-grăpiș, în districtul Saldus, m-am jeluît mătușii de toate nenorocirile prin care trecusem. Ei, suflet de înger, i-a străfulgerat pe loc o idee înțeleaptă. După cum se știe, fugisem din sanatoriu doar în cămașă, haina-mi rămăsese acolo, iar în haină se aflau toate documentele mele, precum buletinul, certificatul de naștere și o adeverință cum că n-am bacili... Nașă-mea s-a adresat șefului poliției din Kuldīga (toate astea se petreceau chiar la începutul ocupației), șef care era un fost cunoscut al răposatului ei soț. Likainiete i-a povestit acestui șef atotputernic că mi-am pierdut documentele și l-a rugat să-mi dea altele noi – pe garanția ei, garanție al cărei preț a fost

un porc; mă apucase și jalea, zău, la gândul că trebuie să duc la oraș așa minunăție de șunci și jamboane, dar n-aveam încotro... M-a dat drept fiul ei dispărut. Avusese, într-adevăr, un fiu care, cu cincisprezece ani în urmă, pornise pe mare și dispăruse într-o direcție necunoscută. Mulțumită strădaniilor ei am devenit moștenitor al gospodăriei și fiu unic – or, fiii unici nu erau deocamdată mobilizați –, aveam în buzunar o cartelă UK și mă numeam Kristaps Bessers, ceea ce suna mult mai bine. Astfel stăteau lucrurile în ce mă privește în ziua nefastă în care năvăliseră la „Likainis“, cu gând să-mi numere oasele, acei *Schutzmann*¹-i ai plășii.

De atunci nu s-au mai legat de mine, nu merg nicăieri, nu mă arăt, muncesc fără preget și în casă, și la câmp (m-am mai întremat, palmele mi s-au înăsprit, mușchii mei și-au redobândit elasticitatea de odinioară), din timp în timp scriu câte ceva (de muzică m-am lăsat), cea mai mare teamă a mea e să mă cufund în amintiri. Mă doare la fel, mă sforțez să nu mă mai gândesc și să nu scriu despre asta, până acum am reușit. Și

¹ Polițist (germ.).

totuși, amintirile nu pot fi șterse nici cu sânge, nici cu puterea voinței. Ea vine noapte de noapte în vis – discutăm și facem muzică de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Aflu că, de fapt, Margareta n-a plecat nicăieri, locuiește tot acolo, pe bulevardul Rainis, la etajul doi. Mă întreabă de ce nu-i mai dau nicio veste, de ce am uitat-o. Pesemne am dat ascultare clevetirilor – cum că ea ar zăcea în cimitirul Martins, că pe mormântul ei s-ar înălța un monument din marmură de Santa Croce, și câte altele. Și chiar dacă-i așa, astea-s fleacuri... Apoi hoinărim prin promoroacă și nea spre lac, scăpăm și ultimul tramvai, pe cer – puzderie de stele, dar nouă ne-ar fi plăcut mai mult dacă acolo, în țării, ar fi luminat doar două... De ce ți-ai adus toate bijuteriile și pietrele prețioase? „Ca să-ți cumpăr un pian“, îmi spune ea... Într-adevăr, n-am avut niciodată un pian al meu, întotdeauna am căutat să închiriez o odăiță în care să se lăfăie te miri ce rablă. Firește, niște amărite de *Treselti* sau *Schröder* nu-mi puteau înlesni calea spre Renaștere, prietena mea înțelegea asta... Dar dacă totul s-ar fi întâmplat altfel? Mi-aș fi schimbat eu oare

caracterul egoist? Eu pe-al meu sau ea pe-al ei? Ce-am fi făcut noi doi în aceste înfricoșate vremuri? Oricum ai învârti-o, doi individualiști rămân doi individualiști... Un trup nu mai există, au rămas doar ideea și simbolul – și acestea, în mine. Așadar, ea e acum înglobată în mine. N-a dispărut cu totul, câtă vreme voi exista eu, va exista și ea. Numai când eu nu voi mai fi, nu va mai fi nici ea. Dar până atunci, îi văd în vis buzele ispititoare, ușor bombate. Mă trezesc dimineața și-mi descopăr perna muiată în lacrimi. Mâine trebuie să duc la oraș un porc, dacă vreți să știți, încep să devin sentimental... E al doilea porc adus prinos unei cauze drepte: în pofida cartelei UK și a sănătății mele șubrede, mi-a venit o țidulă de la comandamentul militar, glăsuind să mă prezint la centrul de plasă, pentru mobilizare. Mama ei de viață! Mă mângâiasem până acum cu speranța că, din pricina bicisnicilor mei lobi pulmonari, nu voi fi mobilizat, dar vorba nașei, pas de te-nțelege cu anticriștii ăștia! Likainiete își jertfește al doilea porc, fără mine ar fi pierdută! Animalul trebuie înmânat nemijlocit domnului comandant, domnul doctor urmind

să se mulțumească de data asta doar cu ceva *Bezugschein*-e pentru vodcă, că-și vinde și sufletul pentru ea.

Marea Germanie își reduce frontul, își retrage hoardele părăduite pe poziții mai avantajoase, și pentru că lângă Moscova le este excesiv de frig, iar lângă Kursk - excesiv de cald, în sfârșit (în urma unei tactici de o excepțională înțelepciune, pe care nimeni nu e obligat s-o înțeleagă) pornesc spre Latgala. Se înțelege de la sine că e timpul ca scumpii letoni să fie mânați într-o legiune - până n-apucă să ia drumul codrului, la partizani. Iată deci care-mi e situația în ziua de întâi septembrie, zi în care înșfac și îndes într-o desagă porcul și, în zbieretele lui disperate, îndrept hulubele căruței spre orașelul de pe Venta.

XV. După treisprezece ani în orașelul de pe Venta

Când, după ce-am străbătut drumul mare, alb de colb, și am trecut podul stacojiu, intrând în antica citadelă a ducelui de Jekaba, m-a uimit faptul că pe ulicioarele

Întortocheate nu mai hoinăreau nici pui, nici porci, canalele brun-cenușii erau secate și răspândeau o duhoare grea. În jurul *Skimbegs*-ului din piața Siena stau ciopor vreo șapte recruți aduși cu forța de la moară – și așa n-au ce măcina. Clădirea în care își avea sediul odinioară Societatea de gimnastică a germanilor baltici găzduiește acum un spital. „Eifonija” e plină ochi de nemți răniți. La ferestre se ițesc chipuri palide, capete bandajate, cioturi de mâini. Afară se chinuie să umble în cârje niște umbre cenușii, cu chipuri jalnice. Cruntă, deprimantă priveliște. Tot acolo, la catul de jos, s-a instalat punctul de recrutare, astfel încât recruților li se servește chiar la fața locului o viziune asupra viitorului lor luminos – firește, în varianta lui favorabilă. Căci mai există una – crucea de lemn la marginea pădurii. Unul din morari nu rezistă, vrea s-o șteargă, dar un jandarm trage un foc în aer — *Halt!* Departe nu poate fugi. Flăcăul se predă, se întoarce, primește o bătaie zdravănă, își spală la *Skimbegs* sângele de pe obraz și așteaptă ce urmează – că ce ți-e scris în frunte ți-e pus.

Porcul meu a ajuns în mâini bune – la drept

vorbind, bucătarul se înfuriase teribil că e viu, vrusese să mă oblighe să-l înjunghii chiar eu, dar refuzasem categoric: n-am omorât în viața mea pe nimeni și nu știam pur și simplu din ce parte să-l abordez. Iar porcul meu nu era fiară mărunță, ci ditai matahala! Ferească sfântul, n-aș supraviețui răcnetelor lui.

Apoi, ascuns în coridorul întunecat, l-am așteptat pe doctor, m-am apropiat de el în fugă, i-am îndesat în labă cartelele pentru vodcă și i-am spus pe nerăsuflăte:

— Aveți salutări de la „Likainis”.

— Bine, bine, mormăi el și mă introduse imediat în cabinet, mă puse să-mi scot maioul, îmi lipi urechea de pieptul meu, apoi de spinare și-mi porunci să spun de trei ori treizeci și trei, eu i-am răspuns – nouăzeci și nouă, doctorul a zis „bine” și a scris pe o hârtiuță că am *TBC-111—5847 a*, fițuică ce a rămas asupra mea. Comandantul a pus pe ea o ștampilă, a mâzgălit ceva pe un bilet alb, mi l-a înmănat și a răcnit să mă duc la toți dracii și să nu mă mai arăt în ochii oamenilor. Nimeni, zice, n-o să creadă că sunt un cadavru ambulant.

Nu mă grăbeam. Dacă tot făcusem drumul

la oraș, să arunc măcar o privire în jur. I-am agățat căluțului de bot o trăistuță cu ovăz, l-am legat de conovăț și mi-am zis să dau o raită pe la palatul spițerului. Poate Carolyn e încă în viață, poate mă va ospăta cu claponi fripți sau cotlete. Dar chiar din grădinița bisericii îmi dau seama că merg de pomană. Obloanele sunt închise, ușile sunt bătute în scânduri. Trec pe aproape, privesc prin ulucile dărăpănate – grădinița e năpădită de scai și ghimpi până-n malul râului morii, în jur – jale și paragină.

— Iacă ce mai vară, îmi vorbește, apropiindu-se, o tușică, râul a secat, n-avem nici electrică... Da cum dă o ploicică, s-o umfla iar apa la moară și-om avea iar lumină...

— În casa asta nu stă nimeni? întreb.

— A stat... o șpranțuzoaică-mi pare. A plecat când au plecat toți domnii... să tot fie vreo patru ani. Ați fi vrând s-o cumpărați?

— Mulțumesc, vin altă dată...

Mă întorc. N-am ce căuta aici. Când să urc în cotigă, trece pe lângă mine un neamț; mai exact șontăcăie în cârje. Își întoarce capul, privirile ni se înlănesc – maica ta, Doamne –

e Brander!

— *Flausch!*

— Chip! Ești tu sau umbra ta?

Piciorul drept, mai jos de genunchi, i-a dispărut. Brander șchioapătă stângaci spre mine, îmi întinde o palmă asudată, pleoapele lui au un tic nervos.

— Din mine n-a mai rămas nici umbra... Asta-i situația. *Gott mit uns*¹.

Mi se strânge inima; cum, acesta să fie veselul nostru băutor de bere, fustangiul, cântărețul, tânărul veșnic pus pe răs?

— Unde s-a întâmplat asta? scap eu fără voie.

— În lupta pentru o nouă Europă, pentru un rahat, îmi răspunde cu un geamăt Brander, dând din mână a lehamite.

Mă uit speriat în jur, să nu ne- audă cineva.

— Nu vrei să mergem undeva, să stăm de vorbă? îi propun. Doar erai mare amator de bere, ai voie să bei?

— Am, n-am, tot un drac, dar parcă asta-i bere?... Poșircă ordinară. N-ai o tărie, ceva? Am oroare să intru în cantină, e plină de scârbele-astea cu cranii pe mâneci.

¹ Dumnezeu cu noi (germ.).

Îmi pipăi buzunarul. Pusesem bine, pentru zile negre, una din cartelele destinate domnului doctor. Acum prinde bine, îmi voi omeni prietenul.

— Pe malul râului e un parc, zic, hai să coborâm acolo.

Ne târâm anevoie spre grădina castelului, Brander șchioapătă zgomotos, cu opinteli, se vede că încă nu s-a obișnuit cu infirmitatea, gâfâie, scuipe blesteme.

— De mult ai pățit chestia asta?

— Chiar de Sfântul Ivan... am nimerit peste o mină...

Pe drum dăm de-un magazin plin până la refuz cu bătrâni gospodari. Luăm o jumătate de litru. Bine că am în buzunar un codru de pâine și niște brânză de țară (era merindea de drum pusă de Likainiete, păcat că e cam puțin, dar ne-ajunge).

Ne așezăm pe un grind înverzit, trăncănim de una, de alta. Habar n-am ce s-a petrecut la Riga în ultimii trei ani și jumătate.

— Cum de-ai rămas civil? se minunează Brander. Că doar s-a declarat mobilizare generală.

— Am plămânii ciuruiți ca o sită, știi, după

întâmplarea aceea... M-au reformat. Dar tu ce-o să faci acum? întreb.

— Nu vreau nici măcar să mă gândesc! evită Brander răspunsul. Doar vezi, sunt invalid... pe vecie. M-ar putea pune ceva secretar la intendență. Dar rezultatul războiului e limpede ca doi ori doi – afacerea asta-i *kaput!* Urian-Aurehan – *kaput!* Calitis – *kaput!*

— Calitis? Mai știi ceva despre Calitis? El pe unde mai e? întreb.

— Chiar nu știi? face incredul Brander.

— Mă jur pe mreana cea neagră, habar n-am.

— E comandantul unui batalion SS, *Sturmabannführer*, împușcă evrei, bieloruși, femei și copii. Și nu dă doar comanda, pune și el mâna. Dar e interzis să se discute despre asta, e un subiect tabu. Toți se fac că nu știu. Poate și tu faci la fel? Când vor fi luați la întrebări, după război, va reieși că nimeni n-a avut habar de nimic. Ha-ha-ha! Pe mine, vezi, m-au mobilizat într-o legiune și m-au constrâns să lupt. În primii ani am scăpat cu mita, toți cei care-aveau bani făceau așa. La început au fost mobilizați numai feciori de

argați și de muncitori – cei mai suspecti cum ar veni, – să se trăiască mai liniștit în spatele frontului, ăia n-aveau din ce plăti mită. Dar dacă s-o-ntoarce roata vreodată, și ei vor fi pătați. La muncă au fost selecționați cei despre care s-a auzit că au făcut parte din MOPR¹ sau din alte organizații de soiul ăsta. Bine gândit! N-am apucat să lupt cine știe cât – vreo șase luni – și am călcat pe-o mină pusă chiar de mine, ptiu! Acum câțeva vreme pe front s-a format o breșă și l-au trimis pe Calitis să lupte cu batalionul lui, să se evidențieze, eroul. Dar nici n-au apucat bine rușii să tragă, c-au și luat-o la sânătoasa... Au dezertat... Bravii flăcăi ai lui Calitis nu-s învățați să tragă în oameni înarmați, lor dă-le numai femei și copii. Se zice că-n curând va trebui curățat Kurzemul, așa că lepădăturile astea au început iar să se-adune. Aurehan are nevoie acum de ei ca de ochii din cap.

— Bine, dar tu erai cu ei, treceați drept tovarăși de idei.

— Eram cu toții tovarăși de idei, dar nu știam ce zace în fiecare dintre noi. Și nici n-

¹ Organizația Internațională de Ajutorare a Luptătorilor Revoluționari (1922—1944), – organizație ce acorda sprijin antifasciștilor și jertfelor teroriștilor albi.

aveam de unde ști. Timpul a demonstrat cine sunt acești patrioți, idealști și eroi, Un rahat, atâta tot! Te-apucă groaza când te gândești că un *Flausch* de-al nostru ucide. Ba se mai și mândrește că nu-i ucigaș de rând, ci ucigașul a mii de vieți, stârpește, cică, ploșnițele! Acesta-i prietenul nostru, Calitis. Cum s-a putut întâmpla una ca asta? Și eu sunt, sigur, un ucigaș, dar eu lupt și-i împușc pe cei care n-apucă să tragă în mine. Stârpiturile-astea au izbutit să mă amestece în afacerea lor murdară. Oricum, de răspuns va trebui să răspund și eu, iar ziua asta e aproape, ține minte vorba mea. Căpeteniile o vor șterge la nemți, se vor ascunde prin văgăuni, în privința asta n-am nici cea mai mică îndoială. Cum să mă țin eu după ei, într-un picior? Cine mă va adăposti, cine mă va salva? Numai pământul. Mi-am pus deoparte pistolul, am ascuns și un glonț, nu-mi fac niciun fel de iluzii. Îmi trag glonțul în țeastă, voi fi-ngropat ca un câine și gata... Toarnă, Barberina! Acest cântec se va sfârși curând, ne-om bea dară berea, că urma alege!

— Mai știi ceva despre Janka? întreb. A reușit să se evacueze?

— Să se evacueze? Brander își ridică spre mine ochii injectați. Nu înțeleg, tu te prefaci sau chiar ești prost? Să se evacueze! Calitis cu slugoii lui l-au atras într-o capcană, asta s-a întâmplat puțin înaintea războiului, chiar în ajunul invaziei germane. Au trimis un provocator – un funcționar de la comisariatul lui –, ăla i-a spus că e chemat pe litoral într-o problemă urgentă. L-au închis într-un beci. Când a-nceput războiul, totul s-a-nvălmășit, unii spuneau că a plecat pe front cu o misiune importantă, alții – că organizează evacuarea, așa că se putea crede foarte bine că e pe litoral.

— Mă rog, dar până la urmă l-au eliberat, nu?

— Ții minte ce-a spus Calitis când te-am vizitat la sanatoriu? Ehei, Janka, te vei căi cândva amarnic pentru toate astea... După cum vezi, cuvintele lui s-au adevărit. Calitis personal l-a trimis pe tovarășul Somerset pe lumea ailaltă. Și era o vreme când cânta laolaltă, inclusiv Calitis: „Și dacă ne vom despărți, rămâne-vom prieteni, trăiască-al nostru Janka”, și așa mai departe... Înaintea execuției, Herbert l-a luat peste picior pe

Flausch postându-se drept în fața lui, dar Janka l-a scuipat în ochi, l-a numit lepădătură și i-a întors spatele. Sigur, a-ntrecut măsura. Herbert a tras. După ce Janka a căzut răpus și n-a mai mișcat, i-a mai tras două rafale de mitralieră în cap. Se spune că-și ieșise cu totul din fire, zbiera ceva nearticulat...

Îmi prind capul în mâini, îmi astup urechile, nu mai rezist.

— Ticăloșii, ticăloșii, ticăloșii...

— Temă de tragedie shakespeariană, nu-i așa, *Flausch*?

— Ticăloșii, ticăloșii, ticăloșii, gem eu.

— Nu mai răcni și nu te mai tăvăli în iarbă ca epilepticii. Ne mai vede careva. Ehe, tu, suflet de civil. Uite ce pățesc cei care n-au trăit groaza și n-au mirosit praful de pușcă. Am trecut eu prin urgii și mai mari.

Mă stăpânesc și îl întreb dacă n-are vreo veste despre Frosch.

— Pe bătrân l-au închis la Salaspils, apoi l-au transferat într-un lagăr de concentrare, la Edole. Pentru vina de a nu fi plecat în Germania, de a nu-și fi pus frâu gurii și de a fi colecționat tablouri futuriste. Iar Frosch-junior, prietenul și colegul tău de studii, a fost

chemat, i s-a vârat cu de-a sila o pușcă-n mâini și a fost pus să-l păzească pe taică-său. Se zice că nici istoria asta nu s-a petrecut fără știrea lui Herbert. Frosch se apucase, după obiceiul lui, să țină discursuri subversive. Pentru această vină, stă acum de cart lângă sârma ghimpată și așteaptă momentul în care bătrânul său părinte va încerca să culeagă de pe jos vreun cartof sau vreun coltuc de pâine aruncat de-afară de femei inimoase – caz în care Frosch are ordin să tragă. Încă nu știu dacă și-a îndeplinit sau nu misiunea încredințată...

Nu mai am putere să ascult. Brander a devenit de un cinism monstruos. Cum poți gândi atât de urât despre toți? Doar eu îi cunosc de o sută de ani pe băieții ăștia — băieți de viață, gata oricând să-ți sară în ajutor. Frosch, dacă-i pe-așa, e pe jumătate neamț, și totuși e un filosof. Iar Calitis are o moară de apă la Bučausk, un tată foarte drăguț și o mămică și mai drăguță, am fost pe la ei, îi cunosc. Brander exagerează. Și nici nu-i de mirare, viața lui e în mare impas, de-asta hulește lumea-ntreagă, își învinuiește cei mai apropiați semenii de crime

înfricoșătoare...

Ne despărțim. De data asta, pentru totdeauna. Îl conduc până la „Eifonija” și-i privesc umbra care lunecă și dispare schiopătând pe porțile deschise ale iadului, aidoma lui Origene în catacombe. *Speculum maius* – marea oglindă a istoriei.

Iar eu urc în cotigă și, șfichiindu-mi murgul, o pornesc spre casă, cătrănit și buimac. Porcul nu mai există, dar cotiga e grea, ca burdușită cu bolovani. Toate durerile lumii zac pe sacul cu paie. Abia ne târâm.

Toate durerile lumii, și toate ororile ei. Interesant, în ce fel o fi reacționând la toate astea amicul meu, Trampedahs, la Wittemberg? Și-o fi îmbunătățit calitatea preparatului T-1? De altfel, de pe vremea Elisabetei nimic nu s-a schimbat în bine pe lumea asta. Ben Jonson l-a defăimat pe omul din Stratford. Lordul Pembroke a năimit un ucigaș. Pe ultimul, ce-i drept, am reușit să-l pocesc, arde-l-ar focul gheenei, dar și el a reușit să-mi împodobească obrazul cu o cicatrice – de la ochi până la colțul buzelor, unele ladies mă liniștesc: cu cicatricea asta, zic ele, am o figură mai impozantă, mai de

gentleman, ca să spunem așa.

Drumul n-are sfârșit: cinci mile până la Frauenburg și încă o ciozvârtă de drum după aceea. Aș fi murit de plictiseală dacă alături nu mi-ar fi stat Nesh, gură-bogată cum nu afli alta.

— Keet! începe el. Erechțiile teatralității, grozăviile, grotescul, noianul de exagerări artistice din lucrările tale nu sunt de bun-gust, în viață nu se întâmplă așa ceva. Tu vezi în toate astea cutezanța Renașterii, revolta contra dramaturgiei de palat. Vrei să-l strivești pe Eduard al II-lea ca pe-o ploșniță, între două tăblii de masă, știi ceva, altă dată să-l joci pe Eduard chiar tu, că eu m-am săturat până-n gât de renghiurile tale, mă seacă la ficat de la tragediile tale.

— Coboară, Nesh! grăiesc eu mâniat. N-ai vrea să cumperi calul care ne duce pe amândoi? Privește, pipăie... Cât te-nvoiești să dai?

— Cât ceri?

— Cât nu-ți pare rău.

Dar n-apucă Nesh să-ncheie bine târgul, și calul se transformă într-un șomoioag de fân.

— Asta-i curată bătaie de joc, Keet. E un

truc din „Faust”, mi s-au dus bănuții pe gârlă, cum mai ajungem acum, la ora nouă trebuie să fiu la Wittemberg.

Nu departe de Frauenburg îi întâlnim pe geambașul Dick și pe măscărici. Totul se aranjează. Cei doi trec pe la Kreislandwirt, schimbă cartelele pe o iapă reformată și – hopa! iar la drum. Veniseră timpuri grele, mai grele nici că puteai născoci: Saldus fusese rebotezat, sa numea acum Frauenburg.

XVI. Vasili Stepanovici, nașa și eu

Da, erau timpuri grele, domnul *Kreislandwirt* își mărise haraciul, iar forță de muncă – ioc. Astă-iarnă a murit bătrânul Josts (de fapt, nici n-aveam mare folos de pe urma lui, numai bătaie de cap, și totuși), în împrejurimi bântuise gripa și inima bătrânului argat nu rezistase. Iar spre primăvară o părăsiseră puterile și pe Likainiete. Poftim ghinion! Ce-o să mă fac singur la vremea semănatului?

Dar într-o seară – cred că era pe la-nceputul lui aprilie –, Likainiete primi o veste: gospodăriei sale i se repartizase un lucrător –

un prizonier rus, din armata roșie. Pe prizonier era îngăduit doar să-l hrănești, în niciun caz să-l plătești pentru muncă. Dimineața trebuia adus – pe răspunderea mea –, iar seara dus îndărăt în lagărul înființat recent în vecinătatea căii ferate.

Văzusem odată, în oraș, niște piloți sovietici abia luați prizonieri, escortați pe străzi de nemți. Prizonierii aveau mersul mândru, demn, nu acordau nici cea mai mică atenție răcnetelor însoțitorilor. Purtau uniforme curate și foarte elegante: pantaloni sinilii și haine verzi, cu decorații pe piept; pe șepci aveau brodate aripi de aur, erau oacheși, bronzăți. Așa mi-au rămas în amintire.

Când am intrat în lagăr pentru muncitorul pe care urma să-l duc la Likainis, am surprins o priveliște înfiorătoare: oameni mâncând iarbă... înghețat de groază, nici n-am observat că mi se și adusesse prizonierul, până când un *Feldvebel* nu-mi făcu semn cu mâna:

— Semnează de primire!

Am pășit apoi amândoi direct peste câmpiile și luncile cuprinse de dezgheț, spre Likainis. Eu înainte, Vasili Stepanovici (așa

scrisă că-l cheamă în documentul pe care mi-l înmânase *Feldvebel*-ul: Vasili Stepanovici Kuzmenko) după mine. Abia mai târziu mi s-a spus că asta-i cea mai mare gugumănie cu putință: prizonierii trebuie lăsați întotdeauna să meargă înainte. Vasili putea să fugă sau să mă atace pe la spate. De bună seamă că nu-mi trecuse prin minte una ca asta, deși simțeam tulbure că ceva nu-i în regulă... Vasili mergea cu o expresie ironică întipărită pe chip, pesemne se distra văzând cum îl conduc și cum mă tot uit în urmă, să văd dacă poate ține pasul cu mine.

Cunoștințele mele de limbă rusă erau mai mult decât nesemnificative, așa că tăceam, pentru că mă rușinam să stâlcesc un grai străin. În schimb, Likainiete sporovăi cât pentru zece. Am aflat astfel că Vasili era tot aviator, că un proiectil antiaerian îl doborâse într-o noapte deasupra căii ferate, că el se aruncase cu parașuta, dar fusese capturat pe loc. Se lamenta sincer că nu izbutise să bombardeze gara unde, la acea oră, staționa o garnitură cu muniții. Misiunea lui fusese de a distruge tocmai acest transport. Ce curajos e acest Vasili, chiar prizonier fiind nu se teme

nici de dracu'. În cele două săptămâni de lagăr se vlăguise cu totul, flămânzise, slăbise. Lui Likainiete i se strângea inima: poate și băiețelul ei (cel plecat pe mări) își duce veacul undeva, printre străini, chinuit de foame? Tăie deci pentru Vasili două bucăți de carne sărată, doar una pentru mine (carnea e pe terminate, godacul îl tăiem abia la toamnă), iar sieși niciuna – mătușa începuse să facă economie.

Altminteri, era mare meșteră în a trage de limbă și stoarse – dacă nu secrete militare – în orice caz totul despre viața lucrătorului său.

Vasili Stepanovici terminase o școală superioară (la ei se cheamă vuz¹), lucrase ca inginer constructor, locuia la Moscova, nu era însurat, taică-său era pensionar. Am mai aflat că știe nemțește – și nu mai prost, dacă nu chiar mai bine ca mine. Acum aveam cu cine sta de vorbă. Unde mai pui că, peste toate, eram născuți amândoi în același an, în aceeași lună și aproape în aceeași zi: el pe nouă, eu pe unsprezece. Și totuși, ce diferite fuseseră destinele noastre, ce diferite lumile

¹ Abreviere de la: Vâșșee ucebnoe zavedenie – Institut de învățământ superior (rus.).

din care apăruserăm, dar asta am înțeles-o abia mai târziu... Asta nu ne-a împiedicat să ne împrietenim – poate, cine știe, eram într-un fel înrudiți? Vasili apucase deja să citească o mulțime de cărți, era un om rezervat, avea, cum să spun, o anume noblete spirituală, îmi amintea de Janka. Și nașei îi căzuse cu tronc prizonierul.

Au început muncile grele de primăvară. M-am confesat lui Vasili: să-mi cadă capul dacă știu să ar, tot ce știu e să înham și să desham caii. Până acum ne lucrase pământul un vecin, Kretulis (pe-o cartelă de vodcă și un săculeț cu făină albă). Din păcate, astă-iarnă SS-iștii îi arsese războiul, iar pe el și pe nevastă-sa îi duseseră la Edole, pe motiv că ar fi dat ajutor fraților din codru. De-acum, pentru ei drum de întoarcere nu există.

Likainiete șopti: aici, la doi pași, se ascund în pădure niște oameni, cică-s prin mlaștinile cele mari. Își spun „Răzbunătorii”. Se zice că e o întreagă oaste. Vasili, ocrotească-l Domnul, să aibă de grijă, să se ferească: de, acum se cheamă că lucrează la culaci. Vasili izbucni în râs și nu spuse o vorbă.

Și de-mi rupeam șalele, trebuia să ar

câmpul ăla nenorocit, altfel în toamnă o să dăm din buze. Și Vasili, care-n viața lui nu se-atinse de plug, m-a învățat să ar. Munceam cu schimbul – în vreme ce unul din noi fuma, celălalt prindea vârtos în palme coarnele plugului și îndemna murgul, iar animalul, cunoscându-și menirea, trăgea din răsputeri, proptindu-și în țărână toate patru picioarele. Spre seară, pe toată vâlceaua din jur, la fel peste pârloaga năpădită de bălării, se întindeau brazde strâmbe – dar, de bine, de rău, se chema că arasem ogorul.

Rusul ajunsese aproape un membru al familiei. Nu te puteai mira destul văzând în ce fel îl duceam îndărăt, în lagăr. De cum ne apropiam de zonă, Vasili îmi amintea că n-am voie să sporovăi cu el în văzul paznicilor. Însoțitorului, zice, îi este interzis cu desăvârșire să stea de vorbă cu criminalul, e o lege respectată la fel în toate statele. I-a trebuit destulă vreme să mă dreseze până când, într-un sfârșit, a reușit să facă din mine un însoțitor cum scrie la carte. În fiecare seară, Vasili ne cerea un codru de pâine sau o mână de cartofi, pe care le ducea într-ascuns tovarășilor de lagăr care nu se mai

puteau ține pe picioare. Da, avea un suflet bun și plin de abnegație. Eu, de pildă, în momente grele mă gândeam numai la mine: cum să supraviețuiesc, cum s-o scot la capăt. Împărtășindu-i lui Vasili acest gând al meu, am înțeles că aștepta de mult această discuție.

— Dumneata ești un nefericit, un individualist, îmi spune Vasili, privindu-mă. De mult am băgat de seamă. Sincer să fiu, despre individualiști am citit până acum doar în cărți. Ba chiar începusem să cred că e vorbărie goală de literați. Curios lucru, te interesează muzica, scrisul. Dar nici muzica, nici literatura nu pot fi scrise fără a le adresa cuiva, izolându-te de oameni. Pot să spun tot ce gândesc? Nu te superi? Întrebă Vasili.

— Nu. Continuă, pentru mine asta e important.

— Dorind să eviți implicarea, răspunderea pentru cele ce se petrec în lume, dumneata alcătuiești o carte de bucate. Raționamentul dumitale a fost probabil următorul: guvernele vin și pleacă, rețetarele rămân. Așa face și struțul în deșert, când își vâă capu-n nisip. Se poate să nu fi avut niciodată prieteni sau

scopuri înalte?

— Prieteni? Ce înțelegi prin asta? Întreb.

— Oameni pe care să te poți bizui, care-ți împărtășesc întru totul idealurile.

— Am fost cinci prieteni, spun eu cu amărăciune. Primul l-a ucis cu sânge rece pe al doilea, al treilea l-a vândut pe al patrulea, iar al cincilea zbiară, cerând răzbunare. Drăguță gașcă, nu-i așa? Dar ce importanță are asta? Oamenii își duc veacul închiși în propria carapace, străini unul altuia. Viața omului e un hazard pe care moartea îl întrerupe - asta-i tot... Suntem osândiți cu toții la singurătate.

— Ei vezi, răspunde Vasili, tocmai de-aici izvorăsc nenorocirile lumii și nefericirea dumitale personală. În realitate, un om îl completează pe celălalt. În schimbul unei generații vine o alta, nouă, înzestrată de astă dată cu o altă calitate, istoria atestă evoluția spirituală și materială a omului. Legăturile sociale devin tot mai strânse, altfel nu se poate.

— Dar zilele noastre nu depășesc cu mult prin barbarie cele mai lugubre zile ale Evului Mediu? insist eu. A cunoscut istoria o mai

adâncă prăbușire a omului?

— Fascismul, și nu mă tem s-o spun, nu are nimic comun cu omenia. E o boală, o epidemie. Și ce-i mai trist e că la înfiriparea lui ai pus și dumneata umărul, pentru că fascismul se nutrește tocmai din filosofia pe care abia mi-ai expus-o. Mitul secolului douăzeci. Fiecare din noi e un individ. Fiecare are convingerea intimă că e mai bun decât ceilalți, că e un supraom, că toți ceilalți îi sunt mai prejos. Nu-ți plac, te calcă pe nervi la fiecare pas, deci – la o parte cu ei, iar dacă vrei să fii consecvent până la capăt, lichidează-i pur și simplu. Comuniștii cred totuși în umanism, se împotrivesc fascismului și i se vor împotrivi până va fi zdrobit, la fel ca și toate teoriile asemănătoare cu a dumitale.

— Trebuie să-ți mărturisesc, îi zic, că mă aflu în această casă sub un nume străin și cu documente false. Sunt urmărit și de prieteni, și de dușmani, pentru că în primul an al sovietelor mi-am exprimat dorința de a colabora cu noile autorități. N-am apucat, a-nceput războiul... Acum pot trece cu același succes drept dușmanul vostru – doar îi duc

unt *Kreislandwirt*-ului și pun prizonierii să-mi muncească. Vezi dară, cinstea e o noțiune relativă...

— E o nesocotință să-i destăinui unui străin secretele, vorbește Vasili, dar am fost obligat să te ascult. Conspirația nu e partea dumitale cea mai tare. Consider totuși că e datoria mea să te salvez.

— Ha-ha! Să mă salvezi? Dar dumneata însuși trebuie să te salvezi, situația dumitale e mult mai grea decât a mea.

— Iar eu sunt încredințat că e mai bună, și Vasili izbucnește în râs, dezvelindu-și dantura albă.

Ce-a vrut să spună cu asta? Ce gânduri o avea? Nu cumva prizonierul și-a pus în gând să mă vândă? Că mai cunoaștem noi amici dintr-ăștia.

După-amiază, totul s-a lămurit.

Tocmai ne întremam – mâncam un terci de orez, însoțindu-l cu papanași de brânză de vaci – când ușa se deschise și intrară patru bărbați care-și scoaseră armele și ordonară: mâinile sus!

Likainiete se ridică pălind, eu îmi săltai la rândul meu brațele și mă dumirii unde-mi

dispăruse pușca. Dar Vasili intră calm în discuție cu nou-veniții, îi spuse nașei să stea jos, iar mie să ies puțin din odaie. Poftim prizonier! Când am revenit, am fost poftit să iau loc. Vasili vorbea, iar partizanii îl ascultau cu atenție.

— Nu ai de ce te teme. „Răzbunătorii” îi pedepsesc după merit numai pe criminali și trădători. Acum, ascultă comanda la mine! Dumneata (și mă desemnă pe mine) te duci în lagăr și spui că am fugit pe drum. Nu te grăbi, e preferabil să ajungi mai pe seară, când noi vom fi deja departe. Și amândoi (de data asta arătă întâi spre nașă-mea, apoi spre mine) țineți bine minte: n-ați văzut urmă de partizan și n-a călcat picior de răzbunător pe-aici!

Vasili o rugă apoi pe nașă-mea să iasă și îmi vorbi cu vocea scăzută:

— Dumneata, Christopher, trebuie să-i ajuți pe partizani... Vreau să te fac om de legătură. Gândește-te și decide-te! Noaptea să dormi în magazioară. Peste vreo două săptămâni îți trimit un curier, o să bată ușurel de trei ori... Te duci cu el. Nașei – niciun cuvânt. Învață regulile conspirației!

Cu asta, au plecat tuscinci.

Mă pregătisem de mai rău, dar, odată intrat în lagăr, văd că paznicul era cuprins parcă de streche, în tot locul auzeai sudălmii. Îi povestesc cu voce tremurătoare *Feldvebel*-ului: „Domnule, omoară-mă, spânzură-mă, dar mi-a fugit argatul! M-a trântit la pământ și – pe-acți ți-e drumul, în pădure!”

Feldvebel-ul emise un zbierat de țap castrat:

— Încă unul!

Aveam să aflu că toți prizonierii care lucraseră în ziua aceea la câmp fugiseră. Lipseau douăzeci, cu Vasili — douăzeci și unu! *Donnerwetter*!¹

Că fusese un complot, asta era limpede. Noi, ca niște amărâți de însoțitori ce ne aflam, ne-am ales doar cu înjurăturile, în vreme ce comandantul lagărului a fost arestat de gestapo. *Feldvebel*-ul a fost trimis pe front, iar lagărul a fost lichidat. Abia după război am aflat că evadarea fusese organizată de Vasili Stepanovici – care nici nu era Vasili. Și nu era nici pilot, ci un faimos comandant de partizani care, într-o noapte, căzuse cu parașuta

¹ Pe toți dracii! (Germ.)

aproape drept în capul nu știu cărei patrulare rătăcite prin zonă. Patru nemți îl legaseră și-l duseseră în lagăr. Cum Vasili fusese prins în uniformă de pilot și cum în noaptea aceea fusese într-adevăr doborât un avion sovietic, nemții rămăseseră cu convingerea că el fusese pilotul avionului cu pricina. În lagăr, Vasili prinsese repede un fir de legătură cu detașamentul de partizani, se oferise să participe la muncile câmpului și pusese la cale evadarea deținuților.

Și astfel, aventura mea cu Vasili, care nu era defel Vasili, sfârșise în chip fericit.

Nu cumva Archer a fost cel care ne-a văzut, pe mine și pe Mary, când, ascunși în coșul trăsurii, porneam spre Deptfort? Ploua mărunț. Un bărbat înfășurat în mantie se opri lângă rădvanul nostru și privi înăuntru, iar Mary și cu mine ne treziserăm. S-ar părea că fusese sir Cornelius Archer, esquire, abate la mănăstirea surorilor-filarete. Ulterior mi s-a relatat că la abate poposise în zori un călăreț, aducându-i o epistolă din partea lordului Pembroke. William Herbert era considerat prietenul, protectorul și mecenatul lui Archer. Drept

mulțumire, abatele îi permitea lordului ca, de două ori pe an (de ziua imaculatei concepțiuni a fecioarei Maria și de lăsata-secului) să le viziteze după missa de la miezul nopții pe Esther și Kimberly, cele mai frumoase surori-filarete, în chiar chiliile lor și în cea mai mare taină. Lordul Pembroke dădea o înaltă apreciere comunicării directe cu fapțurile Damnului: această comunicare îl întinerea și îl învârtoșa spiritual pe conte, ceea ce îi doresc din tot sufletul (dacă despre asta se vorbea în scrisoare). Sir Cornelius Archer, abate de Deptfort, trecuse pe la mine chiar în acea zi, la ora prânzului - ne împrieteniserăm încă în vremea Cambridge-ului. Se interesase dacă nu mă încearcă din întâmplare dorința de a bea cu el, căci de mulțor nu mai stătusem la un pahar de vorbă. I-am propus oaspetelui un roast-beef cu anghinare în sos Walster, dar i-am răspuns că sunt îndrăgostit și ca atare m-am lăsat de băut, din care considerent îl rog să nu mă mai ispitească, pentru că acum sunt dedat altor delicii.

Abordasem apoi problema credinței, filosofiei și îndeletnicirilor literare. Abatele

mi-l înălțase în slăvi pe „Tamburlaine“, pentru că, zicea el, drama e susținută în întregime de iambul pentametric, iar scena omorului – trei lovituri în coaste cu un pumnal minuscul – constituie expresia superioară a eleganței. Chiar a avut Tam- burlaine un asemenea pumnal? Dar cum a venit vorba despre Moise și credință în general, au început divergențele: vocile ni s-au ridicat, pumnii băteau în masă pentru ca, în final, să umplem văzduhul cu asemenea răcnete, încât din bucătărie venise în grabă lady Fitton, care ne rugase fierbinte să ne răcim pe cât posibil ardoarea și să ne ținem dracului gura.

Apoi, Archer prinse a-mi veșteji „Tragica istorie a doctorului Faust“. În primul rând, pentru sacrilegiu: adică dracul, vezi dumneata, umblă brambura prin lumea largă la lumina zilei, dezlănțuindu-se în cuvântări instigatoare. În al doilea rând, ce operă dramatică e asta în care nu există nici dialoguri, nici tablouri, nici acte? Faust și Mefisto au încheiat un pact de douăzeci și patru de ani, dar ce, nu le-ajungeau și cincisprezece? De ce în această dramă află divagații atât de bizare de la temă – sunt

strecurate scene glumețe, tot felul de reminiscențe, demonstrații ale dialectului welsh? Să-i luăm, de pildă, pe geambașul Dick și pe prietenul lui, Măscăriciul. Auzi colo, Dick și Măscăriciul! Păi ăștia-s din cu totul altă epocă! Doar acțiunea se petrece la Wittenberg. Și-apoi, ce nevoie era de acei sacerdoți ai magiei negre — Valdes și Cornelius? „Numele meu e tot Cornelius”. Nu cumva, Keet, ai avut de gând să țintești în mine? Manta-neagră, prelat-pătat, uite cum m-au poreclit acum javrele din East-End! Au văzut spectacolul dumitale, e un spectacol mârșav, iar dumneata – un ins mârșav, Keet! Dă-mi să beau, sau mă înec de mânie! Keet, ți-o jur — „Faust”-ul dumitale nu va fi publicat de niciun editor cumsecade! Iar dacă totuși o va face, se va găsi oricând un factotum care să jure în fața lui Dumnezeu: „Mi-e scârbă de o asemenea operă, nu pricep o iotă din ea. E un talmeș-balmeș, o tâmpenie fără seamăn. Nu e dramă, ci carte de bucate. Într-un cuvânt – o ineptie!”

XVII. Kurzemul metamorfozat într-o oală în care clocotește o fiertură

scârnăvă

Expresia „Oala Kurzemului”, desemnând terciul, a apărut pentru prima oară în analele istoriei în 1944, în luna septembrie, la Eser, unde general-locotenentul Scherner ar fi strigat în gura mare: „Domnilor, acum chiar că suntem în rahat!” – la care exclamație, onor. aghiotantul său, von Gotcan, ar fi răspuns: „Nu vă faceți griji, excelență, chestiunea nu e chiar atât de gravă, deocamdată suntem doar în oală”. În cărțile de bucate se obișnuiește folosirea și a altor denumiri pentru oală, precum cratiță, cazan și chiar ceaun, dar denumirea nu schimbă esența obiectului, iar în amintitul recipient făcea bășici și era de-acum răscopt un terci cumplit de scârnăv. Iar această oală rămăsese legată acum de Marea Germanie numai prin căile aeriene și maritime, dar pe mare se aștepta dintr-o clipă în alta înghețul, iar în văzduh se făcuse o aglomerație de n-aveai loc să-ntorci. Tocmai în aceste momente își reluă activitatea batalionul SS de represalii, cu toate că și la el ajunsese zvonul că sfârșitul lumii nu e chiar așa de

departe, iar acești nemernici nu se mai gândeau decât cum s-o șteargă bine-mersi spre meleaguri germane. Normal, Calitis și trupa lui avusese, ca întotdeauna, noroc: fuseseră invitați într-un turneu în ținutul făgăduinței. Doar și acolo condamnații la spânzurătoare aveau nevoie de *Henker*¹-i.

Chiar în aceste zile crâncene, Christopher începu să îndeplinească misiunile date de partizani: îi aproviziona pe „Răzbunători” cu baterii anodice, îi înștiința în ce direcție își îndreptaseră pașii membrii batalionului de represalii, unde sunt instalate noile depozite de muniții. Unul din ele, lângă Cicers, sări în aer – bum-bum! Soldații dezertau, prin tot districtul forfoteau grupe de partizani.

Muzicantul meșterise în magazioară o ascunzătoare și înnopta în fânărie, unde-l aștepta pe omul de legătură al partizanilor. Uneori trebuia s-o ia la picior el însuși spre locul de întâlnire, iar de acolo omul de legătură îl conducea în tabăra partizanilor.

Pe Vasili îi fusese dat să-l revadă o singură dată, era comandant și de aceea ocupat cu treburi importante. Întâlnirea fusese cordială.

¹ Călău (germ.).

După raport, îl așezase pe Christopher alături, la masă, îl întrebasese ce mai e pe la „Likainis”, cum se mai simte nașa.

— Mulțumesc de întrebare, spuse muzicantul, nașa n-o duce prea grozav. O necăjește tensiunea, i-a crescut, astăzi a rămas la pat.

— Așa deci... Mda...

Vasili scormonise într-o servietă de unde, după îndelungi căutări, extrăsese un pachetel. În el se afla un flaconaș cu mici tablete albe - astea, zisese, sunt pentru tensiune arterială, să le ia Christopher și să i le dea nașei, să ia câte una pe zi, în felul ăsta or să-i ajungă două săptămâni.

— Dar, Vladimir Petrovici! sărise ca ars un flăcău roșcovan. Dumneavoastră ce faceți? Dacă se întâmplă iar? Nu, Vladimir Petrovici, nu, nu le dau!

— Potolește-te, zisese Vasili (de ce dracu' i-or fi zicând Vladimir Petrovici?) Bătrânei îi sunt mai necesare, îmi faci dumneata rost de altele.

Puștiul mârâia, nu se putea domoli... Auzi, bătrânei! Să-ți ieși din minți și mai multe nu...

— Cartea' de bucate e gata? râsese Vasili,

dezvelindu-și dantura sclipitoare. După război să mi-o trimiți la Moscova, neapărat să mi-o trimiți! Vreau să gustе și nevastă-mea și să-mi gătească trei din bunătățile Kurzemului: terciul de arpacaș, *kamele* și pincuțele. Ce ne-am mai ospătat când am învățat să arăm! Comandantul izbucnise într-un râs vesel. Likainiete ne-a adus o oală de terci cu *kame*, am lins-o pân-la smalț!

Așadar, Vasili, care de fapt nu era Vasili, avea și nevastă.

— Ai armă? întrebasesc el.

— Nu, răspunsesce Christopher.

— Foarte bine... E mai bine ca omul de legătură să nu aibă armă...

Comandantul îi ordonase unui flăcău robust să-l conducă pe Christopher pe lângă posturi până la liziera pădurii, unde se despărțiseră. De atunci, muzicantul nu-l mai văzuse pe Vasili. Uneori își amintea această ultimă discuție. „Interesant, ce adresă o fi având la Moscova? Aș fi vrut să-i trimit «Rețetarul Revizuit și Reîntregit». Mai am puțin și-l termin...” Toată iarna, Christopher pășise pe șanțurile adânci săpate de sănii, ca să nu lase urme, și toată iarna avusese noroc cu carul.

De la Anul Nou încoace jandarmii mișunau pretutindeni, trebuia să fii cu ochii în patru, multe case fuseseră arse, mulți oameni împușcați. La „Likainis“ totul era deocamdată în deplină ordine. Uneori mai trecea pe-acolo câte-un copoi de plasă, dar nu găsea nimic care să-i dea de bănuț – nașa trebăluia prin magazioară, era iar pe picioare. Scăpase de betesugul cel nesuferit – tensiunea-i scăzuse. Dar tânărul unde-i? Tânărul a înhămat calul și s-a dus la oraș, să predea cota de carne. „Ați tăiat porcul, carevasăzică? întreba iscoada. Ei, că doar n-oți fi dus voi chiar toată carnea s-o dați?“ După asemenea cuvinte, încearcă să nu-i dai și copoiului o bucată de carne sărată – așa-s regulile astăzi în oala Kurzemului – nu trece zi să nu fie nevoie a mitui vreun ticălos.

Christopher hoinărea prin lunca dezghețată, prin miriștea spălăcită de anul trecut, se strecura ca o pisică până când luna apărea la orizont. Venise luna martie, nopțile erau mai scurte, muzicantul trebuia să fie mai cu luare-aminte ca niciodată, dar la ora fixată era întotdeauna la locul stabilit. Când nu era nevoie să se ferească, hoinarul nostru colinda

cu inimă ușoară: ieșea în șosea și, pe o sticlă de șnaps, șoferul vreunui camion militar german îl urca în cabină. Christopher cânta și fluiera tot soiul de arii compoziție proprie. Da, Christopher căpătase îndemânare în distilarea vestitei „băuturi din oala Kurzemului“, dar ne vom abține de la inserarea în cartea de bucate a tehnologiei de preparare a acesteia, întrucât în vreme de pace respectiva udătură se obține în toate țările lumii și este numită cu dispreț trăscau, iar autoritățile își pedepsesc pretutindeni cetățenii pentru producția în serie a băuturii amintite. Christopher umbla și fluiera: era unica preocupare muzicală ce-i mai rămăsese. La „Likainis” nu exista niciun instrument muzical, iar colile cu portativ fuseseră de mult folosite drept găteje. Asta-i viața!

Fiecare pas îi era încărcat de primejdii, dar zilele treceau, minunate, bogate. O, Doamne, existența lui căpătase iarăși un sens.

— Ajut la eliberarea Kurzemului, își spunea Christopher, îmbătându-se și felicitându-se. Înțelegea, sigur, că în aceste timpuri, când în jur izbucneau incendii și sângele celor uciși

striga la cer, aportul lui era cât se poate de modest. Nu e prea condescendentă soarta față de el? „Omul ar fi dus-o mai bine dacă Dumnezeu i-ar fi dat mai puțină lumină cerească”, îl cita el pe Goethe. Nu se știe de ce, îi răsărea mereu în minte acest citat. Dar, cum nu o dată se întâmplase, zilele cele ușoare ale lui Christopher se isprăviră curând.

Spre sfârșitul lui martie, îl opri în oraș o patrulă de jandarmi care îl supuse unei temeinice percheziții. Găsiră doar biletul alb și cartela UK, pe numele Bessers.

— Nu mai e, valabilă, *Kerl*¹!

— Pari excesiv de sănătos, făcu cel de-al doilea. Nu cumva ești dezertor?

— Domnilor! Am plămânii ciuruiți ca o sită, tuberculoză, al treilea stadiu! Și Christopher tuși plin de entuziasm, brațele i se smuceau ca-n plină criză de epilepsie. Dar jandarmii nu-l ascultau.

— Tu chiar nu știi, *Kerl*, că s-a decretat mobilizare generală? Că trebuie apărat Kurzemul de coșmarul roșu? Dacă voi, letonii, nu vă luptați, *kaput* cu viața voastră îndestulată, vin rușii, și vedeți voi atunci pe

¹ Om, individ (germ.).

dracu'. Aşa că nu te mai agita, du-te şi înscrie-te, sunt mobilizaţi toţi bărbaţii între cinsprezece şi şaizeci de ani, eşti cum nu se poate mai nimerit.

Christopher îi imploră să fie dus la un medic, la urma urmei, are tuberculoză, al treilea stadiu...

— Îţi arăt eu un stadiu de-ţi dau mucii pe nas! Îl înştiinţă pe un plăcut dialect bavarez un tânăr smead care, judecând după fizionomie, părea intelectual.

— Înainte, marş! *Halt Maul*¹!

Din discuţiile jandarmilor, Christopher îşi dădu seama că bavarezul cu înfăţişare plăcută făcea parte din breasla muzicienilor: îi scăpase o observaţie la adresa comandantului patrulei, când acesta începuse a fluiera „Procesiunea Elsei la catedrala din Münster“, din „Lohengrin“.

— Hanswurst, nu-ţi bate joc de Wagner! lei la diez în loc de si!

Cel care fusese numit Hanswurst se congestionă şi-l rezezi:

— Aici nu-i opera din München, Klaus. Aici eu dirijez şi fluier aşa cum îmi place.

¹ Ține-ți fleanca! (Germ.)

Limpede?

— Limpede, să trăiți! Dar eu zic că netrebnicul trebuie totuși dus la doctor. N-auzi cum tușește, zici că acum își dă duhul.

— Da, da! strigă Christopher. Cer să fiu dus la doctor! Mă voi plânge!

— Aha, vrei să te plângi, imbecilule? Bine! Fie cum vrei tu, răcni Hanswurst. Klaus! Dă-i brânci în mașină și du-l la doctorul trupei! Că mi ți-l lecuiește ăla-n doi timpi și trei mișcări... Să se plângă, scârba naibii! În baraca experimentală!

Christopher fu înghiontit într-o mașină cenușiu-verzuie, Klaus se așează vizavi cu automatul îndreptat asupra lui și porniră spre ambulanța care, după toate probabilitățile, se afla undeva, la mama dracului, în afara orașului, la Annafeld sau Peterfield, de unde muzicantul nostru cumpărase castraveți în urmă cu cinsprezece ani.

— Bessers, Bessers, Bessers... Mă cheamă Bessers, repeta Christopher în sinea lui. Numai să nu mă-ncurc, că s-a sfârșit cu mine... Kristaps Bessers.

Bessers continua să se omoare cu tusea, de aceea Klaus zbieră:

— Încetează cu râgâiala asta sau termin cu tine pe loc. Neamțul citi în ochii lui Christopher atâta ură, încât își mută privirea și scuipă într-o parte.

„Și e muzician! gândea Christopher Marlowe. Ba are și auz absolut pe deasupra... Lucrează la opera din Munchen. Ce-o fi - repetitor, instrumentist, dirijor? De ce-o fi slujind în corpul de jandarmi? E probabil SS-ist... I-a trădat pe Bach, pe Mozart și Schubert, pe Schumann și Brahms, pe Lessing și Herder, pe Schiller și Goethe... Unde-i marea cultură germană, magnificul ei umanism? Prin ce se poate explica regresul total al unei nații, un atât de scăzut prag de rezistență? Să fie oare vinovat numai Urian-Aurehan? Nu cumva în sufletul fiecărui cetățean stă pitit un Urian mititel?

Să-l luăm de pildă pe Klaus... Un ticălos activ. Câți oameni nevinovați o fi trimis pe lumea cealaltă? N-a luat parte la bătălii, firește, dar sufletul său rafinat nu suportă ca cineva să ia la diez în loc de si. „Omul acesta are suflet de muzician”, spunea un bătrân profesor. Dar bătrânii noștri nu știau că și neoamenii pot fi înzestrați cu auz absolut.”

— — — — —
— — — — —
Mașina luase în piept un dâmb nisipos, motorul duduia în fa minor. SS-istul se mai muie – simțea și el, e de culoare verde. Pe Christopher, fa minor îl învăluia. E sentimentul pe care îl ai primăvara, când te furișezi într-o tufă de mălin. Culoarea e aceeași, dar senzațiile, ca și sufletele, sunt diferite. De ce l-or duce atât de departe, în afara orașului? Se zăresc deja coline și râpe nisipoase.

Șoferul apelase la viteza întâi; panta devenise mai abruptă – acum răzbate un sol major curat, azuriu, sentimental, răscolitor: Mendelssohn! Klaus face o grimasă: tonalitate evreiască...

„Jalnic tip, gândea Christopher. A nimerit în oală și nu va mai ieși din ea; din fericire pentru el, nu înțelege asta, trage nădejde într-o armă minune. Dacă ar înțelege, ar deveni feroce ca o fiară. Poate va reuși totuși să iasă din impas?”

— Nu, nu va reuși! exclamă Christopher.

— Ce zbieri, *Kerl*? Și nu te mai hlizi așa la mine, că-ți pocesc mutra! (Doamne, cât

poate fi de frumos dialectul bavarez!)

Intrară în curtea unei clădiri mari. Este fostul castel al unui străvechi domeniu; un mic turn cu ambrazuri, ferestre gotice și portal. Acum s-a instalat aici infirmeria de campanie și punctul de prim-ajutor.

Klaus îl smuci pe tânăr de pe scaunul mașinii, îi porunci s-o ia înainte și îl conduse la comandant.

— O face pe bolnavul, dar aduce a dezertor... Poftim documentele, consultați-l. E leton, vorbește germana. N-o fi cumva spion? Faceți pârjoală din el, și cu aceste cuvinte, estetul münchenez se îndepărtă. Christopher fu depus în camera de arest. Jumătate de oră mai târziu, i se ordonă să se dezbrace în pielea goală, după care, printr-un coridor lung, fu introdus în cabinetul doctorului.

— Bessers... Kristaps Bessers. La lumina tulbure a unei lămpi, un bărbat cărunt, cu pince-nez și chică bogată, îi cerceta documentele. Își ridică privirea spre bolnav și Christopher înlemni: Johnson!

— Bessers, exclamă, jubilând, *doctor ord.*

*Immer bessers!*¹ Salutare, muzicantule! Ehei, câți ani!... Numai unul Dumnezeu mi te-a trimis. Îmbracă-te. Știu, știu, ai tuberculoză, al treilea stadiu, cicatrice de la niște răni vechi etc., etc. Îmbracă-te! *Unteroffizier*, repede! Hainele și obiectele domnului Marlowe, pardon, Bessers! Și pregătește mașina, după-amiază plecăm la Edole.

Era cea mai fericită zi din viața doctorului Johnson. Până acum, faimosul medic o dusesse din calea-afară de rău – nu fusese în stare să îndeplinească porunca lui Trampedahs privind capturarea lui Christopher Morlowe. Fusese învinuit de trădare, i se refuzase postul de medic primar într-un lagăr de concentrare. Acum lucra la infirmerie, unde nu întrevedea nicio șansă de avansare. Ce-i drept, înființase o secție specială unde efectua experimente pe dezertori și prizonieri de război: le infiltra sub piele preparatul T-2 (noua invenție brevetată de Trampedahs) sau îi obliga să inspire T-1 în concentrații infime, dar toate astea nu erau decât jocuri de copii. Recent, îi trimisese lui Himmler o propunere grandioasă: dacă –

¹ Din ce în ce mai bine (germ.).

contrar așteptărilor – se vor vedea nevoiți să părăsească „oala Kurzemului”, să pulverizeze toate punctele populate cu bacili de ciumă, pentru ca viața-n acest cazan să contenească. Doctorul începuse deja cultura bacililor, recipientele de sticlă erau păstrate în frigider, nu lipsea decât acordul conducerii pentru ca satele Kurzemului să fie depopulate, ca după molima din 1680. Vedem noi atunci ce colhozuri vor mai înființa dumnealor!

Aceasta era situația la întâi aprilie 1945.

Doctor ord. îl trimise pe Christopher la baie, poruncindu-i să se spele bine, cu de-amănuntul, timp în care el cotrobăi personal – bine, cu de-amănuntul – haina și pantalonii tânărului: căuta cutiuța cu bomboane despre care îi povestise Trampedahs, dar n-o află.

Luară apoi împreună dejunul pe care i-l pregătea lui Johnson un bucătar de la cantină – un francez-cola-boraționist, de fel de undeva din Săäre, fugit în Kurzem (ca odinioară Maurice de Saxa) să se ascundă de mânia poporului și să se îmbuibă cum se cuvine înaintea morții. Din alimente „economisite” și prădate, monsieur

Schumann pregătise următoarele bucate:

Consommé Marquise
Suprême de Sole Royale
Agneau roti-Primeurs
Asperges en branches
Parfait glacé aux fraies

Și, ca însoțitor al acestora – un vin ca focul:
Vin Côte rôtie! (Șterpelit din Franța!)

Asta chiar că era ospăț în vremea ciumei, cu atât mai mult cu cât bacilii de ciumă se păstrau în aceeași hrubă în care erau dosite bunurile și vinul furate.

Johnson era într-o dispoziție de zile mari: își trimisese din timp familia în Suedia, pentru orice eventualitate... La masă slobozi, ca din cornul abundenței, puhoi de spirite. Iar în timp ce Christopher mânca posac, încruntându-se (era cumplit de înfometat), Johnson îi explica modul de preparare a jeleului roșu.

— Pui într-o oală de aramă, în trei oca de apă clocotită, un funt coarne de ren spălate, le înăbuși pe cărbune, iei spuma și le mai ții încă patru-cinci ore pe foc moale, bine

acoperite cu un capac. Încearcă apoi pe o farfurioară rece dacă fiertura e destul de legată, o tragi de pe foc, o strecoari prin sită ca să-i iasă toată puterea, adaugi patru sferturi de *Vin Côte rôtie*, cureți de coajă patru portocale, amesteci toate astea și le treci printr-o sită din pâr. La început va trece partea mai densă, trece-o încă o dată prin sită, până totul devine limpede și transparent ca aspect. Iar pentru a-i conferi culoarea roșie, adaugă-i suc de revent. Abia atunci poți socoti că e gata și o poți consuma cu *parfait glacé*...

În mintea lui Christopher zumzăia un gând: „Întâi aprilie, întâi aprilie...”

Horch-ul negru cu opt cilindri al infirmeriei îl duse apoi la comandantul lagărului de concentrare – *Sturmbannführer*-ul Johann Friedrich Trampedach, acum în vârstă de optzeci și cinci de ani. Doctorul Johnson, zâmbind satisfăcut, se așeză alături de Christopher.

XVIII. Înfrișoșata judecată

Janis Vridrikis Trampedahs, fost spițer în

orașul Cesis, magistrul în științe farmacologice, oculte și culinare, rafinat gurmand și specialist în licori, arăta surpat peste poate. Se dovedise că scurtul curs de întinerire urmat în urmă cu cincisprezece ani fusese, până la urmă, șarlatanie curată, – incomparabil mai mult ajutaseră autosugestia și părul vopsit cu abilitate de Christopher Marlowe (ulterior, magistrul își făcuse rost de o perucă în aceeași nuanță) –, la fel hipomana inventată de o vrăjitoare dintr-un sat al Kurzemului (oameni fără scrupule găsești în toate timpurile), cum și muștele, care, după cum s-a aflat ulterior, nu erau defel băștinașe, ci aduse prin contrabandă tocmai din Spania. Dar toate astea îl preocupau acum prea puțin pe magistrul. La începutul războiului, ce-i drept, adjunctul lui îi adresase generalului Franco o scrisoare conținând rugămintea de a-i expedia *Sturmabannführer*-ului un kilogram de *musca hispanica* uscate, dar cum la vremea aceea marele inchișitor era ocupat cu înăbușirea rebeliunii din Catalonia, nu-i răspunsese. „Și mai zice că-i marele prieten al germanilor!” exclamase magistrul,

desfăcându-și larg brațele...

Și iată, la vârsta de optzeci și cinci de ani, cum nu arareori se întâmplă marilor gurmanzi și băutori, Trampedahs se șubreziise și se stafidise până la a se asemana cu o momâie jumulită. Craniul pleșuv, pe care nu se zbârlea nici măcar un firicel de păr, nasul – curat prună „Victoria” – la fel de vânăt ca înaintea tratamentului cu comprese, gâtul roșu, zbârcit, ca de curcan. Și chiar dacă în locul vechiului surtuc era gătit cu o uniformă neagră împodobită cu nasturi strălucitori, fireturi de aur și însemnele SS, și-și înfundase pe țeastă o caschetă înaltă arcuită în sus, cu cozoroc lăcuit, înfățișarea lui Janis Vridrikis era respingătoare. Doar bătrânii ochi de lup avură o sclipire rea când Johnson, prezentându-și prizonierul, își pocni voinicește călcâiele și, smucindu-și în sus brațul, răcni:

— Christopher Marlowe! Ordinul lui Urian-Aurehan a fost îndeplinit: fugarul a fost capturat! *Sieg heil!*

— *Fried!* mormăi boșorogul.

Dar, lucru de mirare: Janis Vridrikis nu manifestă nici umbră de bucurie, îl privi doar

cu o expresie tâmpă, după care se adresa muzicantului:

— Vreau să te întreb ceva: ea se simte bine acolo? N-o deranjează nimeni? Cu petale de mac în mânuța albă ca floarea de liliac... Sângele-i era atât de întunecat... acum doarme liniștită, asta-i bine...

Christopher simți furnicături pe șira spirării.

„Bătrânul s-a smintit, gândi el. Și unul ca ăsta e pus să conducă un lagăr?!”

— Permiteți să raportez, se vârî în vorbă Johnson, sunt gata să mă ocup de acest individ. Cer permisiunea de a-l caza la „izolator” și de a mi se repartiza două ajutoare.

— Mă descurc singur... mormăi Trampedahs.

— Cum adică, singur? făcu doctorul nedumerit. Doar ne înțelesesem...

— Poți pleca, vorbi bătrânul, mă descurc singur...

— Permiteți, *Sturmbannführer*, dar...

— Poți pleca! slobozi Trampedahs un urlet sinistru, ca de cobe. Voi scoate singur tot ce vreau de la el.

— Dar mi-ați promis un post de medic

primar. Și recompensă pentru captură; tonul lui Johnson devenise duios și insinuant.

— Ți-am promis un post? Dar cine m-a alungat din Cesis? Cine mi-a șterpelit deja jumătate din rețete? Și cine vrea să-mi șterpelească și „Raggi”? Afară, nătărăule!

Doi SS-iști îl înșfăcară pe Johnson și îl târâră către ușă.

Christopher fu închis într-o încăpere izolată: o pivniță unde odinioară se păstrau legume; aici se va ocupa de el comandantul în persoană. Prin ferestruica zăbrelită muzicantul zărea doar cizmele murdare ale paznicului și auzea bocănitul saboților de lemn când deținuții erau mânați la muncă și când se întorceau, seara. Uneori răzbăteau strigăte, pesemne escorta îi burdușea pe nefericiții prizonieri cu patul armei sau cu cravașele, se-ntâmpla să răsune și câte-o împușcătură – asta când SS-iștii se întreceau în zel. Era o atmosferă de iad, și totuși Christopher se afla într-o situație privilegiată, nu era scos la muncă, era chemat doar la interogatoriu; încercau să afle de unde avea documentele false, cine îl ajutase. Era cu neputință s-o trădeze pe nașă, așa că

muzicianul născocise o poveste: a șterpelit, păsămite, biletul alb și cartela UK la piață, de la un necunoscut (din fericire, în documente nu era indicată adresa). Dar bolnav este cu adevărat. Își arăta cicatricile de pe obraz, piept și spinare și se punea pe tușit de îndată ce observa un paznic apropiindu-se.

Christopher era considerat un prizonier deosebit de important (așa se exprimase comandantul), dar de ce crime anume se făcuse vinovat – nu știa nimeni, acestea constituind, de bună seamă, secret de stat.

Timp de două săptămâni, nimeni nu-l tulbură pe muzicant – firește, cu excepția paznicului care-i aducca o strachină de zeamă și un coltuc de pâine. Comandantul fusese prins de alte treburi: trebuia să pună mâna pe dezertorii care avuseseră ingenioasa idee de a se strecura pe sub sârma ghimpată și a șterge putina. Iar de pe meleagurile germane soseau vești una mai proastă ca alta! Zona litorală fusese pierdută aproape în întregime, Oderul fusese forțat, iar în jurul capitalei – unde se adăpostise Urian-Aurehan însuși – inelul încercuirii se strângea tot mai mult. Prizonier! Prizonier în propria

țară! De-acum, nimeni nu mai putea ieși din oală. Numai Johnson reușise să-și ia tălpășița, reclamația înaintată de el împotriva lui Trampedahs nu se bucurase de succes, ba abia reușise el însuși să scape de gestapo. În lagăr nu mai erau destule alimente, paza dezerta, SS-iștii cutreierau casele și jefuiau. Trampedahs trebuia să pună într-un fel capăt acestei situații.

Abia pe douăzeci aprilie, Trampedahs îl chemă pe Christopher la interogatoriu. Comandantul se instalase foarte confortabil: podelele erau acoperite cu covoare scumpe, pe pereți erau agățate naturi moarte – veșnica slăbiciune a magistrului. Cabinetul de lucru și odăile de locuit se aflau alături, pe masa pe care prânzea, bătrânul semna, de asemenea, condamnările la moarte și imagina noi torturi. „Sunt aspru, dar drept“, își spunea în sinea lui. Baia finlandeză (cu dispozitivul de gaz T-1) fusese utilată conform propriului său proiect și propriilor lui schițe – în această privință, magistrul era acuratețea personificată.

— Deci, să fie adus deținutul Bessers, alias Marlowe!

— — — — —
— — — — —
După ce paznicul ieși, Trampedahs îi porunci lui Christopher să șadă. Îl luă pe departe, ocolind subiectul — îl întrebă ce părere are despre vreme și altele asemenea, îi oferi o țigară de foi.

— Mulțumesc, nu fumez, răspunse muzicianul. Ce doriți de la mine?

— Nouă mai e termenul final al pactului nostru, îl lămuri magistrul. Am semnat cu sânge, într-adevăr, dar mi-am dat seama că amândoi m-ați tras pe sfoară. Această licoare de regenerare, elixirul vieții CM-30, cum atât de trufaș l-ai botezat, a fost curată amăgire. Mi-am irosit viața în van, s-a risipit în vânt. Ce e această „dolce vita” pe care, chipurile, mi-ai arătat-o? Unde sunt desfătărilor pe care mi le-ai făgăduit? Înșelătorie, fata morgana! Până și pe ea, pe Margareta, singura adevărată, singura într-adevăr neprețuită pe care o găsisem – până și pe ea mi-ați luat-o! Și-a ales singură soarta, fie dar să nu aparțină nici unuia, nici altuia. Sunt foarte lămurit cu cine am de-a face și cine te-a trimis atunci la mine. Ei! Da! Ha, uite cum te-ai speriat! Te-

am recunoscut din prima zi după copita de țap și după coarne (Dumnezeule, bătrânul s-a damblagit!). Dă-i de știre lui Lucifer că-mi iau sufletul înapoi, ați violat amândoi pactul! Acum am și eu nevoie de suflet, vreau să mă întorc la credința luterană și să mă închin sfintei treimi – Tatălui, Fiului și Sfântului Duh. Ei îmi făgăduiesc răscumpărarea păcatelor. Așa că dă pactu-ncoace! Nu încerc nici cea mai mică dorință să mă duc cu dumneata în... La dracu', nici în vis să nu visezi la dreptul de autor!

Mintea bătrânului era, într-adevăr, rătăcită, ăsta nu poate fi decât discursul unui dement. Mă consideră forță necurată, iar în ce-l privește – are de gând să meargă în rai, jinduieste să se strecoare în gloata îngerilor, în pofida tuturor mârșăviilor pe care le-a săvârșit. De ce oare l-o fi îngrijorând în asemenea hal sufletul lui? Doar în pact nu era vorba decât de dreptul de autor. Deci vrea probabil să-și ia Rețetarul înapoi. A, nu, asta nu, scumpul meu doctor în alchimie, științe oculte și culinare, n-o să scapi tocmai dumneata de ghearele diavolului. Unde găsești suflet mai negru ca al tău?

— Înapoiază-mi exemplarul dumitale, vorbe Janis Vridrikis, eu ți-l dau pe-al meu, iată-l, și te eliberez chiar în clipa asta.

— Pactul nu este asupra mea, răspunse Christopher.

(Îl lipise în copertile unui dosar, laolaltă cu manuscrisul, iar manuscrisul se afla la „Likainis”).

— În acest caz, spune-mi unde e: îmi trimit oamenii și-l vor aduce, insistă Janis Vridrikis.

„Ha, abilă capcană, sesiză muzicantul, vor lua manuscrisul, vor distruge pactul și, c-un drum, vor descoperi și locul unde am stat ascuns până acum...”

— Am uitat. Mi se pare că a rămas la Riga, în cămăruța mea de pe strada Akas, răspunse Christopher.

— Nu minți! Camera dumitale a fost verificată în repetate rânduri.

— Atunci n-am idee unde poate fi, răspunse indiferent muzicantul și începu să cerceteze tabloul agățat chiar vizavi - Tidemanis, „Natură moartă”.

— Bine! Mai stai, poate-o să-ți amintești! Trampedahs se împurpură de mânie și porunci paznicilor să-l ia pe ticălos și să-l

închidă sub șapte lacăte.

„Forța necurată se poate arăta sub două forme, chibzuia magistrul – omenească și demonică. Cu cea demonică nu mă pot pune, dar cea omenească e întru totul în puterea mea. O să-i încălzesc o baie finlandeză! Îi înfig o țeapă de scoruș în spinare, îl zobesc pe scaunul de tortură!”

Într-adevăr, cumplit era Trampedahs la mânie.

Christopher fu sortit morții prin înfometare. Vreme de zece zile muzicantul nu primi nici hrană, nici apă – numai din șase în șase ore era întrebat dacă nu-și amintise cumva unde e pactul.

— Nu! striga Christopher.

Nu se mai putea ține pe picioare, zăcea pe pământul gol în pivnița unde odinioară se depozitau legume, dar repeta întruna, cu încăpățănare: nu! Era un vis urât, un coșmar. Și Christopher auzi iarăși scheunatul *Meerkatze*-i, și văzu vrăjitoarea zburând pe bușteni cu reacție, lemuri coborând cu parașutele, ungherele colcăind de ciclopi și himere. Altă dată i se năluci că el e Florestan și zace între zidurile închisorii Pizzaro,

prizonier al falangei. Atunci, cuprins de groază, o chema când pe Margareta, când pe Mary, dar amândouă muriseră de mult. Mary Fitton se otrăvise la vârsta de patruzeci de ani și fusese înmormântată în cimitirul din Gawsorth, lăsând orfani cei doi copii nelegitimi ai lordului Pembroke.

„Poate ar fi mai bine să-i înapoiez pactul și manuscrisul, iar nașa – Dumnezeu cu mila? Nu, nu, nu! A trecut vremea aceea! „Răzbunători!“ Vă puteți bizui pe mine, a trecut vremea aceea! Numai să rezist, numai să rezist!” striga Christopher, dar era singur, nu-l auzea nimeni.

De trei zile în lagăr domnea o tăcere lugubră... Christopher nu avea de unde să știe că paznicul fugise, deținuții fie că fuseseră împușcați, fie că izbutiseră să scape din bărci și să se ascundă: la urechile lor ajunsese vestea că Urian-Aurehan s-a sinucis! Comedia satanică luase sfârșit!

Și luase sfârșit în haos: cafeniii, negrii și galbenii se-mbulziseră care mai de care să-și scape pielea, trecând marea în bărcuțe, pirogi, luntre și iole sau pur și simplu cu plutele. În lagăr rămăsese doar comandantul,

Trapedahs, și asta pentru că nu era în toate mințile. Magistrul era stăpânit de un gând unic, maniacal: să-și păstreze sufletul, pe care îl și vedea cu ochii închipuirii în ghearele diavolului, adică ale lui Marlowe. În dimineața aceea, Trapedahs se hotărâse în sfârșit să-l trimită pe Christopher la baie și să-i servească o porție de T-1 (nu vedea altă ieșire!), dar în ajun, toți fochiștii, toți curățitorii, la fel și felcerii dăduseră bir cu fugiții.

Așa că toată noaptea, magistrul personal căra lemne și încinse cuptorul. Dar la orele șapte ale dimineții, difuzorul – fixat pe stâlpul de care era agățat și ștreangul spânzurătorii – se însufleți și slobozi vestea cutremurătoare:

— Capitulare! Capitulare totală și necondiționată! Ordon să depuneți armele!

Janis Vridrikis începu să ragă ca un mistreț neînjunghiat cum trebuie. Soarele se înălțase destul de sus când fostul comandant de lagăr, luând din ghereta paznicului o cheie zdravănă și clătinându-se ca beat pe picioare, se îndreptă spre fostul depozit de legume, unde muzicantul zăcea în nesimțire și aiura.

Clic-clac...

Christopher își veni în simțiri și zări pata luminoasă a ușii larg deschise. În spațiul acela, întocmai ca pe un ecran luminat din spate, se vedea silueta unui păianjen uriaș cu picioare scălâmbi, pe care erau trase cizme strălucitoare, cu brațele desfăcute, cu degetele rășchirate. Cascheta cu cozoroc lăcuit îi era înfundată adânc pe frunte. Stătea neclintit...

— Apă... șopti muzicantul pe jumătate leșinat.

— Scoală-te și urmează-mă, și magistrul scoase din buzunarul interior un flacon. Vei primi de băut.

Christopher își adună ultimele puteri. Se ridică anevoie, la început în genunchi, sprijinindu-se de piatra jilavă a peretelui, apoi în picioare, clătinându-se.

— Apă!

O dimineață luminoasă, înmiresmată de mai. În parc fluieră grauri, cântă turturelele, ciripesc cintezoii, totul se-nvârte cu el.

— Apă!

Janis Vridrikis toarnă cu grijă băutura dintr-o sticlă plată într-un păhărel de argint – ține,

ca întotdeauna, la stil: băutura potrivită în recipientul potrivit... Ai impresia că se pregătește să deguste vaporii condensați ai boabelor de ienupăr (*Old Dry Gin*).

— În sănătatea dumitale, Christopher Marlowe! Spiculețul țeapăn!

— Deie soțiorilor Domnul... Christopher întinde deja mâna, vrea să răspundă străvechii urări letone, dar în acest moment, din tării, din norii de argint, din verdeața arborilor izbucnește muzica – concerto grosso al primăverii: corul de grauri, harpele creștetelor de pini; din mijlocul lor se înalță limpede compoziția pentru virginal a lui Byrd și vocea Margaretei... Ei i se alătură un alto – cântă Mary Fitton. Răsună duetul: *O stay and hear you true love's coming*¹ ...

Discul solar prinde a se împurpura.

Margareta! cheamă Christopher. Smulge din mâna magistrului păhărelul oferit. Margareta! Margareta!

Muzicantul cade în iarbă, iarba e înrourată, umedă și sclipitoare, el își lipește buzele de picurii de argint, îi adună în palme, îi bea. E puțin, sigur, dar lui îi e de-ajuns.

¹ Oprește-te, ascultă, vine adevărata-ți iubire (engl.).

Discul solar e doldora de purpură.

Magistrul îl privește îngrozit.

— Sânge! Acesta e sfârșitul! Margareta e moartă!

— Nu, e începutul! strigă Christopher. Margareta trăiește. Curând vor sosi „Răzbunătorii”!

Trampedahs umple în grabă păhărelul, își holbează privirea dementă la soarele cuprins acum pe de-a-ntregul de flăcări.

— Ah, șoptesc buzele lui livide, înțeleg... E El. Vine să mă ia. Acum îmi amintesc totul! Keet! Sfârșitul, pare-mi-se, a fost acesta:

O, lente, lente currite noctis equi¹...

Dar stelele se mișcă, vremea fuge,

Va bate ceasul, dracii vor veni

*Și Faust își va căpăta osânda!*²

Dar acesta e monologul ilustrului englez Christopher Marlowe, din „Tragica istorie a doctorului Faust”. Abatele de Deptfort se recunoaște învins, l-a cuprins groaza, gândește Christopher.

¹ O, alergați încet, încet, cai ai nopții! (Lat.)

² Christopher Marlowe, „Tragica istorie a doctorului Faust” (v. *Teatru*, trad. și note de Leon Levițchi, Ed. Univers, 1988).

*Nu mă zdrobi, puternic Lucifer,
Din pricina chemării ce i-o fac!
Eu am să-l strig mereu... Fii milostiv!
Unde-i acum? S-a dus! Ah, iată, Domnul
Și-ntinde brațul și tăcut se-ncruntă!
Vă prăvăliți asupra-mi, munți și dealuri,
Și de urgia lui mă tăinuți!
Nu vreți?
Mă-nghită-atunci genunea fără fund!
Pământule, te cască! Nu mă vrea...
Voi, stele ce sclipeați când m-am născut
Și mi-ați ursit pieirea și gheena,
Mă soarbeți ca pe-o ceață și mă duceți
În pântecul norilor scămoși,
Ca-n clipa când mă veți zvârli-ndărăt,
Prin gura lor de fum să-mi iasă trupul
Iar sufletul să urce către cer!¹*

Janis Vridrikis negase întotdeauna că ar cunoaște poezia lui Christopher Marlowe. Dar era minciună sfruntată, bătrânul coțcar cunoștea nu numai poezia, ci și pe însuși poetul... Se întâlniseră totuși în urmă cu câteva sute de ani.

¹ Ibidem.

Trampedahs săvârși ultimul gest conștient: duse păhărelul de argint la buze și dădu pe gât otrava pe care el însuși o inventase și o vânduse cămășilor cafenii, nimicind astfel sute de mii de vieți. După asta, *Sturmbannführer*-ul se prăbuși pe caldarâmul mizer și rămase să zacă acolo, ca un păianjen zdrobit. Un pisoi jigărit, răsărit de cine știe unde. Se freca de picioarele lui Christopher. Și cu toate că-i vuia și-i trosnea capul, iar puterile îl părăsiseră aproape cu totul, muzicantul se plecă și culese pisoiul. Creatura Domnului era atât de flămândă, încât prinse a-i linge și mușca un deget.

— N-am cu ce să te ospătez, îi spuse muzicantul.

Cei doi ieșiră din lagăr și se opriră la marginea drumului, pentru că nu știau încotro s-o apuce. Christopher nu cunoștea locurile. Dar în acel moment, pisoiului, și după el și lui Christopher, nările prinseră a le fremăta.

— Nările mele adulmecă dinspre brădet fum de foc și aromă de seu de berbec. Să mergem, motănel!

Strângând la piept mărunta vietate, Christopher o porni oblu pe urmele aromei de

mâncare – peste mușuroaie, peste șanțuri. Cu cât pădurea se apropia, cu atât mai dens era fumul și mai îmbietoare mireasma de mâncare. Chiar la liziera pădurii se aflau soldați sovietici. Flăcăi tineri. În tunici verzui, cu stelute pe frunte, bronzăți. Veseli. Zărindu-l pe Christopher, strigară:

— Pace! Victorie!

În mijlocul lor era instalată bucătăria de campanie, dintr-o oală pusă pe roți se răspândea o mireasmă paradiziacă.

— Vino la noi, hai și-om sărbători Ziua Victoriei!

Răsună cântece, glume. Nu lipsește nici armonica.

— — — — —
— — — — —
Lui Christopher i se întinseră o gamelă plină cu zeamă roșietică și un codru de pâine, muzicantul nu rezistă, își înfipse dinții în miez. În fiertură pluteau boabe de orez și bucăți grase de carne.

Pisoiului îi turnară într-un ciob de lut lapte proaspăt: o țărancă tocmai adusesese o găleată cu lapte muls în zori: „Mulțam vouă de pace“, spusese, și le-o lăsase. Pisoiul lipăia,

Christopher sorbea, mușcând și din pâine, amândoi parcă torceau, iar flăcăii aceia bronzăți râdeau și le puneau încă. Se dumiriseră cu toții – cetățeanul și pisoii lui sunt hămesiți rău. Plutonierul află că ambii ieșiseră din pivnița de legume, în care petrecuseră sub lacăt o lună.

— Mănâncă, mănâncă, bine că ai rămas în viață, zise bucătarul, umplându-i iar și iar gamela. Christopher începu, în sfârșit, să-și dea seama că mâncarea aceea e preparată din cepuică și carne de berbec, căroră li s-au adăugat orez, o infimă cantitate de frunză de dafin, precum și ardei iute.

Tânărul a reținut cu strășnicie rețeta și a inserat-o în al treilea capitol al noii sale cărți de bucate, unde-o puteți afla sub denumirea viguroasei merinde caucaziene – harcio.

Epilog

Iată dară cum s-a făcut că Janis Vridrikis Trampedahs, *cand. pharm.*, odinioară chibzuit spițer și esculap (în secret și vraci) din orașul Cesis, pătându-și el ultimii

cincisprezece ani ai vieții cu fapte josnice și mârșave, pe bună dreptate disprețuit de semenii și pedepsit de Dumnezeu, nu s-a învrednicit de mântuirea păcatelor sale, căci, așa cum glăsuiește Vechiul Testament, „Sângele poate fi numai prin sânge, iar nu prin vin spălat” (Noul Testament, ce-i drept, îngăduie și această din urmă situație).

Din această pricină, m-a năpădit îndoiala: frumos șade-mi-va dacă în cartea mea de bucate voi purcede a glăsui în graiul magistrului și a mă bizui pe el? În urmă însă, după ce-am iscodit scrieri mai vechi întru această știință, temerile mi s-au spulberat precum fumul secarei-cornute... Se dovedi dară că Rețetarul publicat la 1880 era o necuviincioasă plastografie, copiat slovă de slovă din alcătuirea lui Stefenhagen și Haman — ieșită la 1790 – „Arta revăzută și reîntregită de pregătire a bucatelor în cuhniile fermelor”. Se pare că tocmai din scrierea pomenită și-a scos capul în lume succulentă limbă letonă și stilul ei înflorit.

Așadar, toate prescripțiile privind servirea, știința așternerii mesei, înțeleptele povețe de cum să-ți îngrijești sănătatea, la fel toate

ustensilele cu putință întru frigerea, fierberea și alte moduri de preparare (înfățișate în poze), fuseseră hoțite de Janis Vridrikis de la Stefenhagen și Haman, asta ca să nu mai vorbim de rețetele în care ni se vorbește despre mâncarea din carne de vită înăbușită, supa de sparanghel cu ghimber, claponul la frigare cu ciuperci în sos de cuișoare și așa mai departe.

Să fi fost printre cei vii, Trampedahs s-ar fi justificat fără doar și poate: el, vezi dumneata, și-ar fi intitulat cartea „Rețetar revăzut și reîntregit”! Și totuși, atari subterfugii nu-ți dau defel dreptul de a sfeterisi capitole întregi dintr-o carte de bucate deja revăzută și reîntregită, publicată cu un secol în urmă, carte ce putea fi foarte bine la rândul ei copiată dintr-alta, încă mai veche, ș.a.m.d.

Așa încât, cuprins eu de bucurie și desfătare, închei lucrarea vieții mele, lăsând de-acum cu prea ușoară inimă pe oricine să se încredințeze cât de puțin am luat eu de la Trampedahs, așijderea de la Stefenhagen și Haman. Semnul de încuviințare și zâmbetul domniilor voastre mă îndeamnă să vă

mulțumesc de pe acum pentru toate cele în care vă aflați cu mine într-o părere. Iar asta pe mine mă bucură nespus, căci nu pot suferi citeții ce nu-mi împărtășesc părerea.

Sfârșit